

RHYBUDD O GYFARFOD

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Jonathan Cawley

Prif Weithredwr

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Penrhyndeudraeth

Gwynedd LL48 6LF

Ffôn: (01766) 770274

E-bost: parc@eryri.llyw.cymru

Cyfarfod: Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Dyddiad: Dydd Mercher 10 Rhagfyr 2025

Amser: 10.00 y.b.

Man Cyfarfod: Swyddfa'r Parc Cenedlaethol,
Penrhyndeudraeth a thrwy Zoom

***Gofynnir i'r Aelodau ymuno â'r cyfarfod
15 munud cyn yr amser cychwyn dynodedig***

Aelodau wedi'u penodi gan Gyngor Gwynedd

*Y Cynghorwyr: Elwyn Edwards, Delyth Lloyd Griffiths,
Annwen Hughes, Louise Hughes, Edgar Wyn Owen,
Elfed Powell Roberts, John Pughe Roberts,
Meryl Roberts, Einir Wyn Williams;*

Aelodau wedi'u penodi gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy

Y Cynghorwyr: Ifor Glyn Lloyd, Jo Nuttall, Nia Owen;

Aelodau wedi'u penodi gan Lywodraeth Cymru

*Rhys Evans, Salamatu Fada, Tim Jones,
Delyth Lloyd, Naomi Luhde-Thompson, Wyn Thomas.*

R H A G L E N

Rhif
Tudalen

1. **Ymddiheuriadau am absenoldeb a Datganiadau'r Cadeirydd**
2. **Diweddariad Corfforaethol**
Derbyn diweddariad llafar gan y Prif Weithredwr.
3. **Hawl i'r Cyhoedd Holi**
Mae'r Awdurdod wedi clustnodi hyd at 20 munud ar ddechrau ei gyfarfod i roi cyfle i aelodau o'r cyhoedd ofyn cwestiynau penodol sy'n ymwneud â gwaith yr Awdurdod (ac eithrio ceisiadau cynllunio) sy'n berthnasol i ddyletswyddau a phwrsau'r Parc.
Rhaid cyflwyno'r cwestiynau'n ysgrifenedig (drwy'r post neu e-bost) i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol o leiaf 7 niwrnod cyn y cyfarfod.
4. **Datgan Diddordeb**
Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb yn unrhyw eitem gan aelod neu swyddog.
5. **Cofnodion** 4 - 10
Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid arwyddo cofnodion cyfarfodydd yr Awdurdod a gynhaliwyd ar 10 Medi 2025 fel rhai cywir. (Copïau yma)
6. **Materion er gwybodaeth sy'n codi o'r cofnodion**
7. **Taflen Weithredu** 11 - 12
Cyflwyno'r Daflen Weithredu, er gwybodaeth a phenderfyniad. (Copi yma)
8. **Cynrychiolaeth APCE ar Grŵp Budd-Ddeiliaid Safle Trawsfynydd**
Cyflwyniad llafar gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol
9. **Cynllun Archwilio Ariannol 23-24** 13 - 38
Cyflwyno adroddiad gan y Rheolwr Archwilio (Copi yma)
10. **Cofrestr Risg yr Awdurdod** 39 - 58
Cyflwyno adroddiad gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol (Copi yma)
11. **Datganiad o Gyfrifon Drafft 2023-24** 59 - 171
Cyflwyno adroddiad gan y Prif Swyddog Cyllid. (Copi yma)
12. **Diweddariad ar y Gyllideb 2025/26** 172 - 180
Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Cyllid. (Copi yma)

13.	Cyllideb Refeniw Sylfaenol 2026/27	181 - 184
	Cyflwyno adroddiad gan y Prif Swyddog Cyllid. (Copi yma)	
14.	Mynd i'r Afael â'r Her Ariannol	185 - 192
	Cyflwyno adroddiad gan y Prif Weithredwr (Copi yma)	
15.	Cynhyrchu Incwm – Adolygu Ffioedd Parcio	193 - 197
	Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Eiddo (Copi yma)	
16.	Adroddiad Adran 6	198 - 221
	Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Cadwraeth, Coed & Amaeth. (Copi yma)	
17.	Gweithredu Argymhellion Archwilio Cymru'n dilyn Asesiad Risg	222 - 269
	Cyflwyno adroddiad gan y Prif Weithredwr (Copi yma)	
18.	Polisi Urddas yn y Gwaith	270 - 290
	Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Adnoddau Dynol (Copi yma)	
19.	Adroddiadau Gweithgor Aelodau	291 - 305
	Cyflwyno adroddiadau cyfarfodydd y Gweithgor Aelodau a gynhaliwyd ar 21 Mai, 3 Medi, 15 Hydref, a 12 Tachwedd 2025. (Copïau yma)	
20.	Cofnodion y Pwyllgor Safonau	306 - 309
	Cyflwyno cofnodion y Pwyllgor Safonau a gynhaliwyd ar 19 Medi 2025. (Copi yma)	
21.	Cyfarfodydd Sefydliadau Eraill	
	Derbyn adroddiadau llafar gan Aelodau am unrhyw gyfarfodydd sefydliadau eraill y buont ynddynt yn ddiweddar fel cynrychiolwyr yr Awdurdod.	

COFNODION
AWDURDOD PARC CENEDLAETHOL ERYRI
DYDD MERCHER 10 MEDI 2025
Swyddfa'r Parc Cenedlaethol

YN BRESENNOL:

Aelodau wedi'u penodi gan Gyngor Gwynedd

Cynghorwyr Edgar Wyn Owen (Cadeirydd), Elwyn Edwards, Delyth Lloyd Griffiths, Louise Hughes, Meryl Roberts;

Aelodau a benodwyd gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy

Cynghorydd Ifor Glyn Lloyd, Nia Owen;

Aelodau a benodwyd gan Lywodraeth Cymru

Rhys Evans, Salamatu Fada, Tim Jones, Delyth Lloyd, Wyn Thomas;

Swyddogion

Jonathan Cawley, Iwan Jones, Keira Sweeney, Naomi Jones, Dewi Aeron Morgan, Sian Owen, Elliw Owen, Bethan Hughes, Eifion Jones.

Cyhoeddodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol y byddai'r cyfarfod yn cael ei ddarlledu ar y we, ac y byddai hefyd ar gael ar-lein yn ddiweddarach.

1. Ymddiheuriadau am absenoldeb a Datganiadau'r Cadeirydd

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Annwen Hughes, Elfed Powell Roberts, John Pughe Roberts, Einir Wyn Williams, Jo Nuttall, a Naomi Luhde-Thompson.

Adroddodd y Cadeirydd ei fod, dros fisoedd yr haf, wedi:

- ymweld â'r Sioe Frenhinol yn Llanelwedd;
- ymweld â Sioe Meirionnydd yn Nhywyn;
- ymweld â'r Eisteddfod Genedlaethol yn Wrecsam, lle bu bwriad i arwyddo cytundeb gefeillio gyda Pharc Cenedlaethol Los Alceres, ond na lwyddwyd i wneud hynny, a byddai'n rhaid ail-drefnu dyddiad ar gyfer arwyddo;
- mynychu cyfarfod o Gronfa Cymuned Eryri (cronfa gwerth £100,000 gan Lywodraeth Cymru), er mwyn penderfynu pa gymdeithasau a phrosiectau o fewn y Parc a fyddai'n derbyn grantiau;

Dywedodd ei fod wedi derbyn cais gan rai aelodau o'r staff a swyddogion i atgoffa Aelodau i ymateb i e-byst y Swyddog Gwasanaethau Democrataidd, yn enwedig wrth geisio trefnu digwyddiadau a oedd yn gofyn am ffigyrau ar gyfer lluniaeth neu wasanaethau cyfieithu.

2. Diweddariad Corfforaethol

Cyflwynwyd diweddariad llafar gan y Prif Weithredwr.

Croesawyd

- Salamatu Fada i'w chyfarfod cyntaf o'r Awdurdod,

- y Tîm Arweinyddiaeth cyflawn i gyfarfod o'r Awdurdod am y tro cyntaf.

Adroddwyd:

- bod y trefniadau ar gyfer *Seminar Aelodau Cymru* oedd i'w gynnal ar Hydref 1-2 wedi'u cwblhau, a bod y cadwraethwr ac awdur, Carwyn Graves wedi ei wahodd i siarad ar ddiwedd y noson gyntaf;
- bod panel *Ffermio Bro* wedi cyfarfod am y tro cyntaf ym mis Awst, bod gwerth £300,000 o grantiau wedi ei ddarparu ar gyfer cynlluniau amaeth amgylcheddol, bod nifer o'r cynlluniau yn arloesol a chyffrous, a bod panel arall wedi ei drefnu ar gyfer diwedd mis Medi;
- bod Staff yr Awdurdod wrthi'n trefnu ar gyfer dathlu 75 mlynedd er sefydlu'r Parc, ym mis Hydref 2026, a byddai adroddiad yn dod gerbron y Gweithgor Aelodau ym mis Hydref i drafod y paratodau;
- bod yr Awdurdod wedi derbyn grant Llywodraeth Cymru, *Tiroedd Cynaliadwy a Lleoedd Cynaliadwy*, a bod gwerth £100,000 wedi ei ddarparu i brosiectau lleol;
- bod Llywodraeth Cymru wedi annog yr Awdurdod i gyflwyno bid am arian tanwariant o fewn y flwyddyn, a bod y Tîm Arweinyddiaeth wedi paratoi pecyn o brosiectau i'w gyflwyno i'r Llywodraeth;
- byddai Sesiwn Anwytho i Aelodau newydd o'r Awdurdod yn cael ei gynnal ar ôl y cyfarfod;
- bod Sesiwn Anwytho Aelodau Newydd y Parciau Prydeinig yn cael ei gynnal yn Northumberland ym mis Tachwedd, bod dau Aelod o'r Awdurdod yn mynychu ond bod posibilrwydd y byddai lle i ragor;
- bod y Tîm Arweinyddiaeth yn cyfarfod â Thimau Arweinyddiaeth Parciau Penfro a'r Bannau yn Sir Benfro'r wythnos honno;
- byddai'r PW yn cwrdd â Dirprwy Gyfarwyddwr yr adran Lywodraeth oedd yn gyfrifol am y Parciau'r un adeg.

3. **Hawl i'r Cyhoedd Holi**

Ni dderbyniwyd cwestiwn gan y cyhoedd.

4. **Datgan Diddordeb**

Ni chafwyd datganiad o ddiddordeb.

5. **Cofnodion**

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod yr Awdurdod a gynhaliwyd ar 11 Mehefin 2025.

Mabwysiadwyd y cofnodion, ac arwyddodd y Cadeirydd hwy fel rhai cywir.

6. **Materion er gwybodaeth sy'n codi o'r cofnodion**

Ni chodwyd unrhyw fater o'r cofnodion.

7. **Taflen Weithredu**

Cyflwynwyd y Daflen Weithredu gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol.

Adroddwyd bod:

- Eitem 16 o Gyfarfod yr Awdurdod 8 Chwefror 2023 (Telerau ac Amodau Gwasanaeth Uwch Dîm Rheoli APCE: Cyfarwyddwyr) bellach wedi ei chyflawni a gellid ei dileu o'r Daflen Weithredu;
- Eitem 4 o Gyfarfod yr Awdurdod 11 Mehefin 2025 (Diweddariad Corfforaethol) hefyd

wedi ei chyflawni a gellid ei dileu o'r Daflen Weithredu.

Argymhellwyd: dileu'r ddwy eitem oddi ar y Daflen.

Penderfynwyd: — **derbyn** yr Argymhelliad.

8. **Adroddiad Blynyddol 2024-25**

Cyflwynwyd diweddariad llafar gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol.

Adroddwyd:

- bod yr Adroddiad Blynyddol Drafft a oedd yn cael ei gyflwyno'n adrodd mewn modd dealladwy'r gwaith roedd yr Awdurdod wedi ei gyflawni o ran gwireddu ei Amcanion Llesiant yn ystod 2024-25.

Nodwyd:

- bod yr Adroddiad yn cofnodi'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn 24-25, ac nad oedd felly'n cofnodi unrhyw ddatblygiadau a fu oddi ar hynny;
- nad oedd cysondeb yn y defnydd o rai termau (e.e. "parhaus", "i'w barhau", "yn barhaol") ac nad oedd yn eglur ai'r un ystyr oedd i'r termau gwahanol; esboniwyd mai iaith gwahanol benaethiaid oedd y rheswm am y termau ac ymadroddion gwahanol; awgrymwyd y dylid safoni a chysoni'r defnydd o dermau er eglurder.

Argymhellwyd: - bod yr Awdurdod yn mabwysiadu'r Adroddiad Blynyddol ac yn cymeradwyo ei gyhoeddi.

Penderfynwyd: — **mabwysiadu'r** Adroddiad a chymeradwyo ei gyhoeddi.

9. **Plas Tan y Bwlch – Diweddariad**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Prif Weithredwr.

Adroddwyd:

- bod llawer o waith wedi ei gyflawni dan arweinyddiaeth Naomi Jones, y Cyfarwyddwr Rheoli Tir;
- bod yr adborth o'r gymuned wedi bod yn gadarnhaol, a bod nifer o randdeiliaid yn awyddus i gyd-weithio ar y prosiect;
- bod y sefyllfa ariannol ddifrifol yn parhau heb ei datrys a bod yr Awdurdod yn parhau i gadw golwg craff ar y sefyllfa.

Adroddodd y Cyfarwyddwr Rheoli Tir:

- bod y penseiri *Donald Insall Associates* wedi eu comisiynu i gynorthwyo'r Awdurdod i baratoi cynlluniau a dogfennaeth i gefnogi'r cais ar gyfer 'cyfnod datblygu' cais y Loteri;
- bod cyfarfod wedi'i drefnu gyda *Donald Insall Associates* ymhen y mis i drefnu'r ffordd ymlaen;
- cafwyd cyfarfod gyda Cadw dros yr haf, eu bod yn hynod o gefnogol, a'u bod wedi cyfeirio at eu proses ymgeisio am grantiau er mwyn chwilio am arian cyfatebol ganddynt ar gyfer y bid;
- bod amserlen a ffigyrau'r cais heb newid:
  - cyflwyno'r cais cyfnod datblygu yn Chwefror 2026 (cais am £325,000 – 90% ohono gan y Gronfa Dreftadaeth, y gweddill o ffrydiau eraill);
  - disgwyl clywed ar lwyddiant neu fethiant y cais ym Mai neu Fehefin 2026;
  - cyflwyno'r cais mawr (y cais cyfnod cyflawni) am £9 miliwn yn 2027 (byddai'n rhaid chwilio am £1.5 miliwn ein hunain).

Nodwyd:

- bod rhai'n aros yn y Plas ar y pryd gan ddod ag incwm i mewn, a bod hyn yn dangos y gallai fod yn llwyddiannus;
- mai'r bwriad oedd bod yn berchen ar un ganolfan yn unig, a'r gobaith oedd na fyddai'r costau lawer yn uwch nag oeddynt ar y pryd;
- bod peth trafodaethau wedi bod ynglŷn â dyfodol y Pencadlys, ond na allai trafodaethau gyda rhai oedd wedi dangos diddordeb yn nyfodol y Pencadlys gychwyn tan ar ôl cael gwybod a oedd y cais wedi bod yn llwyddiannus; pe byddai'n llwyddiannus, byddai trafod ei ddyfodol gyda phobl leol yn flaenoriaeth;
- mai'r bwriad oedd paratoi'r cais cynllunio a chaniatâd adeilad rhestredig erbyn cyflwyno'r cais cyfnod cyflawni ddiwedd 2027 gyda'r bwriad o fod yn barod i ddechrau'r gwaith unwaith deuai'r caniatâd swyddogol gan y Gronfa.

Argymhellwyd: – nodi cynnwys yr adroddiad a rhoi unrhyw adborth ar y broses.

Penderfynwyd: — **derbyn** yr argymhelliad.

10. **Llythyr Grant Strategol Llywodraeth Cymru: Targedau a Mecanwaith Adrodd**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Prif Weithredwr.

Adroddwyd:

- bod yr adroddiad yn cael ei gyflwyno er gwybodaeth ac y byddai adroddiad llawnach yn cael ei gyflwyno yng nghyfarfod nesaf y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ym mis Tachwedd;
- bod y Llythyr Grant Strategol yn amlinellu blaenoriaethau'r Ysgrifennydd Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig ar gyfer y flwyddyn i ddod;
- byddai blaenoriaethau'r Llythyr yn cael eu hymgorffori yn Rhaglen Waith Corfforaethol yr Awdurdod;
- bod rhaglen monitro a thargedau wedi eu cynnwys gyda'r Llythyr am y tro cyntaf a byddai'n rhaid adrodd arnynt bob chwe mis.

Argymhellwyd: – nodi'r adroddiad er gwybodaeth

Penderfynwyd: — **derbyn** yr argymhelliad.

11. **Aelodaeth o'r Pwyllgor Safonau**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol.

Adroddwyd:

- bod cyfnod cyn-gadeirydd y Pwyllgor Safonau, sef Mr Martin J Hughes, wedi dod i ben a bod yn rhaid i'r Awdurdod felly gytuno i sefydlu panel cyfweld a dechrau'r broses o benodi Aelod Annibynnol i'r Pwyllgor.

Argymhellwyd: – bod yr Awdurdod yn mynd ati i hysbysebu swydd Aelod Annibynnol y Pwyllgor Safonau am gyfnod o bum mlynedd ac yn sefydlu Panel Cyfweld o bump yn unol â'r Rheoliadau i gynnwys un Aelod Lleyg i'w ddewis gan y Swyddog Monitro

Penderfynwyd: — **derbyn** yr argymhelliad.

12. **Diweddariad ar y Gyllideb 2025/26**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Cyllid.

Adroddwyd:

- bod yr adroddiad yn seiliedig ar 4 mis cyntaf y flwyddyn ariannol (1 Ebrill 25 i 31 Gorffennaf 25) a'i fod yn ddiweddariad ar y gyllideb wreiddiol a gymeradwywyd ym mis Chwefror;
- bod cytundeb cyflogau 25/26 bellach yn wybyddus, a'i fod yn dod i tua 3.2% ar y gyllideb, a oedd yn fwy na'r disgwyl, ond bod arian ychwanegol eisoes wedi ei roi o'r neilltu o lithriant, ac na fyddai'n effeithio ar y diffyg ar ddiwedd y flwyddyn;
- bod y llithriant hwnnw wedi ei ychwanegu at lithriant 24/25;
- o ran y gyllideb refeniw, bod disgwyl o hyd i orffen y flwyddyn ariannol gyda diffyg o £600,000;
- o ran y gyllideb gyfalaf, nad oedd llawer o newid i'w adrodd, ond bod Llywodraeth Cymru wedi gofyn i ni roi bid i mewn am grant diwedd blwyddyn.

Argymhellwyd: – cymeradwyo'r adroddiad a nodi'r sefyllfa ariannol bresennol ar gyfer 2025/26

Penderfynwyd: — **derbyn** yr argymhelliad.

13. **Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) 2025/26 – 2028/29**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Prif Weithredwr a'r Prif Swyddog Cyllid.

Adroddwyd:

- bod y papur yn gosod allan yr hyn a ragwelid oedd yn mynd i ddigwydd yn y blynyddoedd nesaf;
- ei fod yn defnyddio graddfa chwyddiant o 2%;
- mai prif ffynhonnell arian yr Awdurdod oedd y grant a dderbynnid gan Lywodraeth Cymru, a oedd yn £4.3 miliwn eleni; nad oedd disgwyl y byddai'r grant yn cynyddu'n fawr yn y blynyddoedd nesaf;
- bod grantiau weithiau'n dod ar ddiwedd y flwyddyn ariannol hefyd, ond ei fod yn anodd cynllunio ar sail y rhain oherwydd yr ansicrwydd o wybod a dderbynnid y grant ai peidio;
- y rhagwelid diffyg yn y blynyddoedd i ddod a bod pwysau ariannol ar yr Awdurdod ond bod cronfeydd wrth gefn, a bod y cronfeydd hynny'n iach;
- bod y Prif Weithredwr yn bwriadu cyflwyno adroddiad i Weithgor Aelodau mis Hydref ar gynlluniau ar sut i ymateb i'r diffyg.

Ar ddiwedd y cyflwyniad, fe ofynnwyd i'r Prif Weithredwr gyflwyno i gyfarfod nesaf yr Awdurdod faint llai o arian roedd yr Awdurdod wedi ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru yn y deg mlynedd diwethaf. Cytunodd y Prif Weithredwr i wneud hynny.

Argymhellwyd bod yr Aelodau'n: –

- (i) Nodi ac ymateb i'r materion sydd wedi ei nodi yn y CATC;
- (ii) Mabwysiadu'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig fel Dogfen Weithiol.

Penderfynwyd: — **derbyn** yr argymhelliad.

14. **Adroddiad Blynyddol Yr Ysgwrn 2024/25**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Cyfarwyddwr Rheoli Tir.

Adroddwyd:

- bod cyfle i gynyddu incwm drwy gynnig tenantiaeth i fyngalo'r Ysgwrn, a bod y Pennaeth Eiddo'n parhau i weithio ar hyn, ond bod y gwaith wedi cymryd mwy o

amser nag a ddymunid oherwydd nad oedd perfformiad Tystysgrif Perfformiad Ynni (EPC) y byngalo'n ddigon da nac yn cyrraedd gofynion Rhentu'n Ddoeth Cymru;

- byddai'n rhaid cyflwyno cais i adnewyddu statws achrediad amgueddfa'r Ysgwrn yn Ionawr 2026; bod rhaid gwneud hyn bob pum mlynedd, a'i fod yn golygu cyrraedd y safonau uchaf o safbwynt llywodraethiant, gofal casgliadau a phrofiad ymwelwyr;
- bod trafodaethau wedi bod gyda'r Gronfa Dreftadaeth dros yr haf ynglŷn â gweithio agosach rhwng y Plas, yr Ysgwrn a Chanolfan Ymwelwyr Betws-y-coed yn yr hirdymor.
- bod bwriad cyflwyno ceisiadau ariannol o fewn y ddwy flynedd nesaf i gofnodi deng mlwyddiant ail agoriad y safle ac mai'r bwriad oedd galluogi creu rhaglen strategol ar gyfer gweithgareddau a phenodi swyddog datblygu;
- y gobeithid penodi Pennaeth Treftadaeth Ddiwylliannol newydd o fewn yr wythnosau nesaf.

Nodwyd:

- y gallai'r byngalo ddod ag incwm blwyddyn canolig mewn rhent.

Argymhellwyd: – i Aelodau dderbyn yr adroddiad er gwybodaeth a thrafod unrhyw faterion sydd angen sylw pellach

Penderfynwyd: — **derbyn** yr argymhelliad.

15. **Cynllun Datblygu Lleol Eryri Newydd – Cytundeb Cyflawni**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Polisi Cynllunio.

Adroddwyd:

- bod y Cytundeb Cyflawni wedi ei rannu'n ddwy adran, sef yr Amserlen o'r holl gamau allweddol, a'r Cynllun Cynnwys Cymunedau;
- byddai'r broses yn para 4 mlynedd a'i bod yn cynnwys camau pendant;
- cynhaliwyd ymgynghoriad ar y Cytundeb Cyflawni drafft gyda rhanddeiliaid rhwng 16 Mai a 27 Mehefin 2025; derbyniwyd 27 o sylwadau yn dilyn yr ymgynghoriad;
- bod y ddogfen wedi ei newid ychydig:
  - i wella eglurder
  - i roi diweddariad ar y Cynllun Strategol Rhanbarthol
  - i gynnwys nifer o randdeiliaid ychwanegol

Argymhellwyd: – Cymeradwyo'r Cytundeb Cyflawni i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri [gyda Chytundeb o dan bwerau dirprwyedig ar gyfer addasiadau sy'n deillio o sylwadau Llywodraeth Cymru].

Penderfynwyd: — **derbyn** yr argymhelliad.

16. **Seminar Aelodau Cymru 2025**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Gweinyddol a Gofal Cwsmer.

Adroddwyd:

- mai tro Parc Cenedlaethol Eryri oedd cynnal Seminar Aelodau Parciau Cenedlaethol Cymru eleni a'i fod yn cael ei gynnal ym Metws-y-coed ar 1-2 Hydref
- mai thema'r seminar oedd, "Adfer Natur: Hau Hadau Newid";
- bod gwahoddiad wedi ei estyn i Huw Irranca-Davies, Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig, i fynychu'r Seminar ond na chafwyd ymateb

hyd yma.

Diolchodd y Cadeirydd i'r Pennaeth Gweinyddol a Gofal Cwsmer ac i Gynorthwyydd y Cadeirydd, Prif Weithredwr a'r Tim Arweinyddiaeth am eu holl waith yn trefnu'r Seminar.

Argymhellwyd: – i'r Aelodau gadarnhau eu presenoldeb neu beidio yn y Seminar drwy hysbysu'r Tîm Gwasanaethau Democrataidd.

Penderfynwyd: — **derbyn** yr argymhelliad.

17. **Cofnodion y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau**

Cyflwynwyd cofnodion y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau a gynhaliwyd ar 9 Gorffennaf 2025 er gwybodaeth.

Penderfynwyd **nodi'r** cofnodion.

18. **Adroddiadau'r Gweithgor Aelodau**

Cyflwynwyd adroddiad ar gyfarfod y Gweithgor Aelodau a gynhaliwyd ar 25 Mehefin 2025.

Penderfynwyd **nodi'r** adroddiad.

19. **Cyfarfodydd Sefydliadau Eraill**

Nid oedd Aelod wedi mynychu cyfarfod allanol fel cynrychiolwr yr Awdurdod.

Daeth y cyfarfod i ben am 11:15

TAFLEN WEITHREDU – ACTION SHEET

CYFARFOD YR AWDURDOD – 11.06.2025

RHIF EITEM A THEITL	PENDERFYNIADAU / ARSYLWADAU	GWEITHREDIADAU	SWYDDOG CYFRIFOL	DIWEDDARIAD neu DYDDIAD CWBLHAU	DILEU O'R DAFLEN WEITHREDU
18. Datganiad Llywodraethu Blynnyddol 2024/25	Y Prif Weithredwr i gyflwyno adroddiad diweddar ar y protocol enwebu Aelodau gan Awdurdodau lleol		PW		

TAFLEN WEITHREDU – ACTION SHEET

CYFARFOD YR AWDURDOD – 10.09.2025

RHIF EITEM A THEITL	PENDERFYNIADAU / ARSYLWADAU	GWEITHREDIADAU	SWYDDOG CYFRIFOL	DIWEDDARIAD neu DYDDIAD CWBLHAU	DILEU O'R DAFLEN WEITHREDU
13. Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) 2025/26 – 2028/29	Y Prif Weithredwr i gyflwyno ffigyrau ar “Faint llai o arian mae’r Awdurdod wedi derbyn gan Lywodraeth Cymru yn y deg mlynedd diwethaf?”		PW		

Eitem Rhif 9

CYFARFOD	Awdurdod
DYDDIAD	10 Rhagfyr 2025
TEITL	Cynllun Archwilio Ariannol 23-24
ADRODDIAD GAN	Rachel Freitag, Archwilio Cymru
PWRPAS	Cyflwyno cynllun archwilio yn cwmpasu archwiliad datganiadau ariannol 2023-24 a rhaglen archwilio perfformiad 2025-26.

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri – Cynllun Archwilio 2025

Blwyddyn archwilio: 2024 & 2025

Dyddiad cyhoeddi: Rhagfyr 2025

Cynnwys

Cynnwys	2
Cyflwyniad	4
Ein nodau a'n huchelgeisiau	5
Gwaith archwilio ariannol	6
Gwaith archwilio perfformiad	15
Swyddogaethau archwilio statudol eraill	18
Ffi archwilio	18
Tîm archwilio	21
Ansawdd archwilio	23
Eich cynorthwyo	24

Paratowyd y ddogfen hon yn rhan o waith a gyflawnwyd yn unol â swyddogaethau statudol.

Nid yw'r Archwilydd Cyffredinol, Swyddfa Archwilio Cymru na staff Swyddfa Archwilio Cymru yn derbyn unrhyw atebolrwydd o ran unrhyw ddibyniaeth neu ddefnydd arall o'r ddogfen hon gan unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn ei swyddogaeth unigol, neu unrhyw ddefnydd gan unrhyw drydydd parti.

Os hoffech ragor o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn fformat a/neu iaith arall, cysylltwch â ni dros y ffôn ar 029 2032 0500, neu anfonwch e-bost at swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cyflwyniad

Adrian Crompton

Archwilydd
Cyffredinol Cymru

Rwy'n falch o rannu fy Nghynllun Archwilio diweddaraf gyda chi. O ystyried yr oedi parhaus i'r amserlen archwilio ariannol, mae'r cynllun archwilio hwn yn cwmpasu archwiliad datganiadau ariannol 2023-24 a rhaglen archwilio perfformiad 2025-26.

Mae fy nhîm archwilio wedi datblygu'r Cynllun yn dilyn proses gynlluniau strwythuredig a seiliedig ar risg, a fydd yn parhau drwy gydol yr archwiliad. Mae fy [Nghod Ymarfer Archwilio](#) yn rhoi rhagor o fanylion ar sut y bydd fy archwiliad a swyddogaethau eraill penodol yn cael eu cyflawni gan fy archwilwyr.

Wrth graidd ein holl waith y mae ein hymrwymiad i gynnal y safonau uchaf o uniondeb proffesiynol, gwrthrychedd, annibyniaeth ac ansawdd archwilio. Mae ein model tair llinell o sicrwydd (tudalen 23) yn nodi sut y byddwn yn sicrhau bod y safonau hynny o ansawdd yn cael eu bodloni. Mae ein hadroddiad ansawdd blynyddol diweddaraf, [Adroddiad Ansawdd Archwilio 2024](#), yn cynnig mwy o wybodaeth am ein trefniadau ansawdd archwilio.

Bydd fy nhîm archwilio yn gweithio'n adeiladol gyda'ch staff i ddeall y materion sy'n eich wynebu, i sicrhau bod y broses archwilio yn gweithredu mor ddidrafferth â phosibl, ac i ddarparu gwybodaeth werthfawr am unrhyw feysydd i'w gwella.

Mae fy rhaglen waith, fel yr amlinellir yn y Cynllun hwn, yn bodoli ochr yn ochr â [gwaith archwilio cenedlaethol](#) arall a allai gynnwys sylw i'ch sefydliad chi. Gall gwaith archwilio perfformiad lleol hefyd lywio adroddiadau cenedlaethol ehangach.

Os bydd gennych unrhyw gwestiynau am eich archwiliad, bydd fy nhîm archwilio yn hapus i'w trafod â chi. Byddant hefyd yn rhoi gwybodaeth reolaidd i chi wrth i'r gwaith fynd rhagddo.

Ein nodau a'n huchelgeisiau

Ein diben

Sicrhau pobl bod arian cyhoeddus yn cael ei reoli'n dda

Esbonio sut mae'r arian hwnnw'n cael ei wario

Ysbrydoli'r sector cyhoeddus i wella

Ein gweledigaeth

Manteisio'n llawn ar ein safbwynt, ein harbenigedd a'n dyfnder gwybodaeth unigryw

Cryfhau ein sefyllfa fel llais awdurdodedig, dibynadwy ac annibynnol

Cynyddu ein hamlygrwydd, ein dylanwad, a'n perthnasedd

Bod yn sefydliad sy'n esiampl i'r sector cyhoeddus yng Nghymru a thu hwnt

Ein meysydd o bwyslais

Rhaglen archwilio strategol, ddynamig, ac o ansawdd uchel

Dull wedi'i dargedu ac effeithiol o gyfathrebu a dylanwadu

Diwylliant a model gweithredu sy'n caniatáu i ni ffynnu

Gallwch ddarganfod mwy am Archwilio Cymru yn ein [Cynllun Blynnyddol 2024-25](#) ac [Ein Strategaeth 2022-27](#).

Gwaith archwilio ariannol

Archwilio datganiadau ariannol

Mae'n ofynnol i mi gyhoeddi adroddiad ar eich datganiadau ariannol sy'n cynnwys barn ar eu 'gwirionedd a'u tegwch' a'u paratoad priodol yn unol â gofynion cyfrifyddu a chyfreithiol.

Byddaf hefyd yn adrodd drwy eithriad ar nifer o faterion a nodir yn fwy manwl yn ein Datganiad o Gyfrifoldebau.

Yn ogystal â'm cyfrifoldebau am archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod, rwyf hefyd yn gyfrifol am ymateb i gwestiynau am y cyfrifon a gwrthwynebiadau iddynt gan etholwyr lleol (bydd ffioedd ychwanegol yn cael eu codi am y gwaith hwn, os oes angen).

Ni orfodwyd unrhyw gyfyngiadau arnaf o ran cynllunio cwmpas yr archwiliad hwn.

Perthnasedd datganiadau ariannol

Nid wyf i'n ceisio cael sicrwydd pendant ynghylch gwirionedd a thegwch y datganiadau ariannol a nodiadau cysylltiedig, ond yn mabwysiadu cysyniad o berthnasedd. Fy nod yw nodi camddatganiadau perthnasol a chywir, hynny yw, y rhai a allai arwain at ddarllenydd y cyfrifon yn cael ei gamarwain. Mae perthnasedd yn berthnasol nid yn unig i gamddatganiadau ariannol, ond hefyd i ofynion datgelu a chydymffurfiad â'r fframwaith a'r gyfraith gyfrifyddu berthnasol.

Rwy'n pennu perthnasedd cynllunio a pherfformiad i:

- benderfynu ar lefel y camddatganiad a allai achosi i ddefnyddiwr y cyfrifon gael ei gamarwain;
- cynorthwyo yn y gwaith o gwmpasu ein dull archwilio a phroffion archwilio canlyniadol;
- penderfynu ar faint samplau;
- asesu effaith camddatganiadau hysbys a thebygol yn y datganiadau ariannol; ac
- adrodd i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu unrhyw gamddatganiadau heb eu haddasu uwchben lefel ddibwys, ein trothwy adrodd.

Nodir y lefelau yr wyf i'n barnu bod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol arnynt isod.

Perthnasedd cynllunio

yn cynrychioli 2% o
wariant gros yn
seiliedig ar
datganiadau ariannol
drafft 2023-24.

£236,000

Trothwy adrodd (dibwys)

yn cynrychioli 5% o
berthnasedd.

£12,000

Ceir rhai rhannau o'r cyfrifon a allai fod yn bwysicach i ddefnyddiwr y cyfrifon, ac rydym wedi gosod lefel berthnasedd is ar gyfer y rhain:

Adroddiad cydnabyddiaeth ariannol

£1,000

Datgeliadau partïon cysylltiedig

£10,000 (Unigolion)

£236,000 (Cyrff eraill)

Bydd fy nhîm archwilio yn asesu lefelau perthnasedd drwy gydol yr archwiliad.

Risgiau datganiadau ariannol sylweddol

Risgiau o gamddatganiad perthnasol y mae'r asesiad o risg gynhenid ar eu cyfer yn agos at ben uchaf y sbectrwm o risg gynhenid neu'r rhai y dylid eu trin fel risg sylweddol yn unol â gofynion Safonau Rhyngwladol ar Archwilio (ISAs) eraill yw risgiau sylweddol. Mae'r ISAs yn ei gwneud yn ofynnol i ni roi mwy o sylw i'r risgiau sylweddol hyn.

Risg o wrthwneud gan reolwyr

Mae'r risg y bydd rheolaethau yn cael eu gwrthwneud gan reolwyr yn bresennol ym mhob endid. Oherwydd y ffordd anrhagweladwy y gallai gwrthwneud o'r fath ddigwydd, fe'i hystyrir yn risg sylweddol [ISA 240.32-33].

Ein hymateb arfaethedig

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- profi priodoldeb cofnodion cyfnodolion ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol;
- adolygu amcangyfrifon cyfrifyddu ar gyfer tuedd; a
- gwerthuso'r rhesymeg sy'n sail i unrhyw drafodion sylweddol y tu allan i'r trywydd busnes arferol.

Meysydd eraill o bwyslais

Rwy'n nodi isod risgiau eraill o gamddatganiad perthnasol a nodwyd ac yr hoffwn dynnu eich sylw atynt, er na ystyrir eu bod yn risgiau sylweddol fel yr uchod.

Prisio rhwymedigaeth net/gwarged cronfa bensiwn

Mae rhwymedigaeth cronfa bensiwn Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (CPLIL) fel y'i hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol yn amcangyfrifon perthnasol.

Mae natur yr amcangyfrif hwn yn golygu ei fod yn destun lefel uchel o ansicrwydd amcangyfrif gan ei fod yn sensitif i addasiadau bach yn y rhagdybiaethau a ddefnyddir wrth ei gyfrifo.

Mae effaith amodau economaidd, yn enwedig lefelau cyfraddau llog hefyd yn cael effaith sylweddol ar y rhwymedigaeth ar 31 Mawrth 2024 er enghraifft, roedd y rhwymedigaeth yn warged mewn gwirionedd, yn bennaf oherwydd cyfraddau llog uwch.

Mae yna hefyd nifer o achosion cyfreithiol a allai effeithio ar brisiad rhwymedigaeth net.

Mae risg felly bod y rhwymedigaeth/gwarged yn cael ei gam-ddatgan yn berthnasol.

Ein hymateb arfaethedig

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- gwerthuso'r cyfarwyddiadau a gyhoeddwyd gan reolwyr i'w harbenigwyr rheoli (actiwari) ar gyfer yr amcangyfrif hwn a chwmpas gwaith yr actiwari;
- asesu cymhwysedd, galluedd a gwrthrychedd yr actiwari a gynhaliodd y prisiadau;
- asesu cywirdeb a chyflawnrwydd yr wybodaeth a ddarperir gan yr Awdurdod i'r actiwari i amcangyfrif y rhwymedigaeth;
- profi cywirdeb rhwymedigaeth net a datgeliadau'r gronfa bensiwn yn y datganiadau ariannol gyda'r adroddiad actiwaraidd oddi wrth yr actiwari;

- asesu pa mor rhesymol yw'r rhagdybiaethau a wnaed gan yr actiwari drwy adolygu adroddiad yr actiwari ymgynghorol (arbenigwr yr archwilydd) a chynnal unrhyw weithdrefnau ychwanegol sy'n ofynnol;
- asesu pa un a allai unrhyw achosion cyfreithiol gael effaith perthnasol ar y rhwymedigaeth net, ac os felly, cadarnhau bod hyn wedi cael ei gydnabod a'i ddatgelu'n briodol yn y datganiadau ariannol.

Prisio tir ac adeiladau

- Mae gwerth tir ac adeiladau a adlewyrchir yn y fantolen a nodiadau gyda'r cyfrifon yn amcangyfrifon perthnasol.
- Mae'n ofynnol cadw tir ac adeiladau ar sail prisio sy'n ddibynnol ar natur a'r defnydd o'r asedau. Mae'r amcangyfrif hwn yn amodol ar lefel uchel o oddrychedd, yn dibynnu ar ragdybiaethau arbenigol a rhagdybiaethau'r rheolwyr, a gall newidiadau yn y rhain arwain at newidiadau perthnasol i brisiadau.
- Mae'n ofynnol i asedau gael eu hailbrisio bob pum mlynedd, ond gall gwerthoedd hefyd newid o flwyddyn i flwyddyn, ac mae risg y gallai gwerth cario ymlaen asedau a gydnabyddir yn y cyfrifon fod yn berthnasol wahanol i werth presennol asedau ar 31 Mawrth 2024, yn enwedig yn yr amgylchedd economaidd presennol.

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- adolygu'r wybodaeth a ddarperir i'r prisiwr i asesu ar gyfer cyflawnrwydd
- gwerthuso cymhwysedd, galluoedd a gwrthrychedd y prisiwr proffesiynol
- profi sampl o asedau a ailbrisiwyd yn y flwyddyn i sicrhau bod y sail brisio, y data a'r rhagdybiaethau allweddol a ddefnyddir yn y broses brisio yn rhesymol, a bod yr ailbrisiadau wedi'u hadlewyrchu'n gywir yn y datganiadau ariannol;
- profi'r cysoni rhwng y cyfriflyfr ariannol a'r gofrestr asedau.

Datganiadau Ariannol Drafft

Nid oedd y datganiadau ariannol drafft a gyflwynwyd ar gyfer yr archwiliad yn 2021-22 a 2022-23 o'r ansawdd a ddisgwyliwyd.

Nododd ein gwaith archwilio faterion a gwallau sylweddol a arweiniodd at ddiwygiadau i'r datganiad ariannol neu'r angen am waith archwilio ychwanegol.

Effeithiodd hyn ar gyflawni ein harchwiliad yn amserol.

Ein hymateb arfaethedig

- Mae'r tîm archwilio wedi gweithio gyda'r tîm cyllid i ddeall y trefniadau a'r prosesau a sefydlwyd i wella ansawdd y datganiadau ariannol drafft;
- Mae'r tîm archwilio wedi monitro'r cynllun cau ac wedi adolygu'r datganiadau ariannol drafft a'r papurau gwaith ar ôl eu derbyn i nodi a oes unrhyw faterion a allai effeithio ar yr amserlen archwilio;
- Bydd y tîm archwilio yn adolygu'r Rhestr Wirio Datgelu CIPFA i sicrhau bod y datganiadau ariannol wedi'u paratoi, sicrhau bod datgeliadau'n gyflawn.

Datgeliadau partïon cysylltiedig

Rhaid i'r datganiadau ariannol ddatgelu unrhyw berthnasoedd partïon cysylltiedig ynghyd â'r trafodiadau a'r balansau rhwng y corff a'r corff/parti arall.

Mae gan y corff lawer o berthnasoedd y gellid eu hystyried yn bartïon cysylltiedig. Mae llawer yn adnabyddus er enghraifft, cyflogwyr sy'n cymryd rhan fel cyfranwyr.

Fodd bynnag, lle mae perthnasoedd partïon cysylltiedig yn codi trwy berthnasoedd swyddog neu aelod unigol, mae'n debygol y bydd llai o dryloywder o ran y cysylltiadau hyn. Mae'r trafodion hyn o ddiddordeb mawr ac yn cael eu hystyried yn berthnasol o ran natur.

Mae perygl o gamddatganiad perthnasol oherwydd datgeliadau anghyflawn neu anghywir, hyd yn oed pan fo'r rhain o werth cymharol isel.

Ein hymateb arfaethedig

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- adolygu proses y rheolwyr ar gyfer nodi perthnasoedd partïon cysylltiedig a thrafodion a balansau cysylltiedig;
- ymgymryd â gweithdrefnau i gadarnhau cyflawnrwydd perthnasoedd partïon cysylltiedig;
- sicrhau bod datgeliadau yn gyflawn, yn gywir, yn gyson â thystiolaeth ac yn unol â'r Cod Llywodraeth Leol.

Cydnabyddiaeth ariannol uwch swyddogion

Cafwyd un penodiad newydd i swydd uwch yn ystod 2023-24.

Mae risg na ddatgelir hwn yn briodol yn y datganiadau ariannol gan fod cydnabyddiaeth ariannol a delir i uwch swyddogion yn parhau i fod o ddiddordeb mawr ac yn berthnasol o ran natur.

Felly, mae risg y gallai hyd yn oed gamgymeriadau gwerth isel yn y datgeliad arwain at gamddatganiad perthnasol.

Ein hymateb arfaethedig

Bydd fy nhîm archwilio yn:

- deall y symudiadau yn yr uwch dîm rheoli yn ystod 2023-24;
- sicrhau bod y gydnabyddiaeth ariannol a ddatgelir yn gyson â thystiolaeth ategol;
- sicrhau bod y symiau a delir yn gyson â'r rhai a gymeradwyir gan yr Awdurdod;
- sicrhau bod datgeliadau'n gyflawn yn seiliedig ar wybodaeth y tîm ac yn cael eu paratoi yn unol â gofynion.

Credydwy'r Masnachol

Nododd profion yn ystod yr archwiliad cyfnod blaenorol fod credydwy'r wedi'u gorddatgan. Adroddwyd am faterion tebyg hefyd yn adroddiad Archwiliad Cyfrifon 2021-22.

Cododd hyn wrth i nifer o falansau credydwyr, yr oedd yr Awdurdod wedi nodi nad oedd eu hangen mwyach, wedi'u cynnwys yn anghywir yn y fantolen.

Ein hymateb arfaethedig

Bydd fy nhîm archwilio yn adolygu credydwyr hen yr Awdurdod i sicrhau mai dim ond rhwymedigaethau a oedd yn bodoli ar ddiwedd y flwyddyn oedd wedi'u cynnwys yn y fantolen.

Amserlen archwilio datganiadau ariannol

Ceir amserlen isod yn dangos camau allweddol yr archwiliad a'n hagweddau allweddol i'w cyflawni yn yr archwiliad y byddwn yn eu darparu i chi.

Arddangosyn 1: Amserlen Archwilio Datganiadau Ariannol

Cynllunio	Cyfarfod cynllunio Gweithdrefnau asesu risg lefel uchel Asesiad risg twyll Cynllunio amcangyfrifon cyfrifyddu Asesiad risg amgylchedd TG Ffi archwilio ddangosol
Hydref i Dachwedd 2025	
Interim	Llifoedd gwybodaeth Gweithdrefnau asesu risg manwl Adolygiad rheolaethau TG Datblygu strategaeth brofi Profi samplau cynnar Drafftio'r Cynllun Archwilio
Tachwedd 2025	
Gwaith maes	Diweddaru'r asesiad risg Archwilio datganiadau ariannol i gynnwys adroddiad naratif a datganiad llywodraethu blynyddol Cwblhau profion archwilio Gwerthuso canfyddiadau archwilio Cyfarfod cloi'r archwiliad
Rhagfyr 2025 i Ionawr 2026	
Adrodd	Adroddiad Archwiliad o Gyfrifon Argymhellion ar gyfer gwella Cyflwyno canfyddiadau i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu Ardystiad yr Archwilydd Cyffredinol Cyflwyno cyfrifon i Lywodraeth Cymru Gosod cyfrifon gyda Senedd Cymru Crynodeb archwilio blynyddol / Dysgu ôl-brosiect
Chwefror 2026	

Gwaith archwilio perfformiad

Trefniadau priodol

Fel y nodwyd yn y Cod Ymarfer Archwilio, mae'n rhaid i mi fodloni fy hun bod yr Awdurdod wedi gwneud trefniadau priodol ar gyfer sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau ('gwerth am arian'), a dod i gasgliad yn unol â hynny.

Rwy'n gwneud hyn trwy ymgymryd â rhaglen briodol o waith archwilio perfformiad bob blwyddyn. Rwy'n seilio fy rhaglen waith ar asesiad o risgiau'r Awdurdod a'r ffaith nad oes gan y sector Llywodraeth Leol ehangach yng Nghymru y trefniadau priodol ar waith, â'r gwaith yn canolbwyntio'n nodweddiadol ar y meysydd risg mwyaf.

Wrth ddylunio'r rhaglen, mae'n rhaid bod fy archwilwyr wedi ystyried trefniadau corfforaethol a lefel gwasanaeth, gan gynnwys:

Cynllunio strategol

Rheoli asedau

Cynllunio ariannol

Gweithio ar y cyd

Rheoli perfformiad a risg

Llywodraethu cyffredinol

Cynllunio'r gweithlu

Bydd fy archwilwyr hefyd wedi cymryd i ystyriaeth gwaith perthnasol sy'n cael ei wneud neu yn yr arfaeth gan gyrrff archwilio, rheoleiddio ac arolygu eraill yn yr Awdurdod.

Rwy'n gwneud fy ngwaith archwilio perfformiad gan ddefnyddio safon ISSAI 3000 a ddatblygwyd gan Sefydliad Rhyngwladol y Sefydliadau Archwilio Goruchaf (INTOSAI). Sefydliad ambarél byd-eang ar gyfer y gymuned archwilio perfformiad yw INTOSAI. Mae'n sefydliad

anllywodraethol â statws ymgynghorol arbennig gyda Chyngor Economaidd a Chymdeithasol (ECOSOC) y Cenhedloedd Unedig.

Llesiant cenedlaethau'r dyfodol

Mae adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf) yn ei gwneud yn ofynnol i mi gynnal archwiliadau o gyrff cyhoeddus at ddibenion asesu i ba raddau y mae corff wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu amcanion llesiant a chymryd camau i gyflawni'r amcanion hynny.

Diffinnir yr **egwyddor datblygu cynaliadwy** fel ymddwyn mewn modd...

...sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.

I wneud hyn, mae'n rhaid iddynt ystyried y '**pum dull o weithio**'.

Hirdymor

Atal

Integreiddio

Cydweithio

Cynnwys

Mae'n rhaid i mi gynnal yr archwiliadau hyn ym mhob corff cyhoeddus sydd wedi'i gwmpasu gan y Ddeddf o leiaf unwaith yn ystod cyfnod penodedig.

Gallai'r rhain fod yn archwiliadau annibynnol neu'n rhan o'm rhaglen archwilio perfformiad. Fodd bynnag, pa fo'n berthnasol ac yn briodol gwneud hynny, bydd fy archwilwyr yn integreiddio'r gwaith sy'n ofynnol i waith archwilio perfformiad arfaethedig arall ar gyfer yr Awdurdod. Bydd fy archwilwyr yn parhau i ymgysylltu'n agos â Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru i helpu i gydgyssylltu ein gweithgareddau priodol.

Gwaith archwilio perfformiad arfaethedig

Rwy'n nodi isod manylion fy ngwaith archwilio perfformiad

Cynaliadwyedd ariannol

Mae'r sector cyhoeddus yn wynebu heriau ariannol sylweddol yn y tymor byr, canolig a hirdymor a fydd yn gofyn am weithredoedd gan bob corff. Yn ddiweddar, rydym wedi archwilio cynaliadwyedd ariannol cyrff llywodraeth leol eraill i gael mewnwelediad a chefnogi cyrff wrth ymateb i'r heriau hyn.

Rydym yn adolygu trefniadau'r Awdurdod i sicrhau gwerth am arian wrth gynllunio ar gyfer ei gynaliadwyedd ariannol.

Amserlenni dangosol

Hydref 2025

Amseriad Gwaith Archwilio Perfformiad

Mae fy nhîm wedi cysylltu â swyddogion yn yr Awdurdod i drefnu union amserlenni ar gyfer y gwaith archwilio ac wedi cyfathrebu trwy friff prosiect. Nod fy archwilwyr yw cwblhau'r gwaith archwilio perfformiad a nodir yn y cynllun hwn yn sylweddol erbyn diwedd Mehefin 2026.

Swyddogaethau archwilio statudol eraill

Yn ogystal â'r archwiliad o'r cyfrifon, mae gennyf gyfrifoldebau statudol i dderbyn cwestiynau a gwrthwynebiadau i'r cyfrifon gan etholwyr lleol. Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn nodi'r cyfrifoldebau hyn:

- Adran 30 Edrych ar ddogfennau a chwestiynau mewn archwiliad; ac
- Adran 31 Yr hawl i wneud gwrthwynebiad mewn archwiliad.

Gan fod y gwaith hwn yn adweithiol, nid wyf wedi cynnwys unrhyw ystyriaeth yn y ffi isod. Os byddaf yn derbyn cwestiynau a gwrthwynebiadau, bydd fy archwilwyr yn trafod yr effaith bosibl ar ffioedd archwilio gyda'r Pennaeth Cyllid.

Ffi archwilio

Ym mis Ionawr 2025, fe wnaethom gyhoeddi ein Cynllun Ffioedd 2025-26 yn dilyn cymeradwyaeth gan Bwyllgor Cyllid y Senedd sy'n rhoi manylion y cynnydd cyfartalog i gyfraddau ffioedd o 1.7%.

Bydd y ffi wirioneddol y mae unrhyw gorff unigol sy'n cael ei archwilio yn ei thalu yn dibynnu nid yn unig ar ein cyfraddau ffioedd ond ar gyfanswm y gwaith a'r gymysgedd sgiliau sy'n ofynnol.

Yn 2022-23, gwnaethom weithredu dull archwilio sylfaenol wahanol ar gyfer ein gwaith archwilio ariannol, wedi'i yrru gan safonau archwilio rhyngwladol diwygiedig. Roedd hyn yn gofyn am waith sylweddol i sicrhau bod ein gweithdrefnau asesu risg yn cael eu cwblhau a'u dogfennu'n briodol wrth i ni fabwysiadu'r safon newydd.

O ystyried yr oedi wrth gwblhau'r archwiliad o ddatganiadau ariannol 2022-23, roedd ein gweithdrefnau cynllunio ac asesu risg yn aml yn ystyried blynyddoedd ariannol 2022-23 a 2023-24. O ganlyniad, rydym yn

gallu gwireddu effeithlonrwydd a lleihau ein ffi archwilio ar gyfer blwyddyn archwilio 2023-24.

Mae'r gostyngiad yn ein hamcangyfrif ffioedd hefyd yn seiliedig ar drafodaethau gyda swyddogion, sydd wedi amlinellu'r camau a gymerwyd i wella ansawdd y datganiadau ariannol drafft a ddarperir i ni. Mae'r rhain yn cynnwys llai o drosiant yn y tîm cyllid yn ystod y flwyddyn a chefnogaeth allanol ychwanegol i gynnal adolygiad cadarn o ansawdd o'r datganiadau ariannol drafft. Efallai y bydd angen bil ychwanegol os bydd materion ansawdd tebyg i'r rhai a nodwyd gyda datganiadau ariannol drafft 2021-22 a 2022-23 yn codi.

Bydd cynllunio yn barhaus, ac efallai y bydd angen newidiadau i'm rhaglen o waith archwilio, ac felly fy ffi, os bydd unrhyw risgiau newydd allweddol yn dod i'r amlwg. Ni fyddaf yn gwneud unrhyw newidiadau heb i'm harchwilwyr eu trafod nhw gyda'r Cyfarwyddwr Cyllid yn gyntaf. Mae **Arddangosyn 2** yn cynnig dadansoddiad pellach o'ch ffi archwilio amcangyfrifedig.

Rwy'n seilio fy ffi archwilio ar y tybiaethau canlynol:

- Mae'r agweddau i'w cyflawni o'r archwiliad y cytunwyd arnynt yn nodi'r gofynion papur gwaith disgwylidig i gefnogi'r datganiadau ariannol ac i gynnwys amserlenni a chyfrifoldebau.
- Mae gofynion archwilio fy mhrosiectau archwilio perfformiad unigol yn cael eu bodloni gan y corff sy'n cael ei archwilio, neu rhoddir trefniadau eraill addas ar waith sy'n diwallu anghenion fy nhîm archwilio.
- Ni nodir unrhyw faterion o arwyddocâd, ac eithrio'r rhai sy'n cael eu crynhoi yn y cynllun hwn, yn ystod yr archwiliad.

Arddangosyn 2: dadansoddiad o’m ffi archwilio amcangyfrifedig ar gyfer 2025 (a 2024 fel cymhariaeth)

Amcangyfrif o'r ffi am waith wedi'i gynllunio

Archwiliad o ddatganiadau ariannol 2023-24	Gwaith archwilio perfformiad 2025-26
£56,884	£19,657

Ffi wirioneddol am waith wedi'i gwblhau

Archwiliad o ddatganiadau ariannol 2023-24	Gwaith archwilio perfformiad 2024-25
£73,267	£19,328 (amcangyfrif)

Tîm archwilio

Bydd fy nhîm archwilio yn parhau i weithio ac ymgysylltu o bell gan ddefnyddio technoleg, ond bydd rhywfaint o waith archwilio ar safle yn ailgychwyn/parhau lle mae'n briodol gwneud hynny.

Yn wir, roedd fy nhîm archwilio a oedd ar y safle yn ystod gwaith archwilio cyfrifon y llynedd o'r farn bod yr agosrwydd at swyddogion yn ffordd fwy effeithlon o weithio, ac mae swyddogion wedi cynnig adborth cadarnhaol ar eu profiadau.

Mae gan gorff sy'n cael eu harchwilio gyfrifoldeb i sicrhau diogelwch a llesiant staff Archwilio Cymru pan fyddant ar eich safle.

Caiff prif aelodau fy nhîm, ynghyd â'u manylion cyswllt, eu crynhoi yn **Arddangosyn 3**.

Arddangosyn 3: fy nhîm archwilio lleol

Cyfarwyddwr Ymgysylltu

Matthew Edwards
matthew.edwards@archwilio.cymru

Archwilio Ariannol

Arweinydd Ymgysylltu

Matthew Edwards
Matthew.edwards@archwilio.cymru

Archwilio Perfformiad

Gary Emery
Gary.emery@archwilio.cymru

Rheolwr Archwilio

Rachel Freitag
rachel.freitag@archwilio.cymru

Tim Buckle
timothy.buckle@archwilio.cymru

**Arweinydd
Archwilio**

Daniel Price

daniel.price@archwilio.cymru

Bethan Roberts

bethan.roberts@archwilio.cymru

Mae yna un achos posibl o wrthdaro buddiannau y mae angen i mi ei ddwyn i'ch sylw. Mae gan aelod o'n tîm ffrind sy'n gweithio i'r Awdurdod. Fodd bynnag, mae hyn yn ymwneud â'r gyfarwyddiaeth Cynllunio a Rheoli Tir ac nid â swyddogion sy'n ymwneud â chynhyrchu'r datganiadau ariannol. Mae mesurau diogelu ychwanegol wedi'u gweithredu i sicrhau nad yw ein gwrthrychedd a'n hannibyniaeth yn cael eu peryglu. Nid oes unrhyw wrthdaro buddiannau yn codi mewn perthynas â'n Gwaith Archwilio Perfformiad.

Ansawdd archwilio

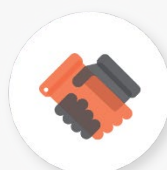
Mae ein hymrwymiad i ansawdd archwilio yn Archwilio Cymru yn llwyr. Rydym o'r farn bod ansawdd archwilio yn golygu cael pethau'n iawn y tro cyntaf.

Rydym yn defnyddio model tair llinell sicrwydd i ddangos sut rydym yn cyflawni hyn. Rydym wedi sefydlu Pwyllgor Ansawdd Archwilio i gydgyssylltu a goruchwyllo'r trefniadau hynny. Rydym yn gwneud ein gwaith yn destun craffu annibynnol gan Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr ac mae ein Cadeirydd y Bwrdd yn gweithredu fel cyswllt i'n Bwrdd ar ansawdd archwilio. Os hoffech ragor o wybodaeth, gweler ein [Hadroddiad Ansawdd Archwilio 2024](#).

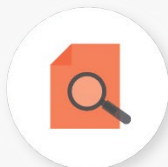
Ein Pobl

- Dewis y tîm cywir
- Defnyddio arbenigwyr
- - Goruchwyliaeth ac adolygu

Trefniadau ar gyfer sicrhau ansawdd archwilio Dewis y tîm cywir

- Plattform archwilio
- Moeseg
- Canllawiau
- Diwylliant
- Dysgu a datblygu
- Arweinyddiaeth
- Cymorth technegol

Sicrwydd annibynnol

- Adolygiadau Ansawdd Allanol
- Adolygiadau â thema
- Adolygiadau oer
- Dadansoddiad o wraidd y problem
- Adolygiad gan gymheiriaid
- Pwyllgor Ansawdd Archwilio
- Monitro allanol

Eich cynorthwyo

Mae gan Archwilio Cymru amrywiaeth o adnoddau i gynorthwyo'r gwaith o graffu ar gyrff cyhoeddus Cymru, ac i'w cynorthwyo i barhau i wella'r gwasanaethau y maent yn eu darparu i bobl Cymru.

Ewch i'n gwefan i ddarganfod:

Ein cyhoeddiadau sy'n trafod ein gwaith archwilio mewn cyrff cyhoeddus.

Gwybodaeth am ein gwaith sydd ar y gorwel a'n blaenraglen waith ar gyfer archwilio perfformiad.

Offer data a ffeithluniau i'ch helpu i ddeall tueddiadau gwario cyhoeddus yn well.

Manylion ein gwaith Arfer Da a digwyddiadau gan gynnwys rhannu arferion a gwybodaeth sy'n dod i'r amlwg o'n gwaith archwilio.

Ein cylchlythyr sy'n rhoi diweddariadau rheolaidd i chi ar ein gwaith archwilio gwasanaethau cyhoeddus, arferion da, a digwyddiadau.

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.

CYFARFOD	Awdurdod
DYDDIAD	10 Rhagfyr 2025
TEITL	Cofrestr Risg yr Awdurdod
ADRODDIAD GAN	Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol
PWRPAS	I ddiweddaru Cofrestr Risg yr Awdurdod a darparu Crynodeb Blynnyddol

1. CEFNDIR / CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae gan yr Awdurdod Gofrestr Risg ac ynddo mae'r risgiau sy'n wynebu'r Awdurdod wedi'u rhannu yn dri chategori, sef Blaenoriaethau Uchel, Blaenoriaethau Canolig a Blaenoriaethau Isel.
- 1.2 Mae'n ofynnol bod y Gofrestr Risg yn cael ei gyflwyno i'r Awdurdod Parc Cenedlaethol llawn o leiaf unwaith y flwyddyn i adolygu newidiadau i'r Gofrestr dros y 12 mis diwethaf ac i geisio cymeradwyaeth ar gyfer unrhyw risgiau sydd angen eu tynnu oddi ar y Gofrestr yn barhaol.
- 1.3 Mae'r adroddiad hwn yn darparu crynodeb blynnyddol yn ogystal â diweddariad mewn perthynas â'r Gofrestr Risg a gyflwynwyd yn flaenorol i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 9fed o Orffennaf 2025.
- 1.4 Mae'r risgiau yn cael eu hadnabod yn bennaf trwy'r Penaethiaid Gwasanaeth perthnasol a'r Tîm Arweinyddiaeth. Caiff y Gofrestr Risg ei fonitro'n rheolaidd yng nghyfarfodydd y Tîm Arweinyddiaeth ac mae gan bob risg bellach naill ai Gyfarwyddwr neu'r Prif Weithredwr fel y swyddog cyfrifol.
- 1.5 Ar hyn o bryd, mae 20 o risgiau wedi'u nodi ar y Gofrestr. O'r rhain mae 4 wedi'u dosbarthu fel risgiau Uchel, 12 wedi'u dosbarthu fel risgiau Canolig a 4 wedi'u dosbarthu fel risg Isel.

Risgiau Newydd

- 1.6 Ym mis Mawrth 2025, ychwanegwyd risg newydd i fynd i'r afael â'r sefyllfa gymhleth a deinameig ynghylch dyfodol Plas Tan y Bwlch at y Gofrestr Risg (Risg 2). Mae'r risg hon wedi'i ddosbarthu yn 'Risg Uchel' ac mae'n mynd i'r afael â'r effeithiau posibl ar enw da'r Awdurdod o ran ei benderfyniadau ar y mater hwn a'r risgiau ariannol hirdymor cyfatebol sy'n gysylltiedig ag ef.
- 1.7 Ym mis Medi 2025, ychwanegodd y Tîm Arweinyddiaeth risg newydd yn ymwneud â'r potensial am niwed i enw da ac i'r amgylchedd o beidio â gallu cydymffurfio â'r gofynion statudol ar strwythurau a seilweithiau (Risg 20). Ar hyn o bryd mae hyn wedi'i ddosbarthu fel 'Risg Uchel'.

Risgiau wedi Cynyddu

- 1.8 Ym mis Mawrth 2025, cynyddodd y risg o Adolygiad Barnwrol ar yr Awdurdod yn ymwneud â'r penderfyniad i weithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn Eryri, wrth i'r ffenestr ar gyfer her gyfreithiol ddod yn fyw (fodd bynnag, gweler y sefyllfa bresennol o dan 1.14 isod).

Risgiau wedi Lleihau

- 1.9 Ym mis Mawrth 2025, gostyngwyd y sgôr ar gyfer y risg i enw da o ran rheolaeth yr Awdurdod o'r Ysgwrn (Risg 12) i adlewyrchu rheolaeth effeithiol brofedig y safle. Mae hyn bellach wedi'i raddio fel 'Risg Isel'.
- 1.10 Hefyd ym mis Mawrth 2025, gostyngwyd y sgôr risg cyhoeddusrwydd o ganlyniad i'r Cynllun Traffig / prosiect Goriad Gwyrdd, ond parhaodd yn 'Risg Ganolig'. Mae hyn yn adlewyrchu effeithiolrwydd parhaus y gwaith partneriaeth wrth weithredu'r Strategaeth Parcio a Thrafnidiaeth.
- 1.11 Wrth i brosiect Partneriaeth Tirwedd Carneddau (Risg 7) ddod i ben, mae'r risg o beidio â chyflawni'r prosiect wedi lleihau. Mae hyn bellach wedi'i ddosbarthu fel 'Risg Isel'.

Risgiau wedi'u Dileu

- 1.12 Tynnwyd gwydnwch y tîm arweinyddiaeth fel risg ym mis Mawrth 2025 yn dilyn cymeradwyaeth yr Awdurdod i ailstrwythuro'r tîm a chynyddu nifer y Cyfarwyddwyr i 3.
- 1.13 Mae'r adolygiad cyfredol o'r Gofrestr Risg yn cynnig dileu 3 risg arall, y cyntaf ohonynt yw Cynhyrchu Incwm Cynllunio (Risg 13). Mae ffioedd cynllunio y tu allan i reolaeth yr Awdurdod gan eu bod wedi'u gosod gan Lywodraeth Cymru, felly nid oes unrhyw fesurau lliniaru ar gael i'r Awdurdod. Bydd swyddogion yn monitro effaith y cynnydd diweddar mewn lefelau ffioedd ar nifer y ceisiadau cynllunio yn agos; fodd bynnag, ni ragwelir y bydd hyn yn cael effaith sylweddol ar incwm cynllunio yn gyffredinol.
- 1.14 Daeth cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 â'r risg o her gyfreithiol ar yr Awdurdod drwy Adolygiad Barnwrol (Risg 14) gydag ef. Gan fod amserlen yr Adolygiad Barnwrol bellach wedi mynd heibio, nid oes risg i'r Awdurdod mwyach, a gellir tynnu hyn o'r Gofrestr nawr.
- 1.15 Oherwydd natur ddigynsail Cyfarwyddyd Erthygl 4, gosodwyd y risg o gapasiti staff annigonol oherwydd cynnydd posibl yn y llwyth gwaith drwy gynyddu ceisiadau cynllunio ar y Gofrestr (Risg 15). Mae 6 mis bellach ers cyflwyno'r Cyfarwyddyd, ac mae nifer y ceisiadau cynllunio ychwanegol wedi bod yn fach iawn. Felly gellir tynnu'r risg hon.
- 1.16 Dyma grynodeb o'r risgiau:

Rhif y Risg	Risg Uchel	Newid
1	Diffyg arian cyllido digonol.	Dim
2	Plas Tan y Bwlch – risg enw da ac ariannol.	Dim
3	Plas Tan y Bwlch – pwysau ariannol tymor byr ar yr Awdurdod a sicrhau ei ddyfodol tymor hir.	Dim
20	Methu cydymffurfio gyda gofynion statudol strwythurau ac isadeiledd.	NEWYDD

Rhif y Risg	Risg Canolig	Newid
5	Targed Cynhyrchu Incwm (Canolfannau Croeso).	Dim
6	Cadernid staff yr Awdurdod yn lleihau (oherwydd mwy o ofynion) o ganlyniad i doriadau ariannol.	Dim
8	Agweddau o risg ariannol sy'n gysylltiedig â phrosiect Coedwigoedd Glaw Celtaidd LIFE gan gynnwys diffyg cydymffurfio â rheolau caffael neu wariant ar gostau anghymwys sy'n arwain at beidio â dyfarnu'r grant, neu amrywiad yn y gyfradd gyfnewid Ewro / punt.	Dim
9	Risg i enw da'r Awdurdod sy'n gysylltiedig â chyflawni'r prosiect LIFE - Coedwigoedd Glaw yn anfoddhaol.	Dim
10	Yr Awdurdod yn rheoli prosiectau yn wael ac aneffeithiol.	Dim
11	Yr Ysgwrn methu cynhyrchu incwm digonol.	Dim
13	Cynhyrchu Incwm (Cynllunio).	DILEU
15	Y cynnig i gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4: Capasiti annigonol i fynd i'r afael â'r cynnydd yn y llwyth Gwaith.	DILEU
16	Methu cydymffurfio gyda Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol 2018.	Dim
17	Risg o ymosodiad Seibr.	Dim
18	Risg (cyhoeddusrwydd) o ganlyniad i'r Cynllun Traffig / Polisi Goriad Gwyrdd Eryri.	Dim
19	Methu a chyflawni gofynion y ddeddf "Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol".	Dim

Rhif y Risg	Risg Isel	Newid
4	Targed Cynhyrchu Incwm (Meysydd Parcio).	Dim
7	Risgiau i brosiect Partneriaeth Tirwedd CTL ar y Carneddau drwy fethu â chyflawni'r prosiect.	Lleihau
12	Risg i enw da par. Rheolaeth yr Awdurdod o'r Ysgwrn.	Dim
14	Y cynnig i gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4: Risg o adolygiad barnwrol.	DILEU

2. GOBLYGIADAU O RAN ADNODDAU

Dim yn codi o'r Adroddiad hwn

3. ARGYMHELLIAD:

I nodi cynnwys yr adroddiad

4. PAPURAU CEFNDIROL

Cofrestr Risg: Diweddariad Rhagfyr 2025

COFRESTR RISG APC ERYRI RHAGFYR 2025

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
1	Diffyg arian cyllido craidd digonol.	Torri Gwasanaethau.	5	5	25 Coch 	Cafodd y Gyllideb ar gyfer 2025/26 ei chymeradwyo gan yr Awdurdod yn ei gyfarfod ar y 5ed o Chwefror 2025, ac fe'i sefydlwyd ar gynnydd o 5% yn Grant Llywodraeth Cymru, ac fel canlyniad cynnydd o 5% yn yr ardoll ar yr awdurdodau lleol hefyd. Er hyn, mae cynnydd yma yn dilyn sawl blwyddyn o ddim cynnydd, felly nid yw'r grant wedi dal i fyny â chwyddiant dros y cyfnod hwn. Ar adeg pennu'r gyllideb, rhagwelir y bydd cyllideb 2025/26 yn cynnwys diffyg o £635,850 bydd rhaid ei ariannu o gronfeydd, a bydd angen i'r Awdurdod barhau i sicrhau fod camau pendant yn cael eu cymryd i gau'r bwch yma neu bydd balansau cyffredinol yr Awdurdod wedi eu defnyddio i gyd. Felly, er gwaethaf y cynnydd yn Grant y Llywodraeth bydd rhaid parhau i ystyried arbedion a/neu gynyddu incwm ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Cyflwynwyd adroddiad ar y Strategaeth Incwm i fynd i'r afael â'r her ariannol i'r Gweithgor Aelodau i'w ystyried ar 15.10.25. Cytunwyd ar egwyddorion cynhyrchu incwm fel rhan o Strategaeth Ariannol yr Awdurdod ar gyfer y blynyddoedd nesaf.	4	4	16 Coch 		Prif Swyddog Cyllid	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25
2	Risg ariannol ac i enw da ynglŷn â dyfodol Plas Tan y Bwlch.	Gallai dyfodol Plas Tan y Bwlch (boed hynny ar gyfer gwerthu neu gadw) greu risg ariannol sylweddol uwch a niwed i enw da.	5	4	20 Coch 	Mae'r sefyllfa gymhleth a deinamig hon yn cael ei hadolygu ar hyn o bryd gan y Prif Weithredwr. Cymerir gofal mawr i sicrhau y caiff yr effeithiau ariannol eu lliniaru cyn belled ag y bo modd, er na ellir dileu'r risgiau hyn. Mae'r Awdurdod yn: - Ceisio lleihau costau gwresogi yn y Plas - Asesu a ellir lleihau trethi busnes - Ceisio dod ag incwm ychwanegol i'r Plas trwy rentu ystafelloedd Mae amryw o risgiau i enw da yn deillio o gadw a gwerthu'r Plas. Mae swyddogion yn ystyried bod cadw'r Plas ac archwilio i mewn i brosiect a'i hariennir gan y Loteri i adleoli swyddfeydd yr APC yn cario llai o risg i enw da na gwerthu'r Plas heb archwilio'r opsiwn hwn.	5	3	15 Coch 		Prif Weithredwr	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
3	Plas Tan y Bwlch - pwysau ariannol tymor byr ar yr Awdurdod a sicrhau ei ddyfodol hirdymor.	Methiant i gadw o fewn cyllideb yr Awdurdod. Niwed sylweddol i enw da'r Awdurdod. Effaith andwyol ar yr economi leol. Colli bywoliaeth i staff a gyflogir ym Mhlas Tan y Bwlch. Methiant i gynnal adeilad rhestredig Gradd II*.	4	5	20 Coch	Mae Plas yn parhau i weithredu busnes llawer llai ar adeg ysgrifennu, ond mae wedi llwyddo i ddenu busnes dros dro sydd yn y tymor byr yn dod â ffynhonnell incwm sylweddol i mewn. Bu cyfres o drafodaethau ar lefel y Gweithgor a'r Awdurdod a arweiniodd at benderfyniad gan yr Awdurdod ar 30.04.25 yn y termau canlynol sef: a) Swyddogion i ddilyn y trywydd o gadw Plas Tan y Bwlch yn amodol ar sicrhau grant Cronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol, gyda'r bwriad o adleoli swyddfeydd o Benrhyndeudraeth i Plas, gan gynnwys cymysgedd ehangach o ddefnyddiau ar gyfer yr eiddo; b) Swyddogion i ddilyn hyn gyda chais am Grant y Loteri Genedlaethol yr Haf hwn; c) Swyddogion i bwysleisio pwysigrwydd rheoli disgwyliadau drwy gydol y broses hon, gan nodi y byddai Plas yn dychwelyd i'r farchnad werthu pe bai'r cais am grant yn methu; d) Pe bai'r dull ariannu grant yn aflwyddiannus, y dylai'r Awdurdod gadw rheolaeth dros y coetiroedd a Llyn Mair, beth bynnag yw'r penderfyniad a wneir ar Blas Tan y Bwlch; e) Swyddogion i barhau i fonitro sefyllfa ariannol yr Awdurdod yn agos drwy gydol y broses hon, gan gynnwys cyflwyno mesurau i leihau'r diffyg cyllidebol presennol yn ystod y flwyddyn ariannol hon; a f) Bod yr Awdurdod yn ystyried y mater hwn ymhellach ac unrhyw gynnydd a wnaed yng nghyfarfod yr Awdurdod ym mis Medi. Mae'r amserlen wreiddiol a nodir uchod wedi profi i fod yn herio. Mae'r Aelodau wedi trafod y cynnydd hyd yma ac mae amserlen ddiwygiedig wedi'i chytuno.	4	5	20 Coch		Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tim Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
4	Targed Cynhyrchu Incwm (Meysydd Parcio).	Methu â chadw o fewn cyllideb yr Awdurdod.	4	5	20 Coch 	Mae'r targed incwm wedi ei gynyddu yng nghyllideb 2025/26 er mwyn cyllido costau diogelwch system rhag archebu Pen y Pass, costau casglu sbwriel cynyddol uchel a chostau glanhau toiledau. Erbyn hyn mae'r targed incwm yn agos at gael ei wireddu o fewn y flwyddyn ariannol gyda gobaith am warged cyn diwedd Mawrth 2026, os bydd patrwm hanesyddol incwm yn sefydlog am y misoedd dilynol.	4	1	4 Gwyrdd 		Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol	P Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25
5	Targed Cynhyrchu Incwm (Canolfannau Gwybodaeth).	Y Canolfannau Gwybodaeth yn methu cynhyrchu incwm digonol i gyflawni'r gyllideb. Y Canolfannau Gwybodaeth yn methu â chyrraedd nodau cynhyrchu incwm oherwydd prinder staff sy'n arwain at gau.	4	4	16 Coch 	Mae'r incwm wedi'i gynnal dros y tymor, gydag incwm yn gymharol â 2024/25. Mae tymor y gaeaf wedi dechrau'n gryf ac mae'n debyg iawn y bydd y Canolfannau'n cyrraedd targedau incwm ar gyfer 2025/26. Er nad oedd ganddynt y staff llawn ar gyfer y tymor yn Yr Hwb ym Mhen y Pass, roedd y gwerthiannau'n gryf ac mae'r arbrawf wedi rhoi sylfaen gref inni ar gyfer datblygu lefelau staffio ac oriau agor ar gyfer 2026/27.	4	2	8 Ambr 		Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
6	Gwynwch staff yr Awdurdod yn lleihau (oherwydd mwy o ofynion) o ganlyniad i gyllidebau fflat ac effaith chwyddiant.	Effaith ar gadw staff a recriwtio a hefyd perfformiad yr Awdurdod.	3	3	9 Ambr 	Er mwyn lliniaru'r risg o ostyngiad mewn cydnerthedd staff, mae'r camau canlynol wedi'u rhoi ar waith: - Polisi Fflecsi Hynod Hyblyg: Wedi'i fabwysiadu'n barhaol yn dilyn treial llwyddiannus, gan wella'r cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith a chefnogi lles. - Diweddariad Polisi Gweithio Hyblyg: Yn cyd-fynd â deddfwriaeth newydd sy'n rhoi'r hawl i ofyn am weithio hyblyg o'r diwrnod cyntaf, gan atgyfnerthu addasrwydd ac ymddiriedaeth. - Mentrau Lles: ➤ Wal Diolchgarwch i hyrwyddo cydnabyddiaeth a positifrwydd. ➤ Ymwybyddiaeth o hydradu trwy siartiau lliw wrin. ➤ Parcio am ddim i staff ar gyfer amser hamdden i annog gweithgaredd awyr agored. - Offeryn Lles Digidol PWLS: Gwiriadau emosïynol rheolaidd gyda data dienw i lywio strategaethau lles. - Polisi a Phasbort Addasiadau i'r Gweithle: Yn sicrhau addasiadau rhesymol i staff â chyflyrau iechyd neu anableddau, gan feithrin cynhwysiant. - Polisi Sabothol: Yn cefnogi absenoldeb estynedig ar gyfer datblygiad personol neu broffesiynol, gan gynorthwyo cydnerthedd. - Hyfforddiant Lles Gorfodol: Ymwybyddiaeth Iechyd Meddwl, Ymwybyddiaeth Straen, a chysiau cysylltiedig i adeiladu strategaethau ymdopi. Nod y mesurau hyn yw cynnal a gwella lles, morâl a chynhyrchiant staff yn wyneb pwysau allanol parhaus.	3	3	9 Ambr 		Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
7	Risgiau i brosiect Partneriaeth Tirwedd CTL ar y Carneddau trwy fethu a chyflawni'r prosiect. Gall hyn ddigwydd trwy fethu a chadw at y pwrpasau a gymeradwywyd ar gyfer y grant Cronfa Dreftadaeth Lotri Genedlaethol, oediad gyda phenodi staff i'r cynllun ac felly oediad gyda chychwyn y cynllun, oediad gyda thalu hawliadau grant, y bartneriaeth yn chwalu, methu â derbyn yr arian "heb ei sicrhau" a ddisgwyllir trwy geisiadau grant pellach a chyfraniadau "mewn nwyddau" yn ystod oes y prosiect.	Bydd y canlyniadau'n amrywio'n helaeth yn dibynnu ar raddfa'r cyllid na ellir ei sicrhau. Gallai fod rhai elfennau o'r prosiect yn methu, hyd at risgiau sylweddol i'r prosiect cyfan, sy'n amlwg yn dod â chyhoeddusrwydd andwyol a niwed i enw da.	3	4	12 Ambr 	Amserlen: Estyniad digost wedi ei gymeradwyo i'r dyddiad cwblhau ymarferol rhwng 30/09/2024 a 31/12/2025. Estyniad yn cynnwys lwfans ar gyfer gweithgaredd cau prosiect 3 mis (e.e. prosiectau etifeddiaeth, cais am daliad terfynol ac adroddiad gwerthuso) gan y Rheolwr Cynllun a'r Swyddog Cymorth Cynllun tan 31/03/2026. Pwrpasau Cymeradwy: Bydd y prosiect yn dirwyn i ben ym mis Mawrth 2026 ac mae'r gwariant wedi'i raglennu gyda phartneriaid. Mae'r mwyafrif llethol o'r gwariant wedi'i gwblhau a'r incwm wedi'i dderbyn. Mae swyddogion yn cadarnhau cynlluniau prosiectau gwaddol ar hyn o bryd.	3	1	3 Gwyrdd 		Cyfarwyddwr Rheoli Tir	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
8	Agweddau o risg ariannol sy'n gysylltiedig â phrosiect LIFE Coedwigoedd Glaw Celtaidd gan gynnwys methu â chydymffurfio â rheolau caffael neu variant ar gostau anghymwys gan arwain at beidio â dyfarnu'r grant, neu amrywiad yn y gyfradd gyfnewid Ewro / bunt.	Mae angen i APCE a phartneriaid eraill hunan ariannu gwariant ar agweddau o'r prosiect hyd yn hyn.	5	4	20 Coch 	Derbyniwyd a chymeradwywyd ail adroddiad canol tymor i'r CE (a hawliad grant cysylltiedig), gan arwain at dynnu i lawr y 3ydd taliad LIFE gan y CE ym mis Rhagfyr 2022. Mae cais am estyniad prosiect 2 flynedd wedi'i gymeradwyo'n swyddogol gan y Comisiwn Ewropeaidd, gan roi dyddiad gorffen prosiect newydd o 31ain o Orffennaf 2027. Ni fydd hyn yn effeithio ar gost gyffredinol y prosiect. Mae adborth swyddogol gan y Comisiwn hyd yn hyn yn gadarnhaol, gyda dim ond mân bryderon a diwygiadau sydd angen sylw. Ymgwymerwyd â'r Genhadaeth Fonitro ddiweddaraf ym mis Tachwedd 2024, gydag adroddiad cynnydd i'w gyflwyno ddiwedd mis Mawrth 2025. Pob taliad cyd-ariannwr arall yn gyfredol, gan gynnwys y cyfraniad o £2m gan Lywodraeth Cymru. Mae'r arian sydd dros ben yn y prosiect hyd yn hyn oherwydd cyfradd gyfnewid ffafriol (o'i gymharu â'r hyn a ddefnyddiwyd yn y cais), yn golygu bod yn rhaid i'r prosiect wario mwy mewn £ i gyrraedd targed €. Mae hefyd yn golygu bod cyfraniadau partneriaid yn werth llai na'r disgwyl, sy'n gofyn am fwy o arian cyfatebol i hawlio'r €9.5m llawn.	4	3	12 Ambr 		Cyfarwyddwr Rheoli Tir	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
9	Risg i enw da'r Awdurdod yn gysylltiedig â chyflawni'r prosiect LIFE Coedwigoedd Glaw Celtaidd yn anfoddhaol.	Bod yr Awdurdod yn dioddef niwed difrifol i'w enw da ymhlith y sefydliadau hynny sy'n bartneriaid a enwir yn y prosiect, partneriaid prosiect eraill gan gynnwys perchnogion tir preifat, contractwyr a sefydliadau eraill, a'r cyhoedd ehangach.	4	3	12 Ambr 	Mae'r cynllun wedi profi rhai problemau cadw staff, nad yw'n anghyffredin ar unrhyw brosiect sy'n cael ei ariannu gan grant ac sydd â chyfyngiad amser. Mae'r tebygolrwydd o golledion staff pellach yn cynyddu' dros y 2 flynedd nesaf wrth i gontractau ddod i ben, gan greu risg i'r prosiect ar adeg dyngedfennol wrth i'r prosiect ddod i ben (a'r holl adrodd ac archwilio cysylltiedig yn digwydd). Y tarfu a achoswyd gan drosiant staff (colli momentwm, peidio â gweithredu hyd eithaf ei allu am gyfnodau sylweddol), ochr yn ochr ag effeithiau pandemig Covid-19, oedd y prif yrrwr y tu ôl i ofyn am estyniad o 2 flynedd. Archwiliad interim wedi'i gwblhau yn hydref 2023 a 2024 gan Gyngor Gwynedd, gyda'r prosiect yn sgorio 6 ar y matrices risg (allan o 25 posib) Mân addasiadau / diwygiadau angen, ond dim byd arwyddocaol, gyda chynllun gweithredu mewn lle ar gyfer hyn. Mae swyddogion ar hyn o bryd yn archwilio opsiynau ar gyfer hysbysebu swydd cefnogaeth weinyddol i gefnogi swyddogion y cynllun. Disgwylir bydd y mater hwn yn symud ymlaen cyn diwedd 2025.	4	3	12 Ambr 		Cyfarwyddwr Rheoli Tir	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
10	Rheoli gwael ac aneffeithiol o brosiectau gan yr Awdurdod.	Risg o beidio â chyflawni prosiectau ac amcanion yr Awdurdod. Risg i enw da'r Awdurdod. Cyfleoedd ariannol yn cael eu colli.	3	3	9 Ambr 	Mae swyddogion yn dilyn canllawiau safonol a fabwysiadwyd ar gyfer rheoli prosiectau - gan gynnwys creu "Dogfen Ysgogi Prosiect" a chael cymeradwyaeth y tîm rheoli ar gyfer y ddogfen hon. Mae hyn yn creu sail ar gyfer rheoli ac ar gyfer cyfathrebu (mewnol ac allanol) ar brosiectau yn gyson ar draws yr Awdurdod. Rhoddwyd ystyriaeth i baratoi cefnogaeth fwy canolog i brosiectau i sicrhau bod cysondeb a chydymffurfiaeth yn cael eu rheoli. Mae Llywodraeth Cymru wedi cadarnhau ymagwedd aml-flwyddyn at brosiectau/rhaglenni. Ym mis Mawrth 2022, ystyriodd a chymeradwyodd y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau y protocolau ar ddatblygu a derbyn cynigion grant.	2	3	6 Ambr 		Prif Weithredwr	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25
11	Yr Ysgwrn yn methu cynhyrchu incwm digonol i gyflawni'r gyllideb.	Yr Ysgwrn yn dibynnu ar fudd-dal uwch gan yr Awdurdod a/neu yn defnyddio arian wrth gefn sydd wedi'i gynilo yn dilyn blynyddoedd blaenorol llewyrchus. Yn y pendraw, bydd hyn yn golygu nad ydi'r Ysgwrn yn gynaliadwy.	4	4	16 Coch 	Mae cynnal Yr Ysgwrn o fewn y gyllideb yn her barhaus yng ngoleuni'r argyfwng costau byw sy'n amharu ar wariant ymwelwyr a chostau rhedeg cynyddol. Mae costau'n cael eu hadolygu'n rheolaidd. Mae'r rhan fwyaf o gostau, megis gwres, ffôn a thrydan yn sefydlog ac yn angenrheidiol ar gyfer safonau achredu. Mae'r Ysgwrn yn llwyddo yn rheolaidd i sicrhau cyllid ar gyfer costau gweithgaredd a dehongli. Mae grantiau wedi'u derbyn i ymgysylltu gydag Ysgol Bro Hedd Wyn yn 2025 ac i gynnal arddangosfa dros dro newydd ar gyfer 2026.	3	3	9 Ambr 		Cyfarwyddwr Rheoli Tir	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
12	Risg i enw da parthed rheolaeth yr Awdurdod o'r Ysgwrn.	Camreoli yn arwain at ddiffyg hygredd yng ngallu'r Awdurdod i gyflawni ei ddyletswyddau.	5	2	10 Ambr 	Mae'r Ysgwrn wedi ennill enw da iawn fel amgueddfa achrededig a chanolfan ddiwylliannol gyda rhaglen o weithgareddau treftadaeth ddiwylliannol o ansawdd rhagorol. Mae'r statws achrededig yn dangos bod trefniant llywodraethu cadarn ac effeithiol mewn lle. Bydd swyddogion yn cyflwyno cais i adnewyddu'r statws yma erbyn Chwefror 2026. Mae'r Yr Ysgwrn yn dangos patrwm llwyddiannus o ymgeisio am gyllid allanol i ariannu gweithgareddau a phrosiectau, ac mae swyddogion yn gweithio'n rhagweithiol ar geisiadau hyn, gan chwilio am gyfleoedd nawdd yn rheolaidd. Bydd adnodd addysg ffilm Hedd Wyn (prosiect ar y cyd gyda Phrifysgol Bangor) yn cael ei lansio erbyn Rhagfyr 2025. Derbyniwyd grant allanol i greu arddangosfa dros dro newydd ar gyfer 2026, yn seiliedig ar gadeiriau barddol Eugene Vanfleteren.	4	1	4 Gwyrdd 		Cyfarwyddwr Rheoli Tir	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
13	Cynhyrchu Incwm (Cynllunio).	Y brif risg fyddai incwm annigonol ar gyfer rhedeg y gwasanaeth cynllunio yn effeithiol.	3	3	9 Ambr 	Ar gyfer 2023-24 roedd incwm ffioedd cynllunio (ffioedd cynllunio a chyngor cyn cais) yn cyd-fynd yn fras â'r gyllideb a osodwyd. Mae hyn yn codi tua 28% o gostau'r gwasanaeth Rheolaeth Datblygu. Yn 2024-25, roedd y ganran yn 22%, sy'n dangos gostyngiad bach yn y ffioedd a dderbyniwyd. Ar y 1af o Ragfyr 2025, bydd ffioedd cynllunio yng Nghymru yn cynyddu ar gyfartaledd o 50% ond mae'r cynnydd yn gynyddrannol mewn rhai achosion. Mae rhai o'r ffioedd wedi'u codi i gyrraedd adferiad cost lawn ac yn dilyn hynny byddant yn codi gyda chwyddiant. Nid yw gwir effaith hyn yn hysbys e.e. gallai arwain at ostyngiad bach yn nifer y ceisiadau. Felly mae'r risg yn parhau, fodd bynnag nid oes unrhyw fesurau lliniaru ar gael i'r Awdurdod, felly argymhellir dileu'r risg hon o'r gofrestr.	3	3	9 Ambr 	DILEU	Cyfarwyddwr Cynllunio & Phartneriaethau	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
14	Y cynnig i gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 i reoli'r defnydd o gartrefi gwyliau ac 2il gartrefi (a drefnwyd ar gyfer Mehefin 2025): Risg o adolygiad barnwrol.	Gallai Adolygiad Barnwrol wedi'i gadarnhau cael yr effeithiau canlynol: a) Gall effeithio ar allu'r Awdurdod i ddilyn y polisi. b) Gall oedi gweithrediad y polisi. c) Gall fod goblygiadau cost, yn enwedig os yw'r hawlydd yn ceisio dyfarniad costau cyfreithiol os yw'n llwyddo yn yr her.	4	2	8 Ambr 	Clywyd y cais am Adolygiad Barnwrol a wnaed yn erbyn Cyfarwyddyd Erthygl 4 Cyngor Gwynedd yn yr Uchel Lys lle canfuwyd bod Aelodau'r Cabinet wedi cael eu camarwain yn sylweddol ynghylch y penderfyniad i weithredu'r Cyfarwyddyd Erthygl 4, a phenderfynwyd y dylid diddymu'r penderfyniad. O ystyried bod y penderfyniad yn ymwneud â phroses, ni ragwelir risg ychwanegol i Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri; a chan fod yr amserlen ar gyfer adolygiad barnwrol wedi mynd heibio, nid yw hyn yn risg i'r Awdurdod mwyach a gellir ei ddileu o'r gofrestr.	2	2	4 Gwyrdd 	DILEU	Cyfarwyddwr Cynllunio & Phartneriaethau	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25
15	Y cynnig i gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 i reoli'r defnydd o gartrefi gwyliau ac 2il gartrefi (a drefnwyd ar gyfer Mehefin 2025): Capasiti annigonol i fynd i'r afael â'r cynnydd yn y llwyth gwaith - sy'n effeithio ar Bolisi Cynllunio, Rheolaeth Datblygu ac yn arbennig llwythi gwaith Cydymffurfio.	Mae'r capasiti annigonol yn achosi'r problemau canlynol: i) Gall targedau perfformiad cynllunio Llywodraeth Cymru gael eu methu; ac ii) Gall materion iechyd a lles staff godi oherwydd llwythi gwaith gormodol.	3	3	9 Ambr 	Mabwysiadwyd Canllawiau Cynllunio Atodol ar y 25ain o Fehefin 2025 i gefnogi gwneud penderfyniadau. Mae arwyddion cynnar yn dangos bod y risgiau'n cael eu rheoli'n effeithiol. Felly, argymhellir tynnu'r risg hon oddi ar y gofrestr.	3	3	9 Ambr 	DILEU	Cyfarwyddwr Cynllunio & Phartneriaethau	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
16	Diffyg cydymffurfio â "Rheoliad Cyffredinol Diogelu Data 2018" (GDPR).	Diffyg rheoli data a chyhoeddi data na ddylem ei gyhoeddi.	4	3	12 Ambr 	<u>Hyfforddiant</u> Mae cyrsiau gorfodol wedi'u hychwanegu ar ELMS. Disgwylir nawr i bawb eistedd y rhain mewn modd amserol neu bydd mynediad i'r rhwydwaith a / neu e-bost yn cael ei ddileu. Mae'r rhan fwyaf o'r staff bellach yn cwblhau cyrsiau untro a chysiau blynyddol yn gyson heb unrhyw drafferthion, ond mae'r nifer sy'n cael eu cwblhau gan yr Aelodau yn parhau i fod yn isel. Mae'r sefyllfa'n cael ei fonitro'n barhaus. <u>Diogelu Data</u> Yn ystod y ddeunaw mis diwethaf rydym wedi cael mwy o fân ddigwyddiadau rhyddhau data nag yn y gorffennol. Felly, mae mwy o debygolrwydd ac effaith risg cyfatebol nag yn y gorffennol, sydd wedi golygu bod y sgôr risg wedi cynyddu ym mis Tachwedd 2024. Fodd bynnag, mae'r risg yn parhau i fod ar ambr. Mae angen i staff ac Aelodau newydd sicrhau bod y modiwlau hyfforddi yn cael eu cwblhau fel blaenoriaeth. Awgrymir bod y staff sydd wedi bod yn rhan o'r digwyddiadau bychain yn ailsefyll yr hyfforddiant neu'n cymryd rhan mewn hyfforddiant pellach er mwyn lleihau'r risg. Hyfforddiant yn parhau a swyddog yn monitro'r sefyllfa. Fel rhan o'r monitro parhaus rydym bellach yn y broses o chwilio am gwmni allanol i archwilio ein prosesau a'n cydymffurfiaeth â GDPR, a bydd yr archwiliad hwn yn rhoi eglurhad ar sut y gallwn gryfhau ein prosesau ymhellach i leihau risg yn y dyfodol.	4	3	12 Ambr 		Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
17	Risg o gael ymosodiad Seibr.	Colli data a mynediad i'r rhwydwaith.	4	3	12 Ambr 	Mae risgiau seiberddiogelwch yn cael eu monitro'n gyson gyda mesurau lliniaru risg cyfatebol yn cael eu gweithredu yn ôl yr angen gan y gwasanaeth TG. Pennaeth TG wedi mynychu gweminarau oedd yn cael eu cynnal gan Yr Is-adran Cadernid a Diogelwch Gwladol, Llywodraeth Cymru. Amlinellodd y gweminarau camau pellach sydd angen eu datblygu i sicrhau ein bod yn fwy parod i fygythiad. Mi fydd yr adran yn datblygu rhaglen waith ar gyfer hyn maes o law. Hyfforddiant wedi ei drefnu ar y cyd gyda'r 2 barc Cenedlaethol Cymru a Llywodraeth Cymru. Mae sesiynau pellach ar gael i aelodau a staff fynychu. Gwaith wedi ei gwblhau ar gryfhau gosodiadau diogelwch yr Awdurdod ac mi fydd hyn yn parhau. Ystyried gofyn am arbenigedd allanol er mwyn asesu sefyllfa'r Awdurdod. Mae Seiberddiogelwch yn risg sy'n cynyddu'n genedlaethol, gydag adroddiadau eang am ganlyniadau difrifol yn deillio o ymosodiadau seiber. Bydd y risg hon yn cael sylw pellach yn y strategaeth TG sy'n cael ei pharatoi ar hyn o bryd.	3	2	6 Ambr 		Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
18	Risg (cyhoedduswydd) o ganlyniad i'r Cynllun Traffig / Polisi Goriad Gwyrdd Eryri.	Camreoli yn arwain at ddiffyg hygredd yn yr Awdurdod a'i bartneriaid.	4	2	8 Ambr 	Mae datblygu Cynllun Yr Wyddfa wedi sefydlu perthynas well rhwng yr elfennau unigol sy'n ymwneud â rheolaeth ar Yr Wyddfa, gan gynnwys y gwasanaeth Sherpa. Mae is-grŵp i Gynllun yr Wyddfa wedi ei ffurfio i adolygu'r gwasanaeth Sherpa a materion trafndiaeth / parcio yn yr ardal. Yn ystod 2023 darparwyd gwasanaeth bws Sherpa gwell, a chyflwynwyd rheolaeth traffig priffyrdd (llinellau melyn dwbl) mewn lleoliadau penodol. Cytunwyd ar Grŵp Trafnidiaeth Eryri ac mae'n cyfarfod yn aml. Mae cytundeb y Gwasanaeth Sherpa am y 5 mlynedd nesaf wedi ei gytuno. Gall Cyd-bwyllgorau Corfforaethol sydd â chyfrifoldeb penodol am drafndiaeth ddarparu cyfleoedd pellach. Mae'r Grŵp Trafnidiaeth Eryri yn parhau i gyfarfod i ddatblygu'r materion trafndiaeth hyn.	3	2	6 Ambr 		Cyfarwyddwr Cynllunio & Phartneriaethau	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Cyf	Disgrifiad Risg	Canlyniad	Risg Cynhenid			Mesurau Rheoli / Gweithredoedd	Gweddill Risg			Cyfeiriad Risg	Perchennog	Adolygwyd diwethaf
			Effaith	Tebyg	Canlyniad		Effaith	Tebyg	Canlyniad			
19	Methiant o ran cyflawni gofynion Deddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol.	Adroddiad archwilio beirniadol / cyhoeddusrwydd negyddol.	3	3	9 Ambr 	Mae'r Awdurdod yn parhau i gydweithio ag Archwilio Cymru i weithredu gofynion y Ddeddf Llesiant. Mae astudiaeth Archwilio Cymru ar gyfer 2022/23 (incwm masnachol ac arallgyfeirio incwm) wedi'i chyhoeddi ac mae adroddiad atodol ar y 3 Awdurdod Parc Cenedlaethol wedi'i gynhyrchu. Mae'r Awdurdod yn aros am arweiniad gan LIC cyn gallu symud ymlaen gyda'r argymhellion. Mae adroddiad ar Hyrwyddo Mynediad mewn perthynas â Chydraddoldeb ac Amrywiaeth wedi'i dderbyn ac mae ymateb cytunedig wedi'i drafod gyda'r Aelodau. Mae archwiliad ar osod Amcanion Llesiant wedi'i gynnal. Mae'r adroddiad bellach wedi'i dderbyn, ac mae ymateb yr Awdurdod wedi'i gytuno. Cwblhawyd cyfweiliadau'n ddiweddar ar yr archwiliad perfformiad diweddaraf ar adolygiad Cynaliadwyedd Ariannol yr Awdurdod, ac mae'r holl dystiolaeth ddogfennol a ofynnwyd amdani wedi'i chyflwyno. Disgwylir adroddiad drafft maes o law.	3	3	9 Ambr 		Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25
20	Methu cydymffurfio gyda gofynion statudol strwythurau ac isadeiledd.	Mae hyn yn risg sylweddol i'r amgylchedd ac i enw da'r Awdurdod. Yn y pen draw, gallai peidio â chydymffurfio â rheoliadau yn barhaus arwain at ddirwyon sylweddol.	4	5	20 Coch 	Dau Rybudd ffurfiol wedi'u derbyn, wedi penodi cwmni peirianwyr newydd yn dilyn methiant cyflawni'r cwmni blaenorol, ac mae cais cynllunio wedi ei gyflwyno ar gyfer Siffon Llyn Mair (Gwaith Diogelwch Cronfa Ddŵr). Gwelliannau isadeiledd bron a'u cwblhau yn Ogwen a chomisiynu arbenigwyr a pheirianwyr allanol i lunio datrysiaid a gwelliannau i safleoedd eraill. Cais yn parhau ar y gweill gyda CNC. Adroddiad ecolegol wedi ei gwblhau i gefnogi cais cynllunio Llyn Mair. Bydd angen penderfyniad cynllunio yn y Flwyddyn Newydd i gwblhau'r Gwaith cyn terfyn amser Mehefin 2026.	4	4	16 Coch 	NEWYDD	Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol	Pwyllgor P&A 09.07.25 Tîm Arweinyddiaeth 10.11.25

Sgorio'r Risg					
Tebygolrwydd	Isel lawn = 1	Isel = 2	Canolig = 3	Uchel = 4	Uchel lawn = 5
Effaith	Isel lawn = 1	Isel = 2	Canolig = 3	Uchel = 4	Uchel lawn = 5
Sgôr Cyfunol			Risg Cyffredinol		
1 – 4			Isel		Gwyrdd
6 – 14			Canolig		Ambr
15 – 25			Uchel		Coch

CYFARFOD	Awdurdod
DYDDIAD	10 Rhagfyr 2025
TEITL	Datganiad o Gyfrifon Drafft 2023-24
ADRODDIAD GAN	Prif Swyddog Cyllid
PWRPAS	Nodi cynnwys y Datganiad o Gyfrifon drafft a'r cyfnod i'w archwilio gan aelodau o'r cyhoedd

1. CRYNODEB

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r Datganiad o Gyfrifon Blynnyddol drafft ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 sy'n rhoi manylion am weithgareddau ariannol yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn. Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynnyddol fel y'i cymeradwywyd yng nghyfarfod yr Awdurdod Mehefin 2024.

Mae'n ofyniad gan y Rheoliadau Cyfrifon ac Archwiliad (Cymru) 2005 (diwygiedig) fod y Prif Swyddog Cyllid yn cymeradwyo'r Datganiad o Gyfrifon Blynnyddol drafft erbyn 31 Mai. Yn sgîl effaith oedi yn cyflwyno adroddiad Cyfrifon 2022/23 mae oedi wedi bod yn cyflwyno Cyfrifon Drafft 2023/24, ond mae bod pob ymdrech yn cael ei wneud i'w cwblhau mor fuan a phosibl.

Yn dilyn yr archwiliad, bydd cynrhychiolwyr Aelodau'r Awdurdod yn eu cymeradwyo, gyda'r gwaith archwilio wedi ei raglennu ar gyfer mis Rhagfyr 2025. Yn y cyfamser, cyflwynir y Datganiad o Gyfrifon drafft i'r Aelodau er gwybodaeth.

2. ARCHWILIO'R CYFRIFON

Gyrrwyd y cyfrifon i'r archwilwyr ar 7fed Tachwedd a bydd yr archwiliad yn cychwyn ar 1af Rhagfyr.

Yn unol â'r rheoliadau, bydd yr Archwilydd Penodedig yn cwblhau'r archwiliad a chyflwyno'r adroddiad am y Datganiad o Gyfrifon ger bron Aelodau'r Awdurdod, cyn sicrhau llofnod swyddogol ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru.

3. ARCHWILIAD CYHOEDDUS O'R CYFRIFON

O dan adran 30 a 31 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, a rheoliad 13 a 15 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio Cymru 2005, mae'n ofynnol i'r Awdurdod hysbysu'r cyhoedd bod y cyfrifon ar gael i'w harchwilio am gyfnod o 20 diwrnod gwaith.

Bydd archwiliad cyhoeddus ar gyfer y cyfnod o 20 diwrnod yn cael ei hysbysu ar wefan yr Awdurdod, a derbynfa prif swyddfeydd yr Awdurdod.

Yn ystod y broses archwilio, mae cyfle hefyd i etholwr llywodraeth leol ofyn cwestiynau i'r Archwilydd am y cyfrifon.

4. GOBLYGIADAU O RAN ADNODDAU

Dim. Nid yw'r penderfyniad heddiw yn ymrwymo unrhyw adnodd ychwanegol yn erbyn cyllideb yr Awdurdod.

5. ARGYMHELLIAD

5.1 Nodi cynnwys y Datganiad o Gyfrifon 2023/24.

AWDURDOD PARC CENEDLAETHOL ERYRI

**DATGANIAD O GYFRIFON
AR GYFER Y FLWYDDYN YN GORFFEN 31AIN MAWRTH 2024**

AWDURDOD PARC CENEDLAETHOL ERYRI

DATGANIAD O GYFRIFON 2023/24

MYNEGAI

Adroddiad Naratif..... 3

Y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon..... 9

Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr 10

Y Fantolen 11

Y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn 12

Datganiad Llif Arian 14

Nodiadau i'r Datganiadau Ariannol 15

Datganiad Llywodraethu Blynnyddol 2023-24 . 7**Error! Bookmark not defined.**

Rhestr Termau.....110

ADRODDIAD NARATIF

1. Cyflwyniad

Mae'r adroddiad naratif yn darparu esboniad cryno ynghylch y materion mwy arwyddocaol adroddir yn y cyfrifon ac mae'n anelu i ychwanegu at a chynorthwyo i ddehongli'r datganiadau cyfrifyddu a amlinellir ar dudalennau 23 i 27 ac mae'n cynnwys :-

- ❑ Y **Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr** sy'n dangos crynodeb enillion a'r colledion a brofwyd gan yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn ariannol. Dylai'r enillion a'r colledion hyn wneud iawn am y symudiad mewn gwerth net.
- ❑ **Mantolen** yn nodi sefyllfa ariannol yr Awdurdod ar 31^{ain} Mawrth 2024.
- ❑ Crynodeb yw'r **Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd** o'r newidiadau sydd wedi digwydd yn rhan isaf y fantolen dros y flwyddyn ariannol.
- ❑ Y **Datganiad Llif Arian** sy'n crynhoi'r mewnlifiadau ac all-lifau o arian sy'n deillio o drafodion i bwrpasau refeniw a chyfalaf.

Cefnogir y cyfrifon gan Ddatganiad o Bolisïau Cyfrifyddu a nodiadau esboniadol.

2. Gweledigaeth a Blaenoriaethau Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Mabwysiadodd yr Awdurdod weledigaeth ar gyfer y Parc yng Nghynllun Rheolaeth Parc Cenedlaethol Eryri yng nghyfarfod 13eg Hydref 2021 fel a ganlyn:

Parc Cenedlaethol sy'n gyfoethog yn ddiwylliannol, gydag economi werdd lewyrchus, profiad ymwelwyr o'r radd flaenaf sy'n cyfrannu'n fawr iawn at les ein cenedl.

Erbyn 2035 bydd Eryri yn parhau i fod yn dirlun gwarchodedig ac esblygol, wedi'i ddiogelu a'i wella i ddarparu amgylchedd naturiol a hanesyddol cyfoethog, amrywiol a chydnerth; yn darparu buddion lles yn genedlaethol ac yn rhyngwladol.

Bydd pwrpasau'r Parc Cenedlaethol yn cael eu cyflawni trwy economi amrywiol a ffyniannus sydd wedi addasu ar gyfer heriau newid yn yr hinsawdd ac yn seiliedig ar adnoddau naturiol – rhinweddau'r dirwedd, cyfleoedd ar gyfer dysgu a mwynhad, y dreftadaeth ddiwylliannol a naturiol. Gyda chymunedau dwyieithog a chynhwysol sy'n ffynnu, bydd gweithio mewn partneriaeth yn dangos ei bod yn bosib cyflawni mwy trwy gydweithio.

Bydd cymunedau wedi mabwysiadu atebion arloesol mewn byd sy'n newid - bydd economi carbon isel wedi cryfhau cyswllt trigolion â'r amgylchedd, gan ddarparu gwell safon byw a sicrhau enw da Eryri fel Parc Cenedlaethol o fri yn rhyngwladol ac fel lle i'r enaid gael llonydd."

Yn unol â'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru 2015) mae'r Awdurdod wedi mabwysiadu Datganiad Lles 2021-2026 ym Mawrth 2021.

<https://snowdonia.gov.wales/wp-content/uploads/2022/03/DATGANIAD-LLES-APCE-2021-26.pdf>

Mae'r ddogfen hon yn gosod y cyd-destun ar gyfer y rhaglen waith corfforaethol sy'n manylu ar amcanion penodol llesiant a gwelliant, ac a gyflwynir yng nghyfarfod Awdurdod Ebrill yn flynyddol. Mae'r agenda ar gael trwy'r cyswllt canlynol:

[Awdurdod14.06.23.pdf](#)

3. CYD-DESTUN ARIANNOL

Perfformiad Ariannol a Sefyllfa Diwedd Blwyddyn

'Roedd y gyllideb ddiwygiedig fel ag adroddwyd i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar 10fed Gorffennaf 2024 fel a ganlyn.

Gwasanaethau	Cyllideb	Gwariant	Dan/(Dros)
	£	£	£
Cynllunio a Rheoli Tir	2,730,621	2,249,359	481,262
Corfforaethol	5,128,903	3,571,496	1,557,407
Llog a Ennillwyd	- 120,000	- 294,050	174,050
Ariannu Cyfalaf o reffeniw	722,859	- 283,218	1,006,077
Addasiad taliadau cyfalaf	- 591,050	- 591,050	
Net	7,871,333	4,652,537	3,218,796
GPC a Lefi	- 5,493,051	- 5,493,051	-
Tr. I/O Cronfeydd	- 2,378,282	840,514	- 3,218,796
Cyfanswm	-	-	-

Addaswyd yr amrywiad net o £3,218,796 ar gyfer trosglwyddiadau diwedd blwyddyn i ac o gronfeydd wrth gefn (gwybodaeth pellach ym mhar. 4.2 o'r adroddiad a gyfeirwyd ato). Mae'r adroddiad yn eitem 8 yn y cyswllt canlynol –

[Pwyllgor-Perfformiad-ac-Adnoddau-10.07.24.pdf](#)

Tra'n dilyn trefn cwblhau y Datganiad Cyfrifon gwnaethpwyd addasiadau i'r alldro, mae'r ffigyrau diwygiedig ar gyfer gwariant net yn ymddangos yn y Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu (nodyn 2 i'r prif ddatganiadau).

Mae'r symudiadau mewn cronfeydd unigol yn nodyn 9 i'r datganiadau ariannol.

4. Crynodeb o'r Prif Bwyntiau :

Mantolen :

Mae gwerth net yr awdurdod wedi cynyddu **£1,233k**, a'r prif symudiadau yw:

- **Asedau Cyfredol** – mae'r gwerth wedi cynyddu **£1,201k**, y prif effaith oherwydd
£1,058k o gynnydd yn Arian a buddsoddiadau yn deillio o arian grantiau ag incwm ychwanegol
£268k o gynnydd mewn buddsoddiadau byr dymor
£174k o ostyngiad mewn dyledwyr byr dymor
- **Rhwymedigaethau Cyfredol** – Mae'r gwerth wedi cynyddu **£377k** yn dilyn –
£481k o gynnydd ym malans Grantiau o Flaen LLaw
£104k o leihad ym malans credydwyr 'Eraill'

Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr :

Mae'r cyfanswm cost net gwasanaethau wedi lleihau £103k gyda symudiadau fesul cyfarwyddiaeth yn :

- Cynllunio, Treftadaeth Ddiwylliannol a Rheolaeth Tir cynnydd o £98k.
- Corfforaethol (cynnwys Cyfathrebu) lleihad o £201k.

Prif symudiadau :

Gwariant

- £929k o ostyngiad yn addasiad cost pensiwn IAS19 i'r gwasanaethau yn 2023/24.

Incwm

- £999k yn llai o grantiau refeniw dderbyniwyd gan Llywodraeth Cymru ac o ffynhonellau eraill.

Yn ogystal â derbyn cyllid grant mae'r Awdurdod yn cynhyrchu ei incwm ei hunan. Mae nodyn 1c i'r prif ddatganiadau yn dangos £2,492k (£2,205k yn 2022/23) wedi ei gynhyrchu o ffioedd ac incwm gwasanaeth fel arall. Y prif rannau ydy :

• Ffioedd parcio	£1,299k (£1,050k yn 2022/23)
• Ffioedd Cynllunio	£174k (£234k yn 2022/23)
• Gwerthiannau Canolfannau gwybodaeth	£257k (£219k yn 2022/23)
• Rhent	£103k (£61k yn 2022/23)

5. Rhwymedigaeth Bensiwn

Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri yn gyflogwr yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd. Mae'r cyfrifon yn ymgorffori'n llawn beth yw gofynion y Safon Adrodd Ariannol Rhyngwladol 19 (IAS 19).

Mae'r polisi'n adlewyrchu'r ymrwymiad yn y tymor hir i gynyddu cyfraniadau i wneud iawn am unrhyw ddiffyg mewn asedau net priodoledig yn y gronfa pensiwn.

6. Cost neu Gredyd Anghyffredin yn y Cyfrifon

Y prif eitemau ydy'r :

- grantiau gwerth £1,951k a dderbyniwyd gan Llywodraeth Cymru

7. Gwariant Cyfalaf

Gwariant cyfalaf yw gwariant ar feddiannu ased sefydlog, neu wariant sy'n ychwanegu at werth ased sefydlog bresennol, nid ei gynnal yn unig.

Roedd gwariant cyfalaf yn ystod 2023/24 yn £2,102k. Dangosir manylion ynghylch y gwariant ym mhob maes gwasanaeth yn nodyn 29. Ariannwyd y gwariant gan grantiau a chyfraniadau oddi wrth gyrff eraill.

Bydd yr holl wariant cyfalaf a gynlluniwyd yn cael ei ariannu o refeniw, grantiau allanol a chronfeydd a ddeler ar gyfer gwariant unwaith ac am byth.

Y prif gynlluniau gan yr Awdurdod ar 31^{ain} Mawrth 2024 ydyw :

- cynllun Partneriaeth y Carneddau bellach yn ei gyfnod gweithredol ac yn werth £4.17m. Cynllun wedi ei raglennu i orffen erbyn Mawrth 2026.
- y prosiect Coedwigoedd Celtaidd yn brosiect 7 blynedd gwerth £7.6m. Cynllun wedi ei raglennu i orffen yn 2026/27.

8. Cyllido Cyfalaf

Cafodd holl wariant cyfalaf yr Awdurdod, ers iddo gael ei sefydlu ar yr 23^{ain} o Dachwedd 1995, ei ariannu trwy gyfrwng grantiau cyfalaf a chyfraniadau gan y Llywodraeth, y Gymuned Ewropeaidd a grantiau o ffynonellau eraill, o dderbyniadau cyfalaf a gymhwyswyd ac o adnoddau refeniw'r Awdurdod.

Ar 31 Mawrth 2024 nid oedd gan yr Awdurdod unrhyw fenthyciad i ariannu cyfalaf, ac i ddibenion rheolaeth trysorlys bydd yn parhau fel awdurdod di-ddyled.

9. Cronfeydd wrth gefn Defnyddiadwy

Adolygwyd balans y Gronfa Refeniw Gyffredinol yn ystod y flwyddyn fel rhan o adolygiad cronfeydd yr Awdurdod, a bellach yn werth £889k.

Mae gan yr Awdurdod gyfanswm o £11,596k o Gronfeydd Defnyddiadwy penodol ac mae manylion rhain yn nodyn 9 o'r datganiadau ariannol. Dylid nodi fod y rhan fwyaf o'r cronfeydd wedi'u clustnodi ar gyfer dibenion penodol.

10. Llywodraethu

Mae gan yr Awdurdod 18 aelod sy'n gwasanaethau ar Fwrdd yr Awdurdod, y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau a'r Pwyllgor Cynllunio a Mynediad. Mae gan Plas Tan y Bwlch a'r Ysgwrn eu Byrddau Rheolaeth eu hunain yn cynnwys 3 aelod yr un.

Darperir gwybodaeth pellach ar lywodraethu a materion perthnasol i 2023/24 yn y rhan Datganiad Llywodraethu Blynyddol o'r ddogfen hon.

11. Risgiau a Chyfleon

Risgiau

Cofnodir prif risgiau'r Awdurdod yn y Cofrestr Risg Corfforaethol a adolygir yng nghyfarfodydd y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ac yn flynyddol yn Awdurdod Chwefror.

Nodir 4 risg mwyaf sylweddol yr Awdurdod, ynghyd â'r mesurau i'w lleddfu, yn niwedd rhan 6 o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Cyfleon

Mae'r Awdurdod wedi derbyn cyllid "un tro" gan Lywodraeth Cymru ar gyfer gwaith ar brosiectau cyfalaf yn cynnwys prosiectau Mynediad a gwelliannau i eiddo'r Awdurdod.

Mae'r Awdurdod yn parhau i ddenu cyllid grant o amrywiol ffynonhellau sy'n galluogi capasiti gweithredu llawer uwch na'r hyn sy'n bosibl trwy grant sylfaenol yn unig. Mae'r crebachu blynyddol ar niferoedd staff yr Awdurdod yn golygu bod elfen o risg gyda chapasiti i gyflawni ar brosiectau'n y dyfodol.

12. Strategaethau'r Awdurdod

Pedwar prif strategaeth yr Awdurdod yw:

- Cynllun Rheolaeth Parc Cenedlaethol Eryri,
- Cynllun Datblygu Lleol Eryri,
- Cynllun Corfforaethol, a

- Rhaglen Waith Corfforaethol.

Mae gwybodaeth ychwanegol am y 4 ynghyd â strategaethau eraill yr Awdurdod ac adolygiad o'u effeithiolrwydd yn rhan 5 o'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol.

13. Effaith yr hinsawdd economaidd gyfredol

Mae'r Awdurdod wedi mantoli ei gyllideb am 2023/24 yn seliedig ar y ffigwr Grant Parc Cenedlaethol yn ôl hysbysiad gan swyddogion Llywodraeth Cymru yn Rhagfyr 2022. Mae Llywodraeth Cymru wedi dynodi bydd ffigwr y grant ar gyfer 2024/25 yn parahau yr un fath a ffigyrau 2023/24. Bydd hyn yn heriol i'r Awdurdod gan ystyried yr hinsawdd economaidd presennol, a pwysau chwyddiant sylweddol.

Ar amser ysgrifennu mae llif arian yr Awdurdod yn ddigonol, ond bydd angen ailwerthuso yn ddibynol ar y ffigyrau setliad gan Llywodraeth Cymru ar gyfer 2025/26.

GWYBODAETH BELLACH

Mae gwybodaeth bellach ynghylch y Datganiad Cyfrifon hwn ar gael oddi wrth:

Sian Wyn Owen
Pennaeth Cyllid
Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri
Swyddfeydd y Parc Cenedlaethol
Penrhyndeudraeth
Gwynedd
LL48 6LF
Ffôn: 01766 772 251
Ebost: sian.owen@eryri.llyw.cymru

Y DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD CYFRIFON

CYFRIFOLDEBAU'R AWDURDOD

Mae'n ofynnol ar i'r Awdurdod:-

- ☐ Wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu priodol ei faterion ariannol ac i sicrhau fod un o'i swyddogion gyda chyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn achos Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, y swyddog hwnnw yw'r Prif Swyddog Cyllid;
- ☐ Rheoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd economaidd, effeithlon, ac effeithiol o'i adnoddau a diogelu ei asedau;
- ☐ Cymeradwyo ei ddatganiad cyfrifon.

Cafodd y cyfrifon hyn eu cymeradwyo gan yr Awdurdod ar ..... 2025.

Llofnod:

CYNG. EDGAR W. OWEN - CADEIRYDD

Cyfrifoldebau'r Prif Swyddog Cyllid

Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon yr Awdurdod yn unol ag arferion priodol a amlinellir yn y Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Llywodraeth Leol yn y DU ('y Cod Ymarfer').

Wrth baratoi'r datganiadau cyfrifon, mae'r Prif Swyddog Cyllid wedi:-

- ☐ Dethol polisiâu cyfrifyddu addas ac yna eu cymhwyso'n gyson;
- ☐ Gwneud penderfyniadau ac amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a doeth;
- ☐ Wedi cydymffurfio â'r Datganiad Ymarfer a Argymhellir.

Mae'r Prif Swyddog Cyllid hefyd wedi:-

- ☐ Cadw cofnodion cyfrifyddu cywir a oedd yn gyfredol;
- ☐ Wedi cymryd camau rhesymol i rwystro a darganfod twyll ac anghysonderau eraill.

Tystysgrif y Prif Swyddog Cyllid

Mae'r Datganiadau Cyfrifon wedi cael eu paratoi'n unol â Chyfrifon Llywodraeth Leol a Rheoliadau Archwilio ac yn cyflwyno'n deg a gwir sefyllfa ariannol yr Awdurdod ar y dyddiad cyfrifyddu a'i incwm a gwariant i'r flwyddyn yn gorffen 31 Mawrth 2021.

Llofnod. 07 Tachwedd 2025

DEWI A MORGAN – PRIF SWYDDOG CYLLID

Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifyddu yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol.

2022/23	2022/23	2022/23		2023/24	2023/24	2023/24
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net		Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
4,451	(2,847)	1,604	Cynllunio a Rheoli Tir	4,724	(3,022)	1,702
7,400	(2,267)	5,133	Corfforaethol	7,063	(2,131)	4,932
		-	Costau na ellir eu dosbarthu			-
11,851	(5,114)	6,737	Cost net gwasanaethau	11,787	(5,153)	6,634
		(6)	Gwariant Gweithredu Arall			-
		(100)	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi (nodyn 11)			(948)
		6,631	Gwariant Gweithredu Net			5,686
		(5,998)	Incwm grant amhenodol (nodyn 12)			(7,987)
		633	Gwarged (-) / Diffyg ar ddarpariaeth gwasanaethau am y flwyddyn			(2,302)
		(367)	Diffyg net ar ailbrisio asedau nad ydynt yn gyfredol a cholledion amhariad i'r gronfa ailbrisio (nodyn 22)			455
		(1,954)	Asedau/ rhwymedigaethau pensiwn (nodyn 36)			614
		(2,321)				1,069
		(1,689)	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr			(1,233)

Y FANTOLEN

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan yr Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net yr Awdurdod (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â'r cronfeydd wrth gefn sy'n cael eu dal gan yr Awdurdod. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Mae'r categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yn gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy, h.y. y cronfeydd wrth gefn hynny y gall yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn destun i'r angen i gynnal lefel ochelgar o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw derfynau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Derbynebion Cyfalaf Wrth Gefn y gellir ei defnyddio ar gyfer gwariant cyfalaf neu i dalu dyledion yn unig). Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw'r rheiny na all yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys cronfeydd wrth gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu (er enghraifft y Gronfa Ailbrisiad wrth Gefn) ble dim ond ar ôl gwerthu'r asedau y byddai symiau'n dod ar gael i ddarparu gwasanaethau; a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn "Addasiadau rhwng sail gyfrifyddu a sail ariannu dan y rheoliadau".

2022/23		Nodiadau	2023/24
£'000			£'000
14,656	Eiddo, Offer a Chyfarpar	13	14,401
795	Asedau Treftadaeth	14	784
96	Asedau Anghyffyrddadwy	17	114
4	Dyledwyr Tymor Hir	18	57
15,552	Asedau Tymor Hir		15,356
7,051	Buddsoddiadau Tymor Byr	17	7,319
141	Rhestrau Stoc		189
1,270	Dyledwyr Tymor Byr	18	1,096
4,080	Arian a Chyfateb Arian	19	5,138
12,542	Asedau Cyfredol		13,743
(1,187)	Credydwyr Tymor Byr	20	(1,083)
(734)	Darpariaethau	29	(1,215)
(1,921)	Asedau Cyfredol		(2,298)
63	Rhwymedigaethau Cronfa Bensiwn	36	-
(702)	Credydwyr Tymor Hir	29	(33)
(639)	Rhwymediagaethau Tymor Hir		(33)
			-
25,535	Asedau Net		26,768
(10,150)	Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy	9	(11,596)
(15,385)	Cronfeydd Wrth Gefn na ellir eu defnyddio	22	(15,172)
(25,535)	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn		(26,768)

Y DATGANIAD SYMUDIADAU MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN

Dengys y datganiad hwn y symudiad yn y flwyddyn ar y gwahanol gronfeydd wrth gefn sy’n cael eu dal gan yr Awdurdod, wedi eu dadansoddi i “Gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy” (h.y. y rheiny y gellir eu cymhwyso i ariannu gwariant) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae’r llinell Gwarged (+) neu Ddiffyg (-) ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn dangos gwir gost economaidd darparu gwasanaethau’r Awdurdod, y gwelir mwy o fanylion amdanynt yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae’r rhain yn wahanol i’r symiau statudol sy’n ofynnol eu codi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Mae’r Cynnydd/Gostyngiad Net cyn llinell Trosglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd yn dangos Balans y Gronfa Gyffredinol statudol cyn unrhyw drosglwyddiadau disgresiwn i neu o gronfeydd wrth gefn a glustnodwyd a wneir gan yr Awdurdod.

Y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn 2023/24

	Balans y Gronfa Gyffredinol a'r Cronfeydd wrth gefn a glustnodir	Cronfa wrth gefn Derbyniol Cyfalaf	Cronfa wrth gefn grantiau cyfalaf heb eu defnyddio	Cyfanswm Cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy	Cronfeydd wrth gefn na ellir eu defnyddio	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn yr Awdurdod
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans a ddygwyd ymlaen 31 Mawrth 2023	7,839	164	2,146	10,150	15,385	25,535
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	2,302	-	-	2,302	(1,069)	1,223
Addasiadau rhwng sail gyfrifyddu a sail gyllid dan reoliadau (nodyn 8)	(582)	-	(274)	(856)	856	
Cynydd/(Gostyngiad) yn 2023/24	1,721	-	(274)	1,447	(212)	1,235
Balans a gariwyd trosodd ar 31 Mawrth 2024	9,560	164	1,873	11,596	15,172	26,770
Cronfa Gyffredinol	895					
Cronfeydd wrth gefn a glustnodwyd (nodyn 9)	8,665					
	9,560					

Y Datganiad Symudiadau mewn cronfeydd wrth gefn 2022/23

	Balans y Gronfa Gyffredinol a'r Cronfeydd wrth gefn a glustnodir	Cronfa wrth gefn Derbynion Cyfalaf	Cronfa wrth gefn grantiau cyfalaf heb eu defnyddio	Cyfanswm Cronfeydd wrth gefn defnyddiwyd	Cronfeydd wrth gefn na ellir eu defnyddio	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn yr Awdurdod
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans a ddygwyd ymlaen 31 Mawrth 2022	7,426	164	2,094	9,684	14,162	23,846
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(633)	-	-	(633)	2,321	1,689
Addasiadau rhwng sail gyfrifyddu a sail gyllid dan reoliadau (nodyn 7)	1,048	-	52	1,100	(1,100)	-
Cynydd/(Gostyngiad) yn 2022/23	413	-	52	467	1,221	1,689
Balans a gariwyd trosodd ar 31 Mawrth 2023	7,839	164	2,146	10,150	15,385	25,535
Cronfa Gyffredinol	1,098					
Cronfeydd wrth gefn a glustnodwyd (nodyn 8)	6,741					
	7,839					

DATGANIAD LLIF ARIAN

Dengys y **Datganiad Llif Arian** y newidiadau mewn arian a chyfateb ag arian yr Awdurdod yn ystod y cyfnod adrodd. Dengys y datganiad sut mae'r Awdurdod yn cynhyrchu a defnyddio arian a chyfateb ag arian trwy ddsbarthu llif arian fel gweithgareddau gweithredol, buddsoddi a chyllido. Mae'r swm o lif arian neu sy'n deillio o weithgareddau gweithredol yn brif ddangosydd i'r graddau y mae gweithgareddau'r Awdurdod yn cael eu hariannu drwy incwm grant ac ardoll neu gan dderbynwyr y gwasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod. Mae gweithgareddau buddsoddi'n cynrychioli'r graddau y mae all-lif o arian wedi ei wneud ar gyfer adnoddau y bwriedir iddynt gyfrannu at gyflenwad gwasanaeth yr Awdurdod i'r dyfodol. Mae llif arian sy'n deillio o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragweld hawliadau ar lif arian yn y dyfodol gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthycu) i'r Awdurdod.

2022/23		2023/24
£'000		£'000
633	(Gwarged) /ddiffyg net ar ddarpariaeth gwasanaethau	(2,302)
(2,270)	Addasiadau l warged neu ddiffyg net ar ddarpariaeth gwasanaethau am symudiadau heb fod yn arian (nodyn 23)	(59)
622	Addasiadau ar gyfer eitemau a gynhwyswyd yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarpariaeth gwasanaethau sy'n weithgareddau buddsoddi a chyllido	895
(1,015)	Llif arian net o Weithgareddau Gweithredol	(1,466)
(723)	Gweithgareddau Buddsoddi (nodyn 24)	354
(8)	Gweithgareddau Cyllido (nodyn 25)	54
(1,747)	(Cynnydd)/ostyngiad net mewn arian neu gyfateb ag arian	(1,058)
2,333	Arian neu cyfateb ag arian ar gychwyn cyfnod adrodd	4,080
4,080	Arian neu cyfateb ag arian ar ddiwedd cyfnod adrodd (nodyn 19)	5,138

NODIADAU I'R DATGANIADAU ARIANNOL

1 DATGANIAD O BOLISIAU CYFRIFYDDU

1.1 Egwyddorion Cyffredinol

- a. Mae'r cyfrifon wedi eu paratoi'n unol â Chod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Llywodraeth Leol yn y DU ('y Cod Ymarfer').

Mae'r Cod Ymarfer yn ei gwneud yn ofynnol i bolisiau cyfrifyddu gael eu cymhwyso'n gyson. Y gofyniad pwysicaf yw bod y Datganiadau Cyfrifon yn 'cyflwyno'n deg a gwir' berfformiad ariannol a sefyllfa'r Awdurdod.

1.2 Cysyniadau Cyfrifyddu

Mae'r cyfrifon wedi eu paratoi'n unol â'r egwyddorion a'r cysyniadau cyfrifyddu hanfodol (a threiddiol) a ganlyn :

- Perthnasedd
- Dibynadwyedd
- Cymaroldeb
- Dealladwy
- Materoldeb
- Croniadau
- Busnes Gweithredol
- Uchafiaeth gofynion deddfwriaethol

Mae'r egwyddorion a chysyniadau hyn wedi eu defnyddio wrth ddethol a chymhwyso polisiau cyfrifyddu a thechnegau amcangyfrif ac wrth weithredu barn broffesiynol.

1.3 Croniadau Gwariant ac Incwm

Mae cyfrifon refeniw a chyfalaf yr Awdurdod yn cael eu cynnal ar sail cronïadau. Mae'r holl symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod yn cael eu gosod yn y cyfrifon ar yr amser maent yn ddyledus.

- Bydd y refeniw o werthu nwyddau yn cael ei adnabod pan fydd yr Awdurdod yn trosglwyddo'r risgiau arwyddocaol a buddion perchnogaeth i'r prynwr, a phan mae'n debygol y bydd buddiant economaidd neu'r gwasanaeth potensial cysylltiol gyda'r trafodyn hefyd yn trosglwyddo i'r Awdurdod.
- Bydd refeniw o ddarparu gwasanaeth yn cael ei adnabod pan fydd yr Awdurdod yn gallu mesur yn ddibynadwy'r canran sydd wedi ei gwblhau o'r trafodyn ynghyd â'r tebygolrwydd y bydd buddiant economaidd neu'r gwasanaeth potensial cysylltiol gyda'r trafodyn hefyd yn trosglwyddo i'r Awdurdod.
- Bydd cyflenwadau yn cael eu trin fel gwariant fel maent yn cael eu treulio – pan fydd bwlch rhwng y dyddiad mae'r cyflenwadau wedi eu derbyn a'u treulio, byddant yn cael eu dal fel stoc ar y Fantolen.
- Bydd treuliau, mewn cysylltiad â'r gwasanaeth a roddwyd (gan gynnwys gwasanaeth gan weithwyr cyflogedig) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fydd y gwasanaeth wedi ei dderbyn yn hytrach na pryd fydd taliadau'n cael eu gwneud.

- Ble mae refeniw a gwariant wedi eu hadnabod ond nid yw'r arian wedi ei dderbyn neu dalu allan, bydd rhaid creu dyledwr neu gredydwr am y symiau perthnasol ar y Fantolen. Ble mae tebygolrwydd o beidio casglu'r ddyled, bydd rhaid ysgrifennu'r dyledion lawr a chodi tal allan o gyfrif refeniw am yr incwm fydd yn debygol o beidio cael ei gasglu.

1.4 Arian Parod a'r Eitemau sydd Gyfystyr ag Arian Parod

Mae hyn yn cynnwys cyfrifon imprest a chronfeydd parod yr Awdurdod ac arian parod a ddelir "ar alwad" neu wedi ei ddydodi dros y tymor byr gyda banciau lle mae'r arian yn ad-daladwy heb gosb pan geir rhybudd nid hwy na 24 awr.

1.5 Eitemau Eithriadol

Lle mae eitemau o'r fath yn berthnasol i gyfrifon 2023/24, tynnir sylw atynt yn y nodiadau perthnasol e.e. colledion ailbrisiad.

1.6 Addasiadau cyn cyfnod, newidiadau mewn polisiau cyfrifyddu ac amcangyfrifon a chamgymeriadau

Yn ystod 2023/24, newidodd yr Awdurdod eu polisi cyfrifyddu yn ymwneud a Asedau Cymuned sydd nawr yn cael eu dal ar sail prisiant.

1.7 Codi tâl ar refeniw am asedau anghyfredol

Codir tâl ar wasanaethau, gwasanaethau cefnogol a chyfrifon masnachu gyda'r symiau a ganlyn er mwyn cofnodi'r gost o ddal asedau sefydlog yn ystod y flwyddyn:

- Dibrisiant sy'n digwydd i'r asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth perthnasol,
  - Ailwerthuso a cholledion nam ar asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth lle nad oes enillion cronus yn y Gronfa Ailwerthuso lle gellir dileu'r colledion yn eu herbyn,
  - Amorteiddio asedau sefydlog anghyffyrddadwy sy'n berthnasol i'r gwasanaeth.
- Ni ellir codi tal am y symiau hyn yn erbyn Cronfa Gyffredinol yr Awdurdod ac felly maent fel y cyfryw yn cael eu gwyrddroi trwy gyfnewidiad addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf fel y dangosir yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd.

1.8 Buddion gweithwyr

a. Buddiannau Sy'n Daladwy yn Ystod Cyflogaeth :

Buddiannau gweithwyr tymor byr yw'r rheiny sydd i fod i gael eu setlo o fewn 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys buddiannau fel cyflogau wythnosol a misol, tâl gwyliau blynyddol a thâl cyfnod salwch, bonysau a buddiannau nad ydynt yn rhai ariannol (ee ceir) i weithwyr presennol ac maent yn cael eu cydnabod fel traul gwasanaethau yn y flwyddyn y mae'r gweithwyr yn rhoi gwasanaeth i'r Awdurdod.

b. Buddiannau terfynu :

Buddiannau terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan yr Awdurdod i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol cyffredin neu

benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddo gwirfoddol a chodir y rhain ar sail groniadau i'r llinell Costau Heb eu Dosbarthu Costau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fo'r Awdurdod yn amlwg wedi ymrwymo i derfynu cyflogaeth swyddog neu grŵp o swyddogion neu i wneud cynnig i annog diswyddo gwirfoddol.

c. Buddion Ôl-gyflogaeth

Mae gweithwyr yr Awdurdod yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gronfa Bensiwn Gwynedd yng Nghyngor Gwynedd. Mae'r cynllun yn darparu buddion diffiniedig i'w haelodau (pensiynau a lym-p-symiau) sydd wedi eu hennill yn ystod eu hamser gyda'r Awdurdod.

d. Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Mae gan bob aelod arall o'r staff, yn amodol ar rai meini prawf, yr hawl i fod yn aelod o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae'r costau pensiwn a godir ar gyfrifon yr Awdurdod ar gyfer y dosbarth yma o weithwyr yn cael eu pennu gan weinyddwyr y gronfa ac yn cynrychioli cyfran sefydlog o gyfraniad y gweithwyr i'r cynllun.

Mae'r Cynllun Llywodraeth Leol yn cael ei drin fel cynllun budd diffiniedig.

Mae ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Awdurdod yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraid drwy'r dull rhagamcanu unedau h.y. asesiad o daliadau fydd yn cael eu gwneud yn y dyfodol mewn perthynas â buddion ymddeol a enillwyd hyd yn hyn gan y gweithwyr, yn seiliedig ar gyfradd marwolaeth, cyfradd trosiant gweithwyr, a.y.b. yn ogystal â thafluniad enillion ar gyfer gweithwyr cyfredol.

Gostyngir yr ymrwymadau i'w gwerth ar sail prisiau cyfredol, gan ddefnyddio graddfa ddisgownt o 4.75% wedi ei gyfrifo fel cyfartaledd cymhwysol 'spot yields' ar fondiau corfforaethol gyda statws credyd AA.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Awdurdod yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail gwerth teg a benderfynir gan Actiwari'r Gronfa.

Dadansoddir y newid yn ymrwymiad net pensiynau i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaeth yn cynnwys:

Cost gwasanaeth cyfredol – y cynnydd mewn ymrwymadau o ganlyniad i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - dyrennir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau lle mae'r gweithwyr yn gweithio.

Cost gwasanaeth y gorffennol – mae'r cynnydd mewn ymrwymadau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol ble mae eu heffaith yn gysylltiedig â'r blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – mae'n cael ei ddebydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o gostau Corfforaethol.

Llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net, h.y. y gost llog net i'r Awdurdod - y newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig

net sy'n codi o dreigliad amser sy'n mynd yn erbyn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - mae hyn yn cael ei gyfrifo ar sail gweithredu'r gyfradd ddisgownt sy'n cael ei ddefnyddio i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar gychwyn y cyfnod i'r ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net ar gychwyn y cyfnod – gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniadau a thaliadau budd.

Ailfesuriadau yn cynnwys:

Enillion ar asedau'r cynllun - gan eithrio symiau sy'n gynwysedig yn llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Enillion a cholledion actiwaraid - newidiadau i'r ymrwymiad pensiwn net oherwydd nad yw'r digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaethpwyd yn y prisiad actiwaraid diwethaf, neu am fod yr actiwari wedi diweddarau ei ragdybiaethau - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiwn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Cyfraniadau a delir i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian a delir fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r Gronfa Bensiwn ar gyfer setliad ymrwymadau sydd ddim yn cael eu cyfrifo fel traul.

Gyda buddion ymddeol, mae'n ofynnol, yn unol â darpariaethau statudol, i Gronfa'r Awdurdod dderbyn cost y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r Gronfa Bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifir yn ôl y safonau cyfrifeg Perthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau, mae hyn yn golygu bod angen neilltuo arian i neu allan o'r Reserf Pensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol ar gyfer buddion ymddeol a rhoi'r debydau am arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol sydd yn deillio o hyn yn y Reserf Pensiwn yn fesur o effaith buddiol i Gronfa'r Awdurdod o orfod trin buddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na thros y cyfnod y mae'r gweithwyr yn derbyn y budd.

Mae'r Safon Cyfrifeg Rhyngwladol (SCRh) 19 yn rheoli sut y dylid trin a datgelu'r ymrwymadau tymor hir sy'n bodoli mewn perthynas â chostau pensiwn. Mae'n ofynnol i gynghorau lleol Cymru a Lloegr baratoi eu datganiadau ariannol yn unol â gofynion SCRh19.

e. Buddion Dewisol

Mae gan yr Awdurdod hefyd bwerau cyfyngedig i wneud dyfarniadau dewisol mewn achosion o ymddeoliadau cynnar. Bydd unrhyw ymrwymadau sydd yn deillio o ddyfarniad o'r fath i unrhyw aelod o staff (yn cynnwys athrawon) yn cael eu cronni yn y flwyddyn y cymerwyd y penderfyniad i wneud y dyfarniad gan ddefnyddio'r un polisiau â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i gyfrifo amdanynt.

1.9 Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, yn rhai ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad pan fo'r Datganiad Cyfrifon wedi ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Gellir dynodi dau fath o ddigwyddiadau:

y rheiny sy'n rhoi tystiolaeth o'r amodau oedd yn bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau y rheiny sy'n arwydd o amodau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau, ond ble y byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith berthnasol, gwneir datgeliad yn y nodiadau ar natur y digwyddiadau a'u heffaith ariannol ddisgwyliedig. Nid adlewyrchir digwyddiadau sy'n cymryd lle ar ôl dyddiad awdurdodi i gyhoeddi yn y Datganiad Cyfrifon.

1.10 Offerynnau Ariannol

Asedau Ariannol

Mae gan yr Awdurdod asedau ariannol wedi eu mesur ar werth tîg drwy'r datganiad incwm arall

Y fath offerynnau sy'n berthnasol i'r Awdurdod yw benthyciadau car a wneir i weithwyr.

Mae asedau ariannol wedi eu mesur drwy werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall yn cael eu adnabod ar y fantolen pan mae'r Awdurdod yn cael hawl i'r ddarpariaeth o contractau, ac mae'r ased yn cael eu adnabod yn gychwynol drwy werth teg.

Arian tramor

- a. Mae incwm a gwariant sy'n deillio o unrhyw drafodion mewn arian cyfredol o dramor yn cael ei gyfieithu i £ sterling.

1.11 Grantiau Llywodraeth a Chyfraniadau eraill

P'un a ydynt yn cael eu talu i'r cyfrif, trwy randaliadau neu fel ôl-ddyledion, cydnabyddir grantiau llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd parti fel rhai sy'n ddyledus i'r Awdurdod pan fo sicrwydd rhesymol:

y bydd yr Awdurdod yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm â'r taliadau, ac y derbynnir y grantiau neu gyfraniadau.

Nid yw'r symiau a nodwyd fel rhai sy'n ddyledus i'r Awdurdod yn cael eu rhoi mewn credyd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd oni fydd yr amodau sydd ynghlwm wrth y grant neu'r cyfraniad wedi eu bodloni. Mae'r amodau'n nodi bod rhaid i'r buddiannau economaidd yn y dyfodol neu i'r gwasanaeth posib sydd wedi'i ymgorffori yn yr ased a brynwyd gyda'r arian grant neu gyda'r cyfraniadau gael eu defnyddio gan y derbynnydd fel y nodwyd, neu bydd raid dychwelyd i'r trosglwyddydd y buddiannau economaidd yn y dyfodol neu'r gwasanaeth posib.

Mae'r arian a roddwyd fel grantiau a chyfraniadau lle na chafodd yr amodau eu bodloni yn cael eu cludo ymlaen yn y Fantolen fel credydwyr. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei roddi mewn credyd yn y llinell gwasanaeth priodol (grantiau refeniw a chyfraniadau a

briodolwyd) neu Dreth ac Incwm Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu hamgáu a'r cyfan o'r grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo'r grantiau cyfalaf yn cael eu rhoddi mewn credyd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrddroi allan o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth gefn.

Pan fo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae'n cael ei bostio i'r Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn – y rhai na chafodd eu defnyddio. Pan fo wedi'i ddefnyddio mae'n cael ei bostio i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf. Mae'r symiau yn y Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn na chawsant eu defnyddio yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf unwaith y cânt eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

1.12 Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r asedau hynny sydd wedi eu cadw mewn ymddiriedolaeth ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol oherwydd eu cysylltiadau diwylliannol, amgylcheddol neu hanesyddol, h.y. mae ganddynt rinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, geoffisegol neu amgylcheddol. Maent yn cael eu cynnal gan yr Awdurdod yn bennaf am eu cyfraniad tuag at wybodaeth a diwylliant, ond nid ydynt yn cael eu defnyddio gan yr Awdurdod wrth iddo gyflawni ei fusnes arferol. Mae dibrisiant asedau treftadaeth, lle bo hynny'n briodol, yn unol â pholisi cyffredinol yr Awdurdod ar ddibrisiant.

1.13 Asedau anghyffyrddadwy

Cyfrifir am asedau anghyffyrddadwy a brynir ar ffurf trwyddedau meddalwedd fel rhan o'r rhaglen amnewid Technoleg Gwybodaeth, ac maent yn cael eu lleihau i refeniw yn unol â'r dibrisiant costau.

Mae datblygu gwefan ar gyfer defnydd mewnol neu allanol yn creu ased anghyffyrddadwy ble mae'r meini prawf cydnabydd. Mae'r Awdurdod yn rhentu sawl eiddo i gefnogi ei wasanaethau, a hefyd mae'n derbyn incwm rhent o sawl eiddo a berchenogir. Mae'r eiddo a berchenogir yn cael ei ddal fel asedau sefydlog yn y fantolen. Cyfrifir am yr incwm prydles ar sail llinell syth.

1.14 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau Eraill

Mae gan yr Awdurdod fuddiant mewn Partneriaeth Rhwymedigaeth Cyfyngedig ar y cyd gyda 13 Awdurdod Parc Cenedlaethol arall, gyda'r diben o gynhyrchu incwm yn bennaf o nawdd.

1.15 Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir

Mae stociau'n cael eu tynnu i'r cyfrif yn ôl cost y prisiau yn achos stociau'r bar, nwyddau i'w hailwerthu a darpariaethau cyffredinol ym Mhlas Tan y Bwlch, y Ganolfan Astudio ac yn achos nwyddau i'w hailwerthu yng Nghanolfannau Gwybodaeth yr Awdurdod. Mae hyn yn gyson â'r polisi a fabwysiadwyd ym mlynedd y gorffennol. Dan yr ymarfer a argymhellir rhaid dangos y stociau yn ôl y pris isaf o ddau, sef y gost wirioneddol neu'r gwerth dichonadwy net, ond nid yw'r gwahaniaeth yn berthnasol yn yr achos hwn.

1.16 Prydlesau (Cyllid)

Ar 31/3/2023 nid oes gan yr Awdurdod unrhyw drefniadau brydles cyllid.

1.17 Prydlesau (Gweithredol)

Mae'r Awdurdod yn rheoli prydlesau gweithredol i:

Gerbydau,

Llungopiŵyr a pheiriannau diodydd a byrbrydau.

Tir ac adeiladau

Codir am daliadau prydles yn llawn yn ôl y dyddiad y maent yn daladwy arno ar sail llinell syth, yn sicrhau tâl blynyddol cyfartal i gyfrifon refeniw gwasanaeth drwy gydol oes y brydles.

1.18 Eiddo, Offer a Chyfarpar

Dosberthir asedau sydd â sylwedd ffisegol ac sy'n cael eu dal i'w defnyddio i gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau neu wasanaethau, i'w rhentu i eraill, neu i bwrpasau gweinyddol ac y disgwylir iddynt gael eu defnyddio yn ystod mwy nag un flwyddyn ariannol fel Eiddo, Offer a Chyfarpar. diaeth ar gyfer ased anghyfyrrddadwy wedi ei gynhyrchu yn fewnol yn cael eu cwrdd.

Cydnabyddiaeth: Mae gwariant ar gaffael, creu neu wella Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cael ei gyfalafu ar sail groniadau, cyn belled â'i fod yn bosib y bydd y buddiannau economaidd i'r dyfodol neu botensial gwasanaeth sy'n gysylltiedig â nhw'n llifo i'r Awdurdod ac y gellir mesur cost yr eitem yn ddibynadwy. Mae gwariant sy'n cynnal ond nad yw'n ychwanegu at botensial ased i gyflenwi buddiannau economaidd i'r dyfodol neu botensial gwasanaeth (hy trwsio a chynnal a chadw) yn cael ei godi fel traul fel ag y mae'n digwydd.

Mesur: Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:

- y pris prynu
- unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol iddo fedru cael ei weithredu yn y dull a fwriadwyd gan reolwyr (amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y lleolir ef arno.)

Tybir bod cost asedau a gaffaelir heblaw drwy bryniant i fod eu gwerth teg, oni bai nad oes sylwedd masnachol i'r caffaeliad (hy ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian yr Awdurdod). Yn yr achos olaf, pan y caffaelir ased drwy gyfnewid, cost y caffaeliad yw swm cario'r ased a roddir i fyny gan yr Awdurdod.

Pan fo enillion yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrddroi allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario i'r Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:

- isadeiledd, asedau etifeddiaeth ac asedau sy'n cael eu hadeiladu - cost dibrisiant hanesyddol pan wyddys hwnnw
- asedau dros ben – gwerth (marchnad) teg.
- pob ased arall – potensial gwasanaeth ar sail gwerth defnydd presennol (GDP), , a bennir fel y swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol

Pan nad oes tystiolaeth seiliedig ar y farchnad o werth teg oherwydd natur arbenigol ased, defnyddir cost amnewidiol dibrisiedig (CAD) fel amcangyfrif o werth teg.

Pan fo gan asedau nad ydynt yn eiddo oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg. Heblaw am gyfarpar systemau gwybodaeth, mae lefel de minimis o £10,000 wedi ei ddefnyddio ar gyfer cydnabyddiaeth asedau nad ydynt yn gyfredol.

Mae'r asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar werth teg yn cael eu hailbrisio yn ddigon aml i sicrhau nad yw eu swm cario'n sylweddol wahanol o'u gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn, ar y lleiaf bob pum mlynedd. Mae cynnydd mewn ailbrisio'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu. [Yn eithriadol, gellir credydu enillion i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan maent wedi codi o wyrddroi colled a godwyd yn flaenorol yn erbyn gwasanaeth.]

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdanynt trwy:

pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, ysgrifennir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronrus)

pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn neu falans annigonol, ysgrifennir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabyddir ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad ei gweithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu cyfnerthu yn y Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Cydrannu: Mae'r Awdurdod wedi cymhwyso'r egwyddor cydrannu i'r asedau sydd werth £150,000 neu fwy a lle bo'r gwahaniaeth mewn costau dibrisiant yn sylweddol. Mae'r egwyddor hon yn cael ei defnyddio er mwyn sicrhau bod yr elfennau hynny o'r eiddo â bywydau gweithredol gwahanol ac felly gwahanol raddau o ddibrisiant yn cael eu cydnabod ac y rhoddir cyfrif amdanynt.

Amhariad: Mae gwerth asedau'n cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth. Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn berthnasol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased a, ble bo hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

- Pan ddynodir colledion amhariad, cyfrifir amdanynt trwy:

pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, ysgrifennir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronrus)

- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn neu falans annigonol, ysgrifennir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Pan fo colled amhariad yn cael ei gwyrddroi'n dilyn hyn, credydir y gwyrddroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer Dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydabod.

Dibrisiant: darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar trwy ddryaniad systematig o'u symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodadwy gyfyngedig (hy tir rhydd-ddaliad a rhai asedau cymunedol) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (hy asedau sy'n cael eu hadeiladu). Nid yw asedau buddsoddi nac asedau a ddelir ar gyfer eu gwerthu yn cael eu dibrisio.

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:

- adeiladau – dryaniad llinell syth dros oes ddefnyddiol yr eiddo fel yr amcangyfrifir gan y prisiwr
- cerbydau, offer, dodrefn a chyfarpar – canran o werth bob dosbarth o asedau yn y Fantolen, fel y cynghorir gan swyddog â chymwysterau addas Dibrisir ar sail blwyddyn llawn yn y flwyddyn yr adnabyddir yr ased gyntaf yng nghyfrifon yr Awdurdod. Pan fo gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar gydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân. Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Gwarediadau ac Asedau Heb fod yn Gyfredol yn Cael eu Dal ar Gyfer Gwerthu

Pan y daw'n bosib y bydd swm cario ased yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i'w ddefnyddio, caiff ei ailddosbarthu fel Ased sy'n Cael ei Ddal i'w Werthu. Mae'r ased y cael ei ailbrisio yn union cyn ei ailddosbarthu ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg llai costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei phostio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Os nad yw asedau bellach yn cwrdd â'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu'n ôl i asedau nad ydynt yn rhai cyfredol a'u prisio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel yn cael eu dal i'w gwerthu; addasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent ddim wedi cael eu dosbarthu fel rhai sy'n Cael Eu Dal i'w Gwerthu, a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio gwerthu.

Nid yw asedau sydd wedi eu gadael neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu fel Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu.

Pan geir gwared ag ased neu pan gaiff ei ddatgomisiynu, dilëir swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu) i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enilliad neu golled ar waredu. Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enilliad neu golled ar waredu (hy wedi ei netio i ffwrdd yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg ei waredu). Mae unrhyw enillion ailbrisiant a gronnwyd i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Mae symiau uwch na £10k a dderbynnir ar gyfer eitem a waredwyd yn cael eu categorio fel derbyniadau cyfalaf. Mae'n ofynnol ar i'r derbyniadau cyfalaf gael eu credydu i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn, ac yna dim ond ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd y cânt eu defnyddio [neu eu gosod o'r neilltu i leihau angen gwaelodol yr Awdurdod i fenthycu (y gofyniad cyllido cyfalaf)]. Mae derbyniadau'n cael eu meddiannu i'r Gronfa Wrth Gefn o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Nid yw gwerth a ddilëir o warediadau'n cael ei godi ar y Gronfa Gyffredinol. Mae'r symiau hyn yn cael eu meddiannu i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn.

- 1.19 Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn**
Gwneir darpariaethau pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu adeiladol i'r Awdurdod sydd yn ôl pob tebyg angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu botensial gwasanaeth, ac y gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod yr Awdurdod yn rhan o achos llys a allai arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Darpariaethau

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth briodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r awdurdod yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol

Rhwymedigaethau wrth gefn

Mae rhwymedigaeth wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth posib i'r awdurdod, y bydd ei fodolaeth ond yn cael ei gadarnhau neu fel arall o ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol nad ydynt yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr awdurdod. Mae rhwymedigaethau wrth gefn hefyd yn codi mewn amgylchiadau ble byddai darpariaeth yn cael ei gwneud

fel arall ond naill ai nad yw'n debygol a bydd angen all-lif o adnoddau neu na ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chydabyddir rhwymedigaethau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon.

Asedau wrth gefn

Mae ased wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased bosib i'r awdurdod, y bydd ei fodolaeth ond yn cael ei gadarnhau neu fel arall o ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol nad ydynt yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr awdurdod.

Ni chydabyddir asedau wrth gefn yn y Fantolen ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon ble mae'n debygol y bydd mewnllif o fuddiannau economaidd neu botensial gwasanaeth.

1.20 Cronfeydd wrth Gefn

Mae'r Awdurdod yn gosod o'r neilltu symiau penodol fel cronfeydd wrth gefn i ddibenion polisi'r dyfodol, neu i ymdrin â risgiau. Crëir cronfeydd wrth gefn trwy feddiannu symiau o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn. Pan y ceir traul sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i'w sgorio yn erbyn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna meddiannir y gronfa wrth gefn yn ôl i Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn, fel nad oes taliad net yn erbyn y Gronfa Gyffredinol ar gyfer y gwariant.

Cedwir rhai cronfeydd wrth gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifyddu ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol, offerynnau ariannol, buddiannau ymddeol a buddiannau gweithwyr ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gellir eu defnyddio gan yr Awdurdod – eglurir y cronfeydd wrth gefn hyn yn y polisiâu perthnasol.

1.21 Gwariant Refeniw a ariennir o Gyfalaf Dan Statud

Mae gwariant yr aethpwyd iddo yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu dan ddarpariaethau statudol ond nad yw'n creu ased nad yw'n gyfredol wedi ei godi fel gwariant i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fo'r Awdurdod wedi penderfynu cwrdd â chost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf presennol neu trwy fenthycu, mae trosglwyddiad yn y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yna'n gwyrddroi'r symiau fel nad oes effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol.

1.22 Treth ar Werth

Mae'r TAW sy'n daladwy yn cael ei gynnwys fel traul dim ond i'r graddau nad yw'n adenilladwy gan Gyllid a Thollau EM. Mae'r TAW y gellir ei dderbyn yn cael ei eithrio o incwm. Arfer yr Awdurdod yw cynnwys yr holl dreth fewngyrch na ellir ei hadennill gan Gyllid a Thollau EM o fewn costau'r gwasanaethau perthnasol. O ganlyniad i'r newid yn nhrefniadau busnes cyfredol Plas Tan y Bwlch, nid oes cost TAW anadferadwy yno ar gyfer 2023/24.

2 Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu

Amcan y Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu yw dangos sut y mae'r cyllid sydd ar gael i'r Awdurdod (h.y. grantiau'r llywodraeth, rhenti, ffioedd a thaliadau ac ati,) am y flwyddyn wedi cael eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau o'i gymharu â'r adnoddau hynny a ddefnyddiwyd neu a enillwyd gan awdurdodau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Mae'r Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu hefyd yn 10841010dangos sut y mae'r gwariant hwn yn cael ei ddyrannu ar gyfer dibenion gwneud penderfyniadau rhwng cyfarwyddiaethau'r cyngor. Mae'r incwm a'r gwariant a gyfrifir amdano o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol yn cael eu cyflwyno yn llawnach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

2023/24					
	Gwariant Net yn erbyn y Gronfa Gyffredinol	Addasaiada u rhwng y sail ariannu a Chyfrifyddu	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau rhwng yr Aldro a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Aldro
	(£'000)	(£'000)	(£'000)	(£'000)	(£'000)
Cynllunio, Treftadaeth a Rheoli Tir	2,015	313	1,702	3,951	2,249
(cynnwys cyfarthrebu)	5,200	269	4,932	1,361	3,571
Costau na ellir eu dosrannu	-	-	-	-	-
Cost Net Gwasanaethau	7,215	582	6,634	5,312	5,821
Incwm a Gwariant Arall	(8,936)	-	(8,936)	(8,936)	-
Gwarged/ Diffyg	(1,721)	582	(2,302)	(3,624)	5,821
Balans Agoriadol	(7,839)				
Gwarged am y flwyddyn	(1,721)				
Balans Cau	(9,560)				
	(895)	Cronfa Gyffredinol			
	(8,665)	Cronfeydd wedi clustnodi			
	(9,560)				

2022/23					
	Gwariant Net yn erbyn y Gronfa Gyffredinol	Addasaiada u rhwng y sail ariannu a Chyfrifyddu	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau rhwng yr Alldro a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Alldro
	(£'000)	(£'000)	(£'000)	(£'000)	(£'000)
Cynllunio, Treftadaeth a Rheoli Tir	1,325	(280)	1,604	2,857	1,253
(cynnwys cyfarthrebu)	4,366	(768)	5,133	466	4,667
Costau na ellir eu dosrannu	-	-	-	-	-
Cost Net Gwasanaethau	5,691	(1,048)	6,737	3,323	5,921
Incwm a Gwariant Arall	(6,104)	-	(6,104)	(6,104)	-
Gwarged/ Diffyg	(413)	(1,048)	633	(2,781)	5,921
Balans Agoriadol	(7,426)				
Gwarged am y flwyddyn	(413)				
Balans Cau	(7,839)				
	(1,098)	Cronfa Gyffredinol			
	(6,741)	Cronfeydd wedi clustnodi			
	(7,839)				

2a Nodyn ar yr Addasiadau rhwng y Sail Ariannu a Chyfrifyddu

Addasiadau rhwng sail Ariannu a Chyfrifyddu 2023/24

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i ffigyrau y Datganiad Incwm a Gwariant Chynhwysfawr	Newidiadau ar gyfer dibennion Cyfalaf	Newidiadau Net ar gyfer addasiadau pensiwn	Gwahaniaethau Eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Cynllunio, Treftadaeth a Rheoli	116	196	-	312
Corfforaethol	(184)	454	-	270
Costau na ellir eu dosrannu				
Cost Net	(68)	650	-	582
Incwm a Gwariant Arall				
	-	-	-	-
Gwahaniaeth rhwng y gwarged/diffyg ar y Gronfa Gyffredinol a'r gwarged/Diffyg ar gyflenwi gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant	(68)	650	-	582

Addasiadau rhwng sail Ariannu a Chyfrifyddu 2022/23

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i ffigyrau y Datganiad Incwm a Gwariant Chynhwysfawr	Newidiadau ar gyfer dibennion Cyfalaf	Newidiadau Net ar gyfer addasiadau pensiwn	Gwahaniaethau Eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Cynllunio, Treftadaeth a Rheoli	52	(331)	-	(279)
Corfforaethol	(71)	(696)	-	(768)
Costau na ellir eu dosrannu				
Cost Net	(20)	(1,028)	-	(1,048)
Incwm a Gwariant Arall				
	-	-	-	-
Gwahaniaeth rhwng y gwarged/diffyg ar y Gronfa Gyffredinol a'r gwarged/Diffyg ar gyflenwi gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant	(20)	(1,028)	-	(1,048)

2b Nodyn ar yr Incwm a Gwariant ar sail Cyfadrannol

Incwm ar sail cyfadrannol		
	2022/23	2023/24
Ffioedd ac incwm arall l wasanaethau	£'000	£'000
Cynllunio, Treftadaeth Ddiwylliannol a Rheoli Tir	(290)	(323)
Corfforaethol (cynnwys Cyfarthrebu)	(1,915)	(2,169)
	(2,540)	(2,492)

Costau 'heb fod yn arian' sylweddol ar sail Cyfadrannol							
	Cynllunio, Treftadaeath a Rheoli Tir		Corfforaeth		Totals		
	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	
Dibrisiant	35	34	357	336	392	370	
Colledion Ailbrisiad	-	-	195	-	195	-	
Gwariant Refeniw a gyllidir o gyfalaf yn ôl statud	275	94	172	171	447	265	
addasiad pensiwn IAS19	328	180	679	370	1,007	550	
Addasiad croniad budd gweithwyr	4	(15)	17	(84)	21	(99)	
Cyfanswm	642	293	1,420	793	2,062	1,086	

2c Nodyn ar Wariant ac Incwm wedi’u Dadansoddi yn ôl eu Natur

Dadansoddiad Gwariant ac Incwm ar sail natur					
Dadansoddir gwariant ac incwm yr Awdurdod fel a ganlyn					
			2022/23		2023/24
			£'000		£'000
Gwariant					
Costau Cyflogaeth			6,019		5,658
Costau eraill i wasanaethau			5,440		5,746
Dibrisiant, amhariad a cholledion ailbrisiad			392		383
Cyfanswm Gwariant			11,851		11,787
					-
Incwm					
Ffioedd ac incwm eraill i wasanaethau			(2,205)		(2,492)
Llog net ar yr ymrwymiad net a ddiffinnir (addasiad pensiwn IAS 19)			36		(593)
Llog ac incwm buddsoddiad			(136)		(355)
Grantiau a chyfraniadau Llywodraeth			(2,911)		(2,661)
Incwm grant amhenodol			(5,998)		(7,987)
Enilliad ar waredu asedau			(6)		-
Cyfanswm Incwm			(11,218)		(14,089)
Diffyg/gwarged ar gyflenwi gwasanaethau			633		(2,302)

3. Safonau cyfrifyddu sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eto wedi'u mabwysiadu

Bydd IFRS 16 Lesau, wedi ei gyhoeddi yn Ionawr 2016 yn hanfodol o 1af Ebrill 2024. Mae'r Awdurdod wedi penderfynu peidio mabwysiadwy IFRS 16 yn ystod y flwyddyn ariannol 2023/24

Bydd APCE yn mabwysiadu IFRS 16 ar 1af Ebrill 2024. Yn seiliedig ar asesiad presennol:

- Disgwylir adnabod rhwymedigaethau gwerth £673k
- Tydi effaith o adnabod asedau hawl-i-ddefnyddio a lesau 'peppercorn' ddim eto ar gael
- Bydd dim effaith ar y Gronfa Gyffredinnol wrth fabwysiadu, hefo unrhyw addasiadau yn cael ei gwneud drwy'r Datganiad mewn Symudiadau i'r Cronfeydd wrth gefn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf
- Tydi APCE ddim yn disgwyl newidiadau l driniaeth lesau ble mae yn brydleswr.

4. Barn gritigol mewn cymhwyso Polisiau Cyfrifyddu

Wrth gymhwyso'r polisiau cyfrifyddu a nodir ar dudalennau 11-21, bu'n rhaid i'r Awdurdod wneud rhai dyfarniadau am drafodion cymhleth neu'r rhai sy'n cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Y dyfarniadau beirniadol a wnaed yn y Datganiad o Gyfrifon yw:

Mae lefel uchel o ansicrwydd ynghylch lefelau ariannu yn y dyfodol ar gyfer llywodraeth leol. Fodd bynnag, mae'r Awdurdod wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd hwn yn ddigonol eto i roi mynegiad y gallai asedau'r Awdurdod gael eu niweidio o ganlyniad i'r angen i gau cyfleusterau a lleihau lefelau darpariaeth gwasanaeth.

5. Rhagdybiaethau a wneir am y dyfodol a ffynonellau mawr eraill o ansicrwydd amcangyfrif

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau amcangyfrifedig sydd wedi eu seilio ar ragdybiaethau a wnaed gan yr Awdurdod ynghylch y dyfodol neu sydd fel arall yn ansicr. Gwneir amcangyfrifon gan gymryd i ystyriaeth brofiad hanesyddol, tueddiadau presennol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, oherwydd na ellir pennu balansau gyda sicrwydd, gallai'r canlyniadau gwirioneddol fod yn sylweddol wahanol i'r rhagdybiaethau ac amcangyfrifon.

Datgelir y rhagdybiaethau a wnaed gan yr Actwari yn gysylltiedig â'r Gronfa Bensiwn yn nodyn 36.

Eitem	Ansicrwydd	Effaith os yw'r Canlyniadau Gwirioneddol yn Wahanol i'r Tybiaethau
Atebolrwydd Pensiynau (nodyn 36)	Mae amcangyfrif y rhwymedigaeth net i dalu pensiynau yn dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth sy'n adlewyrchu'r gyfradd ddisgownt a ddefnyddir, y gyfradd y rhagwelir y bydd cyflogau'n cynyddu, newidiadau mewn oedran ymddeol, cyfraddau marwolaethau ac, ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, yr adenillion disgwyledig ar asedau'r gronfa pensiwn. Darperir asesiad o'r rhwymedigaethau gan Hymans Robertson. Ceir rhagor o wybodaeth yn nodyn 35.	Gall newidiadau cymharol fach yn y rhagdybiaethau a wneir gael effaith sylweddol ar yr atebolrwydd net pensiwn. Bydd yr atebolrwydd net pensiwn a ddangosir yn y fantolen ddim ond yn dod yn daladwy dros gyfnod ymddeol gweithwyr presennol a rhai wedi ymddeol, felly gellir lledaenu addasiadau i'r rhwymedigaeth dros nifer o flynyddoedd trwy newidiadau yng nghyfraniadau gweithwyr a chyflogwyr. Mae cynnydd yng nghyfraniadau cyflogwyr yn cael effaith uniongyrchol ar y gyllideb. Cyfeirir at effaith y newid mewn rhagdybiaethau yn nodyn 5 o'r Adroddiad Naratif.
Prisiadau eiddo (nodyn 13)	Mae'r Awdurdod yn ailbrisio ei asedau bob 5 mlynedd. Cynhaliwyd prisiad llawn ar 1af Ebrill 2021. Mae'n bosibl y gallai gwerthoedd eiddo amrywio'n sylweddol o fewn y ffrâm amser 5 mlynedd. Yn y cyswllt hwn, cynhelir adolygiad blynyddol gan y Pennaeth Cyllid a'r Pennaeth Eiddo i nodi unrhyw brisiadau dros dro (interim) sydd eu hangen. Mae prisiad hefyd wedi ei gynnal ar asedau 'DRC' ar 31 Mawrth 2024 i sicrhau bod eu gwerth yn cyd-fynd ar gwerth cyfredol, o ystyried cyflwr y farchnad. Mae'n seilio ei brisiadau ar ragdybiaethau am gyflwr asedau, bywydau defnyddadwy, gwerthoedd gweddilliol ac amodau'r farchnad. Mae'r dyfarniadau hyn yn cael eu hategu gan y wybodaeth orau sydd ar gael ac yn cael eu gwneud gan briswyr cymwys ond maent yn dal i fod yn seiliedig ar amcangyfrifon.	Byddai amrywiad yng ngwerth eiddo yn effeithio ar y gwerthoedd a ddelir yn y Fantolen ac ar y tâl dibrisio cyfatebol.

---

6. Eitemau perthnasol o incwm a threuliau

Derbyniodd yr Awdurdod grantiau penodol “un-tro” gan Llywodraeth Cymru gwerth £2,082k yn ystod 2023/24.

7. Digwyddiadau ar ôl dyddiad y fantolen

Mae'r Datganiad Cyfrifon wedi eu cymeradwyo ar gyfer cyhoeddiad gan y Prif Swyddog Cyllid ar 07 Tachwedd 2025. Nid yw digwyddiadau ar ôl y dyddiad hwn wedi eu adlewyrchu'n y datganiadau ariannol na'r nodiadau. Lle mae digwyddiadau cyn y dyddiad hwn yn rhoi gwybodaeth am y sefyllfa cyn 31^{ain} Mawrth 2024, mae'r ffigyrau yn y datganiadau ariannol a'r nodiadau wedi eu addasu ymhob agwedd o sylwedd i adlewyrchu effaith y wybodaeth hwn.

8. Addasiadau rhwng sail gyfrifyddu a sail ariannu dan y rheoliadau

Mae'r nodyn hwn yn manylu ar yr addasiadau a wneir yn y cyfanswm incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan yr Awdurdod yn y flwyddyn yn unol ag arferion cyfrifyddu cywir i'r adnoddau y manylir arnynt gan ddarpariaethau statudol fel eu bod ar gael i'r Awdurdodi gwrdd â gwariant cyfalaf a refeniw i'r dyfodol.

2023/24	Cronfeydd wrth Genf Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol	Cronfeydd wrth gefn Derbynebion	Cronfa wrth genf Grantiau Cyfalaf heb Gymhwyso	mewn Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu
	£'000	£'000	£'000	£'000
ADDASIADAU YN CYNNWYS YN BENNAF Y CYFRIF ADDASIADAU CYFALAF				
Gwyrddroi eitemau a dderbyniwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr				
Taliadau am ddibrisiant ac amhariad asedau nad ydynt yn gyferedol	(705)	-	-	705
colledion ar ailbrisiad	-	-	-	-
Cwerth Llyfr asedau a waredwyd	-	-	-	-
Cymwyso grantiau a chyfraniadau cyfalaf	635	-	-	(635)
Gwariant Refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	(257)	-	-	257
Mewnosod eitemau na ddebyddwyd neu gredydwyd i'r datganiad Incwm a Gwariant	-	-	-	-
Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd mewn blynyddoedd ariannol cynt ac a ddefnyddiwyd yn 2023/24	-	-	532	(532)
Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd mewn blynyddoedd ariannol cynt ac a drosglwyddwyd i refeniw yn 2023/24	-	-	-	-
Taliadau gwariant cyfalaf yn erbyn y Gronfa Cyffredinol 2023/24	1	-	-	(1)
ADDASIADAU YN CYNNWYS YN BENNAF Y CYFRIF ADDASIADAU CYFALAF				
Grant cyfalaf dderbyniwyd yn 2023/24 a drosglwyddwyd i refeniw yn 2023/24	-	-	-	-
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf na ddefnyddiwyd wedi eu credydi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	258	-	(258)	-
ADDASIAD YN CYNNWYS YN BENNAF Y GRONFA DERBYNIADAU CYFALAF				
Derbyniadau cyfalaf a ddefnyddiwyd yn 2023/24	-	-	-	-
Derbyniadau cyfalaf na ddefnyddiwyd yn 2023/24	-	-	-	-
ADDASIAD YN CYNNWYD YN BENNAF Y GRONFA BENSWIN WRTH GEFN				
Gwyrddroi eitemau yn gysylltiedig a buddianau ymddeol wedi ei debydu neu gredydu i'r datganiad incwm a gwariant cynhwysfawr	(204)	-	-	204
Cyfraniadau penswin cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr yn daladwy yn y flwyddyn	755	-	-	(755)
ADDASIAD YN CYNNWYS YN BENNAF Y CYFRIF ABSENOLDEBAU CRONNUS				
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol a'r gofynion statudol	99	-	-	(99)
Cyfanswm Addasiadau	582	-	274	(856)

2022/23	Cronfeydd wrth Genf Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol	Cronfeydd wrth gefn Derbynebion	Cronfa wrth genf Grantiau Cyfalaf heb Gymhwyso	mewn Cronfeydd wrth
	£'000	£'000	£'000	£'000
ADDASIADAU YN CYNNWYS YN BENNAF Y CYFRIF ADDASIADAU CYFALAF				
Gwyrddroi eitemau a dderbynwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr				
lau am ddibrisiant ac amhariad asedau nad ydynt yn gyferedol	(588)	-	-	
llyon ar ailbrisiad	-	-	-	
th Llyfr asedau a waredwyd	-	-	-	
ryso grantiau a chyfraniadau cyfalaf	285	-	-	(
iant Refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	(447)	-	-	
nosod eitemau na ddebydwyd neu gredydwyd i'r datganiad Incwm a Gwariant				
Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd mewn blynyddoedd ariannol cynt ac a ddefnyddiwyd yn 2021/22	-	-	404	(
Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd mewn blynyddoedd ariannol cynt ac a drosglwyddwyd i refeniw yn 2021/22	(1)	-	1	
lau gwariant cyfalaf yn erbyn y Gronfa Cyffredinol	274	-	-	(
ADDASIADAU YN CYNNWYS YN BENNAF Y CYFRIF ADDASIADAU CYFALAF				
cyfalaf ddebyniwyd yn 2020/21 a drosglwyddwyd i refeniw yn 2021/22	-	-	-	
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf na ddefnyddiwyd wedi eu credydi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	457	-	(457)	
ADDASIAD YN CYNNWYS YN BENNAF Y GRONFA DERBYNIADAU CYFALAF				
niadau cyfalaf a ddefnyddiwyd yn 2021/22	-	-	-	
niadau cyfalaf na ddefnyddiwyd yn 2021/22	-	-	-	
ADDASIAD YN CYNNWYD YN BENNAF Y GRONFA BENSWIN WRTH GEFN				
Gwyrddroi eitemau yn gysylltiedig a buddianau ymddeol wedi ei debydu neu gredydu i'r datganiad incwm a gwariant cynhwysfawr	(1,790)	-	-	1,
Cyfraniadau penswin cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr yn daladwy yn y flwyddyn	783	-	-	(
ADDASIAD YN CYNNWYS YN BENNAF Y CYFRIF ABSENOLDEBAU CRONNUS				
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol a'r gofynion statudol	(21)	-	-	
swm Addasiadau	(1,048)	-	(52)	1,

9. Trosglwyddiadau o/i Gronfeydd wrth Gefn a Glustnodwyd

	Gweddill 31 Mawrth 2022	Trosglwyddiada u allan 2022/23	Trosglwyddiada u i fewn 2022/23	Gweddill 31 Mawrth 2023	Trosglwyddiada u allan 2023/24	Trosglwyddiada u i fewn 2023/24	Gweddill 31 Mawrth 2024
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cronfeydd wrth gefn referiw a chyfalaf (symiau wedi eu cymeradwyo fel gwariant clutnodedig)	(775)	775	(358)	(358)	300	(273)	(331)
Cronfa Risgiau Penodol (i gwrdd a phwysau cyllidebol tebygol)	(424)	109	(353)	(668)	-	-	(668)
Cronfa wrth gefn cynllunio (i gwrdd a chostau ymchwiliad cyhoeddus)	(225)	-	-	(225)	-	-	(225)
Cronfa wrth gefn arian cyfatebol (i bwrpas cronfa cyd-gyfeiriant)	(962)	241	(182)	(903)	25	-	(878)
Cronfa wrth gefn referiw	(1,564)	272	(95)	(1,387)	692	(9)	(1,116)
Cronfa wrth gefn incwm Pen y Pass (ar gyfer adnoddau yn perthyn i'r Wyddfa)	(56)	-	-	(56)	-	-	(56)
Cronfa wrth gefn Adain 106 (at bwrpasau cartrefi fforddiadawy)	(485)	14	(126)	(597)	-	(62)	(659)
Cronfa wrth gefn prosiectau	(942)	199	(302)	(1,045)	79	(360)	(1,326)
Cronfa wrth gefn Rheoli Asedau	(923)	28	(107)	(1,002)	-	-	(1,002)
Cronfa Gwynwch Staff	(120)	5	(285)	(400)	-	-	(400)
Cronfa Risgiau Masnachol	(100)	-	-	(100)	-	-	(100)
Cronfa Her Ariannol	-	-	-	-	-	(1,905)	(1,905)
Is-gyfanswm	(6,576)	1,643	(1,808)	(6,741)	1,096	(2,609)	(8,665)
Cronfeydd Eraill	-	-	-	-	-	-	-
Cronfa Gyffredinol	(850)	113	(361)	(1,098)	891	(678)	(895)
Grantiau cyfalaf heb eu defnyddio	(2,094)	473	(492)	(2,147)	386	(139)	(1,872)
Cronfa Derbynebion Cyfalaf (i gyllido gwariant cyfalaf yn unig)	(164)	-	-	(164)	-	-	(164)
Cyfanswm	(9,684)	2,229	(2,661)	(10,150)	2,373	(3,426)	(11,596)

10. Gwariant Gweithredol Arall

2022/23		2023/24
£'000		£'000
6	Enillion/colledion ar waredu asedau nad ydynt yn gyfredol	0

11. Incwm a gwariant cyllido a buddsoddi

2022/23		2023/24
£'000		£'000
36	Cost llog pensiwn a dychweliad disgwylidig ar asedau pensiwn	(593)
(136)	Llog y gellir ei dderbyn ac incwm tebyg	(355)
100	Cyfanswm	(948)

12. Incwm Grant Amhenodol

2022/23		2022/23
£'000		£'000
(4,120)	Grant Parc Cenedlaethol	(5,525)
(1,373)	Ardollau ar Awdurdodau Cyfansoddol	(1,373)
(505)	Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau	(1,289)
(5,845)	Cyfanswm	(7,897)

13. Eiddo, Offer A Chyfarpar
Symudiadau ar falansau

2023/24	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Cymuned	Asedau Dros Ben	Asedau yn cael eu Adeiladu	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu brisiad						
Ar 1 Ebrill 2023	16,832	1,703	627	40	227	19,429
Ychwanegiadau	776	135				911
Gwargedadau		(110)				(110)
Ailddosbarthiad	104	18			(154)	(32)
Ail-brisiad i'r datganiad IaGC						-
Colledion i'r Gronfa Ailbrisiad						-
Ar 31 Mawrth 2024	17,712	1,746	627	40	73	20,198
Dibrisiant ac Amhariad						
Ar 1 Ebrill 2023	(3,477)	(1,289)	(7)	-	-	(4,773)
Dibrisiant	(193)	(165)				(358)
Gwaredadau		110				110
Ailddosbarthiad						-
Impairment	(321)					(321)
	(455)					(455)
Ar 31 Mawrth 2024	(4,446)	(1,344)	(7)	-	-	(5,797)
Gwerth Llyfr Net ar 31 Mawrth 2024	13,265	402	620	40	73	14,401
Gwerth Llyfr Net ar 31 Mawrth 2023	13,355	414	620	40	227	14,656

2022/23	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Offer a Cyfarpar	Cymuned	Asedau Dros Ben	Asedau yn cael eu Adeiladu	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu brisiad						
Ar 1 Ebrill 2022	15,909	2,194	620	40	316	19,079
Ychwanegiadau	372	79	7	-	3	461
Gwargeddiadau	-	(570)	-	-	-	(570)
Ailddosbarthiad					(92)	(92)
Ail-brisiad i'r datganiad IaGC	-	-	-	-	-	-
Colledion i'r Gronfa Ailbrisiad	551	-	-	-	-	551
Ar 31 Mawrth 2023	16,832	1,703	627	40	227	19,429
Dibrisiant ac Amhariad						
Ar 1 Ebrill 2022	(2,930)	(1,667)	-	-	-	(4,597)
Dibrisiant	(175)	(205)	-	-	-	(380)
Gwargeddiadau	-	570	-	-	-	570
Ailddosbarthiad		13			-	13
Impairment	(372)		(7)			(379)
Ar 31 Mawrth 2023	(3,477)	(1,289)	(7)	-	-	(4,773)
Gwerth Llyfr Net ar 31 Mawrth 2023	13,355	414	620	40	227	14,656
Gwerth Llyfr Net ar 31 Mawrth 2022	12,979	527	620	40	316	14,482

Dibrisiant

Codir am ddibrisiant asedau sefydlog ar sail llinell syth i ddileu eu cost llai unrhyw werth gweddilliol rhagamcanedig mewn rhandaliadau dros oes ddefnyddiol ddisgwyliedig yr ased ar y seiliau canlynol:-

Tir ac Eiddo Gweithredol	: rhwng 10 – 60 mlynedd
Asedau Cymunedol	: dim
Offer Systemau Gwybodaeth	: 3 blynedd
Cerbydau	: dros 7 mlynedd i werth dim.
Dodrefn ac Offer Arall	: oes weithredol amcangyfrifedig

Ailbrisiadau

Bu ail-brisiad o holl asedau tir ac eiddo ar 1af Ebrill 2021

Ymrwymadau Cyfalaf

Yr unig ymrwymiad cyfalaf sydd gan yr Awdurdod ar gontract tendr ar 31/03/2024 ydy:

Cynllun Trefadaeth Dolgellau £151K.

(Ar 31/03/2023, yr unig ymrwymiad cyfalaf oedd gan yr Awdurdod ar gontract tendr oedd Cynllun Treftadaeth Dolgellau - £429k).

14. Asedau Treftadaeth

Mae dosbarthiad yr Awdurdod o asedau treftadaeth diriaethol yn ymwneud â :

- **Melin Lechi Ynys y Pandy** - adeilad rhestredig heb ddefnydd gweithredol, a gafodd ei dynnu oddi ar brisiad y tir a'r adeiladau yn 2011/12 gan ei bod islaw'r lefel de-minimis.
- **Craig yr Aderyn** – Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig a gedwir am ei nodweddion amgylcheddol. Prisiad ar sail “gwerth defnydd presennol”.
- **Yr Ysgwrn** – cartref y bardd Hedd Wyn a brynwyd i ddiogelu ei dreftadaeth ddiwylliannol. Mae'r asedau yma yn cael eu dal ar sail cost hanesyddol.

2023/24		Ynys y Pandy Slate Mill	Craig yr Aderyn	Ysgwrn	Cyfanswm
		£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu brisiad					
Ar 1 Ebrill 2023		-	28	870	898
Ychwanegiadau		-	-	-	-
Ailddosbarthiad					
Ailbrisiad i'r DlaGC		-	-	-	-
Ar 31 Mawrth 2024		-	28	870	898
		-	-	-	-
Dibrisiant ac Amhariad Cronnus		-	-	-	-
1 Ebrill 2023		-	-	(103)	(103)
Dibrisiant		-	-	(11)	(11)
Ar 31 Mawrth 2024		-	-	(114)	(114)
		-	-	-	-
Gwerth Llyfr Net 31 Mawrth 2024		-	28	756	784
Gwerth Llyfr Net 31 Mawrth 2023		-	28	779	807

2022/23		Ynys y Pandy Slate Mill	Craig yr Aderyn	Ysgwrn	Cyfanswm
		£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu brisiad					
Ar 1 Ebrill 2022		-	28	870	898
Ychwanegiadau		-	-	-	-
Ailbrisiad i'r DlaGC		-	-	-	-
Ar 31 Mawrth 2023		-	28	870	898
		-	-	-	-
Dibrisiant ac Amhariad Cronnus		-	-	-	-
1 Ebrill 2022		-	-	(91)	(91)
Dibrisiant		-	-	(12)	(12)
Ar 31 Mawrth 2023		-	-	(103)	(103)
		-	-	-	-
Gwerth Llyfr Net 31 Mawrth 2023		-	28	767	795
Gwerth Llyfr Net 31 Mawrth 2022		-	28	779	807

15. Asedau Anghyfyddadwy

Mae dosbarthiad yr Awdurdod o asedau anghyfyddadwy yn ymwneud â datbygiad gwefan:

2023/24		Gwefan	Cynllun Llysgenhadon	Total
		£'000	£'000	£'000
Cost neu brisiad				
Ar 1 Ebrill 2023		109	-	109
Ychwanegiadau		-	-	-
Ailddosbarthiad		-	32	32
Ar 31 Mawrth 2024		109	32	141
Amortiddiad ac Amhariad Cronnus				
1 Ebrill 2023		(13)	-	(13)
Amortiddiad		(14)	-	(14)
Ar 31 Mawrth 2024		(27)	-	(27)
Gwerth Llyfr Net 31 Mawrth 2024		82	32	114
Gwerth Llyfr Net 31 Mawrth 2023		96	96	96

2022/23		Gwefan	Total
		£'000	£'000
Cost neu brisiad			
Ar 1 Ebrill 2022		-	-
Ychwanegiadau		17	17
Ailddosbarthiad		92	92
Ar 31 Mawrth 2023		109	109
Amortiddiad ac Amhariad Cronnus			
1 Ebrill 2022		-	-
Amortiddiad		(13)	(13)
Ar 31 Mawrth 2023		(13)	(13)
Gwerth Llyfr Net 31 Mawrth 2023		96	96
Gwerth Llyfr Net 31 Mawrth 2022		-	-

16. Asedau Ar Werth

Ar 31/3/2024 nid oedd ased ar werth gan yr Awdurdod. (Ar 31^{ain} Mawrth 2023 nid oedd unrhyw ased wedi ei ddynodi'n Ased ar Werth).

17. Buddsoddiadau Tymor Byr

Ar 31/3/2024, roedd gan yr Awdurdod adneuon tymor gwerth £7,319k (£7,051k ar 31^{ain} Mawrth 2023).

18. Dyledwyr

2022/23		2023/24
£'000		£'000
	Symiau ddaw'n ddyledus o fewn un flwyddyn:	
154	Masnach	173
59	Blaendaliadau	102
1,057	Eraill	821
1,270		1,096
	Dyledwyr Tymor Hir (symiau sy'n dod yn ddyledus ar ôl un flwyddyn)	
4	Benthyciadau Ceir i Weithwyr	57
4		57

19. Arian a chyfateb ag arian

Mae'r balans o Arian a Chyfateb ag Arian yn cynnwys yr elfennau canlynol :

31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024
£'000		£'000
2	Arian sy'n cael ei ddal gan yr Awdurdod	2
541	Cyfrifon banc cyfredol	705
3,537	Adneuon tymor byr gyda banciau	4,431
3,859	Cyfanswm Arian a Chyfateb ag Arian	5,138

20. Credydwyr

2022/23		2023/24
£'000		£'000
	Taladwy o fewn blwyddyn:	
(787)	Masnach	(716)
(400)	Eraill	(367)
(1,187)		(1,083)

21. Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy

Mae manylion ar symudiadau yng Nghronfeydd wrth Gefn yr Awdurdod fel a nodir yn y Datganiad ar Symudiadau Mewn Cronfeydd Wrth Gefn (a nodyn 9).

22. Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu defnyddio

2022/23		2023/24
£'000		£'000
(8,281)	Cronfa wrthgefn Ailbrisiad	(7,807)
(7,313)	Cyfrifon Addasiadau Cyfalaf	(7,538)
(63)	Cronfa wrth gefn Pensiynau	-
272	Cyfrif Absenoldebau Cronnus	173
(15,385)		(15,172)

CRONFA AILBRISANT WRTH GEFN

Mae'r Gronfa Ailbrisiad wrth gefn yn cynnwys yr enillion a wnaed gan yr Awdurdod yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar (ac Asedau Anghyfyrrddadwy). Mae'r balans yn gostwng pan fo asedau gydag enillion cronnus yn:

- Cael eu hailbrisiad i lawr neu eu amharu a'r enillion yn cael eu colli
- Cael eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli trwy ddibrisiant, neu
- Cael eu gwaredu a gwreiddu'r enillion

Dim ond enillion a gronwyd ers 1 Ebrill 2007 sydd yn y gronfa wrth gefn, y dyddiad crëwyd y Gronfa Wrth Gefn. Mae enillion cronnus a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw'n cael eu cadarnhau i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

2022/23		2023/24
£'000		£'000
(7,920)	Balans ar 1 Ebrill	(8,281)
(551)	Cynnydd Ailbrisiad asedau	-
184	Colledion ailbrisiad asedau a cholledion amhariad na chodwyd ar y Gwarged/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	455
(367)	Gwarged neu ddiffyg ar ailbrisiad asedau nad ydynt yn gyfredol na chawsant eu postio i'r gwarged neu ddiffyg ar Ddarpariaeth y Swm a ddilewyd i'r swm addasiad Cyfalaf	455
6	Enillion dibrisiant a ailbrisiwyd ac a ddilewyd i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf	20
(8,281)	Balans ar 31 Mawrth	(7,807)

Cyfrif Addasiad Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo ar gyfer defnydd asedau nad ydynt yn gyfredol a chyllido caffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda chost caffael, adeiladu neu wella fel dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiad yn cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda phostio cymodi o'r Gronfa Ailbrisiad Wrth Gefn i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol). Credydur y Cyfrif gyda symiau a osodir o'r neilltu gan yr Awdurdod fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu a gwella.

Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronrus ar Eiddo Buddsoddiad a chydabyddir yr enillion ar asedau sy'n rhoddion ac sydd eto i'w defnyddio gan yr Awdurdod.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisiad cronrus ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisiad Wrth Gefn i ddal y fath enillion.

Mae Nodyn 8 yn rhoi manylion ffynhonnell yr holl drafodion a bostiwyd i'r Cyfrif, heblaw am y rheiny oedd yn cynnwys y Gronfa Ailbrisiad Wrth Gefn.

2022/23		2023/24
£'000		£'000
(7,377)	Balans ar 1 Ebrill	(7,313)
	Gwyrddroi eitemau cysylltiedig a gwariant cyfalaf a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	
392	Taliadau am ddibrisiant ac amhariad o asedau nad ydynt yn gyfredol	705
195	Enillion/colledion ailbrisiant ar Eiddo/ Offer a Chyfarpar	-
-	Gwerth Llyfr offer a waredwyd	-
446	Gwariant Refeniw a ariennir o Gyfalaf dan Statud	258
(6,344)	Amcan gost Ased a ddelir fel 'Ased i'w werthu'	(6,350)
	Addasiadau o'r Gronfa Ailbrizio	
(6)	Addasiad Dibrisiant	(21)
(6,350)	Swm Net a ddilewyd o gost asedau nad ydynt yn gyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn	(6,371)
	Ariannu Cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn	
	Defnydd derbynebion cyfalaf i ariannu gwariant Cyfalaf newydd	
(284)	Grantiau a chyfraniadau Cyfalaf a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant cynhwysfawr sydd wedi ei cymhwyso i gyllido Cyfalaf	(635)
(404)	Defnydd o grantiau o'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf heb Gymhwyso	(532)
(274)	Gwariant Cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau'r Gronfa Gyffredinol	(1)
(7,313)	Balans ar 31 Mawrth	(7,538)

Cronfa wrth gefn Pensiynau

Mae'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo i fuddiannau ôl gyflogaeth a chyllido buddiannau yn unol a darpariaethau statudol. Mae'r Awdurdod yn rhoi cyfrif am fuddiannau ôl gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel buddiannau a enillwyd gan weithwyr sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, diweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, newid rhagdybiaethau a dychweliadau buddsoddi ar unrhyw adnoddau a osodir o'r neilltu i gwrdd â chostau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddiannau a enillir gael eu cyllido fel y bo'r Awdurdod yn gwneud cyfraniadau cyflogwr i'r cronfeydd pensiwn neu yn y diwedd yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly mae'r balans dyled ar y Gronfa Bensiwn Wrth Gefn yn dangos diffyg sylweddol yn y buddiannau a enillwyd gan weithwyr y gorffennol a'r presennol a'r adnoddau mae'r Awdurdod wedi eu rhoi o'r neilltu i gwrdd â nhw. Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd ariannu wedi ei roi o'r neilltu erbyn yr amser y daw'r buddiannau'n ddyledus i'w talu.

2022/23		2023/24
£'000		£'000
884	Balans ar 1 Ebrill	(63)
(1,954)	Colledion/ elw actwaraidd ar asedau a rhwymedigaethau pensiynau	(3,990)
	Gwyrddroad eitemau cysylltiedig a buddiannau ymddeol a ddebydir ney a gredydir i Warged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	204
1,790		
	Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr yn daladwy yn y flwyddyn	(755)
(783)		
	Effaith IAS19/IFRIC14	4,604
(63)		-

Cyfrif Absenoldebau Cronnus

Mae'r Cyfrif Absenoldebau Cronnus yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans y Gronfa Gyffredinol o gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond na chymerwyd yn y flwyddyn e.e. hawliau gwyliau blyneddol a gariwyd drosodd ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

2022/23		2023/24
£'000		£'000
251	Balans ar 1 Ebrill	271
(251)	Setliad neu ddiddymu'r croniad a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	(271)
271	Symiau a gronnwyd ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol	172
20	Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol a gofynion statudol	(100)
271	Balans ar 31 Mawrth	172

23. Datganiad Llif Arian – Gweithgareddau gweithredol

Mae'r "addasiadau i'r gwarged net neu ddiffyg ar y ddarpariaeth gwasanaethau o symudiadau nad ydynt yn arian parod" yn cynnwys:

2022/23		2023/24
£'000		£'000
(392)	Dibrisiant ac Amhariad	(383)
	Colledion ailbrisiad ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	
(195)	Colled Gwerth Llyfr ar werthiant Asedau	(322)
15	Symudiadau mewn Credydwy	372
(717)	Symudiadau mewn Dyledwy	(325)
26	Symudiad mewn Stoc	48
(1,007)	Costau darpariaeth gwasanaethau ar gyfer Cuddianau ôl-gyf	551
(2,270)	Balance at 31 March	(59)

24. Datganiad Llif Arian - Gweithgareddau Buddsoddi

2022/23		2023/24
£'000		£'000
(516)	Pryniant Eiddo, peiriannau ac offer ac asedau anghyffyrddadwy	(911)
6	Derbyniadau o werthiant eiddo, peiriannau ac offer ac asedau anghyffyrddadwy	-
797	Derbyniadau o fuddsoddiadau tymor byr a thymor hir	(268)
437	Derbyniadau eraill o weithgareddau buddsoddi	826
723	Balans 31 Mawrth	(354)

25. Datganiad Llif Arian - Gweithgareddau Ariannu

2022/23		2023/24
£'000		£'000
8	Ad-daliadau benthyciadau ceir a llog perthnasol	54
8	Balans 31 Mawrth	54

26. Lwfansau Aelodau

Talodd yr Awdurdod y symiau canlynol i aelodau'r Awdurdod yn ystod y flwyddyn. Y lwfansau a dalwyd i aelodau oedd:-

2022/23 £'000		2022/23 £'000
107	Lwfansau Aelodau	107
0	Teithio & Chynhaliaeth	2
107		109

Mae gwybodaeth pellach ar wefan yr Awdurdod. Gweler y cyswllt isod :

[HTTPS://ERYRI.GOV.WALES/WP-CONTENT/UPLOADS/2024/07/APCE-DATGANIAD-O-DALIADAU-2023-2024-STATEMENT-OF-PAYMENTS-SNPA.PDF](https://eryri.gov.wales/wp-content/uploads/2024/07/APCE-DATGANIAD-O-DALIADAU-2023-2024-STATEMENT-OF-PAYMENTS-SNPA.PDF)

27. Tâl Staff

Mae Rheoliad 7A o'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2010 yn ei gwneud yn ofynnol datgelu taliadau gweithwyr.

Yn ôl Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) 2014 mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu cymhareb cyflogau rhwng y cyflog canolig o holl weithwyr yr Awdurdod a'r Prif Weithredwr yn ystod y flwyddyn.

2022/23 (£'000)		2022/23 (£'000)
94	Prif Weithredwr	102
27	Cyflog Canolig APCE	32
3.5	Cymhareb	3.17

Mae'r tâl perthnasol i uwch weithwyr yr Awdurdod fel a ganlyn :

2022/23				2023/24		
Cyflog	Cyfraniad Pensiwn y Cyflogwr	Cyfanswm		Cyflog	Cyfraniad Pensiwn y Cyflogwr	Cyfanswm
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
94	19	112	Prif Weithredwr	102	19	112
8	1	9	Prif Swyddog Cyllid (Adran 151)*	8	2	10
70	14	83	Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol	72	13	85
70	14	83	Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cynllunio a Rheoli Tir	72	13	85

- * Mae'r Prif Swyddog Cyllid hefyd yn Bennaeth Cyllid yng Nghyngor Gwynedd, mae'r berthynas hon wedi ei datgan yn nodyn 29 – Partion Cysylltiedig.

Ni dderbyniodd unrhyw swyddog swm dros £60k (gan hepgor cyfraniad pensiwn ac yswiriant gwladol cyflogwr) yn cynnwys taliad diswyddo yn 2023/24.

Nifer swyddogion a dderbyniodd fwy na £60k yn cynnwys Cyflog a Budd Diswyddo							
2022/23				2023/24			
Cynllunio a Rheoli Tir	Corfforaethol	Cyfanswm	Amrediad	Cynllunio a Rheoli Tir	Corfforaethol	Cyfanswm	
0	0	0	60,000 - 64,999	0	0	0	
0	0	0	65,000 - 69,999	0	0	0	

Buddiannau Terfynu

Mae nifer y pecynnau ymadael â chyfanswm y gost fesul band a chyfanswm cost y diswyddiadau gorfodol ac eraill wedi'u nodi yn y tabl isod:

Exit package cost band	Number of compulsory redundancies		Number of other departures agreed		Total number of exit packages by cost band		Total cost of exit packages in each band	
	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24
£'000							£'000	£'000
0-40	0	4	0	0	0	4	0	51
40-60	0	0	0	0	0	0	0	0
60-80	0	0	0	0	0	0	0	0
80-100	0	0	0	0	0	0	0	0
100-150	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	0	4	0	0	0	4	0	51

28. Costau archwilio allanol

Mae'r costau yn ôl cynllun archwilio Swyddfa Archwilio Cymru yng nghyswllt archwilio'r Datganiad Cyfrifon, ardystio hawliadau grant ac archwiliadau statudol ac am wasanaethau nad oeddynt yn rhai archwilio a ddarparwyd gan archwilydd allanol yr Awdurdod fel a ganlyn:-

2022/23 £'000	Maes Rheoliadol	2023/24 £'000
47	Ffioedd sy'n daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru yng nghyswllt gwasanaethau archwilio allanol a wnaed gan yr archwilydd penodedig	57
18	Ffioedd sy'n daladwy i Archwilydd Cyffredinol Cymru yng nghyswllt archwiliadau statudol a Mesur LIL 2009	18
65	Cyfanswm	75

29. Incwm Grantiau

Mae'r Awdurdod wedi rhoi'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol mewn credyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2023/24.

2022/23			2023/24
£'000			£'000
		Grantiau Refeniw	
		Credydwyd i Wasanaethau	
		Cynllunio a Rheoli Tir	
358		Cyfoeth Naturiol Cymru	305
10		Ymddiriedolaeth Genedlaethol	3
10		RSPB	10
632		EU LIFE	-
526		Llywodraeth Cymru	131
38		Awdurdod Lleol	32
307		Cronfa Treftadaeth	241
-		CADW	20
10		Coed Cadw	25
122		Grid Cenedlaethol	222
36		CGGC	78
39		Eraill	87
2,088			1,154
		Corfforaethol	
76		Llywodraeth Cymru	-
5		Awdurdod Lleol	-
-		HMRC (cynllun seibiant swyddi)	20
4		Eraill	-
85			20
2,173		Cyfanswm Grantiau Refeniw	1,174

2022/23			2023/24
£'000			£'000
		Grantiau Cyfalaf	
		Wedi ei credydu i Incwm Grant Amhenodol	
		Cynllunio a Rheoli Tir	
21	Llywodraeth Cymru		917
21			917
		Corfforaethol	
480	Llywodraeth Cymru		372
4	Eraill		-
484			372
505	Is-gyfanswm		1,289
		Credydwyd i Wasanaethau	
		Cynllunio a Rheoli Tir	
150	Llywodraeth Cymru		461
153	Cronfa Dreftadaeth y Loteri		90
			274
			42
197	Eraill		20
500			887
		Corporate	
527	Llywodraeth Cymru		201
527			201
		Is-gyfanswm	1,088
1,532	Cyfanswm		2,377
		Capital Grants Received in Advance	
342	Llywodraeth Cymru		534
25	Cyfoeth Naturiol Cymru		-
38	Cyngor Mynyddu Prydain		-
405	Is-gyfanswm		534
1,937	Cyfanswm Grantiau Cyfalaf		2,911

2023/24 £'000	<u>Grantiau o flaen llaw</u>	2023/24 £'000
	Symiau yn daladwy o fewn un flwyddyn	
(734)	Grantiau dderbyniwyd ymlaen llaw	(799)
(734)		(799)
	Credydwy'r Tymor Hir (symiau sy'n daladwy ar ôl un flwyddyn)	
(702)	Grantiau dderbyniwyd ymlaen llaw	(33)
(702)		(33)

Mae'r Awdurdod wedi derbyn nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion sydd heb eto cael eu hadnabod fel incwm, gan bod amodau cysylltiedig a olygir byddai angen dychwelyd yr arian os na fydd yr Awdurdod yn cwrdd ar gofynion. Mae'r balansau ar ddiwedd blwyddyn fel y ganlyn.

Mae'r £1,215k ar gyfer Credydwy'r Tymor Byr yn cynrychioli :

- £253k grant Llywodraeth Cymru ar gyfer gwaith ar Hafod Eryri
- £1k perthnasol i grant TAIS Nant Peris
- £415k Cynllyn LIFE – grant Dwr Cymru
- £32k Cynllyn Adfer Natur – Grant Llywodraeth Cymru

30. Partïon Cysylltiedig

Mae gofyn i'r Awdurdod ddatgelu trafodion materol gyda phartïon cysylltiedig - cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu ar yr Awdurdod neu i gael eu rheoli neu eu dylanwadu arnynt gan yr Awdurdod. Mae datgeliadau o'r trafodion hyn yn caniatáu i ddarllenwyr asesu i ba raddau y gallai'r Awdurdod fod wedi'i gyfyngu yn ei allu i weithredu yn annibynnol neu yr oedd wedi sicrhau'r gallu i gyfyngu gallu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Awdurdod.

Llywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru'n cael dylanwad sylweddol trwy ddeddfwriaeth ac arian grant. Datgelir y symiau perthnasol yn nodiadau 12 ("incwm grant amhenodol") a 29 ("incwm grant").

Aelodau

Mae gan Aelodau'r Awdurdod reolaeth uniongyrchol dros bolisïau ariannol a gweithredol yr Awdurdod. Cofnodir manylion buddiannau'r aelodau yng nghofrestriadau'r Gofrestr Aelodau, y gellir eu harchwilio gan y cyhoedd yn swyddfeydd yr Awdurdod yn ystod oriau gwaith.

Mae aelodau wedi datgan diddordeb neu berthynas (fel y diffinwyd) mewn cwmnïau, busnesau a seflydliadau, cyrff cyhoeddus ac awdurdodau.

Mae crynodeb o daliadau perthnasol yn ystod 2023/24, a balansau ar 31 Mawrth 2024 fel y ganlyn:

Gwariant	Symiau sydd yn ddyledus gan yr Awdurdod	Incwm	Symiau sydd yn ddyledus i'r Awdurdod
£'000	£'000	£'000	£'000
451	80	1,439	11

Cyrff Cyhoeddus Eraill

Mae'r Awdurdodau cyfansoddiadol hynny lle mae terfyn yr Awdurdod hwn yn rhedeg o fewn eu terfynau hwy yn cyfrannu at gyllid yr Awdurdod trwy lefi statudol a ddynodir gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Awdurdodau hyn yn cyflenwi nifer o Aelodau i wasanaethu ar Awdurdod y Parc Cenedlaethol, ac mae'r nifer yn cyfateb yn fras i faint y lefi a gyfrennir a maint eu hardal o fewn y Parc Cenedlaethol. Mae cynrychiolaeth 18 aelod Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri wedi ei rannu fel a ganlyn - Cyngor Gwynedd (9), Cyngor Conwy (3), Llywodraeth Cymru (6). Mae manylion pellach i'w cael o raglen yr Awdurdod ar gyfer y Cyfarfod Cyffredinol Blynnyddol a gynhelir ym mis Mehefin.

Yn ogystal derbynnir grantiau ar gyfer dibenion penodol gan neu drwy gyfrwng awdurdodau lleol a dangosir cyfanswm rhain yn nodyn 29.

Swyddogion

Mae swyddogion wedi datgan diddordeb neu berthynas (fel y diffinwyd) mewn cwmnïau, busnesau a seflydliadau, cyrff cyhoeddus ac awdurdodau. Mae crynodeb o daliadau perthnasol yn ystod 2023/24, a balansau ar 31 Mawrth 2024 fel y ganlyn:

Gwariant	Symiau sydd yn ddyledus gan yr Awdurdod	Incwm	Symiau sydd yn ddyledus i'r Awdurdod
£	£	£	£
141	-	-	-

Mae Prif Swyddog Cyllid yr Awdurdod hefyd yn Bennaeth Cyllid yng Nghyngor Gwynedd.

Endidau a reolir neu y dylanwadir yn sylweddol arnynt gan yr Awdurdod

Mae'r Awdurdod yn rhoi grantiau i gyrff at ddibennion penodol trwy Gronfa Partneriaethau Eryri ond ni ystyrir fod gan yr Awdurdod reolaeth, rheolaeth ar y cyd na ddylanwad sylweddol ar y gyrff hyn.

Roedd gan yr Awdurdod gontractau gyda Chyngor Gwynedd i ddarparu'r gwasanaethau canlynol yn ystod 2023/24:

- Gweinyddu'r Gronfa Bensiwn a Gwasanaeth Cefnogol y Gyflogres (£6k)
- Gwasanaeth Archwilio Mewnol (8k)
- Cefnogaeth dros dro adran gyllid (£62k)

Mae gan yr Awdurdod fuddiant mewn Partneriaeth Rhwymedigaeth Cyfyngedig (Partneriaeth Parciau Cenedlaethol) ar y cyd gyda 13 o'r Awdurdodau Parciau Cenedlaethol eraill gyda'r diben o gynhyrchu incwm yn bennaf o nawdd. Mae corff elusennol wedi ei sefydlu sydd yn ategol i'r Partneriaeth Parciau Cenedlaethol ar gyfer codi arian i'r parciau cenedlaethol.

31. Gwariant Cyfalaf a Chyllido Cyfalaf

Gweler y cyfanswm o wariant cyfalaf yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w gyllido.

2022/23		2023/24
£'000		£'000
-	Gofynion Cyllido Cyfalaf Agoriadol	-
	Buddsoddiadau Cyfalaf	
	Eiddo, Peiriannau ac Offer	
	Cynllunio, Treftadaeth Diwylliannol a Rheoli Tir	
10	Ysgwrn	-
		2
3	System Gwasanaeth Cynllunio	43
35	Cerbydau	-
-	Twristiaeth	74
4	Coedlannau	1
52		120
	Corfforaethol (cynnwys Cyfarthrebu)	
153	Uwchraddio maesydd parcio	-
117	Uwchraddio cyfleusterau cyhoeddus	4
-		4
10	T.G - rhaglen amnewid gyffredinol	-
17	Gwefan Newydd	-
20	Canolfan Wybodaeth Betws y Coed	3
34	T.G (Cynnluniau Grant Llyw.Cymru a T.C.LI.C)	17
17	Morfa Mawddach	-
13	Dadcarboneiddio	-
7	Dadcarboneiddio	-
		22
		256
6	Cyflenwad Trydan i Geir	5
21	Plas Tan y Bwlch gwelliannau	230
12	Hafod Eryri	244
-		6
427		791
479		911

2022/23 £'000	Gwariant Refeniw Gyllidir o Gyfalaf dan Statud	2023/24 £'000
	Cynllunio a Rheoli Tir	
129	Cynlluniau Amgylched Adeiledig	15
323	Treftadaeth Treflun Dolgellau	252
84	Prosiect Awyr Dywyll	-
1	Coedlannau (grant T.C.LL.C)	1
3	Bioamrywiaeth (grant L.I.C)	-
62	Prosiectau Amaeth a Chadwraeth	-
122	Terfynnau Traddodiadol (grant T.C.LL.C)	194
93	Natur Eryri (grant T.C.LL.C)	126
77	Prosiect Ty Natur	27
33	Llwybr Carneddau	33
-	Biodiversity (Welsh Govt. grant)	1
-	Harlech Restoration programme	54
-	MIND THE GAP	42
-		221
927		966
	Corfforaethol	
74	Gwelliannau Mynediad	-
5	Nant Gwynant	-
1	Bwlch Mawr - Brithdir	-
17	Brithdir - Pen Ceunant	-
76	Cadair Idris	80
11	Crafnant - Capel Currig (grant T.C.LL.C)	-
20	Cronfa Cymunedol Eryri	20
1	Eryri Cymunedol (grant T.C.LL.C)	85
50	Twristiaeth Eryri (grant T.C.LL.C)	41
255		226
1,181	Cyfanswm REFCUS	1,192
1,659	Cyfanswm gwariant	2,102
	Ffynhonellau Cyllid	
(1,532)	Grantiau Llywodreath a Chyfraniadau Eraill	(2,372)
(405)	Grant a Dderbyniwyd mewn blynyddoedd blaenorol a defnyddiwyd yn 2021/22	(532)
95	Ffi Gweinyddol T.C.LI.C	148
457	Grantiau ymlaen llaw dderbyniwyd 2021/22	653
(274)	Symiau a neilltwyd o Refeniw: Cyfraniadau Refeniw Uniongyrchol	-
(1,659)		(2,102)
	Gofyniad Cyllido Cyfalaf Terfynol	
-	Cynydd/ Gostyngiad yng ngofyniad Cyllido Cyfalaf	-

O'r cyfanswm gwariant o £2,102k (£1,659k yn 2022/23), mae £1,191k (£1,181k yn 2022/23) yn gysylltiedig ag asedau sefydlog nad ydynt ym mherchnogaeth yr Awdurdod. Mae'r cyllid grantiau a chyfraniadau cysylltiedig yn £934k (£996k yn 2022/23). Felly mae'r gwariant refeniw net a gyllidir o gyfalaf dan statud yn £257k (£185k yn 2022/23).

32. Prydlesau

YR AWDURDOD FEL DALIWR PRYDLES

Prydlesau Ariannol

Nid oes gan yr Awdurdod fel daliwr prydles unrhyw brydlesau ariannol.

Prydlesau Gweithredol

Mae gan yr Awdurdod brydlesau gweithredol yn ymwneud â cherbydau, llungopiŵyr, a pheiriannau ffrancio.

Mae'r isafswm taliadau prydles i'r dyfodol o dan brydlesau na ellir eu diddymu mewn blynyddoedd i ddod yn:

31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2023
£'000		£'000
131	Dim hwyrach nag 1 flwyddyn	135
281	Hwyrach nag 1 flwyddyn a dim hwyrach na 5 mlynedd	231
11,631	Hwyrach na 5 mlynedd	13,055
12,043	Cyfanswm	13,420

Codwyd costau prydles o £55,069 (£63,164 yn 2022/23) ar **offer** ar y Gyfarwyddiaeth Corfforaethol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn.

Doedd dim costau prydles (£0 yn 2022/23) ar **gerbydau** yr Awdurdod ar y Gyfarwyddiaeth Corfforaethol yn ystod y flwyddyn.

Codwyd costau prydles o £80,026 (£94,415 yn 2022/23) ar **eiddo** yn erbyn Corfforaethol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn.

AWDURDOD FEL PRYDLESWR

Prydlesau Ariannol

Nid oes gan yr Awdurdod drefniant prydles ariannol ar 31/3/2024.

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Awdurdod yn prydlesu eiddo dan brydlesau gweithredol i'r pwrpasau canlynol: masnachol, rhenti daear ar hafotai ym Mhlas Tan y Bwlch, llety swyddfa, pori a hamdden/ mynediad.

Roedd yr incwm derbyniadwy am 2023/24 yn £102,948 (£60,875 yn 2022/23).

Yr isafswm taliadau prydles i'r dyfodol sy'n dderbyniadwy dan brydlesau na ellir eu diddymu mewn blynyddoedd i ddod yw:

31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024
£'000		£'000
128	Dim hwyrach nag 1 flwyddyn	152
420	Hwyrach nag 1 flwyddyn a dim hwyrach na 5 mlynedd	510
75,723	Hwyrach na 5 mlynedd	101,989
76,271	Cyfanswm	102,652

Mae'r ffigyrau yn ddarostyngedig i effaith adolygiadau rhent, a'r incwm a gynhrychir ynghyd â niferoedd ymwelwyr ar gyfer Hafod Eryri.

Mae'r taliad dibrisiant cysylltiedig ar yr asedau perthnasol i brydlesau gweithredol yn £37,569 (2022/23 £37,569).

33. Colledion Amhariad

Bu colledion amhariad gwerth £776k ar eiddo ac offer yn ystod 2023/24. Roedd y colledion yn bennaf o ganlyniad gwariant cyfalaf di-wella.

34. Rhwymedigaethau Amodol

Ar 31 Mawrth 2024 nid oedd gan yr Awdurdod unrhyw rhwymedigaeth amodol.

35. Natur a maint risgiau'n deillio o offerynnau cyllidol

Gall gweithgareddau'r Awdurdod ei wneud yn agored i amrywiaeth o risgiau ariannol:

- **Risg credyd** – y posibilrwydd y gall partïon eraill fethu â thalu symiau dyledus i'r Awdurdod,
- **Risg hylifedd** – y posibilrwydd na fydd gan yr Awdurdod arian ar gael i gwrdd â'i ymrwymïadau i wneud taliadau,
- **Risg marchnad** – y posibilrwydd y gall yr Awdurdod ddioddef colled ariannol o ganlyniad i newid mewn mesurau fel graddfeydd llog. Gall newid yn y gyfradd gyfnawid dramor olygu risg sylweddol o fewn y prosiect Coedwigoedd Glaw Celtaidd (LIFE).

Rheolwyd y risgiau uchod drwy drefniadau adennill dyledion yr Awdurdod a'r Strategaeth Rheoli Trysorlys Blyneddol, gyda dim effaith negyddol o sylwedd yn 2023/24. Mae gwerth offerynnau cyllidol yr Awdurdod yr un fath a'u gwerth teg.

36. Y Gronfa Bensiwn

Cyfranogi mewn Cynlluniau Pensiwn

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Awdurdod yn gwneud cyfraniadau tuag at gost buddiannau ôl gyflogaeth. Er na fydd y buddiannau hyn yn daladwy hyd nes bo'r gweithwyr yn ymddeol, mae gan yr Awdurdod ymrwymiad i wneud y taliadau sydd angen eu datgelu ar yr adeg mae gweithwyr yn ennill eu hawl i'r dyfodol.

Mae'r Awdurdod yn cymryd rhan mewn dau gynllun ôl gyflogaeth :

- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir yn lleol gan Gyngor Gwynedd - mae hwn yn gynllun buddiant diffiniedig cyflog terfynol a ariennir, sy'n golygu fod yr Awdurdod a gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, a gyfrifir ar lefel y bwriedir iddi gydbwyso'r rhwymedigaethau pensiwn gydag asedau buddsoddi.
- Ôl fuddiannau ymddeol disgresiwn wrth ymddeol yn gynnar. Mae hwn yn drefniant buddiant diffiniedig heb ei gyllido, y cydnabyddir rhwymedigaethau iddo pan fo'r dyfarniadau wedi eu gwneud. Ni adeiladwyd unrhyw asedau buddsoddi i gwrdd â'r rhwymedigaethau pensiynau hyn, a rhaid cynhyrchu arian i gwrdd â'r taliadau pensiwn gwirioneddol fel y dônt yn ddyledus. Mae gan yr Awdurdod rwymedigaeth flynyddol wedi ei seilio ar ddyfarniadau yn y gorffennol a wnaethpwyd dan y trefniadau hyn, ond nid yw wedi ychwanegu at y rhwymedigaeth hon mewn blyneddoddi diweddar. Yn hytrach, cydnabyddir unrhyw rwymedigaeth pensiwn ychwanegol sy'n deillio o ganiatáu ymddeol yn gynnar a'i dalu yn y flwyddyn benodol honno.

Trafodion yn Gysylltiedig â Buddiannau ôl Gyflogaeth

Rydym yn cydnabod cost buddiannau ymddeol yn y gost gwasanaethau sy'n destun adroddiad pan gânt eu hennill gan weithwyr, yn hytrach na phan fo'r fath fuddiannau'n cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae gofyn i ni ei godi yn erbyn y Gronfa Gyffredinol wedi ei seilio ar yr arian sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly mae cost gwirioneddol ôl gyflogaeth /buddiannau ymddeol yn cael ei wyrdroi allan o'r Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn yn ystod y flwyddyn.

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir ac Ymrwymiad Net am y flwyddyn yn diwedd 31 Mawrth 2024.

Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2024	Asedau	Ymrwymiadau	(Ymrwymiadau)/ asedau Net
	£'000	£'000	£'000
Gwerth Teg asedau'r cyflogwr	45,129	0	45,129
Gwerth presennol ymrwymiadau wedi eu hariannu	0	32,356	(32,356)
Gwerth presennol ymrwymiadau heb eu hariannu	0	283	(283)
Sefyllfa Agoriadol ar 31 Mawrth 2023	45,129	32,639	12,490
Cost Gwasanaeth			
- Cost Gwasanaeth Cyfredol *	0	797	(797)
- Cost Gwasanaeth Hanesyddol (yn cynnwys cwtogiadau)	0	0	(0)
Cyfanswm Cost Gwasanaeth		797	(797)
Llog Net			
- Incwm llog ar asedau'r cynllun	2,141	0	2,141
- Cost llog ar ymrwymiad buddion a ddiffinnir	0	1,548	(1,548)
Cyfanswm Llog Net	2,141	1,548	593
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinnir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	2,141	2,345	(204)
Llif Arian			

- Cyfraniadau Aelodau'r Cynllun	266	266	0
- Cyfraniadau'r Cyflogwr	755	0	755
- Buddion a dalwyd	(1,139)	(1,139)	0
- Buddion heb eu hariannu a dalwyd	(28)	(28)	0
- Cyfraniadau ynglŷn â buddion heb eu hariannu	28	0	28
Sefyllfa cau a ddisgwylir	47,152	34,083	13,069
Ail Fesuriadau			
- Newid mewn rhagdybiaethau demograffig	0	(2,040)	(2,040)
- Newid mewn rhagdybiaethau ariannol	0	(190)	(18,420)
- Profiadau eraill		988	(988)
- Enillion ar Asedau ag eithro symiau a gynhwysir yn y llog net	2,720	0	2,720
Cyfanswm yr holl ail-fesuriadau yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	2,720	(1,242)	3,962
Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr	49,872	0	49,872
Gwerth presennol ymrwymadau wedi eu hariannu	0	32,563	(32,563)
Gwerth presennol ymrwymadau heb eu hariannu	0	278	(278)
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth 2024	49,872	32,841	17,031

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir ac Ymrwymiad Net am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2023.

Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2023	Asedau	Ymrwymiadau	(Ymrwymiadau)/ asedau Net
	£'000	£'000	£'000
Gwerth Teg asedau'r cyflogwr	45,786	0	45,786
Gwerth presennol ymrwymiadau wedi eu hariannu	0	46,306	(46,306)
Gwerth presennol ymrwymiadau heb eu hariannu	0	364	(364)
Sefyllfa Agoriadol ar 31 Mawrth 2022	45,786	46,670	(884)
Cost Gwasanaeth			
- Cost Gwasanaeth Cyfredol *	0	1,754	(1,754)
- Cost Gwasanaeth Hanesyddol (yn cynnwys cwtogiadau)	0	0	(0)
Cyfanswm Cost Gwasanaeth		1,754	(1,754)
Llog Net			
- Incwm llog ar asedau'r cynllun	1,236	0	1,236
- Cost llog ar ymrwymiad buddion a ddiffinnir	0	1,272	(1,272)
Cyfanswm Llog Net	1,236	1,272	(36)
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinnir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	1,236	3,026	(1,790)
Llif Arian			
- Cyfraniadau Aelodau'r Cynllun	245	245	0
- Cyfraniadau'r Cyflogwr	757	0	757
- Buddion a dalwyd	(983)	(983)	0
- Buddion heb eu hariannu a dalwyd	(26)	(26)	0
- Cyfraniadau ynglŷn â buddion heb eu hariannu	26	0	26
Sefyllfa cau a ddisgwyllir	47,041	48,932	(1,891)
Ail Fesuriadau			

- Newid mewn rhagdybiaethau demograffig	0	(282)	(282)
- Newid mewn rhagdybiaethau ariannol	0	(18,420)	(18,420)
- Profiadau eraill	0	2,409	(2,409)
- Enillion ar Asedau ag eithro symiau a gynhwysir yn y llog net	(1,912)	0	(1,912)
Cyfanswm yr holl ail-fesuriadau yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	(1,912)	(16,293)	14,381
Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr	45,129	0	45,129
Gwerth presennol ymrwymïadau wedi eu hariannu	0	32,356	(32,356)
Gwerth presennol ymrwymïadau heb eu hariannu	0	283	(283)
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth 2022	45,129	32,639	12,490

Mae'r cost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans 0.5% am gostau gweinyddol.

Mae'r atebolrwydd hwn yn cynnwys oddeutu £278k mewn perthynas â phensiynau heb eu hariannu gan CPLIL a £0 mewn perthynas â phensiynau heb eu hariannu gan Athrawon. O ran rhwymedigaethau heb eu hariannu ar 31 Mawrth 2024, tybir fod pob pensiwn sydd heb ei ariannu yn daladwy am weddill bywyd yr aelod. Tybir ymhellach fod 90% o bensiynwyr yn briod (neu'n cyd-fyw) pan fyddant yn marw a bod eu priod (neu un sy'n cyd-fyw) yn derbyn 50% o bensiwn yr aelod ar ddyddiad marwolaeth yr aelod.

Gwybodaeth am yr Ymrwymiad Buddion Diffynadwy

	Rhaniad ymrwymiad		Cyfnod Cyfartalog wedi ei Bwysoli adeg y Prisiad Diwethaf.
	£'000	(%)	
Aelodau gweithredol	3,366	76	51
Aelodau gohiriedig	295	7	52
Aelodau pensïynwyr	773	17	68
Cyfanswm	4,434	100	

(Mae'r ffigyrau ar gyfer ymrwymadau heb eu hariannu yn unig ac yn hepgor ymrwymadau pensiynwyr heb eu hariannu. Mae hyd yr ymrwymiad yn weithredol ar sail y prisiad ffurfiol diwethaf ar 31 Mawrth 2022).

Hanes y Cynllun

	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth presennol rhwymedigaethau yng Nghynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	(43,173)	(36,804)	(48,952)	(46,670)	(32,639)	(32,841)
Gwerth Teg Asedau yng Nghynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	35,421	32,215	41,635	45,786	45,129	49,872
Gwarged / (diffyg) yn y cynllun :	(7,752)	(4,589)	(7,317)	(884)	12,490	17,031
Effaith IAS19/ IFRIC 14					(12,427)	(17,031)
Ased Newydd					63	0

Mae cyfanswm cyfraniadau gan yr Awdurdod, fel yr amcangyfrifir gan yr Actwari, am y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2024 yn £783k. Mae'r Actiwari yn amcangyfrif y bydd cost cyfraniadau'r cyflogwr am y cyfnod hyd at 31 Mawrth 2024 yn £783k.

Nid oes gan y trefniadau Buddiannau Disgresiwn unrhyw asedau i ymdrin â'u rhwymedigaethau. Mae asedau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn cynnwys y categorïau canlynol, fesul cyfran o'r cyfanswm ac asedau sy'n cael eu dal :

31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024
(%)		(%)
68	Buddsoddiadau ecwiti	62
23	Buddsoddiadau dyled	28
9	Eiddo	7
0	Chwyddiant	2
1	Arian	1
100		100

Prif Gategorïau Asedau'r Cynllun fel Canran o Gyfanswm Asedau'r Cynllun

Mae'r actiwari wedi darparu dadansoddiad manwl o asedau'r Gronfa yn unol â gofynion IAS19. Mae'r dadansoddiad hwn yn gwahaniaethu rhwng natur a risg yr asedau hynny ac yn eu torri i lawr ymhellach i'r rheiny sydd â dyfynbris mewn marchnad actif, a'r rheiny nad oes ganddynt. Tybir bod rhaniad asedau Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri ar yr un gyfran â dyraniad asedau'r Gronfa fel yr oedd ar 31 Rhagfyr 2022. Mae'r tabl isod yn dangos y rhaniad. Mae'r actiwari yn amcangyfrif bod gwerth bid asedau'r Gronfa yn £49,873k ar 31 Mawrth 2024, yn seliedig ar wybodaeth a ddarparwyd gan yr Awdurdod Gweinyddol a chan roi ystyriaeth i enillion mynegai lle bo hynny'n briodol.

Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr

Mae gwerth yr asedau isod ar sail gwerth bid yn unol â gofynion IAS19.

Categori Ased	31 Mawrth 2024				31 Mawrth 2023			
	Prisiau a ddyfynnir mewn marchnad-oedd gweithredol	Prisiau na ddyfynnir mewn marchnad-oedd gweithred-ol	Cyf.	%	Prisiau a ddyfynnir mewn marchnado-edd gweithredol	Prisiau na ddyfynnir mewn marchnado-edd gweithredol	Cyf.	%
	(£'000)	(£'000)	(£'000)		(£'000)	(£'000)	(£'000)	
Ernesau Ecwiti :								
Defnyddiwr	0	0	0	0	0	0	0	0
Cynhyrchu	0	0	0	0	0	0	0	0
Ynni a gwasanaethau	0	0	0	0	0	0	0	0
Sefydliadau ariannol	0	0	0	0	0	0	0	0
Iechyd a Gofal	0	0	0	0	0	0	0	0
Technoleg Gwybodaeth	0	0	0	0	0	0	0	0
Eraill	0	0	0	0	0	0	0	0
Ernesau Dyled								
Eraill	0	0	0	0	0	0	0	0
Ecwiti Preifat								
Y cyfan	0	2,593.2	2,593.2	6	0	2,841.10	2,841.10	6
Eiddo Diriaethol :								
Eiddo y DU	0	3,473.2	3,473.5	9	0	3,719.3	3,719.3	9
Eiddo Tramor	0	0	0	0	0	0	0	0
Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Unedol :								
Ecwiti	0	27,753.5	27,753.5	62	0	28,094.3	28,094.3	64
Bondiau	0	0	0	0	0	0	0	0
Is-adeiladwaith	0	0	0	2	0	1,281.3	1,281.3	2
Eraill	0	14,178.9	14,178.9	28	0	9,052.2	9,052.2	20
Arian a Chywerthoedd Arian :								
Y cyfan	0	642.8	642.8	0	240.0	0	240.0	1
Cyfanswm	0	49,872	49,872	100	240.0	44,988	45,129	100

Sail ar Gyfer Amcangyfrif Asedau a Rhwymedigaethau

Aseswyd rhwymedigaethau ar sail actwaraidd gan ddefnyddio'r dull credyd uned rhagamcanedig, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy mewn blynyddoedd i ddod gan ddibynnu ar ragdybiaethau ynghylch graddfeydd marwoledd, lefelau cyflog, ayb. Mae rhwymedigaethau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a Buddiannau Disgresiwn wedi eu hasesu gan Hymans Robertson, cwmni annibynnol o actwaryddion, gyda'r rhagamcanion i Gronfa'r Awdurdod wedi ei seilio ar y gwerthusiad llawn olaf o'r cynllun ar 31 Mawrth 2022.

Y prif ragdybiaethau a ddefnyddiwyd gan yr actwari oedd :

	Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	
	2023/24	2022/23
Graddfa dychweliad disgwylidig tymor hir ar asedau yn y cynllun :	4.75%	4.75%
Rhagdybiaethau Marwoledd :		
Hirhoedledd yn 65 i bensiynwyr presennol :		
Dynion	21.4 blynedd	21.5 blynedd
Merched	23.7 blynedd	23.9 blynedd
Hirhoedledd yn 65 i bensiynwyr y dyfodol :		
Dynion	21.8 blynedd	22.0 blynedd
• Merched	25.6 blynedd	25.8 blynedd
• Graddfa chwyddiant (CPI)	2.75%	2.95%
Graddfa cynnydd mewn cyflogau	3.25%	3.45%
• Graddfa cynnydd mewn pensiynau	2.75%	2.95%
• Graddfa ar gyfer disgowntio rhwymedigaethau'r cynllun	4.85%	4.95%
Defnyddio'r opsiwn i drosi pensiwn blyneddol i lwmp swm ymddeoliad	65% cyn gwasanaeth 1/4/2014 a 65% ôl gwasanaeth 1/4/2014.	65% cyn gwasanaeth 1/4/2014 a 65% ôl gwasanaeth 1/4/2014.

Mae'r amcangyfrif o'r rhwymedigaethau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actwaraidd sydd wedi'u nodi yn y tabl uchod. Er mwyn meintioli effaith unrhyw newid yn y rhagdybiaethau ariannol a ddefnyddir, mae'r actwari wedi cyfrifo a chymharu gwerth ymrwymadau'r cynllun fel yr oeddynt ar 31 Mawrth 2022 ar seiliau amrywiol. Mae'r dull a ddefnyddiwyd yn gyson â'r dull a fabwysiadwyd i gael y ffigyrau IAS19 a ddarperir yn y nodyn hwn.

Er mwy meintioli'r ansicrwydd ynghylch disgwyliad hyd oes, mae'r actwari wedi cyfrifo'r gwahaniaeth yn y gost i'r Awdurdod pe bai cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes. Yn nhermau sensitifrwydd, caiff hyn ei dybio i fod yn gynnydd o thua 2%-4% yn y gost o fudd-daliadau. Yn ymarferol bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes yn ddibynol ar strwythr y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau mewn cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oedrannau iau neu hŷn). Mae'r ffigyrau yn y tabl isod wedi deillio'n seiliedig ar broffil aelodaeth yr Awdurdod fel yr oedd ar 31 Mawrth 2022, dyddiad y prisiad actwaraidd diweddaraf. Mae'r dull a ddefnyddiwyd wrth baratoi'r dadansoddiad sensitifrwydd a ddangosir isod yn gyson â'r dull a ddefnyddiwyd y flwyddyn cynt.

Effaith ar Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir yn y Cynllun		
Newid tybiaeth	Brasamcan cynnydd i'r Cyflogwr	Brasamcan swm ariannol
	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2024
	(%)	(£'000)
Lleihad 0.1% i'r gwir gyfradd disgownt	2	629
Cynnydd disgwyliad oes o 1 blwyddyn	4	1,314
Cynnydd 0.1% i'r cyfradd codiad cyflog	0	85
Cynnydd 0.1% i'r cyfradd codiad pensiwn	2	555

Rhagolwg Cost Buddion a Ddiffinnir am y cyfnod i 31 Mawrth 2024

	Asedau	Ymrwymadau	(ymrwymiad) / ased Net	
	£'000	£'000	£'000	% of pay
Rhagolwg Cost Gwasanaeth Cyfredol*	0	696	(696)	(16.4%)
Cost Gwasanaeth Hanesyddol yn cynnwys cwtogiadau	0	0	0	0
Effaith setliadau	0	0	0	0
Cyfanswm Cost Gwasanaeth	0	696	(696)	(16.4%)
Incwm llog ar asedau'r cynllun	2,419	0	2,419	57.1%
Cost llog ar yr ymrwymiad budd a ddiffinnir	0	1,591	(1,591)	(37.5%)
Cyfanswm Cost Net Llog	2,419	1,591	828	(19.6%)
Cyfanswm wedi ei gynnwys yn yr elw a cholledion	2,419	1,591	132	3.2%

* Mae'r cost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans am dreuliau gweinyddol megis 0.6% o'r gyflogres. Mae'r gwerth ariannol yn seliedig ar amcan gwerth y gyflogres o £4,239k.

Gosodir y cyfraniadau a delir gan y Cyflogwr gan Actiwari y Gronfa bob tair blynedd ar adeg prisiad actwiariai y Gronfa (yr un mwyaf diweddar ar 31 Mawrth 2022), neu ar unrhyw adeg arall yn unol â chyfarwyddid yr Awdurdod sy'n gweinyddu'r Gronfa.

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2023-24

Mae'r datganiad hwn yn diwallu'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol
yn unol â Rheoliad 4 o
Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 (fel y'i diwygiwyd yn 2010)

Cyflwyniad

Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau'n cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, ac yn cael ei ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol.

Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri yn ddarostyngedig i Ddeddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar yr Awdurdod i bennu Amcanion Lles sy'n cyfrannu'n uniongyrchol at gyflawni'r 7 Nodau Lles fel y nodir yn y Ddeddf, sef:

- Cymru lewyrchus
- Cymru gydnerth
- Cymru iachach
- Cymru sy'n fwy cyfartal
- Cymru o gymunedau cydlynus
- Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu
- Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang

Ar ben hynny, mae'n rhaid i Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri gyflawni ei ddyletswyddau yn unol ag 'egwyddor cynaliadwyedd statudol', sy'n golygu bod yn rhaid i'r Awdurdod weithredu mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb amharu ar allu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldebau eang hyn, mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri hefyd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, hwyluso gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri wedi cymeradwyo a mabwysiadu cod llywodraethu corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA / Solace "Delivering Good Governance in Local Government". Mae'r datganiad hwn yn esbonio sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â'r cod a hefyd yn cwrdd â gofynion rheoliad 5(2) o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad rheolaeth fewnol.

Mae'r Cod Llywodraethu Corfforaethol wedi'i adolygu a'i ddiweddarau, fel rhan o adolygiad mwy ar drefniadau llywodraethu'r Awdurdod yn 2021/22. Mabwysiadwyd y Cod Llywodraethu Corfforaethol newydd yn ffurfiol gan yr Awdurdod ym mis Ebrill 2022.

Pwrrpas y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r fframwaith llywodraethu yn cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd hynny sy'n cyfeirio ac yn rheoli'r awdurdod, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu ag, ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system rheolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith hwnnw ac mae wedi'i ddylunio i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'n gyfan gwbl y risg o fethiant i gyflawni polisiau, nodau ac amcanion; gall felly ond darparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses barhaus sy'n adnabod ac yn blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisiau, nodau ac amcanion Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, i werthuso'r tebygolrwydd i'r risgiau hynny gael eu gwireddu a'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r Fframwaith Llywodraethu yn cynnwys saith egwyddor i lywodraethu'n dda:

- **Egwyddor 1:** Ymddwyn gydag uniondeb, gan ddangos ymrwymiad cryf tuag at werthoedd moesegol, a pharchu rheolaeth y gyfraith
- **Egwyddor 2:** Sicrhau ein bod yn agored ac yn ymgysylltu â rhanddeiliaid trwy gyfrwng dull cynhwysfawr
- **Egwyddor 3:** Diffinio canlyniadau yn nhermau'r manteision economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy
- **Egwyddor 4:** Penderfynu ar ymyriadau angenrheidiol i wneud y gorau o gyflawni'r canlyniadau a fwriedir
- **Egwyddor 5:** Datblygu gallu'r endid, gan gynnwys gallu ei arweinyddiaeth a'r unigolion ynddo
- **Egwyddor 6:** Rheoli risgiau a pherfformiad trwy gyfrwng rheolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus greff
- **Egwyddor 7:** Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd, ac archwilio i sicrhau atebolrwydd effeithiol

Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri yn datblygu ac yn gweithredu ei gynllunio corfforaethol strategol trwy fabwysiadu:

- Cynllun Eryri (Cynllun Rheolaeth y Parc Cenedlaethol);
- Cynllun Datblygu Lleol Eryri;
- Datganiad Llesiant ac Amcanion Llesiant; a
- Rhaglen Waith Corfforaethol.

Mae'r 4 dogfen yma yn cynrychioli conglfaen gwaith yr Awdurdod wrth gyflawni ei brif bwrpasau, fel y diffinnir yn Ddeddf yr Amgylchedd 1995 ac wrth weithredu ei weledigaeth.

Strwythur Llywodraethu

Mae strwythur llywodraethu'r Awdurdod yn cynnwys 4 prif bwyllgor:

- Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri gyda 18 o Aelodau a benodwyd, ac yn ystod 2022/23 cynhaliwyd 5 cyfarfod.
- Cynhaliwyd y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau 3 gwaith yn ystod 2023/24. Fel rhan o'i gylch gwaith mae'n ymgymryd â swyddogaethau pwyllgor archwilio yn unol â gofynion CIPFA.
- Cynhaliwyd y Pwyllgor Cynllunio a Mynediad 8 gwaith yn ystod 2023/24. Mae'r pwyllgor yn gyfrifol am gyflawni swyddogaethau cynllunio statudol yr Awdurdod.
- Cynhaliwyd y Pwyllgor Safonau'r Awdurdod dwywaith yn ystod 2023/24. Mae aelodaeth y pwyllgor, sydd gyda gylch gwaith i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan Aelodau, yn cynnwys 3 Aelod o'r Awdurdod a 3 aelod annibynnol.

Mae'r Rheolau Sefydlog yr Awdurdod (a gyhoeddwyd ar y wefan) yn rhoi disgrifiad manwl o'r trefniadau ar gyfer pob pwyllgor. Ar gyfer pob pwyllgor, mae'r rhaglen, cofnodion ac adroddiadau cysylltiedig â phapurau cefndir i gyd yn cael eu cyhoeddi ar wefan yr Awdurdod.

Tîm Rheoli

Mae strwythur rheoli'r Awdurdod yn cynnwys y Prif Weithredwr (sydd hefyd yn 'Swyddog y Parc Cenedlaethol' ac yn Bennaeth y Gwasanaeth Taledig) a dau Gyfarwyddwr. Mae Tîm Rheoli'r Awdurdod yn cyfarfod bob pythefnos, gyda'r Pennaeth Cyllid a Phennaeth Adnoddau Dynol yn mynychu.

Safonau

Mae'r Awdurdod wedi sefydlu Cod Ymddygiad i Aelodau, sy'n cynnwys adran sy'n cyfeirio'n benodol at fuddiannau a Chofrestr Buddiannau Aelodau. Y Cod Ymddygiad i staff yw'r cod ymddygiad safonol cenedlaethol ar gyfer cyflogaion awdurdodau cyhoeddus.

Mae'r Awdurdod wedi mabwysiadu'r polisïau a gweithdrefnau canlynol ar gyfer cynnal safonau uchel o ymddygiad ar gyfer staff ac Aelodau, ac i sicrhau atebolrwydd tuag at y cyhoedd:

- Y Drefn Gwyno – wedi'i sefydlu ar fodel drefn cwynion ymarfer da gan yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus yng Nghymru;
- Polisi Seinio Rhybudd - i alluogi staff i leisio pryderon difrifol yn hyderus gyda'r sicrwydd o wybod y ceir eu hymchwilio yn drwyadl ac mewn ffordd deg, heb ofni dial;

- Strategaeth Gwrth-dwyll a Llygredigaeth - yn cynnwys mesurau sydd wedi'u cynllunio i rwystro unrhyw weithred o dwyll neu lygredigaeth, a pha gamau y dylid eu cymryd petai rywbeth o'r fath yn digwydd; ac y
- Cynllun Dirprwyo - yn amlinellu sut mae swyddogaethau'r Awdurdod llawn yn cael eu cyflawni trwy ddirprwyo i'w bwyllgorau a'i is-bwyllgorau

Rheoli Risg

Mae Polisi a Strategaeth Rheoli Risg wedi'i sefydlu. Caiff y broses o adnabod risgiau ei chydlynu gan y Pennaeth Gweinyddol a Gofal Cwsmer, gyda mewnbwn gan y Tîm Rheoli a'r Penaeithiaid Gwasanaeth. Mae'r Gofrestr Risg a'r mesurau lliniaru yn cael eu hadolygu a'i ddiweddarau'n chwarterol.

Archwiliad Mewnol

Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd y system o drefniadau rheolaeth a llywodraethu mewnol yn cael ei lywio gan waith yr Archwilwyr Mewnol, a gynhaliwyd gan Gyngor Gwynedd. Darperir y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn unol â Chod Ymarfer CIPFA ar gyfer Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol yn y DU. Mae'r Rheolwr Archwilio Mewnol yn paratoi adroddiad blynyddol sy'n crynhoi canlyniadau gwaith archwilio mewnol yn ystod y flwyddyn.

Archwiliad Allanol

Archwilio Cymru sy'n gweithredu fel archwilydd allanol i'r Awdurdod, ac felly sy'n adrodd ar reolaeth ariannol a pherfformiad yr Awdurdod. Yn ogystal, mae Archwilio Cymru yn rhoi barn ar ddigonolrwydd y gwaith archwilio mewnol.

Swyddog Monitro

Mae'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol wedi'i enwebu fel Swyddog Monitro. Mae gan y Swyddog Monitro'r ddyletswydd benodol i sicrhau bod Aelodau a benodwyd a Swyddogion yr Awdurdod yn cynnal y safon uchaf o ymddygiad ym mhopeth a wnânt. Mae'r Swyddog Monitro yn cynghori ar drefn gyfansoddiadol a chyfreithlondeb gweithredoedd yr Awdurdod.

Rheolaeth Ariannol

Mae trefniadau rheolaeth ariannol yr Awdurdod yn cydymffurfio â gofynion llywodraethu Datganiad CIPFA ar Rôl y Prif Swyddog Cyllid mewn Llywodraeth Leol (2016). Y Prif Swyddog Cyllid (sydd yn Brif Swyddog Cyllid Cyngor Gwynedd) yw'r swyddog sydd â chyfrifoldebau o dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972. Yn ystod y flwyddyn, ffurfiolwyd penodiad newydd ar gyfer Swyddog Adran 151 gan yr Awdurdod yn dilyn newid personél yng Nghyngor Gwynedd oherwydd ymddeoliad y deiliad blaenorol.

Materion Llywodraethu Arwyddocaol a Chamau a Gymerwyd yn ystod y Flwyddyn

Mae'r Ddeddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gosod dyletswydd craidd ar yr Awdurdod i osod amcanion lleisiant sy'n maxsimeiddio ein cyfraniad at gyflawni'r 7 nodau lleisiant a osodwyd yn y Ddeddf. Dylai amcanion lleisiant yr Awdurdod fod yn amcanion ar gyfer newid yn y tymor hir.

Mae Datganiad Llesiant yr Awdurdod ar gyfer 2021-26 yn gosod allan Amcanion Llesiant sy'n disgrifio sut y byddant yn helpu'r Awdurdod i gyflawni'r saith nod llesiant ar gyfer Cymru.

Mae'r Amcanion Llesiant yn canolbwyntio ar dri maes gwaith allweddol - Amgylcheddau Cydnerth, Cymunedau Cydnerth a Ffyrdd Cydnerth o Weithio - ac maent wedi'u halinio â phump is-thema i roi ffocws, fel yr amlinellir islaw.

Amgylcheddau Cydnerth

1. Gwella rheolaeth hamdden ag unrhyw effeithiau negyddol hamdden.
2. Ymateb i heriau newid yn yr hinsawdd.
3. Gwella rheolaeth a'r ddealltwriaeth o'n treftadaeth ddiwylliannol.
4. Mynd i'r afael â heriau a chyfleoedd senarios rheoli tir ar ôl Brexit.
5. Mynd i'r afael â'r dirywiad mewn natur.

Cymunedau Cydnerth

1. Cynnal a chynyddu ansawdd bywyd preswylwyr.
2. Cefnogi pobl ifanc.
3. Hyrwyddo twristiaeth gynaliadwy i ychwanegu gwerth i gymunedau lleol.
4. Hyrwyddo a chefnogi'r Gymraeg yn weithredol.
5. Datblygu economi leol sy'n cefnogi dynodiad a rheolaeth Eryri fel Parc Cenedlaethol.

Ffyrdd Cydnerth o Weithio

1. Datblygu gweithlu medrus.
2. Datblygu a hyrwyddo arfer gorau.
3. Gweithio'n effeithiol mewn partneriaeth.
4. Moderneiddio trefniadau llywodraethu.
5. Cynnal a gwella dealltwriaeth a chefnogaeth cymunedau lleol tuag at waith y Parc Cenedlaethol.

Bydd angen gweithredu i gwrdd â'n nodau llesiant mewn modd cynaliadwy. Mae datblygu cynaliadwy yn golygu pum gofyniad allweddol, sef:

1. Tymor Hir - pwysigrwydd cydbwyso anghenion tymor byr gyda'r angen i ddiogelu'r gallu i gwrdd ag anghenion tymor hir, yn enwedig lle mae'r pethau a wneir i gwrdd ag anghenion tymor byr yn gallu cael effeithiau tymor hir niweidiol.
2. Integreiddio - sut y gall ein nodau llesiant effeithio ar bob un o'r nodau llesiant, sut y gall y nodau llesiant effeithio ar ei gilydd neu ar nodau llesiant cyrff cyhoeddus eraill, yn enwedig lle y gallai camau a gymerwyd gennym i gyfrannu at gwrdd ag un amcan fod yn niweidiol o ran cwrdd ag un arall.
3. Cynnwys - pwysigrwydd cynnwys pobl eraill sydd â diddordeb mewn cyflawni'r nodau llesiant, ac i sicrhau bod yr unigolion hynny yn adlewyrchu amrywiaeth poblogaeth Cymru neu ardal ddaearyddol yr Awdurdod.
4. Cydweithio - Gallai gweithredu ar y cyd ag unrhyw unigolyn (neu'r modd y mae gwahanol rannau o'r Awdurdod yn gweithredu gyda'i gilydd) gynorthwyo'r

- Awdurdod i gyflawni ei nodau llesiant, neu gynorthwyo corff arall i gyflawni ei amcanion.
5. Atal - i ystyried sut y gall defnyddio adnoddau i atal problemau rhag digwydd, neu waethygu, gyfrannu at gwrdd â nodau llesiant yr Awdurdod, neu amcanion corff arall.

Cyflwynwyd y Rhaglen Waith Gorfforaethol ar gyfer 2023/24 i'w chymeradwyo fel dogfen waith gan yr Aelodau yng nghyfarfod yr Awdurdod ar y 14eg o Fehefin 2023 . Mae'r Rhaglen yn gosod y prosiectau, cynlluniau a chymau gweithredu penodol yr ymgwymerir â hwy er mwyn cyflawni Amcanion Llesiant a Blaenoriaethau Gwasanaeth yr Awdurdod.

Adroddwyd ar gynnydd y Rhaglen adrodd i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar yr 30ain o Dachwedd a'r 20fed o Fawrth 2024.

Effeithiolrwydd y Fframwaith Llywodraethu

Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri yn gyfrifol am gynnal, o leiaf unwaith y flwyddyn, adolygiad o effeithiolrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y system rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd y system rheolaeth fewnol yn cael ei lywio gan waith yr archwilyr mewnol a'r rheolwr uwch o fewn yr Awdurdod, sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, a hefyd gan sylwadau a wnaed gan yr archwilyr allanol ac asiantaethau adolygu ac arolygiaethau eraill. Mae'r adolygiad hwn yn seiliedig ar y saith egwyddor o'r Cod Llywodraethu Corfforaethol.

Egwyddor 1: Ymddwyn gydag uniondeb, gan ddangos ymrwymiad cryf tuag at werthoedd moesegol, a pharchu rheolaeth y gyfraith

Cod Llywodraethu Corfforaethol	Cafodd llywodraethu ei graffu'n fanwl yn ystod 2021/22 gan Grŵp Tasg a Gorffen o Swyddogion ac Aelodau a sefydlwyd yn arbennig i'r diben hwn. Adolygwyd y Cod Llywodraethu Corfforaethol yn fanwl a'i ailddrafftio gan y Grŵp, i sicrhau ei fod yn parhau i fod yn gonglfaen ar gyfer llywodraethu effeithiol yn y dyfodol. Mabwysiadwyd y Cod Llywodraethu diwygiedig yn ffurfiol gan yr Awdurdod yn ei gyfarfod ar y 27ain o Ebrill 2022.
Pwyllgor Safonau	Cyfarfu'r Pwyllgor Safonau ddwywaith yn ystod y flwyddyn. Yn y cyfarfod cyntaf a gynhaliwyd ar yr 28ain o Ebrill 2023, ystyriwyd a chytunwyd ar yr adroddiad blynyddol statudol i'w gyflwyno i Gyfarfod Blynyddol yr Awdurdod, ar sut mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi'u cyflawni, a oedd yn

	cynnwys trosolwg o faterion ymddygiad yn gyffredinol o fewn yr Awdurdod. Bu'r cyfarfod hefyd yn ystyried adroddiad gan y Swyddog Monitro ynghylch y monitro a oedd wedi digwydd ar weithrediad y cod ymddygiad ac yn benodol y Datganiadau o Fuddiannau Aelodau. Bu'r cyfarfod hefyd yn ystyried a chytuno ar ymateb i ymgynghoriad ar gyfer Llywodraeth Cymru ar Argymhellion yr Adolygiad Annibynnol o'r Fframwaith Safonau Moesegol. Yn ail gyfarfod y Pwyllgor Safonau a gynhaliwyd ar yr 1af o Fedi 2023, ystyriwyd busnes arferol y Pwyllgor, a oedd yn cynnwys enwebu Aelodau ar gyfer y Panel Apeliadau Graddfa Statws Sengl, Caniatáu Goddefebau ac ystyried Adroddiad Monitro Cwynion Blynnyddol yr Awdurdod yn ogystal ag Adroddiad Blynnyddol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Yn yr un cyfarfod, adroddodd Cadeirydd y Pwyllgor ar ei sylwadau yn dilyn presenoldeb fel sylwedydd ar Bwyllgorau yr Awdurdod i werthuso eu heffeithiolrwydd a'u trefniadau llywodraethu. Calonogwyd y Cadeirydd i nodi bod y pwyllgorau'n gweithredu'n dda, gydag arweiniad cadarn, yr aelodau wedi paratoi'n drylwyr, a dangoswyd parch at gyd-aelodau.

Polisi Chwythu'r Chwiban	Yn ystod 2023/24, ni dderbyniwyd unrhyw adroddiadau ac ni chodwyd unrhyw bryderon mewn perthynas ag unrhyw Aelod neu Swyddog o'r Awdurdod o dan Bolisi Chwythu'r Chwiban.
Strategaeth Gwrth-dwyll a Llygredigaeth	Yn ystod 2023/24 ni dderbyniwyd unrhyw gwynion o dwyll neu lygredigaeth honedig mewn perthynas ag unrhyw Aelod neu Swyddog o'r Awdurdod, ac ni adnabuwyd unrhyw feysydd sy'n peri pryder gan yr Archwilwyr Mewnol yn ystod eu gwaith archwilio.
Cod Ymddygiad Enghreifftiol	Yn ystod 2023/24, ni fu unrhyw newidiadau neu ddiwygiadau i'r Cod Ymddygiad Enghreifftiol.
Cwynion – Swyddogion	Yn ystod 2023/24, derbyniodd yr Awdurdod gyfanswm o 12 cwyn ffurfiol. Cyfeiriwyd un o'r cwynion hyn yn ddiweddarach at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, a wrthododd ymchwilio ymhellach.

	Ni fu'r Awdurdod felly yn destun ymchwiliad ffurfiol gan yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus yn ystod 2023/24.
Cwynion – Aelodau	Yn ystod 2023/24, ni dderbyniodd Swyddog Monitro'r Awdurdod unrhyw gwynion ffurfiol yn ymwneud â'r Aelodau, a ni chyflwynwyd unrhyw gwynion yn uniongyrchol i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.
Rheolau Sefydlog	Adolygwyd Rheolau Sefydlog yr Awdurdod fel rhan o gylch gorchwyl y Grŵp Tasg a Gorffen Adolygu Llywodraethu yn ystod 2021/22. Daeth yr adolygiad i'r casgliad bod yr Awdurdod yn parhau â'i strwythur pwyllgorau presennol ond y dylai'r Awdurdod yn y dyfodol ystyried newid sy'n rhoi'r hawl i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau wneud penderfyniadau terfynol ar adroddiadau ariannol ac adroddiadau eraill (oni bai bod angen cymeradwyaeth benodol gan yr Awdurdod).

Rheolau Sefydlog parthed Cytundebau	Cyflwynwyd fersiwn ddiwygiedig newydd o'r Rheolau Sefydlog yn ymwneud â Chontractau i'r Awdurdod i'w mabwysiadu yn ei gyfarfod ar yr 16eg o Dachwedd 2022. Mae'r adolygiad yn ymgorffori'r argymhellion a roddwyd gan Lywodraeth Cymru ac a dderbyniwyd yn flaenorol, ac yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r holl reoliadau newydd sy'n ymwneud ag ymadael â'r Undeb Ewropeaidd. Mae hefyd yn darparu sylfaen i'r Awdurdod ymgorffori ystyriaethau amgylcheddol yn ei bolisi caffael gwyrdd.
Cynllun Dirprwyo	Adolygwyd y Cynllun Dirprwyo fel rhan o gylch gorchwyl y Grŵp Tasg a Gorffen Adolygu Llywodraethu yn ystod 2021/22. Daeth y Grŵp i'r casgliad bod y Cynllun Dirprwyo Swyddogion presennol yn parhau i fod yn addas i'r diben, ac felly ni wnaethpwyd unrhyw argymhelliad ar gyfer newidiadau.
Cofrestr Buddiannau'r Aelodau	Mae Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 yn rhoi gofyniad ar yr Awdurdod i gyhoeddi'r Gofrestr gyfredol o Ddiddordebau / Fuddiant Aelodau ar wefan yr Awdurdod.

	Mae'n gyfrifoldeb ar bob Aelod o'r Awdurdod i ddiweddarau eu cofnod buddiannau ac i adrodd ar unrhyw newidiadau mewn modd amserol. Serch hynny, mae'r Swyddog Gwasanaethau Aelodau yn anfon copi o'u cofnod cyfredol i bob Aelod ar ôl bob Cyfarfod Blynnyddol o'r Awdurdod, ac yn gofyn iddynt ei adolygu a'i ddiweddarau os yn berthnasol. Yn ei gyfarfod ar yr 28ain o Ebrill 2023, adolygodd y Pwyllgor Safonau ffurflenni datgan buddiannau unigol Aelodau a gwblhawyd yng nghyfarfodydd y Pwyllgor ar gyfer y flwyddyn ariannol flaenorol, fel rhan o'u gwaith yn monitro gweithrediad y Cod Ymddygiad. Adolygwyd Cofrestr Buddiannau'r Aelodau Cyffredinol hefyd. Ni nodwyd unrhyw faterion o bryder.

Egwyddor 2: Sicrhau ein bod yn agored ac yn ymgysylltu â rhanddeiliaid trwy gyfrwng dull cynhwysfawr

Cynllun Cydraddoldeb Strategol	Cyflwynwyd yr Adroddiad Blynnyddol ar y Cynllun Cydraddoldeb Strategol i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 29ain o Dachwedd 2023. Adroddwyd ar gynnydd yr Awdurdod gyda'i gynllun gweithredu o ran cyrraedd ei Amcanion Cydraddoldeb, ynghyd â'r Asesiadau Effaith Cydraddoldeb yr ymgwymerwyd â hwy yn ystod y flwyddyn, data monitro cyflog cyfartal a data cydraddoldeb staff. Mabwysiadwyd Cynllun Cydraddoldeb Strategol newydd ar gyfer y cyfnod 2024 – 28 gan y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar yr 20fed o Fawrth 2023, yn dilyn adolygiad cynhwysfawr ac ymgynghoriad a gynhaliwyd mewn partneriaeth â chyrff cyhoeddus eraill ar draws Gogledd Cymru, fel rhan o'r Rhwydwaith Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Gogledd Cymru.

Ymgynghori Uniongyrchol	Yn ystod 2023/24 parhaodd yr Awdurdod i ymgysylltu â chymunedau a rhanddeiliaid lleol trwy amrywiaeth o ddulliau, o ymgynghoriadau ysgrifenedig traddodiadol a holiaduron ar-lein i weminarau, cyfarfodydd ar-lein yn ogystal â chyfarfodydd wyneb yn wyneb, gweithdai a chymorthfeydd ymgynghori. Mae ymgynghori yn rhan annatod o'r ystod eang o lifoedd gwaith a phrosiectau yr ydym yn ymgymryd â hwy fel Awdurdod, boed hynny trwy broses statudol ffurfiol, yn anffurfiol gyda chymunedau a rhanddeiliaid neu ar y cyd â chyrrff cyhoeddus eraill. Fel Awdurdod bach, mae'n bwysig ein bod yn cynnwys cymunedau a rhanddeiliaid ac yn ystyried eu barn o'r cychwyn cyntaf, os ydym am lwyddo gyda'n prosiectau. Yn ystod y flwyddyn, cynhaliwyd ymgynghoriadau ynghylch adolygu ein Hamcanion Cydraddoldeb gyda Rhwydwaith Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Gogledd Cymru, cyflwyniad a sesiynau cymunedol ar gyfer prosiect Yr Wyddfa Ddi-blastig, gweithdai a sesiynau cymunedol ar gyfer y Prosiect Ardaloedd Cadwraeth, a ddilynwyd drwy hyfforddiant, ac ar ddiwedd y flwyddyn, dechrau ar yr ymgynghoriad cyhoeddus ar Gyfarwyddyd Erthygl 4, ymhlith pethau eraill. Yn ogystal, sefydlwyd prawf ar ddull gwahanol o ymgynghori gyda Chynghorau Cymuned a Thref ar y broses o adolygu Cynllun Datblygu Lleol Eryri dros y blynyddoedd nesaf. Cytunodd y Cynghorau Cymuned a Thref mai'r dull gorau o weithredu oedd sesiwn rithiol i'w chynnal cyn pob cam o'r broses ymgynghori. Yn y cyfamser, gellir defnyddio'r broses gytûn hon ar y gwahanol gamau gweithredu sy'n ofynnol gyda Chyfarwyddyd Erthygl 4 dros y flwyddyn i ddod.
Strategaeth Cyfathrebu a Ymgysylltu	Mae cyfathrebu ac ymgysylltu yn elfen hanfodol ym mhopeth y mae'r Awdurdod yn ei wneud. Mae hefyd yn faes lle mae yna wastad le i wella, ac mae strategaeth yr Awdurdod yn adlewyrchu hyn. Mae datblygiadau technolegol cyflym a'r twf parhaus mewn llwyfannau cyfryngau cymdeithasol a lefelau cyfranogi yn golygu bod angen i'r Awdurdod ganolbwyntio'n llawn ar gyfathrebu'n effeithiol trwy'r sianeli cywir ar yr adeg iawn gydag ystod eang o gynulleidfaoedd. Yn dilyn ymadawiad y Pennaeth Gwasanaeth yn ystod y flwyddyn, ad-drefnwyd y Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu a'i rannu'n ddau wasanaeth ar wahân. Crëwyd rôl y Pennaeth Cyfathrebu newydd, a gwnaed penodiad mewnol yn ystod hydref 2023. Fodd bynnag, mae'r rôl hon yn cyfuno un o rolau'r Swyddog Cyfryngau,

	sydd ddim yn arwain at unrhyw adnoddau staffio ychwanegol ar gyfer y gwasanaeth. Oherwydd yr ad-drefnu hwn, ni chyflwynwyd yr adroddiad blynyddol ar gyfer 2023, sy'n cynnwys canlyniadau dangosyddion perfformiad, i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ym mis Mawrth 2024 fel y rhaglenwyd. Fodd bynnag, disgwylir y bydd hwn yn cael ei gyflwyno i'r Aelodau ym mis Gorffennaf 2024.
Ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth a Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol	Mae'r Awdurdod wedi mabwysiadu Cynllun Cyhoeddi Enghreifftiol y Comisiynydd Gwybodaeth ac wedi cyhoeddi canllaw ar wybodaeth, ac mae'r ddau ohonynt ar gael ar y wefan. Yn ystod 2023, derbyniwyd 28 o geisiadau ac o'r rhain derbyniodd 15 yr holl wybodaeth y gofynnwyd amdani (54%). O'r 13 cais arall, cafodd 5 eu gwrthod neu eu gwrthod yn rhannol oherwydd nad oedd y wybodaeth y gofynnwyd amdani yn bodoli neu am nad oedd yr awdurdod yn cadw'r wybodaeth, gwrthodwyd 2 gais yn rhannol gan y byddai'r wybodaeth wedi adnabod aelodau o'r cyhoedd a ddygodd sylw at achosion posibl o dor-reolaeth cynllunio. Gwrthodwyd 2 gais yn rhannol gan eu bod yn cynnwys data personol trydydd parti, gwrthodwyd 1 cais gan y byddai datgelu'r wybodaeth wedi effeithio'n andwyol ar gwrs cyfiawnder, gwrthodwyd 1 cais oherwydd bwriadwyd cyhoeddi'r wybodaeth yn y dyfodol, gwrthodwyd 1 cais, gan fod y wybodaeth a yn cael ei chadw at ddibenion achos troseddol a fyddai wedi bod yn niweidiol pe bai'n cael ei rhyddhau, a gwrthodwyd 1 cais yn rhannol gan ei fod yn ymwneud ag ymateb yr Awdurdod i gais am gyngor cyn-cais cynllunio, nad oedd wedi arwain at gais cynllunio. Mae'n bolisi gan yr Awdurdod i gadw'r rhain yn gyfrinachol hyd nes y cyflwynir cais cynllunio, ac felly yn cael ei ddosbarthu fel eithriedig o dan Reoliad 12(5)(f) o Reoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004. O'r 28 cais, ni chafodd 1 ei ateb o fewn y terfyn amser o 20 diwrnod gwaith. Ni chyflwynwyd unrhyw gwynion yn ystod y flwyddyn i'r Comisiynydd Gwybodaeth ynghylch unrhyw gais am wybodaeth.
Rhaglenni Pwyllgorau ac Adroddiadau Cysylltiedig	Mae rhaglenni ac adroddiadau cysylltiedig Pwyllgorau'r Awdurdod yn cael eu cyhoeddi ar y wefan o leiaf 3 diwrnod gwaith clir cyn bob cyfarfod, i fodloni gofynion amser statudol. Mae archif o raglenni a dogfennau cysylltiedig o bwyllgorau'r gorffennol hefyd ar gael ar y wefan am y 3 blynedd olaf, gyda'r rhaglenni hyn ar gael drwy gais. Mae Cyfrol Cofnodion hefyd yn cael eu cyhoeddi yn flynyddol ar y wefan.

Egwyddor 3: Diffinio canlyniadau yn nhermau'r manteision economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy

Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa	Mae'r broses o adolygu Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa wedi dechrau, a rhagdybir y cymer y broses tua blwyddyn gyda'r bwriad o lansio cynllun diwygiedig cyn haf 2025. Un o flaenoriaethau Cynllun Yr Wyddfa yw ymdrin â heriau yn ymwneud â pharcio a thrafnidiaeth yn ardal Yr Wyddfa ac Ogwen. Y math o welliannau sydd wedi eu gweithredu hyd yn hyn ydyw system parcio a theithio yn Ogwen, rheolaeth parcio well ar yr A5 yn Ogwen ac yn Nant Gwynant, cyflwyno'r gwasanaeth rheolaidd T10 drwy Ddyffryn Ogwen, gwelliannau i wasanaeth Sherpa'r Wyddfa, a negeseuon teithio cynaliadwy ar wefannau cyfryngau cymdeithasol Awdurdod y Parc Cenedlaethol. Yn ogystal â'r uchod, sefydlwyd Grŵp Gweithredu i ymdrin â materion strategol yn ymwneud â pharcio a thrafnidiaeth sy'n cynnwys y partneriaid allweddol (Cyngor Gwynedd, Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri). Mae'r grŵp hwn wedi cyfarfod yn rheolaidd ers ei sefydlu yn ystod 2022. Yn arwain tuag at Wythnos Llysgennad Cymru 2023, cyrhaeddwyd y garreg filltir arbennig o gael 1000 o Lysgenhadon Eryri. Yn ystod yr wythnos, cynhaliwyd gweithgareddau ledled Cymru i ddathlu gwaith y Llysgenhadon. Diffiniwyd Parth Di-blastig ar gyfer prosiect Yr Wyddfa ym mis Ionawr 2023, ac mae'n cwmpasu'r mynydd a'i bentrefi porth (Llanberis, Waunfawr, Beddgelert). Mae prosiect Yr Wyddfa Di-blastig yn ymrwymiad 'gweithio tuag at' ac mae byrder a heriau unigryw'r prosiect yn golygu y bydd yn cynnwys sawl ymgyrch brawf, gan ganiatáu i'r Awdurdod fesur effeithiolrwydd gwahanol syniadau a dulliau newydd. Mae'r egwyddorion arweiniol y tu ôl i'r ymgyrchoedd yn cyd-fynd ag egwyddorion cyffredinol y prosiect: cynnal a pharchu ein hamgylchedd, cymunedau cynaliadwy, a chenedlaethau'r dyfodol.

Cynllun Eryri (Cynllun Partneriaeth Parc Cenedlaethol Eryri)	Mabwysiadwyd Cynllun Eryri gan Awdurdod y Parc Cenedlaethol fel ei Gynllun Rheoli (Partneriaeth) statudol ym mis Hydref 2020 ac fe'i lansiwyd yn swyddogol ym mis Tachwedd 2020. Mae'r trydydd adroddiad cynnydd blynyddol sy'n dal mewnbwn gan yr holl Bartneriaid yn ystod 2023 ar ffurf drafft ar hyn o bryd. Er bod 2023 wedi parhau i fod yn heriol i'r holl Bartneriaid, wrth gasglu gwybodaeth ar gyfer yr adroddiad hwn mae'n amlwg bod enghreifftiau rhagorol o nodau Cynllun Eryri sy'n cael eu datblygu yn parhau i gynyddu'n gyflym ar draws y rhanbarth. Yn y drydedd flwyddyn o weithredu, mae cynnydd sylweddol wedi ei wneud ar Gynllun Gweithredu Cynllun Eryri. Ar hyn o bryd nid oes unrhyw Ganlyniadau sydd wedi'u hasesu fel rhai 'Heb eu symud ymlaen a/neu mewn peryg'. Mae'n deg casglu felly bod cynnydd wedi'i gyflawni ym mhob maes o Gynllun Gweithredu Cynllun Eryri yn y flwyddyn 2023. Bydd yr Adroddiad Blynyddol drafft ar gyfer 2023 yn cael ei drafod yng nghyfarfod Fforwm Eryri ar 7 Mai 2024 a'r gobaith yw y caiff ei gyflwyno i aelodau'r Awdurdod yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol ar 12 Mehefin 2024 i'w fabwysiadu.

Cynllun Datblygu Lleol Eryri 2016-2031	Mabwysiadwyd Cynllun Datblygu Lleol Eryri 2016-2031 (CDLI) diwygiedig ar y 6ed o Chwefror 2019. Cymeradwywyd yr Adroddiad Monitro Blynyddol ar gyfer 2022-23 gan y Pwyllgor Cynllunio a Mynediad ar y 18fed o Hydref 2023, a'i gyflwyno wedyn i Lywodraeth Cymru. Cyn hyn, cymeradwywyd Adroddiad Adolygu gan y Pwyllgor Cynllunio a Mynediad ar yr 28ain o Fehefin 2023, yn dilyn cyfnod ymgynghori â rhanddeiliaid a oedd yn rhedeg rhwng y 7fed o Ebrill a 12fed o Fai 2023. Yna cyflwynwyd yr Adroddiad i Lywodraeth Cymru. Amlygodd yr adolygiad fod newidiadau cyd-destunol cenedlaethol a lleol sylweddol wedi digwydd sydd angen eu hystyried yn awr. Roedd angen hefyd adolygu Arfarniad o Gynaliadwyedd y CDLI, gan gynnwys Asesiad Amgylcheddol Strategol, ac Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd, ynghyd ag asesiadau effaith eraill. Yn ogystal, nid oedd ffigurau gofyniad tai yn cael eu bodloni. Bydd angen ailystyried y gofyniad tai i adlewyrchu anghenion ardal y Cynllun yn y dyfodol. Felly, bydd angen ailystyried dosbarthiad y gofyniad tai drwy'r Strategaeth Datblygu Gofodol hefyd. Daeth yr adolygiad i'r casgliad mai'r weithdrefn Adolygu Llawn yw'r ffurf fwyaf priodol o adolygu ar gyfer CDLI Eryri. Fodd bynnag, arweiniodd penderfyniad dilynol yr Awdurdod i Gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 (gweler isod), a'r gofynion adnoddau cysylltiedig y byddai hyn yn ei olygu, at yr Aelodau'n cytuno i ohirio'r adolygiad o Gynllun Datblygu Lleol Eryri am y tro, ym Mhwyllgor Cynllunio a Mynediad ar y 6ed o Ragfyr 2023.
Cyfarwyddyd Erthygl 4	Yn dilyn trafodaethau ac ystyriaethau blaenorol gan yr Aelodau, cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor Cynllunio a Mynediad yn gofyn am gymeradwyaeth ffurfiol i Gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4. Yn dilyn cyhoeddi is-ddeddfwriaeth cynllunio yn yr Hydref 2022, cyflwynwyd 3 Dosbarth Defnydd Cynllunio newydd (Tŷ Annedd, Tŷ Annedd na chaiff ei ddefnyddio fel unig neu brif breswylfa, a Llety ar Osod Tymor Byr), a byddai newidiadau rhwng y dosbarthiadau hyn bellach yn cael eu hystyried yn 'ddatblygiad'. Fodd bynnag, ar yr un pryd, diwygiwyd y Gorchymyn Datblygu Cyffredinol a Ganiateir i ganiatáu newidiadau a ganiateir rhwng y dosbarthiadau defnydd newydd h.y. ni fyddai angen caniatâd cynllunio.

	Gellir tynnu'r hawliau datblygu a ganiateir hyn yn ôl o fewn ardal benodol drwy Gyfarwyddyd Erthygl 4 a wneir gan awdurdod cynllunio lleol ar sail tystiolaeth leol gadarn. Byddai dileu'r hawliau datblygu a roddwyd gan Gyfarwyddyd Erthygl 4 wedyn yn ei gwneud yn angenrheidiol i gyflwyno cais cynllunio ar gyfer newidiadau rhwng y 3 Dosbarth Defnydd newydd. Mae gan y rhan fwyaf o gynghorau cymuned yn y Parc Cenedlaethol dros 10% o osodiadau gwyliau ac ail gartrefi, gyda bron i hanner y cymunedau â 15%. Mae gan 12 cymuned dros 20%. Oherwydd hyn, mae pryder sylweddol cynyddol ynglŷn â hygyrchedd cartrefi i bobl leol, a'r materion cysylltiedig o ran hyfywedd cymunedau lleol y gall hyn arwain atynt. Felly cymeradwyodd y pwyllgor yr adroddiad a oedd yn cyfiawnhau Cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 a chymeradwyodd hefyd ymgysylltiad ar y cyflwyniad arfaethedig, yn ei gyfarfod ar y 6ed o Fawrth 2024. Ni fydd y Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn dod i rym tan 12 mis yn ddiweddarach h.y. Gwanwyn 2025.
Cynllun Strategol ar gyfer Economi Ymwelwyr Cynaliadwy	Ers mabwysiadu'r Cynllun Strategol ar gyfer Economi Ymwelwyr Cynaliadwy yng Ngwynedd ac Eryri (2035) gan Awdurdod y Parc Cenedlaethol ar yr 8fed o Chwefror 2023, mae swyddogion APC a Chyngor Gwynedd wedi bod yn ffurfioli strwythurau gweithredu. Ar yr 17eg o Ebrill 2024, cynhaliwyd cyfarfod cyntaf Partneriaeth Economi Ymwelwyr Cynaliadwy Gwynedd ac Eryri, a ddaeth am y tro cyntaf â chynrychiolwyr o'r sector twristiaeth a'r gymuned ynghyd i drafod yn ffurfiol yr economi ymwelwyr yn yr ardal am y flwyddyn i ddod. Mae Cynllun Gweithredu wedi'i ddrafftio, a'r nod yw ei fabwysiadu yn ystod y mis nesaf. Mae'r Bartneriaeth wedi ethol Cyd-Gadeiryddion i gynrychioli'r sectorau busnes a chymunedol, ac Is-Gadeiryddion yn yr un model. At hynny, mae Bwrdd Strategol sy'n cyfarfod ddwywaith y flwyddyn a grŵp Cyflawni Partneriaeth yn ogystal â grwpiau Tasg a Gorffen a fydd yn cael eu sefydlu i arwain ar brosiectau penodol. Ar hyn o bryd nid yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy wedi mabwysiadu'r Cynllun yn ffurfiol, ond maent yn mynd ag ef drwy eu prosesau democrataidd gyda'r bwriad o lofnodi Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth yn ystod 2024.

Rhaglen Waith Corfforaethol	Gan fod yr Awdurdod bellach wedi mabwysiadu Datganiad Llesiant sy'n cynnwys ei Amcanion Llesiant am gyfnod o bum mlynedd o 2021-26; ni fydd angen adolygiad blynyddol. Bydd y camau y cytunwyd arnynt yn y Rhaglen Waith Gorfforaethol yn awr yn ddigon i alluogi'r Awdurdod i asesu ei gynnydd o ran cyflawni'r Amcanion Llesiant ac felly ni fydd angen adroddiad Dangosyddion Perfformiad ar wahân. Ystyriwyd yr adroddiad terfynol ar y Rhaglen Waith Gorfforaethol ar gyfer 2022/23 gan y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 12fed o Orffennaf 2023. Mabwysiadwyd y Rhaglen Waith Gorfforaethol ar gyfer 2023/24 yn ffurfiol gan yr Awdurdod ar y 14eg o Fehefin 2023. Rhoddwyd diweddariadau i'r Aelodau ar y cynnydd a wnaed o ran cyflawni'r Amcanion Llesiant, a amlinellwyd yn y Rhaglen Waith Gorfforaethol ar gyfer 2023/24. Adroddwyd ar gynnydd dau chwarter cyntaf y flwyddyn ariannol i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar yr 29ain o Dachwedd 2023. Cyflwynwyd adroddiad cynnydd y trydydd a'r pedwerydd chwarter (lle'r oedd ar gael) i'r un pwyllgor ar yr 20fed o Fawrth 2024. Disgwylir i'r adroddiad terfynol gael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau yn ei gyfarfod ym mis Gorffennaf 2024.

Egwyddor 4: Penderfynu ar ymyriadau angenrheidiol i wneud y gorau o gyflawni'r canlyniadau a fwriedir

Strategaeth y Gyllideb 2023-24	Cadarnhawyd cyllideb refeniw'r Awdurdod ar gyfer 2023/24 gan y Prif Swyddog Cyllid yn ei adroddiad i'r Awdurdod ar y 8fed o Chwefror 2023. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn cadarnhau'r lefi ar awdurdodau cyfansoddol. Cyflwynwyd diweddariad i'r Gyllideb i'r Awdurdod ar y 13eg o Fedi 2023 ac i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 29ain o Dachwedd 2023 a'r 20fed o Fawrth 2024. Cadarnhaodd y Gyllideb Refeniw Sylfaenol ar gyfer 2024/25 a gyflwynwyd i'r Aelodau yng nghyfarfod mis Tachwedd, y rhagamcanwyd y byddai'r diffyg yn y gyllideb tua 10% o gyfanswm cyllideb yr Awdurdod. Roedd adroddiad mis Mawrth yn amlinellu'r sefyllfa refeniw a chyfalaf rhagamcanol ar gyfer diwedd y flwyddyn. Cadarnhaodd yr adroddiad hefyd y dyraniad grant refeniw a chyfalaf o £2 filiwn ychwanegol gan Lywodraeth Cymru i gwrdd â'r heriau a wynebir gan bwysau cyllidebol presennol yr Awdurdod. Mae hyn yn galluogi'r Awdurdod i leihau'r diffyg gweithredu yn y gyllideb yn ogystal â lleddfu'r pwysau cyfalaf presennol. Cadarnhaodd yr adroddiad fod y sefyllfa o ran gwariant net ar wasanaethau yn parhau i gymharu'n ffafriol â gwariant net o'r un cyfnod yn 2022/23, fodd bynnag roedd pwysau chwyddiant yn parhau i fod yn heriol. Mae gwariant yn parhau i fod yn uwch ar elfennau sy'n cael eu heffeithio gan chwyddiant, yn enwedig ar ynni, fodd bynnag cafwyd cadarnhad bod y gyllideb ar gyfer 2023/24 yn ddigonol. Gan nad oedd lefel chwyddiant wedi gostwng mor sydyn ag a ragwelwyd, arhosodd cyfraddau llog yn uchel. Mae hyn yn parhau i arwain at incwm llog sylweddol i'r Awdurdod. Cynyddwyd y gyllideb/targed incwm llog i £120k i adlewyrchu hyn a rhagorwyd ar y targed hwn eisoes gyda dros £190k o incwm wedi ei dderbyn hyd yma yn 2023/24.

Cynllun Ariannol Tymor Canolig 2024/25 – 2027/28	Adroddwyd yn Natganiad y llynedd bod y Prif Weithredwr a'r Pennaeth Cyllid, yn ei gyfarfod ar y 26ain o Ebrill 2023, wedi cyflwyno'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig diwygiedig ar gyfer 2023/24 – 2026/27 i'r Awdurdod, sy'n amlinellu ystod o sefyllfaoedd ariannol a allai wynebu'r Awdurdod dros y pedair blynedd nesaf. Mae'r Cynllun yn amlinellu model o'r adnoddau ariannol sydd eu hangen ar yr Awdurdod ar gyfer y lefelau gwasanaeth y mae'n gobeithio eu darparu yn y tymor canolig. Ymhellach at hyn, cyflwynodd y Prif Weithredwr drosolwg o heriau ariannol yr Awdurdod ar gyfer y 2 flynedd ariannol nesaf (2025 – 2027) mewn cyfarfod o'r Gweithgor Aelodau ar yr 17eg o Ebrill 2024. Roedd yr adroddiad yn amlinellu'r pwysau chwyddiant a ragwelir (yn seiliedig ar ragdybiaethau Banc Lloegr) ar yr Awdurdod am y 3 blynedd ariannol nesaf i fod yn £903,000. Nodwyd chwyddiant cyflog hefyd fel rhywbeth anhysbys. Gall leihau'r her neu gynyddu'r pwysau ariannol ar yr Awdurdod, a bydd angen ei asesu pan fydd hynny'n hysbys. Daeth y Prif Weithredwr i'r casgliad nad oedd angen ystyried unrhyw addasiadau sylweddol (ac eithrio Plas Tan y Bwlch) yn y flwyddyn ariannol hon, ond mae angen gwneud gwaith paratoadol i'w ystyried yn y dyfodol. Gofynnodd yr Aelodau i swyddogion wneud gwaith pellach ar gynhyrchu incwm, gwariant cyfalaf a referniw gan gynnwys cadw staff a recriwtio mewn meysydd allweddol; ac i ystyried ymhellach sefyllfa ariannol yr Awdurdod cyn diwedd y flwyddyn ariannol hon ac ystyried camau gweithredu posibl i'w rhoi ar waith yn ystod 2025/26 a 2026/27. Oherwydd yr adroddiad uchod a'r camau gweithredu a gymeradwywyd, nid oedd angen cyflwyno'r Cynllun Ariannol Canol Tymor ar gyfer 2024/25 – 2027/28 yn ffurfiol i'r Awdurdod ym mis Ebrill 2024, fel mewn blynyddoedd blaenorol. Bydd hwn nawr yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau mis Gorffennaf 2024.

Rheoli Perfformiad	Cafodd y mecanwaith ar gyfer adolygu perfformiad mewn perthynas â Datganiad Llesiant yr Awdurdod a'r Rhaglen Waith Gorfforaethol eu nodi'n ffurfiol yn 2021/22. Mae'n cadarnhau y bydd y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau yn craffu perfformiad ar y camau gweithredu a gynhwysir yn y Rhaglen Waith Gorfforaethol sy'n rhoi cipolwg ar gynnydd bob chwarter. Roedd yr Adroddiad Blynnyddol ar gyfer 2022/23 a gymeradwywyd i'w fabwysiadu a'i gyhoeddi gan yr Awdurdod yn ei gyfarfod ar yr 13eg o Fedi 2023, yn adrodd ar gynnydd Blwyddyn 2 o ran cyflawni Amcanion Llesiant yr Awdurdod.

Egwyddor 5: Datblygu gallu'r endid, gan gynnwys gallu ei arweinyddiaeth a'r unigolion ynddo

Rôl Disgrifiadau Aelodau	Cafodd y disgrifiadau diwygiedig ar gyfer rôl Aelodau a'r Cadeirydd a'r Is-Gadeirydd eu mabwysiadu gan yr Awdurdod ar yr 27ain o Ebrill 2022. Gwnaethpwyd newidiadau i gryfhau pwyslais rôl aelodau wrth osod cyfeiriad strategol ac uchelgais ar gyfer yr Awdurdod, gan ddarparu cyflwyniad trosfwaol gan gynnwys pwrpas Parciau Cenedlaethol a rôl yr Awdurdod wrth gyflawni'r dibenion hyn, a chryfhau'r adran ar ddatblygiad personol a rôl.
Presenoldeb Aelodau	Mae platfform ar-lein Zoom ar gyfer cynnal cyfarfodydd pwyllgor a chyfarfodydd eraill bellach yn mynd i mewn i'w bedwaredd flwyddyn o weithredu. Mae'r buddsoddiad technolegol newydd ar gyfer cynnal cyfarfodydd hybrid wedi gwreiddio'n dda, ac mae bellach wedi'i hen sefydlu. Gall aelodau'r cyhoedd arsylwi'r pwyllgorau yn bersonol ym Mhlas Tan y Bwlch neu gallant gofrestru ymlaen llaw i gael mynediad trwy Zoom. Gellir gweld recordiadau pwyllgorau yn ddiweddarach hefyd drwy sianel YouTube yr Awdurdod.

	Roedd presenoldeb aelodau mewn cyfarfodydd yn ystod 2023/24 yn 85%, o'i gymharu ag 81% a 82% yn y ddwy flynedd flaenorol, sef 2022/23 a 2021/22.
Hyfforddiant Aelodau	Yn 2023/24, roedd presenoldeb aelodau mewn digwyddiadau hyfforddi yn 53.5% (70% yn 2022/23). Yn ogystal â rhaglen hyfforddi Aelodau'r Awdurdod, eleni darparodd Llywodraeth Cymru gyllid ar gyfer sesiynau hyfforddi Aelodau ar y canlynol: ➤ Llywodraethu; ➤ Tirweddau i Bawb (Cyflwyniad i Amrywiaeth a Chynhwysiant; a ➤ Argyfyngau Natur a Hinsawdd. Mae deunyddiau cwrs ar gael ar wefan Tirweddau Cymru, sy'n galluogi Aelodau nad oeddent yn gallu bod yn bresennol i gael mynediad at y wybodaeth. Bydd hyfforddiant pellach yn ymwneud â llywodraethu yn cael ei ddarparu yn 2024-25 yn dilyn cadarnhad bod cyllid ar gael gan Lywodraeth Cymru ar gyfer hyn. Mae sesiynau wedi'u trefnu ar gyfer Mehefin 2024 ar: ➤ System lywodraethu APC – gwahaniaethau a thebygrwydd â chyrff llywodraeth leol eraill; ➤ Cyflwyniad i lywodraethu da; a ➤ Arfer llywodraethu da.
Gwerthusiadau Perfformiad a Hyfforddiant Staff	Nodir anghenion dysgu a datblygu mewn adolygiadau gwerthuso perfformiad blynyddol, sy'n amlinellu blaenoriaethau hyfforddi ar gyfer y flwyddyn i ddod. Er na dderbyniodd yr holl staff arfarniad yn ystod y cyfnod, o ganlyniad i gyfarwyddyd a gyflwynwyd gan y ddau Gyfarwyddwr i annog rheolwyr i arfarnu eu staff, bu cynnydd o 32% yn nifer y staff a oedd yn cael eu harfarnu yn ystod 2023/24. Bydd ffocws pellach yn parhau i sicrhau bod cymaint o staff â phosibl yn cael eu harfarnu'n flynyddol.

Strategaeth Adnoddau Dynol	Yn 2022/23 roedd absenoldeb salwch staff yn 6.95 diwrnod ar gyfartaledd. Yn ystod 2023/24 y cyfartaledd absenoldeb salwch staff oedd 9.1 diwrnod. Mae'r cynnydd hwn wedi ysgogi adolygiad gan y tîm AD mewn perthynas â sut mae'r Awdurdod yn rheoli absenoldeb yn gyffredinol. Bydd yr adolygiad yn edrych ar resymau dros absenoldeb, hyd absenoldebau, absenoldebau cylchol ac effaith ariannol gyffredinol absenoldeb ar yf Awdurdod. Yn absenoldeb parhaus Rheolwr Tŷ ym Mhlas Tan y Bwlch, mae'r pennaeth AD wedi parhau i oruchwylio staff yno bob dydd, gan effeithio ar ei gallu i ganolbwyntio'n llawn ar swyddogaethau AD. Hefyd wynebodd y Tîm AD newidiadau sylweddol yn ystod y cyfnod adrodd hwn oherwydd ymddeoliad swyddog AD profiadol ac absenoldeb mamolaeth y Gweinyddwr AD. Yn ystod Ionawr 2024, cymeradwyodd y tîm rheoli adolygiad o strwythur y Tîm Adnoddau Dynol a'r diwygiadau a gyflwynwyd. Un o'r newidiadau allweddol oedd y penderfyniad i ddisodli'r rôl Gweinyddwr AD blaenorol gyda swydd dan hyfforddiant i i gynghorydd AD am ddwy flynedd. Bydd y strwythur diwygiedig gyda'r holl swyddi wedi'u llenwi yn cynyddu effeithlonrwydd o fewn y tîm ac yn caniatáu mwy o ffocws ar adolygu polisiau a gweithdrefnau, lles staff, a diweddaru'r strategaeth AD. Er gwaethaf y gostyngiad dros dro yn nifer aelodau'r tîm, roedd cynnydd sylweddol yn dal i gael ei wneud mewn perthynas â chreu nifer o bolisiau newydd, gan gynnwys 'Menopôs,' 'Gweithio Hyblyg' a 'Fflecsi Hynod Hyblyg'. At hynny, rhoddodd y tîm Raglen Cymorth i Weithwyr newydd ar waith a lansiodd y Fforwm Ymgysylltu a Lles Staff.

Egwyddor 6: Rheoli risgiau a pherfformiad trwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref

Datganiadau Ariannol	Adroddwyd yn Natganiad Llywodraethu'r llynedd nad oedd y Datganiad Cyfrifon ar gyfer 2021/22 wedi'i ardystio a'i gymeradwyo'n ffurfiol eto. Roedd hyn oherwydd anawsterau a oedd wedi codi oherwydd yr angen i ailwerthuso asedau'r Awdurdod bob 5 mlynedd. Nid yw'r Datganiad Cyfrifon Terfynol ar gyfer 2021/22 a 2022/23 wedi'i gyflwyno a'i gymeradwyo'n ffurfiol eto; ac felly nid yw Llythyr Cynrychiolaeth Terfynol yr Archwilydd Penodedig oddi wrth Archwilio Cymru yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiedig) 2018 wedi dod i law eto. Adeg paratoi'r adroddiad, rhagwelir y bydd y Datganiad o Gyfrifon Terfynol ar gyfer 2021/22 yn cael ei gyflwyno i Gyfarfod Blynnyddol yr Awdurdod ar yr 12fed o Fehefin 2024. Yn dilyn hyn, bydd cyflwyno'r Cyfrifon Terfynol ar gyfer 2022/23 a 2023/24 yn dibynnu ar yr amserlen archwilio a fydd yn cael ei phennu gan Archwilio Cymru.
Rheoli Risg	Mae'r Gofrestr Risg yn cael ei hadolygu a'i diweddaru'n chwarterol gan Benaethiaid Gwasanaeth a'r Tîm Rheoli. Fel y nodir yn y Gofrestr Risg, mae'r cyfrifoldeb dros y risgiau a adnabuwyd yn cael eu dyrannu i swyddogion a enwir ac mae dyddiad targed yn cael ei osod ar gyfer mesurau lliniaru. Mae'r Gofrestr Risg yn cael ei hadolygu gan Aelodau ym mhob Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ac mae unrhyw risgiau sy'n cael eu tynnu i ffwrdd o'r Gofrestr yn cael ei gadarnhau yn flynyddol yng nghyfarfod yr Awdurdod.
Archwilio Allanol	Mae'n arferol i Archwilio Cymru gyflwyno Cynllun Archwilio i'r Awdurdod bob blwyddyn. Mae'r adroddiad yn nodi'r risgiau archwilio a'r ymateb archwilio arfaethedig i'w gynnal yn ystod y flwyddyn, ynghyd â chadarnhad o feysydd archwilio perfformiad a'r ffioedd archwilio sy'n daladwy. Ni dderbyniwyd Cynllun Archwilio ar gyfer 2023 gan Archwilio Cymru. Ar ddechrau 2023, cychwynnodd Archwilio Cymru adolygiad ar lywodraethu o fewn Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru, a oedd yn cynnwys craffu effeithiol, partneriaethau,

	cefnogi adferiad a gwytnwch, penodi aelodau a gwneud y mwyaf o’u cyfraniad drwy gydbwyso materion cenedlaethol a lleol. Cyhoeddwyd yr adroddiad ar yr 25ain o Ebrill 2024, a bydd yn cael ei gyflwyno’n ffurfiol i Aelodau a Swyddogion yng Nghyfarfod Blynnyddol yr Awdurdod ar y 12fed o Fehefin 2024. Yn ystod haf 2023 cyhoeddodd Archwilio Cymru friff ar eu harchwiliad arfaethedig ar ‘Hyrwyddo Cydraddoldeb ac Amrywiaeth Mynediad’, a chyflwynodd Swyddogion y dystiolaeth y gofynnwyd amdani yn briodol. Hyd yn hyn, nid yw cynnydd pellach ar yr archwiliad yn hysbys. Yn dilyn astudiaeth a gynhaliwyd ar Arallgyfeirio Incwm ar draws tri Awdurdod Parc Cenedlaethol Cymru, cyflwynodd Archwilio Cymru eu canfyddiadau i Aelodau yn y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 12fed o Orffennaf 2023. Dilynodd Archwilio Cymru'r adroddiadau unigol gydag adroddiad tri Pharc Cenedlaethol ar y cyd a chyhoeddwyd ef ym mis Medi 2023. Adroddodd y Prif Weithredwr ar gynnydd i’r Aelodau ar argymhellion yr adroddiad yn y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 29ain o Dachwedd 2023, a hefyd mewn adroddiad i’r Gweithgor Aelodau ar yr 17eg o Ebrill 2024, fel rhan o’r trosolwg ar Her Ariannol yr Awdurdod ar gyfer y ddwy flynedd ariannol nesaf. Mae manylion llawn y canfyddiadau a’r argymhellion wedi’u nodi o dan Adran 6 (Materion Llywodraethu Arwyddocaol) yn y Datganiad hwn.

Archwiliad Mewnol	Mae’r Rheolwr Archwilio Mewnol yn adrodd ar waith y flwyddyn ariannol flaenorol i’r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau. Eleni, adroddwyd ar hyn a yr 29ain o Dachwedd 2023. Roedd tri archwiliad mewnol i’w cynnal yn ystod 2023/24, sef Trefniadau Gweithredu y Gwasanaeth Cynllunio, Partneriaeth Tirweddau'r Carneddau, a Chefnogaeth i Aelodau. Ni chynhaliwyd archwiliad Partneriaeth Tirweddau'r Carneddau, ac yn lle hynny cynhaliwyd archwiliad ar Brosiect Coedwigoedd Glaw Celtaidd LIFE.

	Rhoddwyd gradd “Digonol” i'r ddau archwiliad ar Drefniadau Gweithredu y Gwasanaeth Cynllunio a Phrosiect Coedwigoedd Glaw Celtaidd LIFE - mae camau mewn lle i gyflawni'r amcanion ond mae agweddau lle gellir tynhau'r trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach. O ganlyniad i hyn, rhoddwyd argymhellion ar gyfer gwelliant fel rhan o'r adroddiadau. Bydd Archwilio Mewnol yn gofyn am ddiweddariad ar gynnydd gweithredu'r argymhellion hyn maes o law. Graddiwyd yr archwiliad Cefnogaeth i Aelodau fel “Uchel” - gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol sydd mewn lle i gyflawni amcanion.
lechyd a Diogelwch	Cyflwynwyd yr Adroddiad Blynyddol lechyd a Diogelwch i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 29ain o Dachwedd 2023 gan y Pennaeth Adnoddau Dynol, yn manylu ar ddigwyddiadau / damweiniau a gofnodwyd gan gynnwys digwyddiadau y dylid cyflwyno gwybodaeth amdanynt i'r Awdurdod Gweithredol lechyd a Diogelwch o dan yr adran 'Adrodd ar Anafiadau, Clefydau a Rheoliadau Digwyddiadau Peryglus (RIDDOR)'. Ar y 23ain o Ionawr 2024 penododd yr Awdurdod Swyddog lechyd a Diogelwch llawn amser a fydd yn berson cymwys ar gyfer pob mater yn ymwneud ag lechyd a Diogelwch wrth symud ymlaen.

Canolfannau Gwybodaeth	Mae gan yr Awdurdod 3 Canolfan Gwybodaeth, sef ym Metws y Coed, Beddgelert ac Aberdyfi, sydd yn cael eu rheoli gan Reolwr Twristiaeth Gynaliadwy, gyda'r prif nod i sicrhau bod y canolfannau yn fasnachol hyfyw / hunangynhaliol. Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol y Canolfannau Croeso i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 29ain o Dachwedd 2023. Roedd yr adroddiad yn rhoi trosolwg o'r flwyddyn 2023/24 hyd yma, a daeth i'r casgliad y byddai'r Canolfannau yn diweddau'r flwyddyn ariannol o fewn eu cyllideb weithredu osodedig. Y prif faterion i'w nodi oedd y cynnydd yn y trosiant ariannol a welwyd ym mhob un o'r 3 Canolfan, a'r rheswm am hyn,

	ymhlith pethau eraill, oedd gwell recriwtio a chadw staff, ehangu cyflenwyr, a chyfradd cyfnewid ariannol ffafriol ar gyfer ymwelwyr tramor. Adroddwyd hefyd bod achosion o ddwyn o'r canolfannau yn uwch na'r cyfartaledd yn ystod y prif dymor, ond bod uwchraddio a gosod systemau teledu CCTV wedi bod yn werthfawr o ran canfod dwyn.
Strategaethau Benthycu a Buddsoddi / Rheoli'r Trysorlys	Cyflwynwyd yr Adroddiad Blyneddol sy'n darparu'r gweithgaredd Rheoli Trysorlys gwirioneddol (benthycu a buddsoddi) yr Awdurdod yn ystod 2022/23, i gyfarfod yr Awdurdod ar y 13eg o Fedi 2023. Yn ystod 2022/23 arhosodd gweithgarwch yr Awdurdod o fewn y cyfyngiadau a osodwyd yn wreiddiol. Ni fu unrhyw fenthycu. Yn 2022/23, cyfanswm y llog a dderbyniwyd o fuddsoddiadau oedd £135,616. Mae llog a dderbyniwyd o fenthyciadau ceir o £331 yn cynyddu'r cyfanswm i £135,947 yn erbyn cyllideb o £8,000. Mae swm llog banc a chymdeithas adeiladu o £135,616 ar gyfer 2022/23 yn gynnydd sylweddol i'r swm o £10,902 dderbyniwyd yn 2021/22. Mae'r cynnydd yn ganlyniad uniongyrchol i chwyddiant a'r effaith ar gyfraddau llog sydd wedi cynyddu sawl gwaith yn ystod y flwyddyn ac sy'n parhau i gynyddu. Cyflwynodd yr Uwch Swyddog Cyllid y Strategaeth Gyfalaf ar gyfer 2024/25 yng nghyfarfod yr Awdurdod ar y 7fed o Chwefror 2024. Mae'r adroddiad yn rhoi trosolwg lefel uchel o sut mae gwariant cyfalaf, ariannu cyfalaf a gweithgarwch rheoli'r trysorlys yn cyfrannu at gyflawni gwasanaethau'r Parc Cenedlaethol ynghyd â throsolwg o sut y caiff y risg gysylltiedig ei reoli a'r goblygiadau ar gyfer cynaliadwyedd ariannol yn y dyfodol. Mae'r adroddiad yn cadarnhau bod yr Awdurdod yn cychwyn 2024/25 yn ddiddyled. Cymeradwyodd yr Aelodau 'dim newid' i'r cyfyngiad benthycu awdurdodedig a'r ffin weithredol, a chymeradwywyd y Strategaeth Benthycu Cyfalaf a'r Strategaeth Buddsoddi ar gyfer 2024/25, a nodi'r cynnwys sy'n ymwneud a'r Cod Darbodus. Ymhellach, dywedodd y Prif Swyddog Cyllid efallai y bydd yn rhaid i'r Awdurdod fenthycu yn y dyfodol yn y tymor byr i gyflawni'r Prosiect LIFE oherwydd galwadau llif arian posibl.

	Roedd hyn oherwydd estyniad 18 mis i'r prosiect a allai fod angen cyllid yn y tymor byr.
Canolfan Astudio Plas Tan y Bwlch	Yn ei adroddiad i'r Awdurdod ar y 7fed o Chwefror 2024, dywedodd y Prif Weithredwr fod Bwrdd Plas Tan y Bwlch wedi dod i'r casgliad na ellir datblygu busnes hyfw sy'n gysylltiedig â chyflawni dibenion statudol yr Awdurdod o fewn yr adnoddau presennol sydd ar gael. Yn ogystal, roedd adroddiad Archwilio Cymru ar Arallgyfeirio Incwm wedi argymhell bod yr Awdurdod, o fewn 12 mis, yn adolygu ei fodel gweithredu ym Mhlas Tan y Bwlch i gynnal gwerthusiad cost a budd o'r cyfleuster er mwyn pennu ei strategaeth ar gyfer y safle yn y dyfodol. Roedd yr adroddiad yn amlinellu sefyllfa ariannol yr Awdurdod a'r goblygiadau adnoddau cysylltiedig mewn manylder. Daeth yr adroddiad i'r casgliad bod angen i'r Awdurdod leihau'r costau refeniw a chyfalaf sy'n deillio o reolaeth weithredol Plas Tan y Bwlch ac mae angen i'r Awdurdod ystyried modelau amgen sy'n cynnwys ffurfio partneriaethau neu werthu ar y farchnad agored, fel busnes gweithredol yn ddelfrydol.
Yr Ysgwrn	Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol Yr Ysgwrn ar gyfer 2022/23 i'r Awdurdod ar yr 14eg o Fehefin 2023. Nodwyd yn yr adroddiad y llwyddodd Yr Ysgwrn i ddenu cefnogaeth ariannol ar gyfer rhaglen weithgareddau a digwyddiadau gan Ffederasiwn Amgueddfeydd ac Oriolau Cymru a Llywodraeth Cymru drwy'r rhaglen Haf o Hwyl. Mae data incwm yn dangos fod incwm uwch ar y dyddiau pan gynhelir gweithgareddau a digwyddiadau ac mae cynnal rhaglen o safon yn hanfodol er mwyn meithrin bwrllwm. Roedd y cynnydd yng nghostau rhedeg Yr Ysgwrn yn ystod y flwyddyn yn her, gan adlewyrchu'r argyfwng costau byw ehangach. Mae'r cynnydd mewn costau wedi effeithio ar bob agwedd ar y busnes ac yn arbennig, costau gwresogi. Roedd y broblem yn fwy amlwg yn 2022/23 oherwydd effaith cost uwch pelenni coed a phrisiau nwy a dibyniaeth uwch ar nwy wrth gwblhau gwaith cynnal a chadw ar y boeler biomas. Arweiniodd y cyfuniad hwn o ffactorau at fwllch o tua £50,000 yn y gyllideb. Sefydlwyd cronfa wrth gefn Yr Ysgwrn er mwyn cwrdd â bwlch o'r fath.

Egwyddor 7: Rhoi arferion da ar waith o ran tryloywder, adrodd, ac archwilio i sicrhau atebolrwydd effeithiol

Datganiad Polisi Tâl	Mae gofyniad ar Awdurdodau Lleol i baratoi datganiadau polisi tâl o dan Adran 38(1) o Ddeddf Lleoliaeth 2011. Er bod Awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol wedi'u heithrio o'r gofyniad hwn ystyriwyd ei fod yn arfer da mabwysiadu datganiad o'r fath, ac yn unol â hynny gwneir hyn yn flynyddol gan y Pennaeth Adnoddau Dynol. Cyflwynwyd yr Adroddiad Blynyddol Polisi Tâl ar gyfer 2022/23 a Datganiad Polisi Tâl yr Awdurdod ar gyfer 2023/24 gerbron y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 12fed o Orffennaf 2023 gan sicrhau tryloywder o ran y taliadau cydnabyddiaeth ariannol i staff yn yr Awdurdod.
Adroddiad Blynyddol 2022/23	Cyflwynwyd yr Adroddiad Blynyddol ar gyfer 2022/23 yng nghyfarfod yr Awdurdod ar y 13eg o Fedi 2023, cyn iddo gael ei gyhoeddi ar y wefan a'i ddosbarthu i brif ganolfannau'r Awdurdod, llyfrgelloedd cyhoeddus ac ati, o fewn y Parc Cenedlaethol. Mae'n cynnwys Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd ar gyfer y flwyddyn, sy'n nodi'r hyn a gyflawnwyd, beth na chafodd ei gyflawni ac unrhyw broblemau a wynebwyd. Mae hefyd yn cynnwys manylion am Flaenoriaethau Gwasanaeth yr Awdurdod ac Amcanion yr Awdurdod a osodir yn flynyddol sy'n bwydo i mewn ac yn dangos sut y bwriedir mynd â'r Parc Cenedlaethol yn ei flaen er mwyn gwireddu gweledigaeth yr Awdurdod; gwerthusiad cryno o'r cynnydd a wnaed o ran cwrdd ag Amcanion yr Awdurdod, y gweithgareddau gwaith allweddol ar gyfer 2022/23, a rheoli perfformiad.
Pwyllgorau Hybrid a Darlledu	Mae cyfarfodydd hybrid bellach wedi'u hen sefydlu yn yr Awdurdod yn dilyn buddsoddiad yn y dechnoleg sydd ei hangen i hwyluso'r cyfarfodydd. Mae gan Aelodau a Swyddogion y dewis i fynychu'n bersonol ym Mhlas Tan y Bwlch neu ymuno ar-lein trwy Zoom. Mae cyfarfodydd yr Awdurdod a'r Pwyllgor Cynllunio a Mynediad hefyd yn cael eu gweddarlledu'n fyw ar sianel YouTube yr Awdurdod, yn ogystal â hynny mae recordiad o'r cyfarfod i'w weld ar unrhyw adeg. Felly gall aelodau'r

	cyhoedd naill ai fynychu cyfarfodydd y Pwyllgor yn bersonol neu gallant gael mynediad o bell. Mae hyn nid yn unig yn gwella mynediad i Aelodau a Swyddogion ond hefyd yn gwella mynediad, tryloywder ac adrodd ar fusnes yr Awdurdod i aelodau'r cyhoedd.
Cyllido Grant	Ariennir y rhan fwyaf o waith prosiect yr Awdurdod trwy gyllid grant allanol. Rhoddir diweddariadau Cyllid Grant, gan gynnwys unrhyw ailbroffilio a newidiadau i ddyddiadau gorffen lle bo'n berthnasol, i Aelodau drwy'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau bob chwe mis. Rhoddir gwybodaeth fanwl am brosiectau a ariennir gan gyfalaf yn ogystal â phrosiectau byw. Mae'r Awdurdod yn adolygu ei flaenoriaethau'n flynyddol, gan sicrhau y rhoddir ystyriaeth i'r amserlenni sy'n gysylltiedig â rhai rhwymedigaethau grant, ac o ganlyniad yn cadarnhau'r meysydd blaenoriaeth ar gyfer bidiau yn y dyfodol. Mae'r aelodau wedi cadarnhau'n flaenorol bod angen eu cymeradwyaeth ar gyfer prosiectau o dan yr amgylchiadau canlynol: • Unrhyw brosiectau aml-flwyddyn. • Unrhyw gynnig nad yw'n cyd-fynd â'r hyn y cytunwyd arno fel blaenoriaeth strategol. • Unrhyw gynnig a gyfeiriwyd at aelodau gan y Cadeirydd neu Brif Swyddog Gweithredol. • Unrhyw gynnig yn ystod y flwyddyn uwchlaw'r terfyn cyllid y cytunwyd arno (cytunwyd ar £150,000) Yn ystod y flwyddyn rhoddwyd diweddariadau i'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 12fed o Orffennaf 2023 ac ar yr 20fed o Fawrth 2024.

Materion Llywodraethu Arwyddocaol a Chamau y Bwriedir eu Cymryd ar gyfer 2024/25

Archwilio Cymru: Arallgyfeirio Incwm

Yn ystod y cyfnod rhwng Tachwedd 2022 a Mawrth 2023, cynhaliodd Archwilio Cymru adolygiad a oedd yn ceisio asesu a oedd gan yr Awdurdod y weledigaeth a'r systemau cywir ar waith i amrywio ei ffrydiau incwm, gan sicrhau bod penderfyniadau'n cael eu cynllunio, eu rheoli a'u cyflawni'n effeithiol heb gyfaddawdu ar ei allu i gyflawni ei ddibenion a'i ddyletswyddau statudol. Cynhaliwyd yr adolygiad ym mhob un o'r tri Awdurdod Parc Cenedlaethol yng Nghymru.

Wrth adrodd ar y canlyniad yn benodol ar gyfer yr Awdurdod hwn ym mis Gorffennaf 2023, nododd Archwilio Cymru yn ei adroddiad fod "angen mwy o gydnerthedd ariannol ar Awdurdodau Parciau Cenedlaethol i gyflawni'n effeithiol yn erbyn yr agenda uchelgeisiol a osodwyd gan Weinidog Newid Hinsawdd Llywodraeth Cymru. Er mwyn gwneud hyn mae angen i Aelodau a swyddogion yr Awdurdod feddu ar y weledigaeth, y sgiliau a'r arbenigedd cywir i osod strategaeth ar gyfer arallgyfeirio incwm. Ochr yn ochr â hyn, rhaid i drefniadau llywodraethu cadarn ddarparu cyfleon craffu priodol ac effeithiol i helpu i arfarnu risgiau a buddion unrhyw weithgarwch newydd arfaethedig".

Daeth yr adolygiad i'r casgliad "Yn Eryri, canfuom fod gan yr Awdurdod hanes cryf o godi arian a rheoli adnoddau. Er mwyn mynd i'r afael â diffygion yn y gyllideb yn y dyfodol i sicrhau bod ei ddibenion statudol yn parhau i gael eu cyflawni a rheoli asedau allweddol, mae angen i'r Awdurdod osod gweledigaeth glir".

Cafodd adroddiad dilynol 'Arallgyfeirio Incwm ar gyfer Awdurdodau Parciau Cenedlaethol yng Nghymru' a gyhoeddwyd ym mis Medi 2023, ei ystyried yn fanwl gan y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar y 29ain o Dachwedd 2023. Nododd yr adroddiad 6 bloc adeiladu allweddol, pob un ohonynt yn hanfodol ar gyfer Awdurdodau Parciau Cenedlaethol pan fyddant yn amrywio eu ffrydiau incwm. Daeth yr adroddiad i ben gydag argymhellion i Lywodraeth Cymru:

"Mae hefyd yn amlwg bod yna faterion cyffredin a phwysig y mae angen mynd i'r afael â nhw os yw Awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol am sicrhau incwm newydd yn llwyddiannus. Gyda hyn mewn golwg, credwn y dylai Llywodraeth Cymru ddefnyddio'r adroddiad hwn i ddeall yr heriau a'r rhwystrau presennol sy'n wynebu Awdurdodau Parciau Cenedlaethol sy'n ceisio amrywio eu ffrydiau incwm. Ar sail y canfyddiadau hyn, dylai Llywodraeth Cymru ystyried a diffinio'n glir:

- ei weledigaeth a'i uchelgais ar gyfer cynhyrchu incwm gan Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru ar lefel genedlaethol;
- lefel y risg y mae'n gyfforddus i Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru ei chymryd, a pharmedrau eraill ar gyfer dilyn ffrydiau incwm newydd;
- y gefnogaeth y bydd yn ei darparu i Awdurdodau Parciau Cenedlaethol o ran y sgiliau sydd eu hangen i fynd ar drywydd arallgyfeirio incwm, a chraffu arno; a
- sut y bydd yn hwyluso cydweithio rhwng Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru er mwyn gallu dilyn mentrau cynhyrchu incwm ar y cyd."

Cynigion ar gyfer Gwella

Mae'r tabl isod yn nodi'r cynigion ar gyfer gwella ar gyfer yr Awdurdod yn benodol, sef y rhai a nodwyd gan Archwilio Cymru wrth gynnal yr adolygiad ynghyd ag ymateb yr Awdurdod.

Argymhelliad	
R1	Dull Strategol o arallgyfeirio incwm Mae ymgymryd ag arallgyfeirio incwm yn ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Parciau Cenedlaethol gael digon o gapasiti, y sgiliau cywir a systemau cadarn ond ystwyth i fod ar waith. Rydym yn argymhell bod yr Awdurdod yn: ➤ defnyddio ei offer hunanarfarnu i nodi ei gryfderau a'i wendidau presennol, a datblygu strategaeth ar gyfer arallgyfeirio incwm; ac ➤ fel rhan o'i strategaeth ar gyfer arallgyfeirio incwm yn gosod mesurau perfformiad CAMPUS a systemau llywodraethu priodol i sicrhau monitro a chraffu digonol ar gyflawni'r cynllun gweithredu y cytunwyd arno ac sy'n deillio o'i hunanwerthusiad.
Ymateb 12.07.23	
	Mae'r Awdurdod yn cytuno i ddefnyddio'r offeryn hunanwerthuso i ddatblygu strategaeth ar gyfer arallgyfeirio incwm. Gall arallgyfeirio incwm fod yn ddwys o ran adnoddau gyda chyfleoedd cyfyngedig, a bydd angen i unrhyw strategaeth sicrhau bod ein hadnoddau prin yn cael eu defnyddio yn y modd mwyaf effeithiol posibl. Gyda'r cafeat a nodir uchod, cytunir y bydd y strategaeth yn mesur perfformiad ac yn asesu a oes angen newidiadau i'n model llywodraethu.
Ymateb wedi'i Ddiweddarau 29.11.23	
	Mae'r adroddiad ei hun yn amlygu'r chwe bloc adeiladu ar gyfer arallgyfeirio cynhyrchu incwm ynghyd â'r offeryn hunanwerthuso. Mae swyddogion wedi ystyried y rhain ond mae cynnydd ar unrhyw waith pellach wedi cael ei gyfyngu oherwydd yr argymhellion a wnaed yn yr adroddiad ar y cyd a oedd yn herio Llywodraeth Cymru i ddeall ac ystyried y materion penodol sy'n wynebu Awdurdodau Parciau Cenedlaethol o ran arallgyfeirio incwm ac i Lywodraeth Cymru ddarparu canllawiau ar y materion hynny. Nododd adroddiad Archwilio Cymru hefyd yr angen am un strategaeth gorfforaethol ar arallgyfeirio incwm. Nid yw'r Awdurdod yn cynhyrchu un ddogfen o'r fath ond yn hytrach mae'n rhoi mwy o fanylion am feysydd cyflawni sy'n darparu cyfleoedd masnachol e.e., cynlluniau busnes a thargedau incwm ar gyfer meysydd fel Plas Tan y Bwlch, Yr Ysgwrn, Meysydd Parcio a Chanolfannau Croeso. Mae perfformiad gweithgareddau gyda chyfleoedd masnachol yn cael ei fonitro ar lefel swyddogion, byrddau swyddogion/aelodau penodol ac adroddir yn

	achlysurol naill ai i'r Awdurdod neu'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau.
Ymateb wedi'i Ddiweddarau 17.04.24	
	Rhoddodd y Prif Weithredwr drosolwg o'r her ariannol sy'n wynebu'r Awdurdod dros y ddwy flynedd ariannol nesaf, yn ei adroddiad i'r Gweithgor Aelodau ar yr 17eg o Ebrill 2024. Roedd yr adroddiad yn nodi y disgwylir mewnbwn pellach gan Lywodraeth Cymru ynghylch arallgyfeirio incwm. Er gwaethaf hyn, cadarnhawyd y gall Swyddogion symud ymlaen ar y meysydd a ganlyn wrth baratoi, i gynghori a darparu opsiynau i Aelodau ar unrhyw gamau gweithredu y gallai fod eu hangen ar gyfer blynnyddoedd ariannol 2025/26 a 2026/27: ➤ Incwm meysydd parcio ➤ Ffioedd cynllunio ➤ Canolfannau Croeso ➤ Yr Ysgwrn ➤ Nawdd masnachol

Argymhelliad	
R2	Plas Tan y Bwlch Argymhellwn fod yr Awdurdod, o fewn y 12 mis nesaf, yn adolygu ei fodel gweithredu ym Mhlas Tan y Bwlch i gynnal gwerthusiad cost a budd o'r cyfleuster er mwyn pennu ei strategaeth ar gyfer y safle yn y dyfodol.
Ymateb 12.07.23	
	Mae'r adolygiad hwn eisoes wedi cychwyn ac rydym yn y broses o gasglu'r wybodaeth.

Ymateb wedi'i Ddiweddaru 07.02.24	
	Roedd y Bwrdd wedi ystyried y sail resymegol weithredol ar gyfer Plas Tan y Bwlch, gan gwmpasu modelau busnes posibl a sut mae hynny'n cefnogi cyflawni dibenion y Parc Cenedlaethol, a daeth i'r casgliad bod angen i'r Awdurdod leihau'r costau refeniw a chyfalaf sy'n deillio o reolaeth weithredol Plas Tan y Bwlch ac mae angen i'r Awdurdod ystyried modelau amgen ar gyfer Plas Tan y Bwlch sy'n cynnwys ffurfio partneriaethau neu ei werthu ar y farchnad agored, fel busnes gweithredol, yn ddelfrydol. Penderfynodd yr Awdurdod: 1. Parhau gyda'r model busnes presennol am gyfnod hyd nes y gall yr Awdurdod ystyried yn ffurfiol ei opsiynau ar gyfer rheoli Plas Tan y Bwlch yn y dyfodol. 2. Gwahodd diddordeb gan bartneriaid posibl ar gyfer rheolaeth weithredol/datblygu Plas Tan y Bwlch. 3. Cynnig Plas Tan Y Bwlch ar y farchnad agored i brynwyr posibl. 4. Hyrwyddo Plas Tan y Bwlch yn weithredol fel busnes gweithredol i unrhyw bartner/prynwr posibl. 5. Caniatáu cyfnod o hyd at 6 mis ar gyfer dod o hyd i bartner neu werthu ar y farchnad agored. 6. Y Tîm Rheoli a Bwrdd y Plas i fonitro cynnydd ac adrodd yn ôl i'r aelodau yn ôl yr angen ond erbyn mis Medi 2024 fan bellaf gydag argymhellion tymor hir yn seiliedig ar ganlyniad unrhyw drafodaethau. 7. Defnyddio'r gronfa a nodwyd i bontio unrhyw bwysau/anghenion ariannol.

Proffil Risg yr Awdurdod

Mae'r tair risg uchaf i'r Awdurdod fel y cawsant eu diweddaru ym mis Mawrth 2023, fel a ganlyn:

Risg	Canlyniad	Gweithred a Nodwyd / Cynnydd hyd yma
Diffyg arian cyllido craidd digonol.	Torri Gwasanaethau.	Cafodd y Gyllideb ar gyfer 2024/25 ei chymeradwyo gan yr Awdurdod yn ei gyfarfod ar 7 Chwefror 2024, ac fe'i sefydlwyd ar sail dim newid i Grant Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024/25. Roedd hyn yn parhau'r cynnydd sero yn lefel cyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer Grant y Parc Cenedlaethol, er bod yr Awdurdod yn profi lefelau chwyddiant na welwyd ers y 1980au.

		Ar adeg pennu'r gyllideb, rhagwelir y bydd cyllideb 2024/25 yn cynnwys cyfraniad net o £1,061,760 o gronfeydd wrth gefn yr Awdurdod, sy'n cynnwys £731,330 o gyllid referniw a £330,430 o gyfalaf. Mae hon yn lefel ddigynsail o ddefnydd cronfeydd wrth gefn, ac er bod rhywfaint o hyn yn uniongyrchol gysylltiedig â'r defnydd o grant a dderbyniwyd mewn blynyddoedd blaenorol, nid yw'r defnydd o gronfeydd eraill yn gynaliadwy yn y tymor hir. Mewn blynyddoedd blaenorol, mae APCE wedi gallu cadw hyblygrwydd gyda'i gronfeydd wrth gefn ac mae wedi cadw lefel ddoeth o arian i allu cydbwysu'r gyllideb heb weithredu toriadau brys. Fodd bynnag, ystyriwyd arbedion ar gyfer 2024/25 a bydd yn rhaid i hyn barhau yn y blynyddoedd i ddod, gydag effaith niweidiol ar wasanaethau, oni bai bod y Llywodraeth yn cynyddu'r grant. Yn dilyn adroddiad gan Archwilio Cymru, mae nifer o argymhellion wedi eu cyflwyno i Lywodraeth Cymru i nodi opsiynau ar gyfer codi incwm - ac egluro'r risgiau cysylltiedig - ond mae'r gwaith hwn wedi'i ohirio nes bod canllawiau wedi'u derbyn gan Lywodraeth Cymru. Graddfa Risg: Effaith 4 x Tebygolrwydd 4 = 16 (Uchel)
Targed Cynhyrchu Incwm (Plas Tan y Bwlch).	Methu â chadw o fewn cyllideb yr Awdurdod.	Yn dilyn y pandemig a'r nifer o gyfnodau clo mae Plas Tan y Bwlch wedi bod yn gweithredu model busnes hybrid sy'n cynnwys ceisio gwneud y gorau o'r farchnad dwristiaid trwy gynnig pecyn Gwely a Brecwast i ymwelwyr, cynnal digwyddiadau arbennig fel cynadleddau a phriodasau, a chroesawu rhywfaint yn ôl o'r hyn y gellid ei ddisgrifio fel defnyddwyr craidd blaenorol Plas Tan y Bwlch. At ei gilydd, mae hyn wedi cwrdd â chanlyniadau cymysg. Er bod incwm wedi cynyddu o flwyddyn i flwyddyn, yn anffodus mae'r costau cyffredinol wedi cynyddu hefyd, yn enwedig pan fydd rhywun yn ystyried y pwysau chwyddiant sy'n wynebu

		Plas Tan y Bwlch. Gyda'r pwysau ariannol yn wynebu'r Awdurdod yn gyffredinol mae angen cynyddol i fynd i'r afael â'r diffyg. Mae Bwrdd Plas Tan y Bwlch yn cynnal cyfarfodydd rheolaidd i drafod y diffyg ac ystyried opsiynau tuag at y dyfodol. Mae Archwilio Cymru wedi argymhell bod Cynllun Busnes yn cael ei gyflwyno i'r Awdurdod o fewn 12 mis. Mae Bwrdd Plas Tan y Bwlch wedi cael y dasg o lunio opsiynau ar gyfer dyfodol Plas Tan y Bwlch. Cyflwynodd y Prif Weithredwr bapur i'r Gweithgor Aelodau ym mis Ionawr 2024 ac ystyriodd yr Awdurdod y mater yn ffurfiol yn ei gyfarfod ym mis Chwefror 2024, pan gytunodd i fabwysiadu dull deuol er mwyn lleihau'r risg i'r Awdurdod yn y dyfodol. Bydd yr Awdurdod yn ystyried y mater nesaf ym mis Medi 2024. Graddfa Risg: Effaith 4 x Tebygolrwydd 5 = 20 (Uchel)

Yn ogystal, diweddarwyd yr ail risg ynglŷn â Phlas Tan y Bwlch ym mis Mawrth fel yr amlinellir hynny yn y tabl isod. Gofynnodd yr Aelodau a chytunwyd arnynt yng nghyfarfod y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau dyddiedig yr 20fed o Fawrth 2024, i'r ddwy risg gael eu cyfuno i adlewyrchu'r sefyllfa bresennol, ac i gynnwys mwy o fanylion mewn perthynas â'r risg i enw da'r Awdurdod, y risgiau ariannol, y risgiau i'r adeilad ei hun etc.

Risg	Canlyniad	Gweithred a Nodwyd / Cynnydd hyd yma
Sicrhau dyfodol tymor hir i Blas Tan y Bwlch.	Risg i enw da'r Awdurdod wrth reoli Plas Tan y Bwlch. Y Plas yn gorfod cau gyda staff yn colli eu bywoliaeth. Effaith andwyol ar yr economi leol ac enw da'r Awdurdod yn dioddef.	Fel yr adroddwyd yn flaenorol, er bod incwm yn cynyddu o flwyddyn i flwyddyn, mae diffyg sylweddol y mae angen mynd i'r afael ag ef. Mae Archwilio Cymru wedi argymhell bod Cynllun Busnes yn cael ei gyflwyno i'r Awdurdod o fewn 12 mis. Mae Bwrdd Plas Tan y Bwlch wedi cael y dasg o lunio opsiynau ar gyfer dyfodol Plas Tan y Bwlch. Cyflwynodd y Prif Weithredwr bapur i'r Gweithgor Aelodau ym mis Ionawr 2024 ac ystyriodd yr Awdurdod y mater yn ffurfiol yn ei gyfarfod ym mis Chwefror 2024, pan gytunodd i fabwysiadu dull deuol er mwyn lleihau'r risg i'r Awdurdod yn y dyfodol. Bydd yr Awdurdod yn ystyried y mater nesaf ym

		mis Medi 2024. Mae hefyd wedi dod yn amlwg bod nifer o broblemau gyda'r adeilad ei hun megid tamprwydd cynyddol a cholli ystafelloedd gosod yn sgil hynny. Rydym ar hyn o bryd yn ymchwilio i'r sefyllfa ac mae gennym Arolwg o Gyflwr yr adeilad. Mae'r adroddiad hwn wedi ei drafod yn y Bwrdd ac rydym wedi gofyn am fanylion y gwaith brys angenrheidiol, gyda golwg ar ymchwilio i'r posibilrwydd o gyflwyno cais am arian grant ar gyfer gweddill y gwaith. Gellir penderfynu wedyn os a sut i fuddsoddi ymhellach yn y Plas gyda'r arian eisoes i law. Yn y cyfamser cafwyd caniatâd adeilad rhestredig i wneud gwaith brys a gwaith y gellir ei wneud ar y cyd â gwaith arall a fydd yn lleddfu'r broblem o ddŵr yn dod i mewn gan achosi tamprwydd. Graddfa Risg: Effaith 3 x Tebygolrwydd = 12 (Canolig)

Yn wyneb y ceisiadau uchod, bydd y Gofrestr Risg yn cael ei hadolygu'n ffurfiol a'i chyflwyno i'w chymeradwyo yn y Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau nesaf ym mis Gorffennaf 2024.

Barn

Rydym yn bwriadu cymryd camau i ymdrin â'r materion y cyfeiriwyd atynt yn rhan 6 yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu ymhellach. Rydym yn fodlon y bydd y camau hyn yn mynd i'r afael â'r anghenion gwella a bennwyd yn yr adolygiad effeithiolrwydd a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

EMYR WILLIAMS

**PRIF WEITHREDWR
AWDURDOD PARC
CENEDLAETHOL ERYRI**

DYDDIAD: 12.06.2024

EDGAR WYN OWEN

**CADEIRYDD
AWDURDOD PARC
CENEDLAETHOL ERYRI**

DYDDIAD: 12.06.2024

RHESTR TERMAU

CRONIADAU

Y cysyniad fod incwm a gwariant yn cael ei gydnabod fel y mae'n cael ei ennill neu ei wneud, nid pan fo arian yn cael ei dderbyn neu ei dalu.

TÂL CYFALAF

Taliad i gyfrifon refeniw gwasanaeth i adlewyrchu cost yr asedau sefydlog a ddefnyddir i ddarparu gwasanaeth.

GWARIANT CYFALAF

Gwariant ar gaffael ased sefydlog neu wariant sy'n ychwanegu at werth ased sefydlog presennol, nid ei gynnal yn unig.

DERBYNIADAU CYFALAF

Derbyniadau o ddim llai na £10,000 o werthiant asedau sefydlog. Gellir eu defnyddio ar gyfer cyllido gwariant cyfalaf o'r newydd neu ad-dalu dyled. Ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant refeniw "dydd i ddydd" arferol.

ASEDAU CYMUNEDOL

Aседau y mae'r Awdurdod yn bwriadu eu dal am byth, nad oes ganddynt oes ddefnyddiol y gellir ei phennu, ac sydd o bosib â chyfyngiadau ar gael gwared â hwy.

RHWYMEDIGAETHAU / ASEDAU AMODOL

Mae'r rhain yn deillio o ddigwyddiad hanesyddol ac sy'n ddibynnol ar ddigwyddiadau ac amseriad heb sicrwydd iddynt yn y dyfodol cyn y gellir eu cynnwys yn y cyfrifon.

GWARIANT REFENIW A ARIENNIR O GYFALAF O DAN STATUD

Gwariant a ddyrennir fel cyfalaf i bwrpasau ariannu ond nad yw'n arwain at i wariant gael ei gario yn y fantolen fel ased sefydlog. Yn gyffredinol grantiau yw'r rhain a gwariant ar eiddo nad yw'n perthyn i'r Awdurdod.

CYNLLUN BUDDIANT DIFFINIEDIG

Cynllun pensiwn ble bo rheolau'r cynllun yn diffinio'r buddiannau'n annibynnol ar y cyfraniadau sy'n daladwy, ac nad yw'r buddiannau'n uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

PRYDLES GYLLID

Prydles sy'n trosglwyddo holl risgiau a gwobrwyon perchnogaeth ased sefydlog i'r prydleswr.

PRYDLES WEITHREDOL

Prydles heblaw prydles ariannol

ASEDAU SEFYDLOG

Aседau diriaethol sy'n rhoi buddiannau i'r awdurdod a'r gwasanaethau y mae'n ddarparu am ragor nag un flwyddyn.

OES DDEFNYDDIOL

Y cyfnod y mae'r awdurdod yn cael buddiannau o ddefnydd ased sefydlog.

BYRFODDAU
CIPFA

Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo

LASAAC   Local Authority (Scotland) Accounts Advisory Committee

IFRS   Safon Adrodd Ariannol Rhyngwladol

IAS   Safon Cyfrifeg Rhyngwladol

CYFARFOD	Awdurdod
DYDDIAD	10 Rhagfyr 2025
TEITL	Diweddariad ar y Gyllideb 2025/26
ADRODDIAD GAN	Pennaeth Cyllid
PWRPAS	I hysbysu'r Aelodau: • am drosglwyddiadau sylweddol. • am y gwariant hyd yma yn erbyn y cyllidebau refeniw a chyfalaf a chyflwyno unrhyw flaen/ragamcanion ar gyfer y flwyddyn ariannol.

1. CEFNDIR

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn darparu adolygiad o gyllideb 2025/26 gan gynnwys crynodeb o'r cyllidebau refeniw a chyfalaf diwygiedig o ddechrau'r flwyddyn ariannol h.y., 1 Ebrill 2025 i 31 Hydref 2025.
- 1.2 Mae Rhan 4 o'r adroddiad yn nodi'r cynnydd a wnaed hyd yma yn erbyn y gyllideb refeniw net yn ogystal â chymhariaeth gyda'r sefyllfa o'r un cyfnod yn 2024/25.
- 1.3 Fel yr adroddwyd eisioes, mae cytundeb ar raddfeydd cyflog wedi'i ôl-ddyddio i Ebrill 1^{af}, 2025 wedi'i dderbyn ac mae'r newidiadau hyn wedi'u hychwanegu at y gyllideb.
- 1.4 Mae'r prosiectau grant Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy (TCLIC) wedi eu hymestyn ymhellach am ddwy flynedd ar gyfer 2025/26 – 2026/27, ac yn werth £500,000 ar gyfer 2025/26, yn ogystal a £330,000 o gyllid cyfalaf cyffredinol.
- 1.5 Mae cynllun grant cyfalaf Lleoedd Lleol i Natur wedi ei ymestyn i fis Mawrth 2027 gyda'r gwariant yn parhau i gael ei hawlio'n ôl oddi wrth Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC). Bydd cynllun Treftadaeth y Loteri, Carneddau, yn parhau hyd at ddiwedd Mawrth 2026, a'r prosiect Coedwigoedd Glaw Celtaidd LIFE yn parhau hyd at 2027. Cychwynodd y prosiect Ffermio Bro fis Ebrill eleni, sydd yn gymysg o refeniw a chyfalaf a bydd yn weithredol dros dair blynedd. Mae'r grant ar gyfer y prosiect mawndiroedd wedi ei gadarnhau a bydd yn debyn £400k am dair blynedd.

2. CYLLIDEB REFENIW DIWYGIEDIG 2025/26

2.1 Cymeradwywyd y Gyllideb Net Wreiddiol gan yr Awdurdod ar 5ed o Chwefror 2025.

Gwasanaethau	Cyllideb Sylfaenol	Trosgl. cynt £	Trosglwyddiadau	Cyllideb Net Ddiwygiedig
	£		£	£
Rheoli Tir	2,533,250	58,600	-	2,591,850
Cynllunio	1,400,100	109,890	-	1,509,990
Corfforaethol	3,387,960	11,667	-	3,399,627
Balansau	150,000	-	-	150,000
Cyfanswm Gwasanaethau	7,471,310	180,157	-	7,651,467
Llog a ennillwyd ar falansau	- 100,000	-	-	100,000
Refeniw yn ariannu gwariant Cyfalaf	1,443,110	-	-	1,443,110
Addasiad Taliadau Cyfalaf	- 591,050	-	-	591,050
Cyllideb net	8,223,370	180,157	-	8,403,527
	-	-	-	-
Arianwyd o	-	-	-	-
Grant Parciau Cenedlaethol	4,325,806	-	-	4,325,806
Grant Parciau Cenedlaethol Ychwanegol	-	-	-	-
Ardoll Awdurdodau Cyfansoddol	1,441,935	-	-	1,441,935
	5,767,741	-	-	5,767,741
Trosglwyddiadau o'r cronfeydd wrth gefn	2,455,629	180,157	-	2,635,786
Cyllideb Net ddiwygiedig	8,223,370	-	-	8,403,527

2.2 Mae dadansoddiad manwl yn dangos y gyllideb net ddiwygiedig fesul gwasanaeth ar 31ain Hydref 2025 i'w weld yn Atodiad 1. Mae'r atodiad hwn hefyd yn manylu ar drosglwyddiadau i/o'r cronfeydd wrth gefn a wnaed yn ystod y flwyddyn.

2.3 Mae'r gyllideb wedi'i haddasu o £8,223,370 (fel y'i cymeradwywyd ym mis Chwefror 2025) i £8,403,527. Does dim troglwyddiadau pellach ers ein adroddiad blaenorol.

2.4 Mae'r diffyg disgwyliedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn amcan o ddeutu £635,000. Fel y nodwyd mewn adroddiadau blaenorol, bydd y swm hwn yn cael ei ariannu o'r gronfa her ariannol.

3. CYLLIDEB GYFALAF DDIWYGIEDIG

- 3.1 Mae crynodeb o'r gyllideb net ddiwygiedig ar gyfer gwariant cyfalaf ar gyfer 2025/26 i'w weld yn y tabl canlynol, gyda manylion ychwanegol yn atodiad 2.

Cyllideb Cyfalaf 2025/26						
Meysydd Gwasanaeth	Cyllideb Gros Wreiddiol (£)	Incwm Grant (£)	Cyllideb Net Wreiddiol (£)	Trosogl. (£)	Trosogl. Newydd (£)	Cyllideb Net Ddiwyg. (£)
Rheoli Tir	596,790	-	596,790	-	-	596,790
Planning	-	-	-	-	-	-
Corfforaethol	846,340	-	846,340	-	-	846,340
Cyfanswm	1,443,130	-	1,443,130	-	-	1,443,130

Does dim newid wedi bod yn y gyllideb gyfalaf.

4. Y SEFYLLFA A RAGWELIR AR GYFER 2025/26

- 4.1 Mae'r tabl canlynol yn crynhoi'r cynnydd yn erbyn y gyllideb hyd at 31 Hydref 2025, a chymhariaeth gyda'r un cyfnod yn 2024/25.

Gwasanaethau	Cyllideb Net Ddiwygiedig (£)	Gwariant Net hyd yma (£)	Cymhariaeth 2024/25 (£)	Gwahaniaeth (£)
Rheoli Tir	2,591,850	1,621,983	1,412,995	208,988
Cynllunio	1,509,990	768,407	-	768,407
Corfforaethol	3,399,627	1,489,657	2,701,772	1,212,115
Balansau, cronfeydd wrth gefn a darpariaethau	150,000	-	-	-
Cyfanswm Gwariant i wasanaethau	7,651,467	3,880,047	4,114,767	- 234,720
Llog â enillwyd ar gronfeydd dros ben	- 100,000	- 128,252	- 145,011	16,759
Cyfraniad Refeniw ar wariant Cyfalaf	1,443,110	302,452	688,769	- 386,317
Addasiadau Taliadau Cyfalaf	- 591,050	-	-	-
Cyllideb Refeniw Net	8,403,527	4,054,247	4,658,525	- 604,278
Arianwyd o:				
Grant Parc Cenedlaethol	4,325,806			
Lefi Awdurdod Cyfansoddol	1,441,935			
Cyfraniad o gronfeydd wrth gefn	2,455,629			
Cyllideb Net Wreiddiol	8,223,370			
Grant Ychwanegol Llywodraeth Cymru	-			
Cyfraniad o gronfeydd wrth gefn	180,157			
Cyllideb Net Ddiwygiedig	8,403,527			

- 4.2 I grynhoi, mae gwasanaethau ar darged i gadw o fewn eu cyllideb am y flwyddyn.

Nid oedd unrhyw dorriad pellach i'r gyfradd llôg gan Fanc Lloegr ddechrae Tachwedd, gyda'r raddfa yn aros ar 4%. Derbyniodd yr Awdurdod drost £128k o lôg i ddiwedd Hydref.

Bydd trafodaethau pellach rhwng y Penaethiaid Gwasanaeth a'r Tîm Rheoli cyn diwedd y flwyddyn ariannol er mwyn gweithredu ar unrhyw addasiadau pellach i'r gyllideb neu gwrdd ag unrhyw wariant annisgwyl.

Mae esboniad manwl o rai o'r addasiadau i'r gyllideb wreiddiol a'r amrywiadau blaen/rhagamcanol presennol fel a ganlyn.

4.3 **Corfforaethol** :

Plas Tan y Bwlch – Mae'r gyllideb ar gyfer Plas Tan y Bwlch wedi ei ariannu o'r cronfeydd wrth gefn ar gyfer 2025/26, ac felly nid yw'r gwariant presennol o fewn y gwasanaeth yn effeithio ar y gyllideb waelodlin. Mae'r adeilad ar hyn o bryd yn cael ei osod ac mae disgwyl rhagori ar y targed incwm o oddeutu £120,000, i ddod a costau rhedeg y gwasanaeth i lawr i oddeutu £150,000.

Meusydd Parcio – Mae'r targed incwm o ffioedd meysydd parcio wedi ei wireddu bellach. Bydd unrhyw warged yn cael ei ddefnyddio i gyfarch yr her ariannol sydd yn gwynebu yr Awdurdod, wedi cwrdd y costau na ragwelwyd isod.

Cyfleusterau Ymwelwyr – Fel a nodwyd yn flaenorol, mae costau ychwanegol wedi dod i ran yr awdurdod ar gyfer uwchraddio system garthffosiaeth Ogwen a chostau system ddwr a gwastraff Pen y Pass. Yn ogystal a hyn, mae costau dylunio gwelliannau i Pont Bethania gan fod oedi gyda penderfyniad am gais trwydded yn golygu na ellir gwireddu hyn o fewn amserlen grant Pethau Bychain bellach. Bydd y costau yma oddeutu £90-£110k yn ôl rhagolygon presennol.

Cronfeydd Dŵr – Mae costau dylunio gwaith ar Llyn Mair a Llyn y Dywarchen er mwyn diwallu mesurau diogelwch, newydd eu derbyn adeg ysgrifennu'r adroddiad gyda £52k o ffioedd proffesiynol o fewn y flwyddyn ariannol bresennol. Bydd mwy o bwysau ar y gronfa asedau i ariannu y gwaith yn 26/27 oherwydd y gofynion uwch ar safle dynodedig Llyn Mair gan Cyfoeth Naturiol Cymru.

Cyfieithu – Mae tanwariant o oddeutu £20k yn debygol eleni ond mae hwn wedi ei glustnodi ar gyfer y gwariant sylweddol sydd i ddod ar y Cynllun Datblygu Lleol a Chynllun Eryri.

- 4.4 **Rheoli Tir** : Yn gyffredinol, mae'r gwariant net cyfredol yn parhau o fewn y gyllideb. Mae yna amrywiadau o fewn y gwasanaethau fel y manylir isod.

Cadwraeth, Coed, ac Amaethyddiaeth - Mae nifer o brosiectau sy'n gysylltiedig â'r gwasanaeth hwn yn derbyn cyllid grant gan gynnwys Ffermio Bro, Prosiectau Ymylon Eryri a Mawndiroedd. Mae'n debygol y bydd y gwariant yn cael ei hawlio'n ôl trwy grantiau o fewn y flwyddyn. Wrth osod y gyllideb wreiddiol nid oedd sicrwydd o'r grantiau hyn a gosodwyd y gyllideb ar gyfer cyflogau rhai o'r cynlluniau hyn yn erbyn y gwaelodlin fel mesur rhagofalus. Nid yw'r blaen/rhagamcanion presennol yn awgrymu sefyllfa lle na fydd y grantiau ar gael ac oni bai bod y senario hwn yn newid yn ystod y flwyddyn disgwylir tanwariant ar gyflogau o fewn y gwasanaeth hwn.

4.5 **Cynllunio**

Rheolaeth Datblygu a Chydymffurfiaeth – Er fod gorwariant ar ffioedd ymgynghoriaeth allanol, mae'r sefyllfa wedi sefydlogi tipyn ers 2024/25. Mae'r sefyllfa staffio yn fwy cadarnhaol ag orherwydd mae'r ddibyniaeth ar ymgynghorwyr allanol yn lleihau. Mae'n debyg y bydd angen edrych ar y gyllideb ar gyfer ymgynghoriaeth allanol a thanysgrifiadau i sicrhau eu bod yn adlewyrchu anghenion presennol yr adran.

Polisi a Chynllunio – Mae costau'r Cynllun Datblygu Lleol yn debygol o fod oddeutu £308k dros y dair blynedd nesa a bydd yn cael ei gyllido yn rannol o danwariant 2024-25 (£42k), tanwariant posib 25-26 a cyfraniad o gronfa wrth gefn sydd wedi ei neilltuo ar gyfer pwrpasau Cynllunio.

- 4.5 **Balansau, Cronfeydd Wrth Gefn a Darpariaethau** -Tydi'r balans gwaelodlin gwreiddiol o £30,000 ar gyfer chwyddiant heb eto ei ddyrannu. Byddem yn monitro pa linellau cyllideb yr effeithir arnynt yn arbennig gan bwysau chwyddiant, ac yn dyrannu yn unol a hynny. Mae cyfanswm o £166,000 o'r ddarpariaeth codiad cyflog o £220,000 wedi ei ddyrannu. Bydd y gweddill yn mynd tuag at bontio'r diffyg yn y gyllideb.

- 4.6 **Llog** – Gosodwyd targed o £100,000 ar gyfer incwm llog yng ngyllideb 2025-26 ond mae £128k o lôg eisioes wedi ei dderbyn.

- 4.7 **Cyfalaf** : Mae'r prif wariant net hyd at ddiwedd mis Hydref ar -

Cerbydau Wardeniaid	£31,457
Cerbydau Amaeth	£35,140
Cadair Idris (Grant Llywodraeth Cymru)	£39,730
Uwchraddio toiledau	£35,839
Eryri Cymunedol (T.C.LI.C)	£38,197
Natur Eryri (T.C.LI.C)	£32,711
Twristiaeth Cynaliadwy (T.C.LI.C)	£96,176
Terfynnau Traddodiadol (T.C.LI.C)	£102,589
Pryniant cyfalaf – Chalet 12 PTYB	£78,750

5. TROSGLWYDDIADAU RHWNG Y CYLLIDEBAU GWERTH DROS £30,000 I SYLW'R AWDURDOD .

- 5.1 Mae Rhan 3 o Reoliadau Ariannol yr Awdurdod yn datgan yr angen i adrodd i'r Awdurdod neu'r Pwyllgor Perfformiad ac Adnoddau ar drosglwyddiadau gwerth rhwng £30,000 a £100,000 rhwng cyllidebau, lle nad ydynt wedi'u cymeradwyo'n flaenorol gan yr Awdurdod. Yn ogystal, mae angen cymeradwyaeth yr Awdurdod ar gyfer unrhyw drosglwyddiad gwerth £100,000 neu fwy.
- 5.2 Nid oes unrhyw drosglwyddiadau o'r fath wedi'u cymeradwyo yn ystod pedwar mis cyntaf y flwyddyn ariannol hon.

6 . ARGYMHELLIAD

- Cymeradwyo'r adroddiad a nodi'r sefyllfa ariannol bresennol ar gyfer 2025/26

				Atodiad 1	
Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri					
Cyllideb Ddiwygiedig 2025/26 ar 31 o Hydref 2025					
	Cyllideb Sylfaenol	Trosglwyddiadau	Trosgl. Newydd	Cyllideb Net Ddiwygiedig	
	£	£	£	£	
RHEOLI TIR					
Cadwraeth, Coed ac Amaeth	524,830	12,690	-	537,520	
Awyr Dywyll	60,800	-	-	60,800	
LIFE - Coedwigoedd Glaw Celtaidd	74,790	-	-	74,790	
Partneriaeth Tirwedd y Carneddau	25,000	-	-	25,000	
Archeoleg	70,210	1,640	-	71,850	
Treftadaeth Diwylliannol	83,530	1,940	-	85,470	
Ysgwrn	124,050	2,000	-	126,050	
Mynediad Cyhoeddus	122,530	2,300	-	124,830	
Wardeniaid, Gweithwyr Stad a Gwirfoddolwy	1,240,670	30,010	-	1,270,680	
Canolfannau Gwybodaeth	206,840	8,020	-	214,860	
Is-gyfanswm wedi'i gario ymlaen	2,533,250	58,600	-	2,591,850	
CYNLLUNIO					
Rheolaeth Datblygu	519,000	21,640	-	540,640	
Polisi a Chynllunio	282,700	50,640	-	333,340	
Cynllun Rheolaeth a Phartneriaethau	516,500	37,610	-	554,110	
Ymgysylltu Â Phobl Ifanc (Grant L.I.C.)	41,900	-	-	41,900	
Llwybrau Llesiant (Grant L.I.C.)	40,000	-	-	40,000	
	1,400,100	109,890	-	1,509,990	
CORFFORAETHOL					
Costau Aelodau	136,570	-	-	136,570	
Cefnogaeth yr Awdurdod	97,570	1,980	-	99,550	
Rheolaeth Gorfforaethol	773,500	32,960	-	806,460	
Eiddo	254,720	4,490	-	259,210	
Cyfreithiol	60,710	1,580	-	62,290	
Gweinyddol a Gofal Cwsmer	210,610	5,260	-	215,870	
Cyfieithu	95,990	13,760	-	109,750	
Personel a Hyfforddiant	217,530	5,840	-	223,370	
Pencadlys	263,870	560	-	264,430	
Systemau Gwybodaeth	390,960	8,740	-	399,700	
Cyllid	242,970	7,100	-	250,070	
Plas Tan y Bwlch	530,230	4,100	-	534,330	
Is-gyfanswm wedi ei gario ymlaen	3,275,230	86,370	-	3,361,600	

			Atodiad 1 parh.	
Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri				
Cyllideb Ddiwygiedig 2025/26 ar 31 o Hydref 2025				
	Cyllideb Sylfaenol	Trosglwyddiadau	Trosgl . newydd £	Cyllideb Net Ddiwygiedig
	£	£	£	£
Is-gyfansymiau a Ddygwyd Ymlaen				
RHEOLI TIR	2,533,250	58,600	-	2,591,850
CYNLLUNIO	1,400,100	109,890	-	1,509,990
CORFFORAETHOL	3,275,230	86,370	-	3,361,600
Cyfathrebu	310,360	7,870	-	318,230
Llyn Tegid	- 20,180	-	-	20,180
Meysydd Parcio	- 463,270	3,450	-	459,820
Clirio Ysbwriel	19,510	-	-	19,510
Traffig a Chludiant	5,000	-	-	5,000
Cyfleusterau Ymwelwyr	261,310	-	-	261,310
	3,387,960	97,690	-	3,485,650
BALANSAU				
Darpariaeth chwyddiant cyffredinnol	30,000	- 30,000	-	-
Darpariaeth chwyddiant cyflogau	120,000	- 56,023	-	63,977
	150,000	- 86,023	-	63,977
CYFANSWM	7,471,310	180,157	-	7,651,467
Llog a Enillwyd	- 100,000	-	-	100,000
Refeniw yn Ariannu Gwariant Cyfalaf	1,443,110		-	1,443,110
Addasiad Taliadau Cyfalaf	- 591,050		-	591,050
	8,223,370	180,157	-	8,403,527
ARIANWYD O				
Grant Parc Cenedlaethol	4,325,806			4,325,806
Lefi Awdurdodau Cyfansoddol	1,441,935			1,441,935
Grant Parc Cenedlaethol Ychwanegol				-
Tros. o'r cronfeydd wrth gefn	2,455,629	180,157		2,635,786
Cyllideb Net	8,223,370	180,157	-	8,403,527

						Atodiad 2
Cyllideb Cyfalaf 2025/26						
Meysydd Gwasanaeth	Cyllideb Gros Wreiddiol (£)	Incwm Grant (£)	Cyllideb Net Wreiddiol (£)	Trosgl. (£)	Trosgl. Newydd (£)	Cyllideb Net Ddiwyg. (£)
Cynllunio a Rheoli Tir						
Cynlluniau Treftadaeth Ddiwylliannol	149,490	-	149,490	-	-	149,490
Carneddau - Data LiDAR (Grant Ll. C.)	28,400	-	28,400	-	-	28,400
Carneddau - Llwybrau (Grant Ll. C.)	18,900	-	18,900	-	-	18,900
Mawndiroedd	400,000		400,000	-		400,000
Is-gyfanswm	596,790	-	596,790	-	-	596,790
Cynllunio						
	-	-	-	-	-	-
Corfforaethol						
Systemau gwybodaeth - Rhaglen Amnewid.	22,340	-	22,340	-	-	22,340
Prosiectau Mynediad	10,000	-	10,000			10,000
Wardeniaid - Cerbydau	14,000	-	14,000			14,000
T.C.LL.C Natur a Carbon	500,000	-	500,000			500,000
Cyffredinol	300,000	-	300,000			300,000
Is-gyfanswm	846,340	-	846,340	-	-	846,340
Cyfanswm	1,443,130	-	1,443,130	-	-	1,443,130

CYFARFOD	Awdurdod
DYDDIAD	10 Rhagfyr 2025
TEITL	Cyllideb Refeniw Sylfaenol 2026/27
ADRODDIAD GAN	Prif Swyddog Cyllid
PWRPAS	I nodi'r Gyllideb Sylfaenol fel yr amcangyfrifir ar gyfer 2026/27 a'r sefyllfa ariannol a ragwelir

1. CEFNDIR

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn darparu manylion am gyllideb ddrafft 2026/27 a dangos yr amcan gost o barhau'r gwasanaethau cyfredol, a chyllido costau a gymeradwywyd ar gyfer y dyfodol.
- 1.2 Mae'r cyllidebau a'u cyflwynir yn yr adroddiad hwn ar sail cyllideb 'fflat'. Hynny yw, lefel anochel o wariant i barhau a'r lefel bresennol o wasanaeth yn 2026/27 heb unrhyw ychwanegiadau datblygiadol.

2 CRYNODEB CYLLIDEB 2026/27

- 2.1 Mae'r tabl yn Atodiad 1 yn cynnwys dadansoddiad o'r symudiadau yn y gyllideb sylfaenol o brisiau terfynol 2025/26 i'r prisiau terfynol disgwylledig yn 2026/27.

Gweler crynodeb isod:

CRYNODEB O GYLLIDEB APCE 2026/27				(£)	(£)
Cyllideb Sylfaenol 2025/26					8,223,370
Newidiadau					
	Newid costau staff	-	50,227		
	Cynnydd gwariant		114,815		
	Cynnydd Incwm	-	540,000		
	Newid i brosiectau cyfalaf	-	1,247,300		
	Cyfanswm newidiadau				- 1,722,712
Cyllideb sylfaenol 2026/27					6,500,658
Grant & Ardoll 2026/27					- 5,883,096
Cyfraniad o gronfeydd wrth gefn					- 567,821
Diffyg					49,741
<i>Gweler atodiad 1 am fwy o fanylion</i>					

- 2.2 'Rwyf wedi cynnwys darpariaeth o 3% ar gyfer chwyddiant cyflogau yn 2026/27, gan ystyried bod disgwyl i chwyddiant aros o amgylch y ffigwr yma dros y misoedd nesaf.
- 2.3 Mae'r Awdurdod wedi gwynebu cyfnod heriol iawn yn ariannol dros y ddwy flynedd ddwytha o ganlyniad pwysau chwyddiant, ac argyfwng costau byw. Drwy roi mesurau ar waith yn gyflym, mi fydd yr Awdurdod mewn sefyllfa i ateb rhan fawr o'r her yn 2026/27, drwy ddod ar diffyg i lawr o oddeutu £800k, i £49k, ac mae hyn yn bennaf o ganlyniad y strategaeth cynyddu incwm arfaethedig.
- 2.4 Ymhellach i strategaeth gyllidol ddarbodus yr Awdurdod, bydd y gronfa her ariannol ar gael i gwrdd ar diffyg yn 2026/27.
- 2.5 Bydd ystyriaeth lawn i'r prosiectau cyfalaf yn cael ei gynnwys yn adroddiad i'r Awdurdod ym mis Chwefror.
- 2.6 **Grant Llywodraeth Cymru (amcan £4,412,322):**
- Rydym yn gobeithio bydd cynnydd o 2% i'r setliad grant ar gyfer 2026/27, ac mae hyn wedi ei adlewyrchu yn y gyllideb ddrafft. Bydd hyn gyfystyr ag incwm ychwanegol o oddeutu £86,000, yn ogystal ac unrhyw gynnydd yn yr Ardoll gan yr Awdurdodu Cyfansoddol o ganlyniad. Mi fydd yn help i fynd ati i waredu a'r diffyg yng ngyllideb yr Awdurdod. Mi fydd y sefyllfa yn fwy clir unwaith bydd Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi eu cyllideb drafft ym mis Rhagfyr.
- 2.7 Ni chynhwysir effaith lawn gwariant ychwanegol a ariennir yn llawn o grantiau yn fan hyn, ond bydd yn cael ei gynnwys yn yr adroddiad i'r Awdurdod ym mis Chwefror.

2.5 **Newid mewn costau staff (gostyngiad o £50,227) :**

Y prif newidiadau ydy:

- Effaith cynnydd cyflog 2026.27 £45,000
- Gostyngiad o 3% yng ngyfraniad y cyflogwr i'r gronfa bensiwn -£127,614
- Man newidiadau i'r strwythr staffio £32,387

2.6 **Cynnydd Mewn Gwariant (£114,815) :**

Mae'r cynnydd yn ymwneud yn bennaf a chynnydd mewn costau yswiriant, cynnydd yn y gyllideb lechyd a Diogelwch, yn ogystal a chynnydd mewn ffioedd archwilio a chostau yn deillio o gynnydd yng nghyllidebau dillad amddiffynnol. Gweler manylion llawn yn atodiad 1.

Mae'n debygol bydd cynnydd yng nghyfraniad yr Awdurdod i'r Cydbwyllgor Corfforedig, tydi amcan o'r gost ychwanegol ddim wrth law eto.

2.7 **Cynyddu Incwm (£540,000) :** Mae'r cynnydd yma yn perthyn i gynnydd yn nharged incwm maesydd parcio a cynnydd yn nharged incwm y canolfannau gwybodaeth.

2.8 **Cyfraniad Net o Gronfeydd Wrth Gefn (£567,821) :** Mae'r cyfraniadau hyn yn berthnasol i wariannau ar gynlluniau penodol lle mae cyllid eisoes wedi ei neilltuo ar eu cyfer unai o danwariannau hanesyddol yr Awdurdod neu grantiau a dderbyniwyd ymlaen llaw. Fel y nodwyd uchod bydd hyn yn cael ei ddiwygio ymhellach ar gyfer yr Awdurdod ym mis Chwefror. Nid oes unrhyw effaith net ar gyllideb sylfaenol yr Awdurdod.

2.9 Mae paragraff 3.3 o'r Rheoliadau Ariannol yn nodi bod angen cymeradwyaeth yr Awdurdod ar gyfer unrhyw drosglwyddiadau parhaol sy'n werth mwy na £10,000 yr un yn y gyllideb ddrafft.

Y trosglwyddiadau perthnasol fydd

- Cynnydd Costau Yswiriant £45,000
- Cyllideb lechyd a Diogelwch £10,000
- Targed Incwm Canolfannau Gwybodaeth £40,000
- Targed Incwm Meusydd Parcio £500,000

3. **ARGYMHELLIAD**

3.1 Nodi'r gyllideb sylfaenol a gynlluniwyd ar gyfer 2026/27 fel yr amlinellwyd.

		(£)		Atodiad 1 (£)
1	Cyllideb Sylfaenol 2025/26			8,223,370
2	Newid mewn costau staff			
	Darpariaeth ychwanegol cytundeb cyflogau 26.27	45,000		
	Gostyngiad o 3% yn cyfraniad cyflogwrir Cynllun Pensiwn	- 127,614		
	Man new idiadau i'r strwythur staffio	32,387		
			- 50,227	
3	Newid mewn gwariant			
	Cynyddu cyllidebau dillad amddiffynol	2,200		
	Cynydd costau yswiriant	45,000		
	Cynydd ffioedd archwilio	9,000		
	Cynydd costau rhedeg Plas Tan y Bwlch	48,615		
	Cyllideb lechyd a Diogelwch	10,000		
			114,815	
4	Newid mewn incwm			
	Cynydd			
	Targed Incwm Canolfannau Gwybodaeth	- 40,000		
	Targed Incwm Maesydd Parcio	- 500,000		
			- 540,000	
				- 475,412
5	Newid mewn Prosiectau Cyfalaf a gyllidwyd o reffeniw			- 1,247,300
5	Cyllideb Sylfaenol 2026/27			6,500,658
6	Grant Parc Cenedlaethol ac Ardoll 2026/27			- 5,883,096
7	Cyfraniad Net o gronfeydd wrth gefn			
	Cronfa Grantiau Refeniw	Llwybrau Llesiant	- 40,000	
	Cronfa Prosiectau	Swyddog Pobl Ifanc	- 42,270	
	Cronfa Prosiectau	Swyddog Eiddo	- 50,545	
	Cronfa Prosiectau	Cyfraniad Cyllid	- 20,141	
	Cronfa Risgiau Penodol	Cronfeydd i gyllido PTYB am y cyfnod pontio	- 323,824	
	Grant	Cost cyflogaeth Swyddogion Mawndiroedd	- 91,041	
		Cyfraniadau Net		- 567,821
8	Diffyg			49,741

CYFARFOD	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri
DYDDIAD	10 Rhagfyr 2025
TEITL	Mynd i'r Afael â'r Her Ariannol
ADRODDIAD GAN	Prif Weithredwr
PWRPAS	Cytuno ar y Strategaeth i fynd i'r afael â diffyg ariannol presennol yr Awdurdod

1. Cyflwyniad

- Trafodwyd sail yr adroddiad hwn gyda'r Aelodau yng Ngweithgor mis Hydref.
- Bydd yr Aelodau'n ymwybodol o'r sefyllfa ariannol heriol y mae'r Awdurdod yn gweithredu ynddi. O ganlyniad i sawl blwyddyn o setliadau cyllidebol gwastad a chwyddiant uchel, mae'r Awdurdod yn gweithredu gyda diffyg sylweddol yn y gyllideb sylfaenol. Roedd y diffyg hwn yn £635,850 ar ddechrau'r flwyddyn ariannol hon (2025-26).
- Os tybir bod setliad cyllidebol gwastad yn cael ei wneud ar gyfer dyraniadau cyllidebol yn y dyfodol gan Lywodraeth Cymru, byddai'r diffyg hwn yn tyfu o dan dueddiadau chwyddiant presennol i tua £763K erbyn dechrau'r flwyddyn ariannol nesaf (2026/27), a byddai'r llwybr hwn yn parhau i £894K yn 2027/28 a £1,027K erbyn 2028/29. Defnyddir cronfeydd wrth gefn ariannol ar hyn o bryd i fynd i'r afael â'r diffyg, ond mae'r sefyllfa hon yn amlwg yn anghynnaladwy - ac o dan yr amodau presennol byddent yn para tua 4 blynedd cyn iddynt gael eu disbyddu.
- Dylid nodi, fodd bynnag, fod yr Awdurdod wedi derbyn cynnydd o 5% mewn cyllid gan Lywodraeth Cymru yn ystod y flwyddyn ariannol hon, ac roedd y cynnydd hwn yn amlwg yn groesawgar iawn ac yn wir yn hanfodol er mwyn osgoi canlyniadau mwy arwyddocaol. Rhoddodd y setliad mwy cadarnhaol hwn nag yn y blynyddoedd blaenorol amser i asesu ein hopsiynau cyllidebol ar gyfer y dyfodol – ac mae hyn wedi'i nodi'n fras yn yr adroddiad hwn.
- Er mwyn rhoi cyd-destun, dylid nodi nad yw sefyllfa'r Awdurdod yn unigryw, ac mae llawer o sefydliadau'r sector cyhoeddus yn wynebu heriau tebyg, gan gynnwys Awdurdodau Parciau Cenedlaethol eraill yng Nghymru ac mewn mannau eraill yn y DU.

7. Diben yr Adroddiad hwn

- Prif bwrpas yr adroddiad hwn yw nodi strategaeth ariannol yr Awdurdod i fynd i'r afael â'r diffyg ariannol sylweddol a amlygwyd uchod. Bydd y strategaeth hon yn canolbwyntio'n bennaf ar y 12 mis nesaf, er y bydd elfennau hefyd sy'n edrych y tu hwnt i hyn i'r tymor canolig (>5 mlynedd). Bydd y ddogfen hon hefyd yn destun

adolygiad llawn ymhen 12 mis. Y prif ffocws fydd cyfleoedd i gynhyrchu incwm a lle mae potensial i wneud arbedion i'r gyllideb sylfaenol.

9. Yn hollbwysig, dylid nodi, ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, nad yw'n hysbys beth fydd setliad Grant Craidd Llywodraeth Cymru ar gyfer 2026/27 – er y gallai fod gennym arwydd drafft neu lafar erbyn cyfarfod y pwyllgor. Felly, mae'r Strategaeth hon yn seiliedig ar dybiaethau sy'n seiliedig ar dueddiadau'r gorffennol, ynghyd â thrafodaethau anffurfiol mwy diweddar gyda swyddogion Llywodraeth Cymru. Os gwneir unrhyw wriad sylweddol o'r dybiaethau hyn yn y setliad cyllideb gwirioneddol, gallaf wneud unrhyw welliannau angenrheidiol ac ailgyflwyno'r Strategaeth hon i gyfarfod yr Awdurdod ar 4 Chwefror 2026 i'w chymeradwyo'n derfynol.
10. **Maint yr her ariannol i Eryri**
11. Mae cyflwyniad yr adroddiad hwn yn nodi'r diffyg cyllidebol sylweddol y mae'r Awdurdod yn gweithredu o'i fewn ar hyn o bryd. Mae hwn yn ddiffyg o £635K eleni ond yn cynyddu'n gyflym os cawn setliad cyllidebol gwastad o dan y pwysau chwyddiant presennol yn unig, ac na chymerir unrhyw gamau rhagweithiol gan yr Awdurdod. Felly mae cymryd camau erbyn dechrau'r flwyddyn ariannol nesaf a'r blynyddoedd dilynol yn hollbwysig a bydd hyn yn cael ei drafod yn yr adroddiad hwn.
12. Mae'r ffigurau uchod yn eithrio cost weithredol Plas Tan-y-Bwlch nad oedd wedi'i gyllidebu ar ei gyfer yn wreiddiol oherwydd y bwriad i'w waredu yn ystod Haf 2024. Mae'r Awdurdod bellach wedi ymrwymo i gadw'r Plas (tra'n aros am gais llwyddiannus i Gronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol, sy'n cael ei baratoi ar hyn o bryd).
13. Bydd costau rhedeg y Plas yn parhau i gael eu cymryd naill ai o'r Gronfa Wrth Gefn Risg Penodol neu'r Cronfeydd Wrth Gefn Cyffredinol – mae cyfrifo ffigur cywir ar gyfer y Plas yn heriol. Y costau rhedeg gros yw £400K, ond mae'r Awdurdod yn dal i chwilio am ffyrdd o leihau'r rhain a dod â ffyrdiau incwm ychwanegol i mewn yn y tymor byr. Y newyddion cadarnhaol yw bod y Plas ar hyn o bryd yn dod ag incwm rhent sylweddol i mewn gyda gweithwyr contract Gorsaf Bŵer Tanygrisiau sydd wedi bod yn aros yno ers dechrau'r flwyddyn (ac sy'n debygol o aros yno tan o leiaf ddiwedd y flwyddyn galendr). Mae hyn wedi gwrthbwyso llawer o'r costau rhedeg eleni. Fodd bynnag, ni ellir gwarantu'r incwm hwn ar gyfer y blynyddoedd i ddod a byddwn yn parhau i chwilio am gyfleoedd tebyg tra bod y cais loteri yn cael ei baratoi. Byddwn hefyd yn edrych ar ffyrdd o leihau costau rhedeg cyffredinol y Plas tra bod y cais Loteri yn cael ei baratoi.
14. Bydd yr Aelodau'n ymwybodol, pe bai cais Cronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol (CTLC) Plas Tan y Bwlch yn aflwyddiannus, y gallai'r Awdurdod waredu'r eiddo yn barhaol. Wrth gwrs, byddai angen trafodaethau pellach ar wahân ynghylch hyn, a byddai pob opsiwn yn cael ei archwilio cyn dod i unrhyw gasgliad. Os bydd cais grant y CTLC yn llwyddiannus, yna ni fyddai'r costau rhedeg craidd yn cael eu cynnwys yn ein cyllideb sylfaenol yn ystod y cyfnod cyflawni (hyd at 5 mlynedd), gan y byddai'r costau rhedeg cyffredinol yn cael eu cynnwys yn y cyllid grant o'r cais llwyddiannus. Gan edrych ymhellach fyth i'r dyfodol, pe bai cais Cronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol (CTLC) Plas Tan y Bwlch yn llwyddiannus, yna byddai amser yn dod yn y tymor hir (yn ôl pob tebyg dros 5 mlynedd) y byddai ein pencadlys presennol yn cael ei werthu (neu ei gadw gydag incwm rhent yn cael ei gynhyrchu). Mae'n bwysig bod yr Aelodau'n deall y cyd-destun ariannol hwn ar gyfer Plas Tan y Bwlch fel rhan o'r strategaeth ariannol ehangach. Ar hyn o bryd rydym yn ariannu cyllideb ddiffyg yr Awdurdod trwy ein cronfeydd wrth gefn, ac erbyn 2028/29 byddai ein cronfeydd wrth gefn mewn cyflwr peryglus o isel pe na bai unrhyw gamau'n cael eu cymryd. Felly, rhaid inni flaenoriaethu lleihau'r diffyg gweithredol yn sylweddol yn y gyllideb sylfaenol dros y 1-3 blynedd nesaf. Rwy'n gobeithio y bydd yr adroddiad hwn yn dangos bod hyn yn bosibl, ac os caiff hyn ei weithredu'n llwyddiannus bydd pwysau sylweddol yn cael ei dynnu oddi ar gronfeydd wrth gefn yr Awdurdod y flwyddyn nesaf.

15. Tanwariant Llywodraeth Cymru yn ystod y flwyddyn

16. Bydd yr aelodau'n ymwybodol bod yr Awdurdod wedi derbyn tanwariant cyfalaf Llywodraeth Cymru yn ystod y flwyddyn dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, a all fod o gymorth sylweddol wrth gyfrannu at brosiectau unigol. Mae'r incwm hwn yn rhyddhau rhywfaint o bwysau o'n cyllidebau sylfaenol ein hunain, a thrwy hynny'n lleddfu'r pwysau ar gronfeydd wrth gefn ariannol yr Awdurdod. Cododd cyfle i'r Awdurdod wneud cais am y tanwariant hwn eto eleni, a gwnaed cais sylweddol am gyfalaf. Yn anffodus, nid oedd hyn yn llwyddiannus, er y bydd swyddogion yn parhau i chwilio am gyfleoedd newydd.

17. Dull Cyffredinol o Fynd i'r Afael â'r Her Ariannol

18. Cynigir bod yr her ariannol i leihau'r diffyg yn y gyllideb sylfaenol yn cael ei datrys yn y drefn flaenoriaeth ganlynol, a byddaf yn ymdrin â phob pwynt yn fanylach isod:
- a. Cynyddu incwm
  - b. Effeithlonrwydd nad yw'n gysylltiedig â staff (lleihau costau nad ydynt yn gysylltiedig â staff o fewn yr Awdurdod); ac
  - c. Effeithlonrwydd staffio (lleihau nifer y staff);
19. Ystyrir lleihau nifer y staff fel dewis olaf. Prif gryfder yr Awdurdod yw ei staff wrth gwrs, ac rydym yn ffodus i gael cronfa o staff talentog ac ymroddedig iawn ledled yr Awdurdod. Felly, er bod natur beryglus y sefyllfa ariannol a'i goblygiadau yn cael eu deall yn llawn, byddwn yn gwneud ein gorau glas i osgoi diswyddiadau gorfodol.

20. Cynyddu Incwm:

21. Dylai'r Awdurdod flaenoriaethu cynhyrchu incwm o ran mynd i'r afael â'r her ariannol. Mae hyn yn bennaf oherwydd ei fod yn strategaeth a fydd â'r effaith leiaf ar ein heffeithlonrwydd gweithredol (ac yn wir, mae'n debyg y bydd ganddi effaith gadarnhaol), tra hefyd yn lliniaru colledion swyddi posibl. Rwyf wedi rhannu hyn yn gyfleoedd tymor byr (1-2 flynedd) a chyfleoedd tymor hwy (2-5 mlynedd) yn yr adroddiad hwn.
22. Rhywbeth i'w ystyried fel rhan o'r strategaeth incwm yw'r elfen risg-gwobr. Yn gyffredinol, nid oes gan staff presennol yr Awdurdod y profiad na'r arbenigedd i flaenoriaethu cynhyrchu incwm – am resymau capasiti cymaint ag am brofiad / arbenigedd. Felly, un opsiwn i'w archwilio fel rhan o'r strategaeth hon fyddai meithrin capasiti – mae'n debyg y byddai hyn ar ffurf Rheolwr Masnachol neu debyg. Wrth gwrs, nid yw'r opsiwn hwn heb risg ar adeg pan rydym o bosibl yn ceisio lleihau ein costau. Trafodir hyn yn fanylach isod.

23. Cynyddu Incwm – Risg

24. Dylid nodi yma hefyd fod cynyddu incwm yn golygu risg ychwanegol i'r Awdurdod. Mae dod yn ddibynnodol ar incwm i gydbwyso'r cyfrifon yn amlygu'r Awdurdod i risg fwy – y gall sawl ffactor y tu hwnt i'n rheolaeth effeithio arno, gan gynnwys amodau macro-economaidd, amodau tywydd a thueddiadau twristaidd. Ni ystyrir bod y rhain yn rhesymau digonol ynddynt eu hunain i osgoi mynd ar drywydd cynhyrchu incwm mwy, ond dylai Aelodau fod yn ymwybodol o'r risgiau cynyddol sy'n gysylltiedig – a bod mesurau lliniaru ar waith i reoli hyn lle bo modd.

25. Cynyddu Incwm – Tymor Byr (1-2 flynedd)

26. Incwm Maes Parcio'r Awdurdod

27. Yn y tymor byr (1-2 flynedd) rwy'n credu bod ein hamrywiaeth o opsiynau sy'n ymwneud ag incwm yn gyfyngedig – ac incwm parcio ceir sydd â'r potensial mwyaf yn y categori hwn o bell ffordd. Felly, dylai'r Strategaeth ganolbwyntio ar hyn fel blaenoriaeth uchel, a bydd hyn yn edrych ar:
- Gynyddu tariffau
  - Cyfundrefnau tariff gwahanol
  - Defnyddio dull Adnabod Platiau Rhif Awtomatig (ANPR) i annog pobl i beidio â pharcio ceir heb awdurdod
  - Asesu unrhyw angen am barcio ceir newydd neu estynedig (gan gynnwys buddsoddi mewn meysydd parcio newydd)
28. Rhagwelir y gall yr Awdurdod gynhyrchu incwm parcio ceir ychwanegol o £500,000 y flwyddyn o 2026/27. Er bod incwm parcio ceir yn dod â rhywfaint o risg (oherwydd sawl newidyn allanol, gan gynnwys niferoedd ymwelwyr, tywydd, economi ac ati), ystyrir y gallai hyn wneud cyfraniad sylweddol (tua 63%) at fynd i'r afael â'r heriau ariannol y mae'r Awdurdod yn eu hwynebu. Er gwaethaf rhai risgiau wrth ragweld yr incwm hwn, mae'r Awdurdod yn gymharol hyderus yn y ffigur hwn yn seiliedig ar dueddiadau'r gorffennol.
29. Bydd angen cymeradwyaeth yr Aelodau i gymhwyso'r targed incwm ychwanegol o £500K drwy'r meysydd parcio sy'n eiddo i'r Awdurdod.

30. Incwm Manwerthu'r Awdurdod

31. Yn y tymor byr (1-2 flynedd) ystyrir bod rhywfaint o botensial cyfyngedig ar gyfer cynhyrchu mwy o incwm yng Nghanolfan Groeso yr Awdurdod ym Metws-y-coed a'r 'hwb' ym Mhen-y-pass – gyda'r olaf o bosibl yn darparu'r cyfle codi incwm mwyaf. Gellid cyflawni'r cynnydd hwn drwy adolygu strwythurau a chynllun mewnol, adolygu'r eitemau a werthir a thargedu gwahanol farchnadoedd, ac o bosibl cynyddu'r arwynebedd llawr ym Mhen-y-pass.
- Fodd bynnag, mae angen buddsoddiad strwythurol sylweddol ar y ddwy ganolfan a hyd nes y gwneir hyn ystyrir y bydd y cynnydd tymor byr mewn incwm yn gymharol gymedrol – rydym yn rhagweld £40K ychwanegol y flwyddyn o'r ddwy ganolfan gyda'i gilydd.
32. Mae'r cyfleoedd cynhyrchu incwm o'n 2 Ganolfan Groeso arall ym Meddgelert ac Aberdyfi yn gyfyngedig, ond unwaith eto bydd archwiliad pellach o hyn hefyd yn digwydd. Fodd bynnag, nid oes digon o hyder yma i ychwanegu unrhyw gynnydd yma at y strategaeth gyffredinol ar gyfer 2026/27.
33. Bydd angen cymeradwyaeth yr aelodau i osod targed incwm ychwanegol o £40,000 ar gyfer ein Canolfannau Gwybodaeth a Phen-y-pass ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf.

34. Incwm Ffioedd Cynllunio Statudol

35. Llywodraeth Cymru sy'n gosod ffioedd cynllunio ac ni all yr Awdurdod eu diwygio. Fodd bynnag, mae bellach wedi'i gymeradwyo y bydd ffioedd yn codi ar 1 Rhagfyr 2025. Yn wahanol i'r blaen, ni fydd y ffioedd yn cael eu codi gan un cynnydd canrannol. Ar y cyfan, byddant yn cynyddu ar sail adferiad cost llawn (ACLI) tra bydd eraill yn cynyddu yn ôl cyfraddau chwyddiant yn unig, sy'n golygu y bydd rhai ffioedd cynllunio yn codi mwy nag eraill.

36. Dylai ffioedd gynyddu 50% ar gyfartaledd ar gyfer y rhan fwyaf o fathau o geisiadau, 23% ar gyfer eraill a 32% ar gyfer gwasanaethau cyngor cyn ymgeisio. Ni fydd cynnydd mewn ffioedd yn 2026 ond yn dilyn hyn, bydd ffioedd yn cynyddu 10% yn flynyddol (ynghyd â chwyddiant) nes cyflawni'r ACLI ac yna'n cael eu haddasu'n flynyddol yn ôl chwyddiant. Y llwybr ACLI yw 3-5 mlynedd ar gyfer y rhan fwyaf o geisiadau, ond bydd rhai yn cyflawni'r ACLI o'r cychwyn sy'n cynnwys datblygiadau mawr gan berchnogion tai (estyniadau, ond nid adeiladau cwrtil). Ceisiadau gan berchnogion tai sy'n cyfrif am y gyfran fwyaf o geisiadau cynllunio a dderbynnir gan yr Awdurdod (37%), felly dylid gweld y budd hwn ar unwaith.
37. Er y byddai'r cynnydd mewn ffioedd yn cael ei groesawu, mae'n anodd rhagweld mewn termau real arwyddocâd hyn ar gyfer incwm ffioedd cynllunio – yn bennaf oherwydd yr ansicrwydd wrth ragweld incwm ffioedd cynllunio o un flwyddyn i'r llall (yn enwedig nawr bod ffioedd yn cynyddu'n sylweddol). O ystyried y diffyg sicrwydd ynghylch incwm ffioedd cynllunio, cynigir ein bod yn cadw'r un gyllideb ffioedd cynllunio rhagamcanedig â'r llynedd ac yn monitro ac yn adolygu'r sefyllfa dros y 12 mis nesaf.

38. **Ffynonellau Incwm Eraill**

Ar wahân i incwm manwerthu a pharcio ceir, mae gan yr Awdurdod ffrydiau incwm eraill y gellid eu cynyddu o bosibl. Gallai hyn fod yn incwm rhent ar gyfer Yr Hen Stablau, Betws-y-coed, y byngalo yn Yr Ysgwrn, pwyntiau gwefru cerbydau trydan cyhoeddus ac o bosibl eraill. Mae ymchwiliadau cychwynnol yn awgrymu bod rhywfaint o le i gynyddu ffrydiau incwm yma, ond mae angen gwneud rhagor o waith cyn gallu dod i unrhyw gasgliadau pendant. Felly, bydd y cyfleoedd hyn yn cael eu hadolygu dros y 12 mis nesaf.

39. **Incwm Manwerthu – Tymor Canolig (2-5 mlynedd)**

40. Ystyrir bod gan yr Awdurdod 2 ganolfan a allai gynhyrchu incwm sylweddol uwch pe bai buddsoddiad sylweddol yn cael ei wneud ynddynt - sef Yr Hen Stablau (Canolfan Groeso Betws-y-coed) a Phen-y-pass. Efallai y bydd cyfle hefyd yn ymwneud â'n prosiect newydd ym Mhlas Tan-y-Bwlch, ond mae datblygu caffï a/neu fanwerthu yma yn fwy o brosiect hirdymor ac felly bydd yn cael ei ddiystyru o'r strategaeth ariannol hon.

Byddai buddsoddiad yng Nghanolfan Betws-y-coed a Phen-y-pass nid yn unig yn cynhyrchu mwy o incwm ond byddai hefyd yn gwella profiad yr ymwelwyr a'r cynnig a ddarperir gan y canolfannau hyn yn sylweddol.
41. Mae gwaith eisoes wedi dechrau ar asesu gwelliannau adeilad ffisegol y gellid eu gwneud yn Yr Hen Stablau, Canolfan Groeso Betws-y-coed, gydag ymgynghorwyr wedi'u comisiynu - ac mae opsiynau drafft yn cael eu hasesu gan swyddogion ar hyn o bryd. Byddai'r ddau opsiwn yn gofyn am fuddsoddiad ariannol sylweddol ac mae'r achos busnes dros hyn ynghyd â ffynonellau ariannu allanol yn cael eu harchwilio ar hyn o bryd. Byddai ail-osod, uwchraddio ac ymestyn Yr Hen Stablau i ddarparu mwy o le manwerthu a chaffi a'i wneud yn amgylchedd mwy cyfeillgar i gwsmeriaid yn fuddsoddiad sylweddol. Mae'n rhy gynnar i ddod i unrhyw gasgliad pendant ynghylch sut y byddai hyn yn ffitio i'n strategaeth ariannol ehangach ar hyn o bryd, ac mae'r opsiwn hwn yn cael ei archwilio'n weithredol gan gynnwys asesu cyfleoedd ar gyfer cyllid grant.
42. Mae cyfleoedd tebyg yn bodoli ym Mhen-y-pass, er nad yw gwaith wedi dechrau eto ar archwilio'r opsiynau sydd ar gael yn fanwl. Mae capasiti staff yn golygu y bydd y ffocws yn parhau ar Betws-y-coed am y tro, gyda dewisiadau i archwilio'r 2 safle pellach hyn yn cael eu hystyried o fewn y 1-3 blynedd nesaf.

43. Felly, er ein bod yn gymharol hyderus y gellir datblygu cynnig ymwelwyr a dewisiadau cynhyrchu incwm gwell yn sylweddol yn y safleoedd hyn o fewn y 5 mlynedd nesaf, mae'n rhy gynnar i ragweld ar hyn o bryd. Fodd bynnag, dylai'r potensial incwm tymor canolog hwn fod yn ystyriaeth yn ein prosesau gwneud penderfyniadau tymor byr. Unwaith eto, fel gydag unrhyw waith cynhyrchu incwm, mae'n dod â risgiau sy'n gysylltiedig â llawer o newidynnau allanol.
- 44. Cynhyrchu Incwm – Swydd Rheolwr Masnachol (neu debyg)**
45. Fe ddaeth i'r amlwg, efallai heb fod yn syndod, fod gennym gyfyngiad o ran capasiti ac arbenigedd o ran y prosiectau strwythurol mwy a fydd o bosibl yn cynhyrchu cyfleoedd incwm mwy. Er enghraifft, er bod y gwaith ar asesu'r opsiynau yn Yr Hen Stablau wedi bod yn gadarnhaol iawn (gyda chyfraniad sylweddol gan y Cyfarwyddwr Rheoli Tir), mae wedi tynnu staff allweddol i ffwrdd o'u dyletswyddau craidd - ac mewn gwirionedd, mae hyn yn gofyn am ymrwymiad staff hirdymor ac arbenigol os yw prosiectau mor uchelgeisiol a chymhleth i gael eu gwireddu. Mae prosiectau posibl eraill hefyd - gan gynnwys ailddatblygu Pen-y-pass, Plas Tan y Bwlch, ac o bosibl llawer mwy. Un opsiwn sydd ar gael i'r Awdurdod i fynd i'r afael â hyn fyddai creu swydd Rheolwr Masnachol newydd - neu rywbeth cysylltiedig.
46. Gallai creu swydd Rheolwr Masnachol newydd fod yn groes i amcanion datganedig y strategaeth ariannol hon o geisio lleihau ein costau sylfaenol. Fodd bynnag, credaf y gallai hyn gynhyrchu incwm sylweddol i'r Awdurdod a fyddai'n gwrthbwyso costau cyflogau ac yn dod ag incwm ychwanegol. Mae angen archwilio'r opsiwn hwn ymhellach cyn y gellir gwneud argymhelliad, a byddaf yn ymdrechu i gyflwyno papur pellach i'r Aelodau ar hyn os bydd ei angen yn ystod y 12 mis nesaf.
- 47. Effeithlonrwydd nad yw'n staff**
48. Ochr yn ochr â chynhyrchu incwm, mae arbedion effeithlonrwydd nad ydynt yn gysylltiedig â staff yn faes arall sydd wedi cael ei archwilio fel rhan o'r strategaeth ariannol hon. Daw'r cyfleoedd yma o gyllidebau cyfalaf adrannol (a ddefnyddir yn gyffredinol ar gyfer cyflawni prosiectau ac ati).
49. Rwy'n ymwybodol bod cyllidebau cyfalaf yr adran yn hanesyddol wedi galluogi tynnu arian grant mwy eraill i lawr trwy ddarparu cyllid cyfatebol. Yn ddiamau, maent yn rhan bwysig o effeithlonrwydd gweithredol yr Awdurdod a'i allu i gyflawni prosiectau. Felly, mae angen gofal sylweddol wrth ystyried unrhyw doriadau i'r rhain.
50. Ar ôl cael asesiad lefel uchel o'r cyllidebau cyfalaf adrannol hyn, er bod rhywfaint o ostyngiad i'r gyllideb sylfaenol yn bosibl, credaf y gallai hyn effeithio ar effeithlonrwydd gweithredol yr Awdurdod a llwyddiant cyflawni prosiectau. Felly, fy nghasgliad cychwynnol yw peidio â chynnwys hyn fel arbediad uniongyrchol - ond parhau i archwilio'r cyllidebau hyn yn fanylach gyda Thîm Cyflawni (Penaethiaid Adrannau) a Thîm Arweinyddiaeth yr Awdurdod.
51. Ceisir adborth gan yr aelodau ar ein casgliad i atal torri costau nad ydynt yn gostau staff sy'n cyfrannu yn y pen draw at brosiectau'r Awdurdod.
- 52. Pensiynau**
53. Canfu adolygiad tair blynedd 2025 o gronfa Bensiwn yr Awdurdod fod yr Awdurdod mewn sefyllfa gadarnhaol iawn, ac mae'r gronfa ar hyn o bryd yn rhedeg ar warged. Er nad yw'r canlyniadau wedi'u cwblhau a'u cymeradwyo eto, disgwylir y bydd gostyngiad cyfraniadau o 3% o fis Ebrill 2026, gan arwain at arbediad o tua £130,000 y flwyddyn am y tair blynedd nesaf.

54. Toriadau Staffio / Refeniw i'r Gyllideb Sylfaenol

55. Swyddi Gwag

56. Mae angen i Dîm Arweinyddiaeth yr Awdurdod gyflwyno achos busnes cryf cyn llenwi unrhyw swyddi gwag ar hyn o bryd. Ar hyn o bryd dim ond 3 swydd wag cyfwerth ag amser llawn sydd o fewn strwythur yr Awdurdod. Mae'r rhain yn wag tra bod rhywfaint o adolygiad o sefyllfa adrannol benodol yn cael ei wneud, gan rewi'r swyddi dros dro er mwyn rhoi amser i asesu cyd-destun llawn yr her ariannol a secondiad presennol. Mae'r 3 swydd i gyd yn bwysig i amcanion craidd yr Awdurdod yn y dyfodol.
57. Fy nghasgliad ar y rhain yw peidio ag archwilio i unrhyw doriadau i'r swyddi hyn. Gellir cadw'r sefyllfa hon dan adolygiad – a bydd yr angen am achos busnes ar gyfer unrhyw swyddi gwag yn y dyfodol cyn iddynt gael eu llenwi yn parhau.

58. Diswyddiadau Staff

59. Mae lleihau staff bob amser yn fater emosiynol, a gobeithio y bydd ein profiad a'r gwersi a ddysgwyd o brosesau tebyg yn y gorffennol yn ein helpu i reoli'r mater hwn mor llyfn a sensitif â phosibl. Mae'r Awdurdod yn gwerthfawrogi'n fawr y cyfraniad y mae pob aelod o staff yn ei wneud, a dylid ystyried diswyddiadau fel dewis olaf.
60. Fel gyda swyddi gwag presennol y cyfeirir atynt yn yr adran uchod, fy nghasgliad cychwynnol ar ddiswyddiadau – yng ngoleuni'r casgliad cynhyrchu incwm uchod – yw ei bod hi'n rhy gynnar i fynd i'r afael â hyn. Byddwn yn monitro'r sefyllfa'n agos iawn, a bydd canlyniadau setliad cyllideb Llywodraeth Cymru ar gyfer y flwyddyn nesaf hefyd yn fater hollbwysig yn hyn o beth. Bydd setliadau Grant Craidd Llywodraeth Cymru sy'n dod i'r amlwg yn cael eu monitro'n agos yn hyn o beth.

61. Casgliad

62. Mae'r Awdurdod, fel sawl corff cyhoeddus arall, yn gweithredu o fewn cyd-destun ariannol heriol, gyda diffyg cyllidebol y flwyddyn gyfredol o £635,850 yn debygol o gynyddu'n sylweddol os bydd yr Awdurdod yn derbyn setliad cyllidebol gwastad y flwyddyn nesaf, mae pwysau chwyddiant yn aros yr un fath ac ni chymerir unrhyw gamau i fynd i'r afael â'r diffyg.
- Felly mae gweithredu nawr yn hanfodol, ac ystyrir y bydd cynhyrchu incwm yn chwarae rhan hanfodol yn hyn, yn enwedig incwm o'n meysydd parcio. Mae swyddogion yn ystyried gyda rhywfaint o hyder y gall cynhyrchu incwm yn y tymor byr fod yn £540K (yn bennaf trwy incwm meysydd parcio, ond hefyd manwerthu).
63. Ystyrir y bydd cynnydd sylweddol yn incwm ffioedd cynllunio y flwyddyn nesaf, a allai gyfrannu at y strategaeth ariannol gyffredinol. Fodd bynnag, mae digon o ansicrwydd yma i'r Awdurdod beidio ag ymateb ar hyn yn y dyfodol agos (12 mis).
64. Mae cyflwr cadarnhaol presennol y gronfa bensïwn yn golygu y bydd yr Awdurdod yn arbed tua £130,000 y flwyddyn am y 3 blynedd nesaf.
65. Gallai uwchraddio adeiladau a chanolfannau gwybodaeth ddod â ffrydiau incwm ychwanegol i mewn yn y tymor canolig (3-5 mlynedd), ac argymhellir y gallai buddsoddi mewn Rheolwr Masnachol arwain at fanteision sylweddol yn hyn o beth. Gallai'r swydd newydd hon archwilio cyfleoedd incwm masnachol eraill hefyd – gellir asesu hyn ymhellach yn y flwyddyn nesaf.
66. At ei gilydd, mae'r adroddiad hwn yn nodi y gall strategaeth ariannol yr Awdurdod gynhyrchu rhagamcan o £670K i gyllideb sylfaenol yr Awdurdod. Bydd yr Aelodau'n

cofio bod y diffyg cyllidebol rhagamcanedig ar gyfer dechrau 2026-27 yn -£763K (mae hyn wrth gwrs yn seiliedig ar setliad cyllidebol 'gwastad' a pharhad pwysau chwyddiant presennol). Er efallai na fydd y camau gweithredu arfaethedig i leihau'r pwysau hyn yn ei gau i lawr yn llwyr, gobeithio y byddant yn ei ostwng i ffigur y gellir ei reoli (ac yn amddiffyn cronfeydd wrth gefn yr Awdurdod yn sylweddol). Mae yna hefyd, wrth gwrs, siawns y cawn gynnydd yn setliad cyllidebol Llywodraeth Cymru, ac os felly bydd y diffyg yn cael ei leihau ymhellach (er y gallai fod gostyngiad yn y llinell sylfaen hefyd a allai olygu bod angen cymryd camau pellach). Gofynnaf i'r Aelodau ganiatáu imi gyflwyno Strategaeth ddiwygiedig i gyfarfod mis Chwefror yr Awdurdod pe baem yn derbyn amrywiad sylweddol yn setliad Grant Craidd Llywodraeth Cymru (boed yn gadarnhaol neu'n negyddol) ar gyfer 2026/27.

- 67. Argymhelliad — I'r Aelodau gefnogi'r egwyddorion canlynol i ffurfio rhan o Strategaeth Ariannol yr Awdurdod ar gyfer 2026/27:**
- a. Cytuno â'r egwyddor o gynyddu tariffau parcio ceir a gweithredu gorfodaeth fwyfwy er mwyn dod â £500,000 ychwanegol y flwyddyn i mewn**
  - b. Gosod targed o £40K ychwanegol y flwyddyn o incwm manwerthu**
  - c. Cytuno i gadw ffioedd cynllunio a gyllidebwyd ar y lefelau presennol ond i fonitro'r amserlen ffioedd newydd yn agos dros y 12 mis nesaf.**
  - d. Archwilio ffynonellau incwm masnachol posibl eraill, gan gynnwys recriwtio Rheolwr Masnachol dros y 12 mis nesaf.**
  - e. Nodi'r arbedion yn ein cyllideb sylfaenol o £130K oherwydd cyflwr iach y gronfa bensiwn bresennol.**
  - f. Cadw cyllidebau cyfalaf presennol yr Awdurdod fel rhan allweddol o weithrediad yr Awdurdod – ond parhau i fonitro'r sefyllfa**
  - g. Peidio â dileu unrhyw swyddi gwag – ond parhau i fonitro'r sefyllfa sy'n ymwneud â setliad cyllidebol Llywodraeth Cymru**
  - h. Peidio â mynd ar drywydd unrhyw ddiswyddiadau gorfodol - ond parhau i fonitro'r sefyllfa sy'n ymwneud â setliad cyllidebol Llywodraeth Cymru**

CYFARFOD	Awdurdod
DYDDIAD	10 Rhagfyr 2025
TEITL	Cynhyrchu Incwm – Adolygu Ffioedd Parcio
ADRODDIAD GAN	Pennaeth Gwasanaeth Eiddo
PWRPAS	Adolygu ffioedd parcio i gynyddu ffrwd incwm masnachol a lleihau'r her ariannol flynyddol

1. CEFNDIR

- 1.1 Nid yw prisiau parcio ym mwyafrif meysydd parcio talu ac arddangos yr Awdurdod wedi eu hadolygu ers 2018.
- 1.2 Gyda phwysau chwyddiant ers 2018 mae'n bryd adolygu'r ffioedd parcio er mwyn bod yn gyfredol gyda safleoedd tebyg a hefyd uchafu incwm masnachol er mwyn cyfrannu at leihau her ariannol yr Awdurdod.
- 1.3 Amlinellir isod y tueddiadau sydd wedi amlygu gyda chasglu data ar rai safleoedd ac o ddata trafodion blynyddol hanesyddol.

2. Y SEFYLLFA BRESENNOL

2.1 Ffioedd parcio cyfredol

- 2.1.1 Ym meysydd parcio Betws-y-coed, Ogwen, Beddgelert, Rhyd Ddu, Cwellyn, Tŷ Nant a Dol Idris mae cyfradd ffioedd safonol o £3 am arhosiad hyd at 4 awr, a £6 am arhosiad dydd (hyd at hanner nos).
- 2.1.2 Nant Peris yn £5 y dydd ers 2021 yn dilyn mabwysiadu system rhag archebu prif dymor yn Pen-y-pass gan fod y mwyafrif sy'n defnyddio'r maes parcio yn ddibynnol ar y bws Sherpa i gyrraedd llwybrau'r Wyddfa
- 2.1.3 Llyn Tegid a Llangywer wedi symleiddio yn £5 y dydd ers 2022 a £5 am weithgareddau dwr.
- 2.1.4 Cae Llan (Arhosiad Byr Betws-y-coed) yn £1 am 1 awr / £2 am 2 awr /£3 am 3 awr a £5 am 4 awr.
- 2.1.5 Cyfradd bresennol system rhag archebu Pen-y-pass - £20 am 8 awr / £30 am 12 awr / £40 am 24 awr ac yna pris tymor y gaeaf £10 y dydd /£10 dros nos o Dachwedd hyd Fawrth/Pasg

2.2 **Cyd-destun**

- 2.2.1 Mae cost glanhau a chynnal toiledau cyhoeddus sy'n rhan o'r ddarpariaeth parcio ar sawl safle wedi cynyddu yn aruthrol gyda chynnydd isafswm cyflog a nwyddau ers 2020 (cynnydd o 35%).
- 2.2.2 Mae costau gwaredu sbwriel ar gynnydd yn flynyddol - 200% yn uwch na'r gyllideb wreiddiol, a'r gorwariant wedi ei gyllido o incwm meysydd parcio ers sawl blwyddyn. Y targed incwm wedi ei gynyddu i adlewyrchu'r gost bresennol ar gyfer Ebrill 2026.
- 2.2.3 Yn dilyn derbyn barn gyfreithiol a chadarnhad o allu'r Awdurdod i orfodi trwy dechnoleg ANPR ar ein meysydd parcio mae camerau casglu data wedi eu gosod ym meysydd parcio Betws-y-coed a Chae Llan yn ogystal â Blaendraeth Llyn Tegid.
- 2.2.4 Er mwyn cynnal y ddarpariaeth toiledau cyhoeddus a chasglu sbwriel presennol ar gost gynyddol yn wyneb chwyddiant, a chynyddu incwm masnachol i arbed gwasanaethau craidd eraill ledled yr Awdurdod, mae'n amserol i adolygu ffioedd parcio.

2.3 **Ffioedd Parcio mewn safleoedd cyffelyb**

- 2.3.1 Mae strategaeth ffioedd parcio yn amrywiol fesul Parc o fewn y teulu Parciau Cenedlaethol. Wedi cymhariaeth ddiweddar mae rhai yn adolygu ffioedd yn flynyddol yn unol â chynnydd chwyddiant neu indecs megis mynegai prisiau cwsmer, tra mae eraill wedi mabwysiadu cyfradd syml £1.50 am 1 awr / £3 am 3 awr / £5 am arhosiad hirach.
- 2.3.2 Mae meysydd parcio Cyngor Gwynedd yn amrywio fesul safle ac yn ddibynol ar y ddarpariaeth ar y safle. Gall amrywio o £0.75 yr awr i £1.70 yr awr gyda'r gyfradd uchaf lle mae darpariaeth toiledau a biniau.
- 2.3.3 Mae cyfraddau ffioedd meysydd parcio Llanberis yn hynod amrywiol, gyda rhai o'r prif safleoedd fel a ganlyn:
  - a) Maes Parcio islaw Gwesty Victoria - £14 trwy'r dydd / £8 ar ôl 15:00
Safle ar agor o 06:00 hyd 23:00 gyda gorfodaeth ANPR.
Yr un gyfradd uchod i ddeiliaid bathodyn glas
  - b) Y Ganolfan = £8 trwy'r dydd / £4 ar ôl 13:00
  - c) Dolbadarn = £6 trwy'r dydd (safle yn cau am 20:00)
  - d) Llanberis (Ger y Llyn) = £1.55 < 2 awr / £3.10 < 4 awr / £7.70 < 12 awr / £15.40 < 24 awr
  - e) Cyn safle Mynydd Gwefru £1 yr awr hyd at 4 awr / £5 < 6 awr / £6 < 8 awr / £8 < 12 awr.
Yr un gyfradd ar gyfer deiliaid bathodyn glas. Safle yn gweithredu 24 awr gyda gorfodaeth ANPR.
- 2.3.4 Fel yng Ngwynedd, mae ffioedd Cyngor Conwy yn amrywio fesul safle. Mae ffioedd Pont y Pair, Betws-y-coed wedi eu hadolygu yn Ebrill 2024 ar gyfradd £1.70 1 awr / £2.80 < 2 awr / £4.60 < 4 awr / £6.70 dros 4 awr. Dros nos £1.20

3.0 **ADOLYGU FFIOEDD SAFLEOEDD A MATERION RHEOLAETH O'R 16eg o FAWRTH 2026**

- 3.1 Gan fod Gwyliau Pasg ysgolion yn croesi ar ddiwedd mis Mawrth, argymhellir adolygu'r ffioedd ar gyfer y tymor o'r 16eg o Fawrth 2026 fel bod y trefniadau newydd mewn grym yn barod.

3.2 **Betws-y-coed a Beddgelert**

Arhosiad hyd at 4 awr = £5.00

Arhosiad dros 4 awr = £8.00

Deiliaid Bathodyn Glas - ffi fel yr uchod, ond yn cael dwbl yr hyd arhosiad (8 awr am £5)

3.3 **Cae Llan (Arhosiad Byr Betws-y-coed)**

Arhosiad hyd at 1 awr £1.50

Arhosiad hyd at 2 awr £3.00

Dim arhosiad hirach na 2 awr (dileu'r cyfraddau hanesyddol)

Arhosiad dros nos 21:00 hyd 08:00 £1.00

Deiliaid Bathodyn Glas - ffi fel yr uchod, ond yn cael dwbl yr hyd arhosiad (2 awr am £1.50)

3.4 **Ogwen, Pont Bethania, Rhyd Ddu, Cwellyn/Snowdon Ranger, Tŷ Nant a Dol Idris**

Arhosiad hyd at 4 awr = £5.00

Arhosiad dros 4 awr = £8.00

Cyfradd newydd min nos £1 am arhosiad byr hyd at 2 awr i brynwyr tocyn rhwng 16:30 a 20:00 i hybu llesiant/hamddena i rai nad sydd am brynu tocyn blyneddol.

Deiliaid Bathodyn Glas - ffi fel yr uchod, ond yn cael dwbl yr hyd arhosiad (8 awr am £5.00)

3.5 **Nant Peris**

£5 am y dydd (tan 22:00 - cyrraedd rhwng 4:00 a 16:00)

£5 am arhosiad cyrraedd ar ôl 16:00 a gadael cyn 10:00 y bore canlynol (ar gyfer arosiadau dros nos YHA Pen-y-pass yn bennaf)

Deiliaid Bathodyn Glas – ffi fel yr uchod

Noder: Bwriedir peidio cynyddu'r gost yma gan fod angen i'r opsiwn parcio a theithio ar y Sherpa barhau i gynnig gwerth am arian gan nad ydym yn gallu rhewi cost y tocyn bws ac o'i gymharu gyda chyfleustod archebu lle yn Pen-y-pass)

3.6 **Llyn Tegid a Llangywer**

Oriau gweithredu 06:00 tan 22:00 yn ddyddiol.

Cynnig 2 raddfa o arhosiad:

Arhosiad hyd at 4 awr = £5.00

Arhosiad dydd dros 4 awr (hyd at 22:00) = £8.00

Awr am ddim cyn 8:00 ac ar ôl 17:00 yn ddyddiol i alluogi ac annog yr hamddena presennol gan drigolion i barhau fel sydd wedi nodi yn duedd gyda'r camerâu data.

Deiliaid Bathodyn Glas - ffi fel yr uchod ond yn cael dwbl yr hyd arhosiad (hy 8 awr am £5.00)

3.7 Pen-y-pass

Mae rhybudd adolygu rhent wedi ei dderbyn gan y Landlord i gynyddu rhent o Ragfyr 2026 am y 10 mlynedd ddilynol. Mae hyn yn cynyddu'r her ariannol flynyddol gan fod angen cyllido cynnydd mewn rhent ar gyfer y 10 mlynedd nesaf.

Awgrymir adolygu ffioedd rhag archebu'r prif dymor i:

£25 am < 8 awr / £35 am < 12 awr / £45 am 24 awr.

Cyfnod y gaeaf Tachwedd i Mawrth/cyn Pasg = £15 y dydd / £10 parcio dros nos

Noder: Gyda chynnydd mewn costau diogelwch/systemau gorfodaeth a chynnydd rhent rhagwelir mai niwtral fydd effaith y cynnydd cost parcio ar incwm y safle.

3.8 Trwydded parcio flynyddol:

Mae'r drwydded parcio flynyddol ar gael i barcio yn holl safleoedd APCE heblaw am Gae Llan (arhosiad byr) a Pen-y-pass ar gost bresennol o £120 y flwyddyn yn weithredol o Ebrill hyd Fawrth.

Gan nad oes galw mawr am drwyddedau parcio flynyddol ar hyn o bryd, argymhellir peidio cynyddu'r gost, a gellir cynnig a hysbysu defnyddwyr cyson i fanteisio ar yr arbediad/gwerth am arian. Bydd hwn hefyd yn opsiwn ar gyfer trigolion sydd yn gwneud defnydd cyson o'n safleoedd gan ei fod yn cynrychioli gwerth da iawn am arian dros gyfnod 12 mis.

3.9 Orlau Gweithredu:

Er mwyn peidio annog arosiadau dros nos yn ein safleoedd dylid mabwysiadu oriau gweithredu newydd - o 3:00 hyd 22:00 yn ddyddiol. Dim parcio rhwng 22:01 nes 2:59 yn ein safleoedd ac eithrio'r safleoedd canlynol. Bydd Cae Llan, Pen-y-pass a Nant Peris yn parhau ar y trefniant presennol, sef 24 awr y diwrnod, ac oriau gweithredu Llyn Tegid a Llangywer fel y nodwyd yn 3.6 uchod.

3.10 Gorfodaeth ANPR:

Argymhellir treialu gorfodaeth gyda thechnoleg ANPR ym meysydd parcio Betws-y-coed, Cae Llan, Blaendraeth Llyn Tegid a Llangywer gyda chwmni(au) sydd yn gofrestredig ac yn gweithredu i safonau'r 'British Parking Association' yn gweinyddu yn gyfangwbl ddwyieithog ac yn gweithredu unrhyw gosb bendant am arhosiad dros nos neu heb dalu.

3.11 Peiriannau Rhoddion:

Mae sawl safle llai nad oedd yn gost effeithiol yn flaenorol i osod peiriant neu lle gall godi tâl am barcio gynyddu problemau traffic ar y gymuned neu drigolion cyfagos. Bwriedir gosod peiriant rhoddion yn y safleoedd yma er mwyn ceisio denu cyfraniadau at gost cynnal a chadw a darparu toiledau a mynediad. Bydd arwyddion a gwybodaeth bwrpasol law yn llaw. Y safleoedd i leoli'r peiriannau yma fydd:

Capel Curig;

Croesor (toiled symudol);

Llanuwchllyn;

Saith Groesffordd (Llwybrau cwrteisi llwybr Cynwch ayyb + Toiledau);

Llyn Penmaen / Penmaenpool (Llwybr Mawddach + Toiledau) a

Morfa Mawddach (Llwybr Mawddach + Toiledau)

4.0 GOBLYGIADAU ADNODDAU

- 4.1 Wrth adolygu cost parcio i £5 am arhosiad hyd at 4 awr a £8.00 am arhosiad dros 4 awr (tan 22:00 ac nid hanner nos) yn y mwyafrif o safleoedd yn ogystal ag adolygu ffi Llyn Tegid, rhagamcan cynnydd incwm net o £500K y flwyddyn. Bydd yr incwm yn cyfrannu yn uniongyrchol tuag at y bwlch/her ariannol yr Awdurdod.
- 4.2 Yn ogystal bydd cynnydd parhaol yng nghyllideb flynyddol y Gronfa Gymunedol (a fydd yn cael ei ail enwi yn Gronfa Ffyniant Cymunedau) wedi ei ariannu o'r incwm meysydd parcio yn sgil yr adolygiad hwn.
- 4.3 Mae dibyniaeth helaeth wedi bod ar waged incwm ers sawl blwyddyn i gyllido costau cynnal a chadw asedau ac adeiladau eraill. Byddai yn ddarbodus i ail fuddsoddi canran o incwm yn flynyddol yn y meysydd parcio ac isadeiledd er mwyn lleihau'r pwysau ariannol hirdymor ar yr Awdurdod.

Bydd yr Is Grŵp Asedau yn ystyried hyn ymhellach, mae'r drafodaeth eisoes ar y gweill er mwyn gwella gwytnwch ariannol a gallu'r Awdurdod i gynnal ei eiddo yn effeithiol.

5.0 ARGYMHELLION:

- 5.1 Nodi'r adroddiad a'r cynnydd a wnaed eisoes o wella rheolaeth ac incwm meysydd parcio.
- 5.2 Derbyn yr argymhellion i adolygu ffioedd parcio fel yr amlinellir yn 3.2 - 3.8 uchod.
- 5.3 Derbyn yr argymhellion i adolygu oriau gweithredu'r safleoedd fel y nodir yn 3.9 uchod.
- 5.4 Derbyn yr argymhellion i dreialu gorfodi gyda thechnoleg ANPR fel y nodir yn 3.10 uchod ac adolygu ar ddiwedd y tymor dilynol a thrafod ymhellach cyn ymestyn i safleoedd eraill.
- 5.5 Derbyn y bwriad i osod peiriannau derbyn rhoddion ar y safleoedd a nodir yn 3.11 uchod i ddenu cyfraniadau.
- 5.6 Derbyn yr argymhelliad i gynyddu cyllideb y Gronfa Gymunedol fel yr amlinellir yn 4.2 uchod.

Eitem Rhif 16

CYFARFOD	Awdurdod
DYDDIAD	10 Rhagfyr 2025
TEITL	Adroddiad Adran 6
ADRODDIAD GAN	Uwch Ecolegydd
PWRPAS	Adroddiad Dyletswydd Bioamrywiaeth a Chadernid Ecosystemau 2025

AWDURDOD PARC CENEDLAETHOL ERYRI

Cyflwyniad a'r Cyd-destun

Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE) yn Awdurdod Parc Cenedlaethol. Mae gan y cyfan o'r tri Pharc Cenedlaethol yng Nghymru ddau bwrpas statudol, sef:

- gwarchod a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol yr ardal
- hyrwyddo cyfleoedd fel y gall y cyhoedd ddeall a mwynhau rhinweddau arbennig yr ardal.

Mae'n ofynnol trwy gyfraith hefyd i Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru hyrwyddo lles economaidd a chymdeithasol y cymunedau lleol wrth gyflawni'r pwrpasau hyn.

Mae Parc Cenedlaethol Eryri yn 823 milltir sgwâr o ran maint ac yn gartref i 25,702 o bobl, 33.2% ohonynt dros 60 oed, ac mae tua ≈59% o'r preswylwyr yn siarad Cymraeg. Eryri yw'r Parc Cenedlaethol mwyaf yng Nghymru ac yn denu bron i 4 miliwn o ymwelwyr yn flynyddol. Mae 70% o'r Parc Cenedlaethol dan berchnogaeth breifat; mae'r gweddill yn eiddo i'r Wladwriaeth mewn un ffordd neu'i gilydd. Tua ≈0.45% o'r ardal sydd yn eiddo i'r Awdurdod Parc Cenedlaethol.

Mae APCE yn ddarostyngedig i Ddeddf Cenedlaethau'r Dyfodol (DCD). Arweiniodd APCE y broses o gyd-ddylunio Cynllun Eryri sef Cynllun Partneriaeth Parc Cenedlaethol Eryri (PCE) ar gyfer y cyfnod 2020-2025 - gweler [Cynllun Eryri](#).

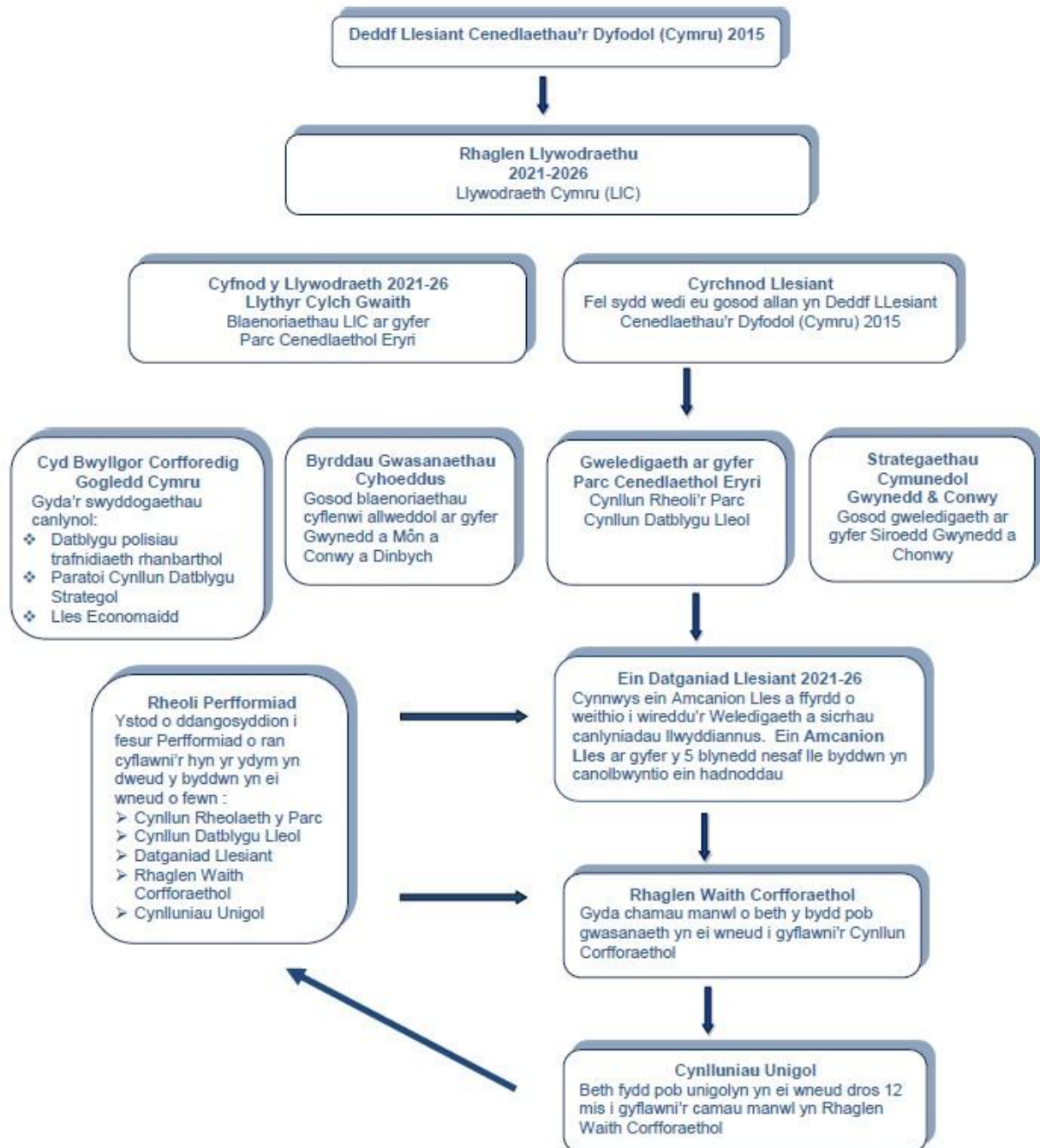
Amlinellir y weledigaeth ar gyfer y Parc yng Nghynllun Eryri a gafodd ei ddatblygu trwy broses ymgynghori allanol eang gyda'r cyhoedd a'n rhan-ddeiliaid allweddol. Adroddir ar gynnydd trwy Adroddiad Cynnydd blynyddol Cynllun Eryri a bob 5 mlynedd trwy Adroddiad Cyflwr y Parc. Mae Dyletswydd Adran 6 yn gysylltiedig â chyflawni amcanion DCD (yn cynnwys nod Cymru Gadarn) a'r 5 dull o weithio trwy Gynllun Eryri. Ymhlith pwrpasau eraill, mae Cynllun Eryri yn cyflawni swyddogaeth y Cynllun Dyletswydd Bioamrywiaeth Adran 6 a'r Cynllun Llesiant statudol sydd yn ofynnol gan yr APC o dan ddeddfwriaeth Cymru. Cafodd Datganiad Llesiant ar gyfer yr Awdurdod ei ddatblygu dros gyfnod o 18 mis sy'n gosod Amcanion Llesiant newydd sy'n disgrifio sut byddant yn helpu'r Awdurdod i gyflawni'r saith nod llesiant i Gymru. Cafodd ei fabwysiadu ym Mawrth 2021. Mae gweithrediadau APCE yn seiliedig ar ddatblygu gwydnwch yn unol â'r Amcanion Llesiant - amgylcheddau gwydn, cymunedau gwydn, a ffyrdd gwydn o weithio. Mae egwyddorion rheolaeth gynaliadwy dros adnoddau naturiol yn greiddiol i weithgareddau APCE. Mae APCE yn chwarae rhan lawn ym mhroses Datganiadau Ardal Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) e.e. mynychu a rhoi mewnbwn i nifer o weithdai cyd-gynhyrchu a digwyddiadau ymgynghori (e.e. gweithdai Dalgylch Afon Dyfrdwy a Llifo Conwy). Mae cynnwys Datganiad Ardal Gogledd-orllewin Cymru a'r Datganiad Ardal Forol yn gyson â Chynllun Eryri. Mae APCE yn bartner ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Gogledd-orllewin Cymru, ac yn eistedd ar is-grŵp Newid Hinsawdd y BGC.

Mae'r siart canlynol yn dangos Fframwaith Cynllunio Corfforaethol APCE.

Yr EDEFYN AUR

Fframwaith Cynllunio Corfforaethol Parc Cenedlaethol Eryri

Uchafbwyntiau, Deilliannau a Materion Allweddol

Uchafbwyntiau

Mae ymrwymiad APCE gyda nifer digynsail o brosiectau LIFE cyfredol a rhai sydd wedi eu cwblhau yn ddiweddar heb os wedi galluogi gweithredu (wedi ei flaenoriaethu) ar gyfer bioamrywiaeth ar raddfa arwyddocaol a sylweddol, yn Eryri a thu hwnt.

Mae'r prosiectau yma yn cynnwys:

- LIFE Coedwigoedd Glaw Celtaidd Cymru (£8M –APCE yw'r prif fuddiolwr)
- LIFE Afon Dyfrdwy (£8M - APCE yn fuddiolwr cysylltiol) – gorffen 2027
- LIFE Corsydd Crynedig (£4.5M - APCE yn fuddiolwr cysylltiol) – gorffen 2027
- LIFE Twyni Byw (£4M - APCE yn rhanddeiliad) – wedi gorffen yn 2024
- LIFE Cri'r Gylfinir (£4M - APCE yn rhanddeiliad) – wedi gorffen yn 2024
- LIFE Adfywio Cyforgorsydd Cymru (£5.2M – APCE yn fuddiolwr cysylltiol) – wedi gorffen yn 2024.

APCE yw'r partner arweiniol ym 'Mhartneriaeth Tirwedd y Carneddau' Cronfa Dreftadaeth y Loteri 2020-2025. Mae hwn yn brosiect wedi ei gyd-ddylunio gwerth £4M gyda nifer o ffrydiau gwaith, nifer ohonynt yn ymwneud â bioamrywiaeth.

Teg yw dweud fod cyllid y 'Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndir' gan Lywodraeth Cymru (wedi ei weinyddu trwy CNC) i APCE wedi bod yn drawsnewidiol o ran galluogi gwaith adfer mawn ar raddfa eang yn Eryri.

Mae APCE yn bartner ym mhrosiectau Partneriaethau Natur Lleol (PNLI) Cymru 2023-2025 & 2025-2027 a ariennir gan gronfa 'Llefydd Lleol i Natur' Llywodraeth Cymru. Gwelir bod hyn yn hanfodol ar gyfer cynyddu capasiti, tyfu data, eiriolaeth a gweithredu mewn perthynas ag Adran 6/gwella bioamrywiaeth yn Eryri.

Bu i APCE weithredu Prosiect 'Rheoli Risg Llifogydd â Dulliau Naturiol' Afon Mynach â nawdd (£0.16M) rhaglen 'Tirweddau Cynaliadwy Lleoedd Cynaliadwy' Llywodraeth Cymru yn ystod 2023-2025. Bu i'r prosiect weithio â chlwestwr o 9 o ffermwyr yng Nghwmrtirmynach i 'arafu llif y dŵr' a gwella ansawdd dŵr yn y dalgylch yma sy'n methu o ran ffosffad.

Mae'r prosiectau yma yn symbylu adferiad natur ar raddfa arwyddocaol yng Nghymru. Gweler [Gwaith Cadwraeth | Parc Cenedlaethol Eryri](#) am fanylion pellach detholiad o'r prosiectau yma.

Ffurfiwyd Fforwm Eryri ar gyfer cyd-gynhyrchu a gweithredu Cynllun Rheolaeth y Parc Cenedlaethol (Cynllun Eryri) ac mae Partneriaeth yr Wyddfa wedi creu cynllun yn seiliedig ar le o'r enw Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa. Mae hyn yn golygu fod aelodau o'r holl sectorau yn yr ardal wedi eu hymgysylltu'n llawn â'r broses o wneud penderfyniadau ar bob agwedd o gadwraeth yn y Parc Cenedlaethol.

Mae 'Prosiect Nos' (sef prosiect Awyr Dywyll Gogledd Cymru) wedi bod yn rhagorol yn nhermau ymgysylltu â chymunedau gogledd Cymru gyda buddion amryfal awyr dywyll. Roedd Swyddog Awyr Dywyll APCE yn rhan o Grŵp Gweithredol traws-Cymru ddaru 'sgwennu a lawnsio'r [Canllawiau Arfer Da: Cynllunio ar gyfer Cadwraeth a Gwella Awyr Dywyll yng Nghymru](#). Fe wnaeth y canllaw ennill dwy wobr yn Ngwobrwyon Y Sefydliad Tirwedd yn Nhachwedd 2025. Ennillodd y canllaw y wobr 'Rhagoriaeth mewn Cynllunio ac Asesu Tirwedd' a 'Gwobr y Llywydd – Cynllun Tirwedd Gorau'r Flwyddyn'. Mae APCE wedi bod yn gweithio gyda dylunydd golau i greu golau 'Awyr Dywyll gyfeillgar' sy'n addas ar gyfer eiddo domestig a sydd hefyd wedi ennill gwobr diweddar - [LIT Lighting Design Awards 2025](#).

Canlyniadau allweddol

Mae'r pwyslais cynyddol yng Nghymru ar Ddyletswydd Bioamrywiaeth Adran 6 yn golygu'n gyffredinol bod mwy o Aelodau'r Awdurdod, uwch reolwyr, staff a phartneriaid yn ymwybodol o'r Ddyletswydd ac o bwysigrwydd gallu arddangos cydymffurfiaeth ystyrlon. Mae amseru cyflwyno'r Ddyletswydd Adran 6 newydd ochr yn ochr â'r broses o gyd-gynhyrchu'r Cynllun Rheolaeth y Parc Cenedlaethol (Cynllun Eryri) ddiweddaraf wedi bod yn gyfle i lwyr integreiddio bioamrywiaeth a llesiant i mewn i ddogfen strategol bwysicaf APCE. Ceir elfen sylweddol o ymgysylltu cymunedol ym mhob prosiect (e.e. teithiau tywys, sgysiau a chyflwyniadau, cyfleoedd gwirfoddoli, gweithdai celf). Defnyddir ymgwymerwyr lleol lle bynnag fo'n bosib.

Mae cael Tîmau Partneriaethau, Cyfathrebu a Wardeiniaid wedi darparu capasiti ar gyfer datblygu atebion hirdymor i broblemau sydd wedi bod ar gynnydd yn Eryri a'r cyffiniau ers amser maith e.e. gor-dwristiaeth a'i effeithiau negyddol, arferion anghynladwy (e.e. defnydd plastig a thagfeydd traffig).

Materion

Mae angen rhagor o wrth-gymhellant yn genedlaethol er mwyn rhwystro pobl rhag cyflymu dirywiad bioamrywiaeth trwy osgoi trefn gywir e.e. datblygu/clirio safle cyn gwneud cais cynllunio. Teg yw dweud fod capasiti gwasanaethau cynllunio ar draws Cymru yn denau a dydi Eryri ddim yn eithriad. Mae diffyg capasiti swyddogion cydymffurfiaeth yn gallu rhoi'r argraff nad ydi datblygiadau sy'n groes i amodau cynllunio o reidrwydd yn cael eu gorfodi i gymryd camau adferol.

Mae'n benbleth barhaus pam nad yw ceisiadau am hawl Rheoliadau Adeiladu ar gyfer rhai mathau o waith (e.e. ail-doi) i'w gweld fel petai nhw yn cael Asesiadau Rheoliadau Cynefinoedd (Habitats Regulations Assessment - HRA) gan yr awdurdodau cymwys a pherthnasol.

Un o bolisïau APCE yw'r polisi caffael gwyrdd. Dylai bod mesurau ychwanegol yn cael eu hychwanegu i'r polisi lle'n addas wrth gaffael trwy wahanol fethodolegau sy'n galluogi pwyslais sy'n seiliedig ar fioamrywiaeth/natur i gael ei ychwanegu. Dylai bod y rhain yn cael eu teilwra yn unigol i siwtio gwahanol amgylchiadau er mwyn cynyddu eu heffeithlonrwydd.

Mae'r holl waith ôl-osod goleuadau 'Awyr Dywyll gyfeillgar' yn hollol ddibynol ar ewyllys da. Er gwaethaf holl lwyddiant Prosiect Nos, nid oes unrhyw ffordd effeithiol tu allan i'r drefn cynllunio o reoleiddio goleuadau gwael yn cael eu gosod ar draws Eryri a'r rhanbarth ehangach. Gall deimlo fel chwarae 'whackamole' ar brydiau pan geir llwyddiant yn negodi a gwreiddu cynllun ôl-osod goleuadau mewn un lleoliad, dim ond i rywun arall cyfagos osod goleuadau sydd ddim yn 'Awyr Dywyll gyfeillgar'. Yn dilyn rhai treialon cychwynnol a llwyddiannus, mae angen rwan i ddatblygu cynllun sy'n hwyluso pobl i newid y goleuadau sy'n cydymffurfio lleiaf â safonau gwarchod awyr dywyll, a hynny ar raddfa drawsffurfiol.

Does dim amheuaeth fod y Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd wedi bod yn chwyldroadol yn gwreiddu gwaith adfer mawndiroedd ar raddfa eang. Mae dirfawr angen rhaglen cenedlaethol cyffelyb mewn perthynas â choedwigoedd brodorol hynafol.

Mater sydd ddim yn cael ei gyd-nabod yn ddigonol ydi'r broblem hefo coed sbriws sitka yn bwrw hadau ac yn coloneiddio cynefinoedd lled-naturiol ar draws Eryri ar raddfa eang iawn.

Rhaid cael sgwrs genedlaethol am beth sy'n mynd i gymryd lle'r gronfa LIFE yn ddomestig.

Adroddiad ar Weithredu		
NRAP (Cynllun Gweithredu Adfer Natur Cymru) Amcan 1: Ennyn a chefnogi cyfranogiad a dealltwriaeth er mwyn i fioamrywiaeth fwrw gwreiddiau yn y broses benderfynu ar bob lefel.		
Camau i'w cymryd ar gyfer:	Enghreifftiau:	Mesurau a/neu ddangosyddion gaiff eu monitro:
Gwreiddio gweithgaredd bioamrywiaeth ar draws pob swyddogaeth y sefydliad	Mae pwrpas statudol cyntaf APCE yn cynnwys gwarchod a gwella bywyd gwyllt yr ardal. Cynefinoedd a rhywogaethau rhyngwladol pwysig yw un o naw Rhinwedd Arbennig Eryri. Mae bioamrywiaeth yn greiddiol i nifer o Rinweddau Arbennig eraill y Parc Cenedlaethol (e.e. ysbrydoliaeth i'r celfyddydau) ac felly yn ganolog i nifer o weithredoedd sydd wedi eu hamlinellu yng Nghynllun Rheolaeth y Parc (Cynllun Eryri) gafodd ei lansio yn Nhachwedd 2020. Bu i APCE gyd-gynhyrchu Cynllun Eryri trwy gyfres eang o ymgynghoriadau (ymgynghoriad olaf yn Ionawr/Chwefror 2020), digwyddiadau â phanelau o arbenigwyr, gweithdai, sioeau teithiol, arolygon, cyfarfodydd Fforwm Eryri ac ymgynghoriadau ar-lein (trwy gyfrwng gwefan APCE, fideos ymgynghori, Facebook a Twitter). Mae Cynllun Eryri yn y broses o gael ei ddiweddarau 2026-31 trwy brosesau tebyg. Mae Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) Eryri 2016-2031 y mabwysiadwyd gan APCE yn cynnwys Polisi Strategol D: Amgylchedd Naturiol. Un agwedd o'r polisi yw na ddylai cynigion effeithio'n niweidiol ar adnoddau bioamrywiaeth y Parc Cenedlaethol gan gynnwys safleoedd dynodedig ar bob lefel, o'r lleol hyd y rhyngwladol, yn ogystal ag adnoddau bioamrywiaeth ehangach e.e. cynefinoedd a rhywogaethau y tu allan i safleoedd dynodedig. Gwelwyd bod nifer sylweddol o broblemau wedi bod yn cynyddu yn benodol yng nghyffiniau'r Wyddfa fel y mynydd yr ymwelir ag ef amlaf yn y DU. APCE arweiniodd y gwaith o gyd-gynhyrchu Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa 2018-2023 cafodd ei ddiweddarau yn 2015 - gweler Cynllun Yr Wyddfa. Un canlyniad yw apwyntiad Swyddog Prosiect Yr Wyddfa Di-Blastig yn Hydref 2022. Bydd staff polisi APCE a swyddogion eraill fel bo'n addas yn cyfrannu sylwadau yn rheolaidd (a bioamrywiaeth yn un o'r materion) trwy ymatebion swyddogol i amrywiol ymgynghoriadau (e.e. Llywodraeth Cymru, CNC, cwmnïau gwasanaethau/'utilities' a.y.b.). Gall y rhain fod yn rhan o ymateb ar y cyd gan Barciau Cenedlaethol Cymru, neu yn ymateb unigol gan APCE - yn unol â natur yr ymgynghoriad. O ystyried dau brif bwrpas y Parc Cenedlaethol, mae'r Awdurdod i gyd yn anelu at gyflawni mesurau bioamrywiaeth fel rhan o'i waith bob dydd.	Mae Cynllun Eryri yn cynnwys nifer o drefniadau monitro a mesur llwyddiant yr adroddir arnynt yn flynyddol i'r Awdurdod. Caiff Adroddiad Cyflwr y Parc ei gyhoeddi bob 5 mlynedd. Mae dangosyddion monitro wedi eu cynnwys yn Adran 3 ac Atodiad 1 o Adroddiad Monitro Blynyddol CDLI Eryri 2025. e.e., nifer o geisiadau â gwelliannau i fioamrywiaeth. Gweler y trefniadau monitro a'r gwerthuso parhaus sy'n greiddiol i Gynllun Yr Wyddfa a'i Gynllun Gweithredu. Nifer yr ymatebion i ymgynghoriadau, a natur y sylwadau yn ymwneud â bioamrywiaeth.

Codi ymwybyddiaeth ynghylch bioamrywiaeth a'i bwysigrwydd ledled y sefydliad	Mae aelodau staff APCE yn darparu hyfforddiant a mewnbwn rheolaidd ar gyfer Aelodau APCE ar faterion bioamrywiaeth (e.e., hyfforddiant/seminarau Aelodau ac ymweliadau â safleoedd eiddo APCE a safleoedd prosiectau, gweithdai Addasu Newid Hinsawdd i Aelodau, Pwyllgorau Cynllunio). Mae arbenigedd allanol ar gael i Aelodau pan fydd angen. 'Adfer Natur: Hau Hadau Newydd' oedd thema Seminar Aelodau Parciau Cenedlaethol Cymru 2025 yn Eryri ar y 1-2^{ail} Hydref 2025. Bydd cylchlythyrau mewnol, cyflwyniadau rheolaidd mewn cyfarfodydd staff a chylchlythyrau e-bost hefyd yn diweddarau staff, Aelodau'r Awdurdod ac ystod eang o'n Partneriaid. Caiff cyfryngau cymdeithasol eu defnyddio yn effeithiol a rheolaidd i gynyddu ymwybyddiaeth am waith y Parc Cenedlaethol a materion biomrywiaeth. Gellir mesur y nifer o ryngweithiadau ar y cyfryngau cymdeithasol yn hawdd. Caiff ein papur newydd allanol 'Eryri' ei gyhoeddi unwaith y flwyddyn, gydag adroddiad ar waith y Parc Cenedlaethol sydd yn cynnwys adrannau ar fioamrywiaeth a diweddariadau ar nifer o'r amryw brosiectau yr ydym yn ymwneud â nhw. Bydd APCE yn buddsoddi amser sylweddol er mwyn codi ymwybyddiaeth ynghylch pwysigrwydd bioamrywiaeth i'r rhai fydd yn llunio penderfyniadau yn y dyfodol. Fel arfer mae gweithgareddau codi ymwybyddiaeth yn cael eu cynnal trwy staff craidd a staff prosiectau a/neu ymgymeryr allanol, yn aml trwy brosiectau. Er enghraifft, mae Gwasanaeth Wardeiniaid APCE wedi cynnal y Ddeorfa Bysgod blynyddol a hynod lwyddiannus (ar-lein ac o fewn ysgolion lleol) fel rhan o Brosiect LIFE Afon Dyfrdwy – gweler Disgyblion Ysgol Bro Tryweryn yn gofalu am ddeorfa frithyll yn y dosbarth. Mae gwaith Gwasanaeth Wardeiniaid APCE (≤10 Warden, yn amrywio fesul tymor) yn cynnwys egluro pwysigrwydd bioamrywiaeth i gymunedau lleol ac ymwelwyr fel rhan o'u gwaith dydd i ddydd. Cyflogir Swyddog Pobl Ifanc gan APCE. Mae Maniffesto Ieuenctid Eryri yn ceisio adlewyrchu lleisiau torfol pobl ifanc Eryri: datganiad ysgrifenedig o fwriadau ac amcanion APCE mewn perthynas â'n pobl ifanc. Mae'n amlinellu yr hyn mae APCE yn anelu i'w gyflawni ar ran ein hieuenctid, yn seiliedig ar y newidiadau maent wedi gofyn am eu gweld. Yn ganolog i hyn, mae APCE yn cydnabod mai'r cenhedlaethau iau yw dyfodol yr ardal warchodedig – ein tiroedd, cymunedau, treftadaeth a'n diwylliant. Nhw fydd yn gweld ac yn siapio dyfodol Eryri. Trwy brosiectau a'r gwaith ieuenctid ac addysg, bydd APCE yn sicrhau fod yr hyn sy'n ofynnol gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn cael ei gyflawni. Un o brif amcanion y Maniffesto ydi cefnogi a hwyluso cynhwysiant, ymgysylltu a chynrychiolaeth ieuenctid. Mae'r Maniffesto yn cyflwyno newidiadau a datblygiadau yn APCE trwy ddatblygu fforymau 'Llais Eryri'r Dyfodol' sydd yn waith ar y cyd â Llwyfan Map Cyhoeddus Cymru. Nod 'Llais Eryri'r Dyfodol' yw deall ac amlygu'r hyn	'Analytics' dadansoddol i fesur y nifer o ryngweithiadau Nifer o bobl a phobl ifanc sy'n ymgysylltu ag elfennau bioamrywiaeth gwahanol brosiectau.

sy'n wirioneddol bwysig i'n pobl ifanc o fewn ein cymunedau a grymuso llais pobl ifanc i ddylanwadu ar sut mae eu lleoedd yn cael eu cynllunio a'u datblygu. Un o brif amcanion eraill y Maniffesto ydi cysylltu mwy o bobl ifanc â lleoedd, natur a threftadaeth. Cyflawnir hyn trwy brosiectau fel Cynllun Ceidwaid Ifanc Eryri, Prosiect GISDA a phrosiectau addysg gydag ysgolion cynradd ac uwchradd o fewn ac o amgylch Eryri (a thu hwnt). Er nad ydi APCE bellach yn cyflogi swyddogion addysg cynradd ac uwchradd llawn-amser, yn ganolog i Faniifesto leuenctid APCE mae addysg yn allweddol. O oedran ifanc, dylid dysgu pobl i ddeall a gofalu am y Parc Cenedlaethol, i'w hannog i barhau i'w warchod yn y dyfodol. Mae APCE yn gweithio ochr yn ochr ag ysgolion a gwasanaethau eraill sy'n hanfodol i'n hardaloedd gwarchodedig er mwyn darparu cynigion addysg i'n pobl ifanc.

Staff APCE gyda disgyblion Blwyddyn 11 sy'n astudio 'Byd Gwaith' yn Ysgol Godre'r Berwyn yn gweithio ar safle 'coedwig i gors' 28ha o fewn Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA) Migneint-Arenig-Dduallt (Tachwedd 2025).

NRAP Amcan 2: Diogelu prif rywogaethau a chynefinoedd sydd o'r pwys mwyaf a'u rheoli'n well.		
Diogelu rhywogaethau a chynefinoedd arbennig	<u>Britheg y gors</u> Rhywogaeth Adran 7 yw'r britheg y gors sydd wedi dioddef crebachiaidau arswydus trwy lawer iawn o Ewrop, y DU a Chymru yn ystod y degawdau diwethaf. Mae'r britheg y gors yn ddangosydd ardderchog o iechyd ecosystemau ac mae rheolaeth bositif ar eu cyfer yn fuddiol i ystod eang o rywogaethau eraill. Ariannwyd rhaglen o waith cyfalaf i amnewid hen ffensys am rai newydd er mwyn galluogi cyflwyno pori â brid cynhenid o wartheg ar gors 3.3ha a fu yn blanhigfa coed conwydd drws nesaf i safle magu britheg y gors. Erbyn hyn mae miloedd o blanhigion tamaid y cythraul (<i>Succisa pratensis</i>) sy'n fwyd i'r larfa yn sefydlu ar y gors sydd wedi ei adfer yn dilyn gwaith hadu â had lleol. Cafodd safle magu arall sy'n hynod gynhyrchiol ac sy'n rhan o feta-boblogaeth Meirionnydd waith rheoli prysgwydd pwrpasol yn ystod gaeafau 2022-2023 a 2024-2025. Darparwyd cyngor ar y safle gan arbenigwyr britheg y gors ynglŷn ag optimeiddio rheolaeth ar gyfer anifeiliaid di-asgwrn cefn. <u>Llun awyrol yn dangos dosbarthiad y 160 o weoedd britheg y gors (smotiau melyn) ddaru gael eu cyfrif ar un o safleoedd meta-boblogaeth Meirionnydd yn ystod Medi 2025.</u> <u>Misglen Berlog yr Afon (Freshwater Pearl Mussels - FWPM) a Salmonidau</u> Mae APCE yn chwarae rhan weithredol ar Grŵp Adolygu FWPM Cymru ac yn gwireddu (mewn partneriaeth) ar weithredoedd yn 'Strategaeth Cadwraeth Misglod Perlog yr Afon yng Nghymru'. Mae APCE yn fuddiolwr cysylltiol ar brosiect LIFE Afon Dyfrdwy 2020-2027 (sy'n cynnwys rhaglenni o waith ar gyfer FWPM a salmonidau), ac yn randdeiliad ymroddedig a blaengar ym Mhrosiect Dyfrffos Ardudwy sy'n cael ei arwain gan CNC. Anifail di-asgwrn cefn yw misglen berlog yr afon sydd mewn Perygl Argyfyngus yng	Pori ysgafn â gwartheg cynhenid wedi ei gyflwyno ar gors 3.3ha sydd wedi ei adfer drws nesaf i safle magu britheg y gors. Nifer o weoedd larfa britheg y gors sydd yn cael eu cyfrif. Gweler dangosyddion prosiect LIFE Afon Dyfrdwy. Nifer o fisglod perlog yn yr afon yw'r dangosydd gorau yn y pen draw.

	Nghymru ac yn rhywogaeth sy'n ddangosydd afonydd a nentydd o ansawdd uchel. Maent yn cyfrannu yn helaeth i weledigaeth o gadwraeth bioamrywiaeth dŵr croyw gwydn yng Nghymru. <u>Gylfinir Cymru</u> Yn seiliedig ar ei statws cadwraeth bydol anffafriol, a phwysigrwydd bydol ond dirywiad sylweddol y boblogaeth fagu yn y DU, ystyrir mai'r Gylfinir yw'r rhywogaeth o aderyn â'r flaenoriaeth cadwraeth fwyaf yn y DU. Mae APCE yn aelod o Grŵp 'Gylfinir Cymru'. Bu i Gylfinir Cymru gyhoeddi a lansio 'Cynllun Gweithredu Cymru ar gyfer Adfer y Gylfinir' yn Nhachwedd 2021. Roedd APCE yn bartner rhanddeiliad ym mhrosiect LIFE Cri'r Gylfinir (2020-2024) oedd yn gweithredu yn ardaloedd Ysbyty Ifan a Hiraethog o Eryri. Pob blwyddyn mae staff APCE yn cyfrannu amser i arolygu niferoedd magu a llwyddiant nythu'r Gylfinir trwy'r prosiect yma a'i olynydd 'Tu Hwnt i LIFE'. Comisiynodd APCE arolygon o Ylfinirod yn magu (gan gynnwys cynhyrchiant) yn ardal Trawsfynydd yn 2023, ac ardal Cwmtirmynach yn 2024. <u>Cynllunio</u> Croesawyd yn fawr lythyr oddi wrth Gyfarwyddiaeth Cynllunio Llywodraeth Cymru i Brif Swyddogion Cynllunio Awdurdodau Lleol yn ymwneud â Bioamrywiaeth a Gwelliant, dyddiedig 23^{ain} Hydref 2019 a chyhoeddi Polisi Cynllunio Cymru 12. Mae'r dogfennau yma yn egluro os na fydd gwella bioamrywiaeth wedi ei gynnwys fel rhan o gais, rhoddir pwysau sylweddol ar hyn ac oni bai fod ystyriaethau pwysig eraill yn dangos i'r gwrthwyneb, bydd yn ofynnol gwrthod caniatâd. Mae 'Cymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol 2040' yn amlygu uchelgaïs Llywodraeth Cymru i weld gwelliannau ar gyfer bioamrywiaeth ledled Cymru ac fel rhan o'r broses cynllunio a cheisiadau. Mae hyfforddiant bioamrywiaeth wedi ei gynnwys yn awr fel rhan o gyfarfod blynyddol yr Awdurdod gydag Asiantau Cynllunio. <u>Natur am Byth! – Tlysau Mynydd Eryri</u> Mae APCE wedi gweithio'n agos yn natblygiad a chyfnod cyflawni'r prosiect Cronfa Treftadaeth y Loteri Genedlaethol yma sy'n anelu i ysbrydoli a chynnwys pobl i helpu gwarchod rhai o rywogaethau prinnaf ucheldir Cymru e.e. chwilen Yr Wyddfa, effros Cymreig (<i>Euphrasia cambrica</i>). <u>Ffermio Bro</u> APCE sy'n gweinyddu'r rhaglen Ffermio Bro o fewn Tirweddau Dynodedig Parc Cenedlaethol Eryri, Tirwedd Cenedlaethol Llŷn a Thirwedd Cenedlaethol Ynys Môn.	Gweler y dangosyddion yng Nghynllun Gweithredu'r Gylfinir. Mae ymchwil yn dangos fod poblogaethau sefydlog o'r gylfinir angen cynhyrchu ≥ 0.5 cyw/pâr/flwyddyn. Mae cynhyrchiant sydd wedi ei fonitro yn Eryri tu allan i ardal LIFE Cri'r Gylfinir yn isel (≤ 0.4/cyw/pâr/flwyddyn). Mae dangosyddion monitro wedi eu cynnwys yn Adran 3 ac Atodiad 1 o Adroddiad Monitro Blynyddol CDLI Eryri 2025. Nifer o geisiadau gyda gwelliannau i e.e. ystlumod, gwenoliaid duon. Gweler dangosyddion y prosiect - Natur am Byth! Gweler dangosyddion y prosiect.

NRAP Amcan 3: Gwneud ein hamgylchedd naturiol yn fwy cydnerth drwy adfer cynefinoedd sydd wedi'u diraddio a chreu cynefinoedd		
Adfer a chreu cynefinoedd a rhwydweithiau ecolegol cadarn	Enghreifftiau o adfer ecosystemau diraddedig <u>Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd (National Peatland Action Programme - NPAP)</u> Mae APCE yn Bartner Cyllido Strategol i CNC trwy gyflawni amcanion yr NPAP 2020-2025. Gwariwyd £285k gan APCE ar adfer mawndiroedd gydag amryw dirfeddianwyr a thenantiaid yn ac o amgylch Eryri trwy NPAP yn ystod 2023-2024, a £413k yn 2024-2025. Dyranwyd £400k i APCE ar gyfer adfer mawn ym mhob un o flynyddoedd 2025-2026, 2026-2027 a 2027-2028. Gweler sianel Youtube Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd CNC am flas o weithgareddau'r rhaglen. <u>Llun o wartheg cynhenid yn pori ar gyn-blanhigfa s briws Norwy ar fawn dwfn mae APCE wedi helpu ei ddad-gonifferu ac adfer yr hydroleg (llun wedi ei dynnu ar 9^{fed} Fedi 2024).</u> <u>Arolwg Eryri-gyfan o Goed a Phlanhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol (Plantations on Ancient Woodland Sites - PAWS) a Safleoedd Coetir Hynafol (AWS)</u> Bu i APCE sicrhau nawdd Llywodraeth Cymru yn ystod 2021-2022 (£100k), 2022-2023 (£100k), 2023-2024 (£100k) a 2024-2025 (£100k) i arolygu cyflwr safleoedd PAWS ac AWS, ffurfio argymhellion wedi eu blaenoriaethu, a gwireddu'r argymhellion hynny mewn blynyddoedd canlynol. Mae'r gronfa wedi ei hollti gyda 25% ar gyfer arolygon ac adroddiadau, a 75% ar gyfer gwireddu argymhellion adroddiadau. Mae'n esiampl grêt o fodd syml, effeithlon ac effeithiol o weithredu. Teg dweud fod tirfeddianwyr yn hoffi'r modd yma o weithredu ac yn gwerthfawrogi pobl yn cymryd diddordeb yn eu coedlannau. O ganlyniad, maent yn teimlo gwerth ychwanegol i'w coedlannau. Mae'r fethodoleg arolygu yn cynnwys arolwg coed marw ac asesiad pori (h.y. diffyg neu ormod). <u>Rheolaeth tir sy'n eiddo i APCE</u> Cafwyd nawdd trwy gronfa 'Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy' (Sustainable Landscapes Sustainable Places - SLSP) Llywodraeth Cymru i barhau â'r broses o wella rheolaeth ac amrywio ac ehangu'r ystod o rywogaethau yng nglaswelltiroedd amwynder APCE yn Nolidris a Farchynys. Dim ond unwaith y flwyddyn bydd y rhan fwyaf o'r glaswelltir ym mhencadlys APCE yn cael ei dorri.	Mae data mesur coredau ar gael os bydd angen ar gyfer cymharu heidrograffau cyn ac yn dilyn cau ffosydd. Nifer o gynlluniau cyflwr/adfer wedi eu hysgrifennu fesul dirberchenog/ystâd (≈65 hyd yma). Nifer o hectarau wedi eu hadfer (≈240ha). Nifer o goedwigoedd unigol sy'n dod i reolaeth gynaliadwy rhagweithiol (≈75). Nifer o rywogaethau yn y borfa (e.e., y gribell felen eisoes wedi sefydlu yn eang yn Nolidris yn dilyn gwasgaru hâd o ddôl cyfoethog cyfagos).

	<u>Prosiect Corsydd Crynedig LIFE</u> Prosiect £4.5M traws-Cymru yw Corsydd Crynedig LIFE (2022-2027) sy'n cael ei arwain gan CNC. Mae APCE yn fuddiolwr cysylltiol ar y prosiect, gyda'r Swyddog Prosiect a Monitro (Safleoedd Eifionydd) yn gweithio o Bencadlys APCE. <u>Prosiect LIFE Adfywio Cyforgorsydd Cymru</u> Prosiect £5.2M traws-Cymru oedd Adfywio Cyforgorsydd Cymru (2017-2024) oedd yn cael ei arwain gan CNC. Roedd APCE yn fuddiolwr cysylltiol ar y prosiect. Un safle oedd o fewn y prosiect yn Eryri sef Ardal Cadwraeth Arbennig Cors Goch Trawsfynydd <u>Llun o'r awyr o Gors Goch Trawsfynydd yn dilyn gwaith ail-wlychu i adfer hydroleg y gyforgors gyda byndiau cyfuchlinol (llun gan Jake White CNC yng ngwanwyn 2023).</u> <u>Prosiect LIFE Twyni Byw Cymru</u> Roedd LIFE Twyni Byw (2018-2024) yn brosiect £4M traws-Cymru oedd yn cael ei arwain gan CNC. Roedd APCE yn rhanddeiliad yn y prosiect. Cafodd Ardal Cadwraeth Arbennig Morfa Harlech a Morfa Dyffryn ei gynnwys o fewn y prosiect yn Eryri. Bu i CNC gomisiynu arolwg Dosbarthiad Llystyfiant Cenedlaethol (National Vegetation Classification - NVC) o eiddo APCE yn Nhwyni Bennar (Morfa Dyffryn) fel rhan o'r prosiect. Gobaith rhai o staff APCE a staff Gwarchodfeydd CNC ydi gallu defnyddio'r arolwg yma fel rhan o'r achos i gynnwys Twyni Bennar yng Ngwarchodfa Natur Genedlaethol Morfa Dyffryn yn y dyfodol. <u>Cynllun Partneriaeth Tirwedd y Carneddau Cronfa Treftadaeth Genedlaethol y Loteri (CDL)</u> Cafodd y prosiect £4M hwn ei ddatblygu a'i gynhyrchu ar y cyd rhwng 2017-19, gyda chyllid oddi wrth GDL ar gyfer y cam gweithredu (2020-2025). Mae nifer o themâu a phecynnau gwaith bioamrywiaeth yn rhan hanfodol o'r prosiect hwn. Mae adrannau'r prosiect yn cynnwys: • Cylchdaith y Carneddau	Gweler Corsydd Crynedig LIFE Gweler Adfywio Cyforgorsydd Cymru Gweler LIFE Twyni Byw Gweler dangosyddion prosiect a amlinellir yn y cais.

- Pori'r ucheldiroedd
- Gwyddoniaeth dinasyddion 'LiDAR'
- Dolydd
- Gorwelion (yn cynnwys rhostir mynydd)
- Y cylch dŵr: mawn ac afonydd
- Coed, coetiroedd a gwrychoedd

Mae Cyfranogaeth, Cyfathrebu a Grantiau yn greiddiol i'r cynllun cyfan.

Gweler [Partneriaeth Tirwedd y Carneddau](#).

NRAP Amcan 4: Mynd i'r afael â'r prif bwysau ar rywogaethau a chynefinoedd		
Delio gyda ffactorau negyddol e.e., lleihau llygredd, defnyddio datrysiadau sydd wedi eu seilio ar natur, rhoi sylw i rywogaethau ymledol	<u>Prosiect LIFE Coedwigoedd Glaw Celtaidd Cymru</u> Nôd y prosiect £8M hwn yw gwella cyflwr 5 ACA yng ngorllewin Cymru sydd â chynefinoedd o'r math 'Coedwigoedd Glaw Celtaidd' a'u rhywogaethau arbennig. Gweler Coedwigoedd Glaw Celtaidd Cymru. Mae llawer o'r ffocws ar reoli a difa Rhywogaethau Estron Goresgynnol (Invasive Non-Native Species – INNS) megis <i>Rhododendron ponticum</i>, Jac y Neidiwr a phidyn-y-gog Americanaidd oddi fewn i'r ACAau a byffer 1km. Hefyd, mae elfen sylweddol o adfer Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol (PAWS). <u>Prosiect LIFE Afon Dyfrdwy</u> Prosiect £8M+ erbyn hyn ydi LIFE Afon Dyfrdwy i drawsnewid Afon Dyfrdwy a'i dalgylch drwy adfer yr afon a'i hamgylchedd i'w cyflwr naturiol. Buddiolwr cysylltiol ydi APCE. Mae camau gweithredu'r prosiect yn cynnwys: • diddymu cyfyngiadau ar bysgod yn ymfudo a chysylltedd ecolegol ehangach • adfer neu wella prosesau, nodweddion a chynefinoedd ffisegol afonol naturiol yn o leiaf 55km o afon • gwella arferion rheoli tir amaethyddol a choedwigaeth i leihau mewnbwn maethynnau a gwaddod i'r Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA). • sefydlu a meithrin perthnasau cadarnhaol tymor hir gyda rhanddeiliaid allweddol yn ystod cyfnod y prosiect a thu hwnt. Mae tynnu cored Erbistog eisoes wedi agor 4km arall o brif wythien yr afon ar gyfer silio llwyddiannus gan llyswod pendoll y môr (sea lamprey) hyd at Gored Mesur Manley Hall. <u>Prosiectau Rheoli Risg Llifogydd yn Naturiol (Natural Flood Risk Management - NFRM)</u> Gweithiodd APCE mewn partneriaeth â grŵp o 9 o ffermwyr o fewn dalgylch Afon Mynach, Cwmtirmynach i ymgymryd a gwaith NFRM 2023-2025. Sicrhawyd £160k o nawdd 'Tirweddau Cynaliadwy Lleodedd Cynaliadwy' Llywodraeth Cymru i wireddu'r gwaith. Roedd y prosiect yn anelu i liniaru'r llifoedd dŵr uchaf mewn cyrsiau dŵr trwy ddefnyddio datrysiadau wedi eu seilio ar natur i leddfu llifogydd yn is yn y dalgylch. Roedd gwaith yn cynnwys plannu gwrychoedd, plannu coed glan afon, gwahanu dŵr glan a budr (e.e. dargyfeirio dŵr rhag golchi deunyddiau mân o draciau i gyrsiau dŵr a gosod gwteri a 'downpipes' buarth), gosod tanciau storio dŵr, cafnau yfed a ffensio glan afon er mwyn lleihau sathru gan stoc o fewn ac o gwmpas cyrsiau dŵr. Fe wnaeth Partneriaethau Parciau Cenedlaethol sicrhau £67k o gyllid o ffynonellau preifat er mwyn i APCE ymgymryd â rhaglen o fesurau NFRM (creu pyllau, plannu cyfuchlinol a gosod argaeau tyllod) yn dalgylch Afon Dyfrdwy o amgylch Llanuwchllyn yn 2023-2024. Mae'r gwaith yma wedi cynnwys ac atgyfnerthu prosiect LIFE Afon Dyfrdwy sy'n weithredol yn y dalgylch. Gwelir awch rheolwyr tir i ymwneud â mesurau NFRM yn cael ei amlygu trwy'r prosiectau cydweithrediadol yma.	Gweler y dangosyddion prosiect. Gweler y dangosyddion prosiect yn LIFE Afon Dyfrdwy, e.e. • tynnu neu addasu 7 rhwystr i helpu pysgod i ymfudo • codi 36km o ffensys i greu coridorau ar lan yr afon • cyflwyno 4,250 tonnelli o raeau i'r afon o dan argaeau. Gweler dangosyddion prosiect NFRM Mynach e.e., 2.86km o wrychoedd newydd wedi eu plannu, 471 o goed glan afon wedi eu plannu, 2 ardal caled wedi'u gosod i leihau dŵr-ffo, 4 cafn dŵr a 2 danc dŵr 10,000 litr a kit dŵr-glaw wedi'u gosod i leihau stoc yn sathru mewn cyrsiau dŵr.

	<u>Partneriaeth Awyr Dywyll (Prosiect Nos).</u> Mae prosiect Awyr Dywyll Gogledd Cymru 'Prosiect Nos' wedi bod yn rhagorol o ran ymgysylltu cymunedau gogledd Cymru gyda buddion amryfal awyr dywyll. Gweithiwyd gyda nifer o fudiadau a busnesau i dreialu ôl-ffitio rhai o'r goleuadau gwaethaf gyda goleuadau sy'n cydymffurfio hefo safonau gwarchod awyr dywyll. Roedd hyn yn seiliedig ar arolwg wedi ei flaenoriaethu o oleuadau allanol ar draws 52 o safleoedd ar draws Eryri gan ymgynghorwyr anibynnol ac arbenigol. Esiamplau rhagorol o safleoedd sydd bellach yn arddangos arfer gorau o ran bod yn Awyr Dywyll Gyfeillgar yw Camp Hyfforddi'r Weinyddiaeth Amddiffyn yng Nghapel Curig, Gwersyll yr Urdd Glan Llyn ac adeiladau'r Youth Hostel Association (YHA) yn Ogwen, Penypass a Llanberis. Mae Gwesty John Lewis yn Y Bala yn y broses o ymgeisio i fod y busnes cyntaf yng Nghymru i gael 'Achrediad Awyr Dywyll' fydd yn eu helpu i ymestyn eu tymor a chynyddu'r nifer o ymwelwyr ar adegau tawelach o'r flwyddyn. Serch hynny, mae angen parhaus i helpu i gynyddu cyfraddau amnewid y goleuadau gwaethaf o ran safonau gwarchod awyr dywyll yn ac o amgylch Eryri, yn enwedig ger rhai o'r cynefinoedd mwyaf sensitif e.e. coridorau glan afon a choedwigoedd llydanddail brodorol. Yn hollbwysig, bu i ail Swyddog Awyr Dywyll yn gweithio ledled Tirweddau Dynodedig Cymru gychwyn yn gynnar yn 2023. Y ffocws ydi gwella ansawdd awyr dywyll Cymru a bioamrywiaeth. <u>Gwaith Rhywogaethau Estron Ymledol (INNS) y Ddyfrdwy</u> Pob blwyddyn mae Wardeiniaid APCE yn gweithio'n agos ar reolaeth INNS o fewn dalgylch Llyn Tegid – gweler Prosiect Rheoli INNS y Ddyfrdwy Uchaf Chanol y Ddyfrdwy. Wardeiniaid APCE sydd yn gyfrifol am gydlynw'r rhaglen rheoli barhaus (16+ mlynedd) ar gyfer Jac y Neidiwr a Chancwlwm Siapan yn nalgylch Llyn Tegid a'i llednentydd, sef rhan uchaf dalgylch yr afon Ddyfrdwy. <u>Menter Gwella Tirwedd y Grid Cenedlaethol (National Grid) – ariannu rheoli Rhododendron, adfer PAWS ac adfer terfynau traddodiadol.</u> Mae dau brosiect yn Nyffryn Maentwrog wedi derbyn arian (gwerth £200k yr un) er mwyn galluogi APCE a CNC i wella cysylltedd cynefinoedd ac annog bywyd gwyllt, diogelu coetiroedd hynafol a rheoli rhywogaethau ymledol megis <i>Rhododendron ponticum</i>, Canclwm Siapan a bambŵ. Mae rhain yn safleoedd serth iawn lle mae mynediad yn wael ofnadwy ac mae wedi cymryd blynyddoedd lawer i oresgyn y rhwystrau a'r heriau yma. Mae prosiect arall ('Gwylwch y Bwlch / Mind the Gap') yn yr ardal rhwng Talsarnau a Phenmorfa/Pentrefelin wedi derbyn £200k i wneud gwaith tebyg. <u>Datgarboneiddio</u> Mae'r Rhaglen Waith Corfforaethol yn cynnwys sawl menter ar gyfer ymateb i heriau newid hinsawdd, gan gynnwys: Effeithlonrwydd ynni a lleihau ôl-troed carbon adeiladau APCE i fod yn rhan annatod o'r Cynllun Rheoli Asedau newydd yn gyfochrol â 'Ffyniant i Bawb	Yn Nhachwedd 2025, ddaru'r prosiect basio'r ffigwr o 14, 625 o aelodau o'r cyhoedd sydd wedi mynychu digwyddiad Awyr Dywyll ers i Swyddog Awyr Dywyll y Prosiect Nos gychwyn mewn swydd. Gyda chyfanswm o 270 o ddigwyddiadau Awyr Dywyll wedi eu cynnal, mae hynny'n gyfartaledd o 54 digwyddiad y flwyddyn. Nifer o brosiectau 'ôl-ffitio' goleuadau wedi eu cwblhau. Gweler y dangosyddion prosiect. Dau safle PAWS i'w cynhaeafu o goed conwydd yn Nyffryn Maentwrog yn 2026-2027 a'u hail-stocio gyda choed llydanddail brodorol. Gweler y dangosyddion yn Rhaglen Waith Corfforaethol APCE e.e., targed o 45% o

	– Targedau Carbon Isel yr Ystâd Gyhoeddus’. • Mae rôl ‘Swyddog Carbon’ newydd wedi ei greu yn 2024. Mae’r swyddog yma yn arwain ar waith newid hinsawdd a gwaith prosiect carbon yr Awdurdod. • Mae’r Swyddog yn gweithredu’r ‘Strategaeth Carbon Isel 2024, gan wreiddio egwyddorion lliniaru ac addasu i newid hinsawdd i’r adolygiadau presennol o Gynllun Eryri a’r Cynllun Datblygu Lleol. Mae Asesiad Risg Newid Hinsawdd wedi ei ddrafftio sy’n adnabod yr heriau a’r cyfleoedd sy’n wynebu 9 Rhinwedd Arbennig Parc Cenedlaethol Eryri. • Fel aelod o un o grŵpiau technegol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (PSB) Gogledd Cymru, mae’r Awdurdod yn rhannu’r blaenoriaethau a’r gwersi sydd wedi eu hadnabod yn Asesiad Risg Newid Hinsawdd Lleol Eryri. • Datblygu Cynllun Datgarboneiddio er mwyn i APCE fod yn garbon niwtral erbyn 2030 yn seiliedig ar argymhellion yr adroddiad Astudiaeth Carbon a lleihau allyriadau gweddilledigol yn hytrach na dibynnu ar atebion yn seiliedig ar dir er mwyn cyflawni targedau Net Sero. Mae APCE eisoes wedi trydaneiddio rhan o’r fflud (lle’n ymarferol), sefydlu polisiau Caffael Gwyrdd a Plastig Un-tro, ac wedi lleihau allyriadau o adeiladau trwy osod paneli solar a ffenestri newydd yn ei Phencadlys. • Mae APCE wedi ymrwymo i’r ymgyrch ‘Râs i Sero’, gan gyflymu ymdrechion i ddatgarboneiddio, ac mae’n gweithio gyda theulu Parciau Cenedlaethol y Deyrnas Unedig (NPUK) i leihau allyriadau a blaenoriaethu gweithredu hinsawdd yn y rhanbarth â phartneriaid. • Tirweddau Cymru sy’n arwain grŵp gweithio o swyddogion carbon a hinsawdd Tirweddau Cymreig gan gymryd agwedd mwy holistig a chydweithredol i’r her hinsawdd. • Buddsoddwyd £107k gan APCE mewn prosiectau Datgarboneiddio Cymunedol yn 2024-2025. • Comisiynu adroddiad i nodi sut y gall yr Awdurdod gynorthwyo i sicrhau bod ardal y Parc Cenedlaethol yn garbon niwtral erbyn 2050 i gynnwys cyfeirnod penodol i reoli tir a gweithio tu hwnt i eiddo’r Awdurdod. • Cefnogi partneriaeth strategol gyda Llywodraeth Cymru, Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ac Arfordir Penfro ar Adfer Natur ac Atafaeliad Carbon yn Nhirweddau Dynodedig Cymru a chynnal swydd arweinydd strategol. Enghraifft o weithredu hyd yma yw’r fflud gynyddol o gerbydau trydan gan APCE all gael eu bwcio a’u defnyddio gan staff, a rhagor o bwyntiau gwefru cerbydau trydan wedi eu gosod mewn lleoliadau strategol. Enghraifft arall yw’r cynnydd sylweddol mewn gweithio gartref i staff ers 2020 a defnydd helaeth o Microsoft Teams i fynyachu cyfarfodydd sydd yn lleihau allyriadau cymudo.	deithiau o fewn Eryri’n defnyddio dulliau cynaliadwy erbyn 2040. Hefyd, dangosyddion fel: • Allyriadau kgCO₂e • Allyriadau wedi eu tynnu yn seiliedig ar ymyrraethau rheolaeth tir kgCO₂e • £’oedd wedi eu gwario ar brosiectau datgarboneiddio cymunedol.

	<u>Minc</u> Prif nod y prosiect hwn yw amddiffyn ac yn y pen draw cynyddu poblogaethau llygoden bengron y dŵr (<i>Arvicola amphibius</i>) ym Mharc Cenedlaethol Eryri. Mae'r Minc Americanaidd (<i>Neosvison vison</i>) ymledol anfrodorol wedi'i nodi fel un o'r prif fygythiadau i boblogaethau llygoden bengron y dŵr yn y DU, ac felly dyma brif darged ein hymdrechion. Mae APCE yn aelod o Fforwm Minc Gogledd Cymru ac yn gweithio'n agos gyda Menter Môn sy'n cwmpasu dalgylchoedd ar Ynys Môn a Phen Llŷn. Y nod ydi gwaredu minc Americanaidd o Ogledd-orllewin Cymru, mewn ffordd debyg i'r hyn a gyflawnwyd yn Ne-dwyrain Lloegr gan y Waterlife Recovery Trust (WRT) dan arweiniad Prof. Tony Martin. Mae'r cyrff yn cael eu hanfon i'r WRT ar gyfer darganfod oed yr unigolion ac ymchwil geneteg.	Ers cychwyn y prosiect yn Hydref 2024 mae APCE wedi llwyddo i reoli 33 minc Americanaidd gyda thrapiau sydd âg unedau rheolaeth pell, ac 16 minc arall fel digwyddiadau ad-hoc/trapio traddodiadol.

NRAP Amcan 5: Gwella ein tystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n gwaith monitro		
Gwella'r defnydd o dystiolaeth wrth wneud penderfyniadau	Mae gan APCE Gytundeb Lefel Gwasanaeth blynyddol gyda Cofnod (Gwasanaeth Gwybodaeth Amgylcheddol Gogledd Cymru) a bydd yn defnyddio data Cofnod wrth lunio penderfyniadau e.e., penderfyniadau polisi a chynllunio, cynllunio prosiectau. Mae staff maes APCE wedi eu hannog a'u hyfforddi i gyflwyno pob cofnodion biolegol ar-lein i Cofnod. Mae APCE yn gweithio'n agos gyda Cofnod er mwyn trosglwyddo data o wahanol ffynonellau e.e. adroddiadau ar arolygon biolegol a gyflwynir gyda cheisiadau cynllunio. Bu i Fforwm Eryri (trwy APCE) gomisiynu astudiaeth 'Bywyd Gwyllt Dan Glo' yn ystod 2020-2022 er mwyn ceisio asesu (yn fesuradwy ac yn ansoddol) rhai o effeithiau'r cyfnodau clo Covid-19 digynsail ar fywyd gwyllt gogledd-orllewin Cymru mewn saith lleoliad poblogaidd a phrysur o ran ymwelwyr. Bydd hyn yn waelodlin y gellir ail-ymweld â fo. Mae APCE yn bartner yn Rhaglen Monitro a Modelu'r Amgylchedd a Materion Gwledig (Environment & Rural Affairs Monitoring and Modelling Programme - ERAMMP). Nôd ERAMMP yw cyflawni rhaglen o fonitro a modelu sy'n casglu data ar draws tirwedd Cymru ac yn cysylltu unrhyw newidiadau i'w heffeithiau ar amrediad eang o fuddion gan gynnwys bioamrywiaeth. APCE sydd yn arwain ar lawer o'r gwaith mynediad ac ymgysylltu â thirfeddianwyr ar ran ERAMMP. Mae APCE yn ymchwilio i fwch tystiolaeth trwy weithio gydag adran Geneteg Coedwig y Forest Enterprise (FE) yng Nghaeredin i wneud ymchwiliad trwy ddefnyddio technegau meta-barcodio DNA o'r amrywiaeth geneteg yng nghoed poplys duon cynhenid (<i>Populus nigra</i> subsp. <i>betulifolia</i>) sy'n tyfu yn Eryri a'r cyffiniau. Mae hyn yn hysbysu rhaglen o gymryd tocion i uchafu'r amrywiaeth genetigol yng nghoed poplys duon ar gyfer eu plannu allan o 2023 ymlaen. Gan weithio â nifer o bartneriaid, mae APCE wedi bod yn casglu samplau o ddail o goed aethnen yng ngogledd-orllewin Cymru ers 2023. Mae'r dail yn cael eu gyrru i Forest Research yng Nghaeredin sy'n nodi os ydi'r goeden yn fenywaidd yntau gwrywaidd. Defnyddir technegau meta-barcodio DNA i ganfod os ydi coed yn rai unigol neu yn glonau o'u gilydd. Mae'r gwaith diweddar ar y goeden enigmataidd yma wedi cydio yn nychymyg nifer o bobl lleol ac wedi arwain at brosiect sydd ar hyn o bryd yn cael ei alw'n 'Adfer aethnen: coeden goll yng ngogledd-orllewin Cymru'.	Mae dangosyddion monitro cynllunio wedi eu cynnwys yn Adran 3 ac Atodiad 1 o Adroddiad Monitro Blynyddol 2022 CDLI APCE. Defnyddir data o ystod eang o ffynonellau yn ystod cynhyrchu Adroddiad Cyflwr y Parc bob 5 mlynedd. Nifer o gofnodion biolegol gan APCE wedi eu trosglwyddo i fas-data Cofnod. Gweler Bywyd Gwyllt Dan Glo. Gweler ERAMMP Adroddiad gan FE ar derfyn cwblhau'r ymchwil genetigol. Adroddiadau parhaus gan Forest Research wrth i'r gwaith ddatblygu.

	Mae APCE yn hwb lleol ar gyfer cydlynu casglu cyrff dyfrgwn marw sy'n bwydo i mewn i Brosiect Dyfrgwn Prifysgol Caerdydd a bas-data lleoliadau dyfrgwn marw Asiant Priffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru (North and Mid Wales Trunk Road Agent – NMWTRA). Mae'r Prosiect Dyfrgwn yn rhedeg cynllun arsylwi amgylcheddol hirdymor, gan ddefnyddio dyfrgwn a ganfyddir yn farw er mwyn archwilio difwynwyr ('contaminants'), heintiau a bioleg y boblogaeth ledled y DU. Mae gan un aelod o staff APCE drwydded i gyflawni monitro ac arolygon o glwydfannau ystlumod. Caiff y canlyniadau eu mewnbynnu i Cofnod, eu hadrodd i adran trwyddedu CNC, a'u gyrru fel cyfraniad i Raglen Monitro Cenedlaethol Ystlumod (National Bat Monitoring Programme - NBMP) y Bat Conservation Trust ac Adroddiadau Erthygl 17 CNC. Mae APCE yn hwb lleol ar gyfer codi ymwybyddiaeth o'r Cynllun Monitro Adar Ysglyfaethus (Predatory Bird Monitoring Scheme - PBMS), ac yn hwb ar gyfer casglu cyrff i'w gyrru i labordai'r Centre for Ecology and Hydrology (CEH). Mae APCE wedi prynu drôn ar gyfer nifer o ddibenion casglu data a monitro. Cafodd staff eu hyfforddi yn Hydref 2019 i fod yn beilotiaid drôn cymwys. Enghraifft o'u defnydd oedd cydweithio â Network Rail i fapio <i>Rhododendron ponticum</i> yn blodeuo ar y clogwyni môr ar Ystâd Network Rail rhwng Friog a Llwyngwrlil ym Mai-Mehefin 2020. Arweiniodd hyn at gynhyrchu 'orthomosaics' ansawdd uchel gan APCE. Fe wnaeth hyn alluogi ymgymrwyr Network Rail yn eu tro i gychwyn Gwedd 1 gwaith rheoli Rhododendron rhwng Tachwedd-Rhagfyr 2021, gyda gwaith dilynol Gwedd 2 yn cael ei gyflawni yn ystod 2023. Bydd gwaith dilynol Gwedd 3 yn digwydd yn 2026. Mae hyn wedi ychwanegu gwerth i'r prosiect LIFE Coedwigoedd Glaw Celtaidd Cymru. Defnyddir lluniau drôn yn rheolaidd ar gyfer dibenion ymgysylltu a mapio. Bydd staff APCE yn cynorthwyo CNC a rheolwyr tir gydag Arolwg Adar Hirgoes sy'n Bridio Cymru 2026. Bydd yr arolwg yn: • sicrhau bod gweithgareddau plannu coed yn dilyn dull "y goeden gywir, y lle cywir", heb amharu ar gynefin y gylfinir ac adar rhydiol eraill sy'n magu. • cefnogi rheoli cynefinoedd yn y dyfodol drwy gynlluniau fel y Cynllun Ffermio Cynaliadwy a Ffermio Bro. Mae data o arolygon Gylfinir Trawsfynydd 2023 a Chwmtirmynach 2024 yn bwydo fewn i'r gwaith yma.	Gweler Prosiect Dyfrgwn Prifysgol Caerdydd. Nifer y mannau peryclaf i ddyfrgwn lle mae mesurau lliniaru wedi eu gosod. Adroddiadau Erthygl 17 CNC a rhaglen NBMP y BCT Data o gyrff adar yn bwydo i'r PBMS - Predatory Bird Monitoring Scheme. Tri o staff APCE yn beilotiaid drôn cymwys. Nifer y prosiectau lle mae drôns wedi darparu data.

NRAP Amcan 6: Rhoi fframwaith llywodraethu a chymorth ar waith i gyflawni'r amcanion		
Sicrhau llywodraethu ar gyfer bioamrywiaeth o fewn APCE	Yn y pen draw, Prif Weithredwr ac Aelodau APCE sydd yn gyfrifol am sicrhau bod camau bioamrywiaeth yn cael eu gweithredu ledled yr Awdurdod.	Caiff y Ddyletswydd Bioamrywiaeth (trwy Amcanion yng Nghynllun Eryri) ei fonitro, ei adolygu a'i adrodd arno yn Adroddiad Monitro Blynnyddol Cynllun Eryri. Ceir adroddiad ar lywodraethiant yn Natganiad Llywodraethiant Blynnyddol APCE.
Darparu capasiti ar gyfer bioamrywiaeth	<u>Llefydd Lleol ar Gyfer Natur</u> Cynllun sydd wedi ei ariannu gan Lywodraeth Cymru a'i weinyddu gan Gyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC) sydd wedi ariannu nifer o agweddau adfer natur a chryfhau cysylltedd pobl gyda natur yn ystod cyfnod 2023-2025. Mae APCE wedi gweithio mewn partneriaeth agos gyda nifer o bartneriaid megis; Ymddiriedolaeth Afonydd Gogledd Cymru, Ymddiriedolaeth Genedlaethol, Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru, Y Dref Werdd, Gwesty Seren a GISDA yn ogystal a Chynghorau Cymuned Beddgelert, Llanelltyd a Llanuwchllyn er mwyn cyflawni agweddau gwahanol o'r prosiect. Roedd rhai o'r agweddau yn cynnwys creu gerddi cymunedol, creu meithrinfa goed cymunedol, plannu dolydd gwair a blodau gwyllt, adfer cynefin y misglen berlog ar yr Afon Eden, gwaredu rhywogaethau anfrodorol ymledol gyda grwpiau cymunedol, ôl-ffitio goleuadau â rhai sy'n cydymffurfio â safonau gwarchod Awyr Dywyll a phlannu coed Yw newydd mewn mynwentydd ar draws y Parc. Mae'r Cynllun wedi ariannu 2 Swyddog Bioamrywiaeth o fewn APCE i gyflawni'r prosiect a chydlynnu'r Bartneriaeth Natur. Mae APCE wedi derbyn cadarnhad o gyllid cynllun Lleoedd Lleol ar Gyfer Natur ar gyfer 2025 – Mawrth 2027. Mae gan APCE Ecolegydd (Cynllunio) ac Uwch Ecolegydd (Prosiectau). Mae'r swydd Swyddog Gwirfoddoli a Llesiant bellach ar strwythur staffio APCE, ac yn sicrhau gwell cydlyniant rhwng cyfleoedd gwirfoddoli a gwella bioamrywiaeth gyda phartneriaid. Mae Gwasanaeth Wardeiniaid yn ymwneud yn rheolaidd â chynnwys cymunedau lleol a grwpiau addysgol mewn gweithgareddau bioamrywiaeth trawstoriadol. Mae bioamrywiaeth yn greiddiol i fwyafrif prosiectau APCE. Cedwir cysylltiad agos gyda holl gynghorau cymuned Eryri trwy gynnal cyfarfodydd a chyfathrebu yn gyson, sy'n arwain at gyfleoedd i weithio â'n gilydd i hybu bioamrywiaeth. APCE sy'n darparu'r ysgrifenyddiaeth (Swyddog Bioamrywiaeth [Partneriaethau]) i Bartneriaeth Natur Eryri. Mae Swyddog Bioamrywiaeth (Adfer Natur) APCE yn cyd-lynnu llawer o'r gwaith adfer natur strategol Mae teulu Parciau Cenedlaethol y DU yn darparu Datblygiad Proffesiynol Parhaus (CPD) yn flynyddol ar ffurf cyfarfodydd/hyfforddiant 3-diwrnod ar gyfer	Gweler Partneriaeth Natur Eryri am flas o weithgareddau.

	grwpiau o gyfoedion e.e., Ecolegwyr y Parciau, Swyddogion Cyswllt Amaeth/Adnoddau Naturiol a.y.b.. Darperir arbenigedd mewnol mewn perthynas â choed gan Goedwigwr a Swyddog Coed & Choedlannau'r Awdurdod. Hwyluswyd sefydlu micro feithrinfeydd coed ym Mhlas Tan y Bwlch (Maentwrog), Henfaes (Abergwyngregyn) a Saron gan arian grantiau. Mae hyn wedi darparu cyfleoedd arbennig ar gyfer ymgysylltu â gwirfoddolwyr ac ysgolion lleol trwy ddigwyddiadau casglu hadau cymunedol ac wedi galluogi ACPE i westeio digwyddiadau fel Gweithai Boddlogelwch Meithrinfeydd Coed Llais y Goedwig yn Nhachwedd 2022 a Hydref 2025. Yn ogystal, mae APCE wedi gallu darparu dyddiau dysgu ar gyfer eraill sydd eisiau sefydlu micro feithrinfeydd coed yn lleol. Mae hyn yn darparu capasiti ar gyfer arwain ar amcanion y Goedwig Genedlaethol a Strategaeth Coed a Choetiroedd Eryri 2025-2125 100-mllynedd APCE cafodd ei fabwysiadu gan yr Awdurdod yn Ebrill 2025 yn dilyn ymgynghori helaeth. Bydd yn darparu canllaw a chynghor i gynllunwyr, perchenogion tir, rheolwyr tir, rhanddeiliaid a phobl lleol ar reoli coedwigoedd a choed yn y tirwedd. Bydd hefyd yn darparu canllaw a chynghor ar gyfer sefydlu coed a choedwigoedd newydd. APCE fydd yn arwain ar ei weithredu ond bydd ei gyflawni yn seiliedig ar gyfranogaeth a chydweithio gyda nifer o bartneriaid a phobl yn y Parc Cenedlaethol.	Nifer o wirfoddolwyr/ysgolion ynghlwm â diwrnodau casglu hadau (trwy amrywiaeth o brosiectau) (>150). Nifer o fynychwyr (18) Gweithdai Boddlogelwch Meithrinfeydd Coed Llais y Goedwig.
Cefnogi camau gweithredu o blaid bioamrywiaeth trwy gyllid a/neu bartneriaethau	<u>Partneriaeth Natur Lleol (PNLI) Cymru – Partneriaeth Natur Eryri (PNE)</u> Crewyd y cynllun a sefydlwyd gan Lywodraeth Cymru a enwir Lleoedd Lleol ar gyfer Natur (LILIGN) gyda'r prif nod o ddod â 'natur at garreg eich drws'. Cyflwynir y cynllun hwn trwy bum rhaglen unigol, ac mae un o'r rhaglenni hynny'n cyflwyno'r cynllun Partneriaethau Natur Lleol (PNLI). Cyflwynir y cynllun PNLi ym mhob Awdurdod Lleol a'r tri Pharc Cenedlaethol yng Nghymru, gan ganolbwyntio ar gryfhau'r cysylltiad rhwng cymunedau lleol a natur. Enw'r grŵp PNLi ym Mharc Cenedlaethol Eryri yw Partneriaeth Natur Eryri (PNE) sydd yn cael ei gydlynnu gan y Swyddogion Bioamrywiaeth. Y ffocws yw adeiladu rhwydwaith o bartneriaid o'r sector cyhoeddus, preifat a gwirfoddol, grwpiau cymunedol ac unigolion sy'n rhannu'r un ymgyrch i adfer a gwarchod natur yn Eryri gyda'n gilydd. Mae PNE yn cynnal cyfarfodydd chwarterol i bartneriaid ac aelodau brwdfrydig o'r gymuned leol. Mae hyn yn cynnig cyfle i fod gyda'n gilydd mewn un lle i ddal i fyny, gofyn cwestiynau, a rhannu diweddariadau prosiectau gwahanol trwy gyfres o gyflwyniadau. Yn ogystal a hyn, mae PNE yn casglu newyddion lleol a gwybodaeth ddiweddaraf y prosiectau hyn mewn bwletin misol. Caiff y bwletin yma ei rannu rhwng partneriaid trwy e-bost, ac yna ar gyfryngau cymdeithasol i ddiweddarau'r gynulleidfa ehangach. Mae pryniant y peiriant torri-gwair BCS trwy'r gronfa LILIGN wedi hwyluso rheolaeth dolydd blodeuog sydd fel arall dipyn bach yn anhylaw i'w rheoli, yn ogystal â gwaith i greu rhai newydd.	Cydlynnydd Bioamrywiaeth LNP Cymru APCE wedi ei hapwyntio yn Nhachwedd 2019 i wireddu amcanion prosiect LNP Cymru a gwaith bioamrywiaeth ehangach yn Eryri.

Aelod o staff ACPE yn defnyddio'r peiriant torri-gwair BCS ar ddarn o SoDdGA Llwyniarth sy'n llaith ac yn gyfoethog o ran rhywogaethau (Hydref 2025).

Fel aelod o Grŵp Awdurdodau Perthnasol Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA) Pen Llŷn a'r Sarnau (PLAS) a Grŵp Cyswllt PLAS, mae APCE yn cadeirio'r ddau Grŵp ac yn gwbl ymroddedig i'w gwaith. Ar hyn o bryd, mae APCE yn cyfrannu £3,100 yn flynyddol tuag at y gost o gyflogi Swyddog ACA Pen Llŷn a'r Sarnau. Mae APCE yn teimlo ei fod yn hollbwysig i'r rôl yma bod Awdurdodau Perthnasol eraill yn darparu cyllid craidd blynyddol i gadw Swyddog ACA Pen Llŷn a'r Sarnau mewn lle. Gyda threfniadau cyllido cyfredol (ar sail blwyddyn-i-flwyddyn ac ar sail prosiectau gan fwyaf) barn APCE yw bod risg sylweddol o beidio gallu cadw arbenigedd, rhwydweithiau a chydberthynas cymunedol rhagorol y swyddog sefydledig. Mae cefnogi'r Swyddog ACA yn hanfodol i amcan â blaenoriaeth Llywodraeth Cymru o gwrdd ag ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i sefydlu cynllun â thargedau i helpu i adfer cynefinoedd morwellt a morfeydd heli ar hyd ein harfordir. Yn ogystal, mae'n helpu i wireddu uchelgeisiau Fframwaith Rheoli'r Rhwydwaith o Ardaloedd Morol Gwarchodedig a chyfrannu at ddatblygu polisi ar garbon glas.

Sefydlwyd partneriaeth strategol gyda Llywodraeth Cymru ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ac Arfordir Sir Benfro ar Adfer Natur ac Atfaeliad Carbon yn Nhirweddau Dynodedig Cymru yn 2022-2025, gydag APCE yn cynnal swydd yr arweinydd strategol.

Mae partneriaethau sydd wedi eu creu drwy [Gynllun Partneriaeth Yr Wyddfa](#) a [Chynllun Eryri](#) yn cyflawni ystod eang o weithrediadau strategol ac amcanion prosiect mewn partneriaeth gydag ystod eang o sefydliadau, busnesau a grwpiau cymunedol ledled y Parc Cenedlaethol. Rhaglen wirfoddol yw [Caru Eryri](#) sy'n cael ei redeg mewn partneriaeth â Chymdeithas Eryri, y Bartneriaeth Awyr Agored

Gwella rheolaeth a chyfranogaeth gydag ACA PLAS e.e., treialu angorau helical ym Mhorthdinllaen er mwyn lleihau niwed i'r gwelyau morwellt. Nifer o blant sy'n ymwneud â'r Pecyn Addysg Tir a Môr a rei Newydd wedd.

Datblygiad canllaw strategol i ymateb i'r argyfyngau natur a hinsawdd.

Nifer o unigolion/busnesau yn derbyn achrediad Llysgennad Eryri e.e., 1356 achrediad efydd hyd at 14^{eg} Dachwedd 2025, gyda 1047 o'r

	a'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol. Nod y cynllun a'i wirfoddolwyr yw helpu i reoli effaith nifer cynyddol o ymwelwyr ar y Parc Cenedlaethol, yn enwedig yn y llefydd mwyaf poblogaidd.	rheini ym mynd ymlaen i gyflawni achrediad arian, a 919 o'r rheini yn cyflawni achrediad aur. Data Caru Eryri 2025 ydi: 76 o wirfoddolwyr 773 o oriau gwirfoddol 11 o arweinwyr gwirfoddol wedi'u hyfforddi 39 o shifftiau wedi'u harwain yn anibynnol 413.54kg o 'sbwriel wedi'i gasglu 71.69kg o ailgylchu 172 bag o 'sbwriel (485.23kg i gyd) 3,120m o lwybr wedi'i gynnal a chadw.

Adolygiad o ddyletswydd Adran6

Beth sydd wedi gweithio'n dda? Beth oedd y rhwystrau? Beth ydych am ei newid?

- Mae datblygiad Adrannau Partneriaethau a Chyfathrebu ag adnoddau gymharol dda wedi galluogi APCE i daclo mewn dull strategol a chydweithrediadol rhai o'r materion hirdymor cymdeithasol a systemig sy'n effeithio yn negyddol ar fioamrywiaeth ac ecosystemau Eryri. Enghreifftiau yw cyddylunio Cynllun Eryri, Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa, Cynlluniau Lleol, cynlluniau Caru Eryri a [Llysgennad Eryri](#) a chynhyrchu a gwireddu Strategaeth Hamdden, Strategaeth Gwirfoddoli, Strategaeth Parcio a Thrafnidiaeth, Strategaeth Economi Ymweld Cynaliadwy 2035 a Strategaeth Ymgysylltu â Thrigolion a Chymunedau Eryri. Mae hefyd wedi galluogi negeseuo cyflym a bachog i'r cyhoedd yn gyffredinol, llawer ohonynt nad o reidrwydd sy'n gyfarwydd â negeseuo ac egwyddorion 'côd cefn gwlad' yn flaenorol.
- Fe gyhoeddodd Llywodraeth Cymru 'Plymio Dwfn Bioamrywiaeth' yn 2022 ac mae'r argymhellion yr un mor berthnasol i Eryri ac ydynt i weddill Cymru. Er enghraifft, croesawn yn fawr Argymhelliad 1 – 'Gwella effeithlonrwydd o ran amddiffyn rhag effeithiau niweidiol datblygiad a bygythiadau / pwysau eraill drwy gynyddu capasiti a gallu mewn cyrff cyhoeddus perthnasol i gymryd camau gorfodi effeithiol lle bo angen'. Mae nifer o achosion o ddiffyg cydymffurfiaeth cynllunio posib sy'n effeithio yn negyddol ar fioamrywiaeth a gwydnwch ecoystemau yn dal heb eu datrys. Nid yw'r rhesymau yn gwbl glir – efallai nad ydynt i'w gweld yr un mor dear a rhai materion cydymffurfiaeth eraill mewn hinsawdd lle mae'r Adran Rheolaeth Datblygu a Chydymffurfiaeth wedi bod yn dennau iawn o ran adnoddau ers blynyddoedd lawer.
- Gall fod yn anodd derbyn gwyradau (derogations) gan Lywodraeth Cymru o gytundebau amaeth-amgylcheddol er mwyn rheoli tir yn ymaddasol yn Eryri (e.e., cyflwyno pori er mwyn rheoli ffrwydradau Jac y Neidiwr mor gynladwy â phosib). Gall fod yn anodd ofnadwy rheoli INNS (e.e., Rhododendron) yn effeithiol ar dir sydd o fewn rhai mathau o gytundebau Organic.
- Byddai hyfforddiant yn ddefnyddiol fel bod buddion datrysiadau 'clear-span' (o'u cymharu ag e.e., cwlferys) yn cael eu gwerthfawrogi'n ehangach o ran gwella prosesau ac ecosystemau afonol.
- Byddai hyfforddiant gan CNC i APCE ar oblygiadau safonau a thargedau ffosffadau yn ddefnyddiol dros ben.
- Efallai gall mwy o ffynonellau ariannu grant e.e., Cronfa Cymunedau Eryri gael amodau ynghlwm â nhw sy'n sicrhau rhagor o welliannau i fioamrywiaeth ar draws Eryri.
- Mae APCE yn teimlo ei fod yn hanfodol bwysig i barhad gweithredu amcanion morol sy'n seiliedig o amgylch ACA Pen Llŷn a'r Sarnau bod rhagor o gyllido craidd yn cael ei ddarparu tuag at gost cyflogi Swyddog ACA Pen Llŷn a'r Sarnau.
- Mae nawdd NPAP i APCE fel Partner Cyllido Strategol i CNC wedi gweithio'n arbennig o dda ar gyfer cyflawni adfer mawndiroedd ar raddfa yn Eryri a'r cyffiniau ers 2020. Yn y ddwy flynedd ddiwethaf wrth i dîm Grantiau CNC ddod yn fwy o ran o NPAP, mae'r rhaglen wedi dod yn fwy biwrocrataidd a llai hyblyg.
- Mae cronfeydd LIFE wedi bod yn ddigryffelyb o ran cyflawni gweithredoedd cadwraeth lle mae'u hangen fwyaf. Bydd yn ddiwrnod trist pan ddaw y prosiectau LIFE olaf i ben yn Eryri a Chymru yn 2027. Mae angen dybryd am gronfa cyffelyb domestig sydd yr un mor effeithiol.

Pa bryd a sut caiff dyletswydd Adran6 ei fonitro a'r cynllun Adran6 ei adolygu?

- Mae gofynion Adran6 eisoes yn y mecanwaith sydd yn cael ei ddefnyddio i adrodd ar Gynllun Eryri (sy'n cael ei adolygu bob 5 mlynedd) a'u hymgorffori yn Adroddiad Cyflwr y Parc. Mae hyn yn lleihau yr adnoddau sydd eu hangen i gydlynnu adroddiadau ac yn sicrhau fod Dyletswyddau Adran6 yn greiddiol yn rhaglenni gwaith yr Awdurdod a phrosesau craffu ei Haelodau.

CYFARFOD	Awdurdod
DYDDIAD	10 Rhagfyr 2025
TEITL	Gweithredu Argymhellion Archwilio Cymru yn dilyn Asesiad Risg
ADRODDIAD GAN	Prif Weithredwr
PWRPAS	Mae'r adroddiad hwn yn mynd i'r afael â'r argymhellion a wnaed gan Archwilio Cymru yn dilyn Asesiad Risg ar gyfer y flwyddyn 2024/25, sy'n cynnwys: • Cyflwyno polisi diogelu • Sicrhau bod y polisi'n cael ei rannu gyda swyddogion a gwirfoddolwyr • Darparu hyfforddiant i swyddogion ar ei gyflwyno • Sefydlu trefniadau i adolygu polisïau corfforaethol a dogfennau llywodraethu yn rheolaidd

1. Cyflwyniad

- Dechreuodd Archwilio Cymru (AC) Asesiad Sicrwydd a Risg o'r Awdurdod ym mis Ionawr yn cwmpasu'r cyfnod 2024/25. Mae'r Brîff a osodwyd ar gyfer hyn wedi'i gynnwys yn Atodiad 1 er gwybodaeth.
- Cwblhawyd yr adolygiad ehangach ym mis Mai 2025 a chynhaliwyd cyfarfod â swyddogion AC ar 7 Mai. Mae copi o'r llythyr a ddilynodd y cyfarfod hwn wedi'i gynnwys yn Atodiad 2. Bydd yr adroddiad hwn yn mynd i'r afael â'r materion a godwyd gan AC ynghyd â sut mae'r Awdurdod hwn wedi mynd i'r afael â nhw.

4. Materion a Godwyd

- Bydd yr Aelodau'n gweld o'r llythyr sydd wedi'i gynnwys yn Atodiad 2 mai'r materion arwyddocaol a godwyd fel rhan o'r gwaith hwn oedd:
  - Diffyg trefniadau ar gyfer diogelu oedolion a phlant agored rhag niwed y gallai fod yn rhyngweithio â nhw, a
  - Dim hyfforddiant i swyddogion nac Aelodau ar eu cyfrifoldebau diogelu
- Felly, daethpwyd i'r casgliad bod risg sylweddol nad oes gan yr Awdurdod drefniadau i amddiffyn pobl agored i niwed, sydd yn ei dro yn cynyddu'r risg na fydd yr Awdurdod yn sicrhau gwerth am arian.
- Canfuwyd hefyd nad oes gan yr Awdurdod ddull cyson, wedi'i amserlennu o adolygu ei bolisïau corfforaethol a'i ddogfennau llywodraethu, sydd wedyn yn lleihau'r ddibyniaeth y gall yr Awdurdod ei chael bod ei bolisïau a'i ddogfennau llywodraethu yn gyfredol.

8. Fel y gwelir o'r llythyr yn Atodiad 2, cytunwyd y byddai'r Awdurdod yn cymryd camau brys i:
- Gyflwyno polisi diogelu i sicrhau ei fod yn cydymffurfio â chanllawiau statudol
  - Sicrhau bod y polisi'n cael ei rannu ymhlith swyddogion a gwirfoddolwyr
  - Darparu hyfforddiant i swyddogion, gwirfoddolwyr ac Aelodau'r Awdurdod i hyrwyddo cyflwyno ei bolisi diogelu
  - Sefydlu trefniadau i adolygu polisiâu corfforaethol a dogfennau llywodraethu yn rheolaidd er mwyn sicrhau eu bod yn gyfredol ac yn cydymffurfio â deddfwriaeth

9. Camau a Gymerwyd

10. Yn dilyn yr argymhellion uchod, mae Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol wedi arwain ar gynhyrchu Polisi Diogelu newydd gyda mewnbwn sylweddol gan Swyddog Pobl Ifanc yr Awdurdod (dechreuodd y Swyddog Pobl Ifanc gyda'r Awdurdod ym mis Mehefin eleni). Derbyniwyd cyngor cyfreithiol allanol hefyd ar gynnwys y ddogfen. Mae'r ddogfen hon bellach wedi'i chwblhau, a chafodd ei chymeradwyo gan Dîm Arweinyddiaeth yr Awdurdod ar 24 Tachwedd. Mae copi o'r ddogfen hon wedi'i chynnwys yn Atodiad 3.
11. Os caiff ei gymeradwyo gan yr Aelodau heddiw, bydd y ddogfen yn cael ei rhannu ymhlith defnyddwyr, ac i gynorthwyo ei chyflwyno, bydd canllawiau pellach ar ei chymhwysiad ymarferol yn cael eu cynhyrchu wedi hynny, ynghyd â sesiynau hyfforddi i swyddogion, ac Aelodau a gwirfoddolwyr i ddilyn hyn. Bydd y canllawiau pellach hyn yn cael eu cynhyrchu'n gynnar yn y Flwyddyn Newydd a'r nod yw cwblhau'r sesiynau hyfforddi cychwynnol erbyn Gwanwyn 2026. Bydd hyfforddiant yn parhau yn y maes hwn wrth gws.
12. Er mwyn rheoli'r risg sy'n gysylltiedig ag absenoldeb y polisi hwn, dylid nodi bod yr Awdurdod wedi rhoi'r gorau i weithio gydag oedolion a phlant agored i niwed nes bod y mesurau hyn wedi'u gweithredu'n llawn.
13. O ran yr argymhelliad terfynol yn llythyr AC, mae mesurau bellach wedi'u rhoi ar waith i sicrhau bod yr holl bolisi a chanllawiau'n cael eu cadw'n gyfredol, ac ystyrir bod hyn wedi'i gwblhau.

14. Argymhelliad; — bod yr Aelodau'n

- Nodi cynnwys llythyr AC sydd wedi'i gynnwys yn Atodiad 2**
- Cymeradwyo'r Polisi Diogelu sydd wedi'i gynnwys yn Atodiad 3**
- Nodi y bydd canllawiau a hyfforddiant mwy manwl ar gymhwyso'r Polisi Diogelu yn digwydd erbyn Gwanwyn 2026, a**
- Nodi bod system ar waith i sicrhau bod yr holl ddogfennau a chanllawiau corfforaethol yn cael eu diweddarau.**

15. PAPURAU CEFNDIROL

Atodiad 1: Briff Archwilio Cymru ar gyfer Sicrwydd ac Asesiad Risg

Atodiad 2: Llythyr AC ar Ganfyddiadau Arwyddocaol yr Asesiad Risg

Atodiad 3: Polisi Diogelu Drafft Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Briff y Prosiect – Sicrwydd ac Asesu Risg – Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Blwyddyn archwilio: 2024-25

Dyddiad cyhoeddi: Rhagfyr 2024

Cyfeirnod cyhoeddi: 4658A2025

Mae'r adroddiad hwn wedi ei baratoi at ddefnydd mewnol Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri fel rhan o'r gwaith i'w gyflawni yn unol â swyddogaethau statudol.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Os derbynnir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildddefnyddio'r ddogfen hon i Archwilio Cymru swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Cynnwys

Briff y prosiect	
Cefndir	4
Sail gyfreithiol	4
Ein harchwiliad	4
Atodiadau	
Atodiad 1 – cwestiynau a meini prawf yr archwiliad	8
Atodiad 2 – hysbysiad prosesu teg	14

Briff y prosiect

Cefndir

- 1 Mae dyletswydd ar yr Archwilydd cyffredinol, o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru), i roi sicrwydd i'w hun bob blwyddyn bod awdurdodau wedi rhoi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio eu hadnoddau. Bydd yr archwiliad hwn hefyd yn helpu'r Archwilydd Cyffredinol i roi sicrwydd i'w hun bod awdurdodau'n gweithredu'n unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy ac i nodi lle rydym yn bwriadu gwneud rhagor o waith i brofi ei chymhwysiad.

Sail gyfreithiol

- 2 Mae'r prosiect hwn yn cael ei gyflawni er mwyn helpu i gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004) ac adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Gall hefyd lywio gwaith archwilio a wneir o dan bwerau a dyletswyddau eraill.
- 3 Mae ein hysbysiad prosesu teg wedi'i gynnwys yn **Atodiad 2** o'r briff prosiect hwn, ac mae'n rhoi gwybodaeth am y posibilrwydd o gasglu gwybodaeth bersonol gan yr Archwilydd Cyffredinol yn rhan o'r gwaith hwn.

Ein harchwiliad

Amcan yr archwiliad

- 4 Ein hamcanion ar gyfer yr archwiliad hwn yw:
  - helpu i gyflawni dyletswydd yr Archwilydd Cyffredinol i fodloni ei hun bod yr Awdurdod wedi rhoi trefniadau priodol ar waith er mwyn sicrhau ei fod yn defnyddio adnoddau'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol;
  - helpu i gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol;
  - llywio ein cynlluniau gwaith ar gyfer y blynyddoedd i ddod.

Cwestiynau archwilio

- 5 Bydd yr archwiliad hwn yn ceisio ateb y cwestiwn cyffredinol:
  - A oes gan yr Awdurdod drefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio ei adnoddau?
- 6 Mae **Atodiad 1** yn cynnwys y cwestiynau archwilio a'r meini prawf archwilio.

Cwmpas yr archwiliad

- 7 Bydd y prosiect hwn yn adolygu, ar lefel uchel, drefniadau corfforaethol a gwasanaeth allweddol yn yr Awdurdod. Gall y graddau yr ydym yn adolygu pob trefniant amrywio yn ôl ein hasesiad o risg archwilio.

- 8 Fel rhan o'n gwaith Sicrwydd ac Asesiad Risg, mae'n bosibl y byddwn hefyd yn gwneud gwaith dilynol ar gynigion ar gyfer gwella/argymhellion a gyhoeddwyd mewn adroddiadau blaenorol gan Archwilio Cymru.

Meini prawf archwilio

- 9 Mae **Atodiad 1** yn cynnwys y cwestiynau a'r meini prawf archwilio.

Dulliau archwilio

- 10 Byddwn yn dilyn dull seiliedig ar risg o adolygu trefniadau'r Awdurdod. Ar gyfer rhai agweddau ar drefniadau'r Awdurdod, efallai y bydd ein gwaith wedi'i gyfyngu i adolygiadau dogfennau lefel uchel. Ar gyfer trefniadau eraill, efallai y byddwn yn gwneud gwaith mwy sylweddol gan gynnwys, er enghraifft, cyfweiliadau ac arsylwi ar gyfarfodydd. Fel gofyniad sylfaenol, byddwn yn cyfweld â'r swyddogion a'r Aelodau hynny a nodir ym mharagraff 18. Rydym yn bwriadu cyflawni'r gwaith hwn yn barhaus yn ystod 2024-25.
- 11 Wrth gyflawni'r prosiect hwn, byddwn hefyd yn defnyddio canfyddiadau ein gwaith cyfredol a diweddar arall, canfyddiadau Arolygwyr a Rheoleiddwyr eraill, a gwaith systemau adolygu mewnol yr Awdurdod ei hun, megis swyddogaethau archwilio mewnol a throsolwg a chraffu'r Awdurdod.

Allbwn

- 12 Bydd trosolwg o ganfyddiadau ein gwaith Sicrwydd ac Asesu Risg yn cael ei adrodd yn ein Crynodeb Archwilio Blynyddol.

Amserlen

- 13 Mae **Arddangosyn 1** yn dangos amserlen lefel uchel y prif gamau archwilio.

Arddangosyn 1: amserlen archwilio

Cam	Dyddiad
Cyhoeddi briff y prosiect	Ionawr 2025
Rhyddhau allbwn drafft	Bydd yr allbwn cyffredinol yn cael ei gynnwys yn y Crynodeb Archwilio Blynyddol a gyhoeddir yn dilyn archwiliad o gyfrifon 2024-25.

Cam	Dyddiad
Rhyddhau/cyhoeddi allbwn terfynol	Bydd yr allbwn cyffredinol yn cael ei gynnwys yn y Crynodeb Archwilio Blynnyddol a gyhoeddir yn dilyn archwiliad o gyfrifon 2024-25.

Cysylltiadau Archwilio Cymru

- 14 Mae **Arddangosyn 2** yn nodi'r tîm Archwilio Cymru a fydd yn gweithio ar yr archwiliad hwn.

Arddangosyn 2: Cysylltiadau Archwilio Cymru

Enw a rôl	Manylion cyswllt
Gary Emery – Cyfarwyddwr Archwilio	Gary.Emery@archwilio.cymru
Tim Buckle – Rheolwr Archwilio Perfformiad	Tim.Buckle@archwilio.cymru
Rachel Freitag – Rheolwr Archwilio Ariannol	Rachel.Freitag@archwilio.cymru
Charles Rigby – Arweinydd Archwilio Perfformiad	Charles.Rigby@archwilio.cymru
Daniel Price – Uwch-archwilydd (Archwilio Ariannol)	Daniel.Price@archwilio.cymru

Amserlen gwaith maes

- 15 Byddwn yn cynnal ein gwaith maes yn unol â dewis iaith penodol y sefydliad. Byddwn yn gwneud pob ymdrech resymol i ddarparu ar gyfer dewis iaith unigolion yn ystod yr archwiliad, os byddwn yn cael gwybod ar adeg sefydlu'r gwaith maes.

Ceisiadau am ddogfennau

- 16 Byddwn yn adolygu ystod o ddogfennau sy'n ymwneud â threfniadau corfforaethol allweddol yr Awdurdod, y mae'r rhan fwyaf ohonynt yn debygol o fod ar gael i'r cyhoedd eisoes. Os hoffem wneud cais am ddogfennau ychwanegol neu os na fyddwn yn gwybod ble i gael gafael arnynt, byddwn yn cyfleu hyn drwy ein cyswllt/cysylltiadau allweddol ar gyfer gwaith archwilio perfformiad yn yr Awdurdod.

Cyfweliadau

- 17 Mae **Arddangosyn 3** yn nodi'r rhestr gychwynnol o bobl yr hoffem gyfweld â nhw yn ystod ein gwaith. Byddwn yn gwneud trefniadau ar gyfer y cyfweliadau hyn drwy ein cyswllt/cysylltiadau allweddol ar gyfer gwaith archwilio perfformiad yn yr Awdurdod.

Arddangosyn 3: cyfweleion

Teitl y swydd
Cadeirydd yr Awdurdod
Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio
Prif Weithredwr
Swyddog Adran 151
Swyddog Monitro
Pennaeth Adnoddau Dynol (AD)

Atodiad 1

Cwestiynau a meini prawf archwilio

Prif gwestiwn yr archwiliad: **A oes gan yr Awdurdod drefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio ei adnoddau?**

Arddangosyn 4: cwestiynau a meini prawf yr archwiliad

Cwestiynau lefel 2	Cwestiynau lefel 3	Meini prawf
1. A oes gan yr Awdurdod fframwaith gwneud penderfyniadau ar waith?	1.1 A oes gan yr Awdurdod ddogfennau/trefniadau polisi/llywodraethu allweddol ar waith sy'n gyfredol?	Mae gan yr Awdurdod ddogfennau/trefniadau polisi/llywodraethu allweddol ar waith, ac mae'r rhain yn gyfredol?
	1.2 A yw'r Awdurdod yn cynhyrchu'r adroddiadau statudol gofynnol ac yn mynd â nhw drwy'r broses ddemocrataidd?	Mae'r Awdurdod yn cynhyrchu'r adroddiadau statudol ac yn adrodd amynt yn ôl y gofyn.

Cwestiynau lefel 2	Cwestiynau lefel 3	Meini prawf
2. A oes gan yr Awdurdod ddull corfforaethol o reoli risgiau a pherfformiad?	2.1 A oes gan yr Awdurdod ddull corfforaethol o nodi, goruchwyllo a chraffu ar risgiau corfforaethol?	- Mae fframwaith rheoli risg priodol a chyfredol ar waith, ad wedi'i seilio ar bolisiâu, gweithdrefnau, a rolau a chyfrifoldebau clir. - Mae'r Tîm Rheoli Corfforaethol yn goruchwyllo ac yn craffu ar effeithiolrwydd y system rheoli risg, yn ogystal â risgiau corfforaethol. - Mae'r Pwyllgor Archwilio yn goruchwyllo ac yn craffu ar effeithiolrwydd y system rheoli risg.
	2.2 A oes gan yr Awdurdod ddull corfforaethol o nodi, goruchwyllo a chraffu ar berfformiad sefydliadol?	- Mae fframwaith rheoli perfformiad priodol, cynhwysfawr a chyfredol ar waith, wedi'i seilio ar rolau a chyfrifoldebau clir. - Mae'r tîm rheoli corfforaethol a'r Aelodau yn goruchwyllo ac yn craffu ar berfformiad y sefydliad. - Gwneir cysylltiadau rhwng mewnbwn, allbwn a chanlyniadau sy'n dangos gwerth am arian wrth reoli perfformiad.
	2.3 A oes gan yr Awdurdod ddull corfforaethol o oruchwyllo a chraffu ar systemau ar gyfer olrhain cynnydd er mwyn mynd i'r afael ag argymhellion a chanfyddiadau archwiliadau ac adolygiadau?	Mae systemau priodol ac effeithiol ar waith ar gyfer olrhain, ac argymhellion a chanfyddiadau archwiliadau ac adolygiadau eraill mewn modd amserol.

Cwestiynau lefel 2	Cwestiynau lefel 3	Meini prawf
3. A oes gan yr Awdurdod gynllun corfforaethol cymeradwy cyfredol ac a yw'n goruchwyllo'r modd y caiff ei gyflawni?	3.1 A oes gan yr Awdurdod gynllun corfforaethol cymeradwy sy'n cynnwys blaenoriaethau/amcanion strategol clir a chanlyniadau arfaethedig?	- Mae'r Awdurdod wedi pennu, mynegi a mabwysiadu gweledigaeth glir a strategaeth hirdymor, ac mae'r Awdurdod wedi dangos ei fod wedi ystyried yr egwyddor datblygu cynaliadwy. - Mae'r cynllun corfforaethol yn cynnwys blaenoriaethau/amcanion strategol a chanlyniadau clir sy'n cynorthwyo monitro ac adrodd.
	3.2 A yw'r tîm rheoli corfforaethol a'r Aelodau'n goruchwyllo'r gwaith o weithredu a chyflawni, ac yn monitro canlyniadau'r cynllun corfforaethol?	Mae'r tîm rheoli corfforaethol ac Aelodau'n goruchwyllo'r gwaith o weithredu a chyflawni, ac yn monitro canlyniadau'r cynllun corfforaethol yn ddigon rheolaidd.
4. A oes gan yr Awdurdod ddull corfforaethol o ymdrin â chynllunio ariannol, rheolaeth ariannol, a pherfformiad ariannol ei gyllidebau refeniw a chyfalaf?	4.1 A gyflawnodd yr Awdurdod yn erbyn ei gyllideb ar gyfer 2023-24?	- Cyflawnwyd cyllideb alldro yr Awdurdod yn effeithiol yn erbyn ei gyllideb arfaethedig ar gyfer refeniw a chyfalaf. - Lle gwnaed newidiadau i'r gyllideb yn ystod y flwyddyn, adroddwyd a chofnodwyd y newidiadau hyn yn dryloyw.
	4.2 A yw'r Awdurdod wedi pennu cyllideb gytbwys ar gyfer 2024-25?	Mae'r Awdurdod wedi pennu cyllideb gytbwys ar gyfer 2024-25.

Cwestiynau lefel 2	Cwestiynau lefel 3	Meini prawf
	4.3 A oes gan yr Awdurdod CATC cyfredol?	Mae gan yr Awdurdod CATC cyfredol sy'n nodi ei fwich ariannu a phwysau o ran costau, a ategir gan ragdybiaethau cynllunio rhesymol.
	4.4 A oes gan yr Awdurdod ddull corfforaethol o oruchwyllo a chraffu ar reolaeth ariannol?	- Mae trefniadau rheoli ariannol yn effeithiol, a chânt eu goruchwyllo'n briodol gan yr Awdurdod. - Mae'r Awdurdod yn sicrhau goruchwyliaeth briodol o drefniadau a pherfformiad sy'n ymwneud â chaffael a gwrth-dwyll. - Cyflwynir datganiadau ariannol ar amser, nid ydynt yn cynnwys unrhyw gamddatganiadau perthnasol, a cheir barn archwilio lân.
	4.5 A yw'r Awdurdod yn goruchwyllo ac yn craffu'n briodol ar berfformiad ariannol?	- Mae'r Awdurdod yn cael adroddiadau cywir, tryloyw ac amserol ar berfformiad ariannol, yn ogystal â'r heriau ariannol, y risgiau a'r camau lliniaru allweddol. - Mae'r Awdurdod yn craffu ar asesiadau parhaus sefyllfa ariannol y sefydliad yn briodol.

Cwestiynau lefel 2	Cwestiynau lefel 3	Meini prawf
5. A oes gan yr Awdurdod ddull corfforaethol o ymdrin â swyddogaethau galluogi corfforaethol allweddol, gan gynnwys cynllunio'r gweithlu, rheoli asedau a digidol?	5.1 A oes gan yr Awdurdod ddull corfforaethol o gynllunio'r gweithlu?	Mae gan yr Awdurdod gynllun gweithlu cyfredol a chymeradwy ar waith.
	5.2 A oes gan yr Awdurdod ddull corfforaethol o reoli asedau?	Mae gan yr Awdurdod gynllun rheoli asedau cyfredol a chymeradwy ar waith.
	5.3 A oes gan yr Awdurdod ddull corfforaethol o ymdrin â digidol?	Mae gan yr Awdurdod strategaeth ddigidol gyfredol a chymeradwy ar waith.
6. A yw'r Awdurdod yn adolygu ei drefniadau llywodraethu cyffredinol?	6.1 A yw'r Awdurdod wedi cynnal a chyflwyno adroddiad ar asesiad llywodraethu blynyddol?	Mae'r Awdurdod wedi cynhyrchu ac adrodd ar asesiad llywodraethu blynyddol yn unol â'r canllawiau¹.

¹ Fframwaith Sicrhau Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol: Rhifyn 2016, CIPFA (tudalennau 23-24) a Sicrhau Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol: Nodiadau Canllaw i Awdurdodau Cymru Rhifyn 2016, SOLACE (tudalennau 50-51)

Cwestiynau lefel 2	Cwestiynau lefel 3	Meini prawf
	6.2 Yn seiliedig ar yr wybodaeth sydd gan Archwilio Cymru am yr Awdurdod, a yw'r asesiad llywodraethu blynyddol yn gynrychiolaeth deg?	Yn seiliedig ar y wybodaeth sydd gan Archwilio Cymru am yr Awdurdod, mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn adlewyrchiad cytbwys a theg o'r sefyllfa yn yr Awdurdod.

Atodiad 2

Hysbysiad prosesu teg

Dyddiad cyhoeddi: Rhagfyr 2024

Mae'r hysbysiad preifatrwydd hwn yn dweud wrthyhych sut mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn prosesu gwybodaeth bersonol a gesglir mewn cysylltiad â'r gwaith a wnawn.

Pwy ydym ni a beth rydym yn ei wneud

Mae gwaith Archwilydd Cyffredinol Cymru yn cynnwys archwilio sut mae cyrff cyhoeddus yn rheoli ac yn gwario arian cyhoeddus, ac mae Swyddfa Archwilio Cymru yn darparu'r staff a'r adnoddau i'w alluogi i gyflawni ei waith. Mae Archwilio Cymru yn nod masnach ar gyfer Swyddfa Archwilio Cymru ac yn hunaniaeth ymbarél ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru.

Diben y prosesu

Byddwn yn defnyddio data personol wrth arfer ein pwerau a'n dyletswyddau, sy'n ymwneud yn bennaf ag archwilio cyrff cyhoeddus a gweithgareddau i gefnogi gwaith o'r fath.

Swyddog Diogelu Data (DPO)

Gellir cysylltu â'n Swyddog Diogelu Data dros y ffôn ar 029 2032 0500 neu drwy e-bost yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Y cyfreithiau perthnasol

Rydym yn prosesu eich data personol yn unol â deddfwriaeth diogelu data, gan gynnwys Deddf Diogelu Data 2018 (DPA) a Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol y DU (GDPR). Ein seiliau cyfreithlon ar gyfer prosesu yw'r pwerau a'r dyletswyddau a nodir yn Neddffau Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a 2013, Deddfau Llywodraeth Cymru 1998 a 2006, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a deddfwriaeth amrywiol sy'n sefydlu cyrff cyhoeddus penodol, megis Deddf Safonau Gofal 2000.

Mae rhagor o fanylion ar gael yn ein cyhoeddiad, [Canllawiau ar ddeddfwriaeth archwilio cyhoeddus Cymru](#), sydd ar gael ar ein gwefan.

Yn dibynnu ar y pŵer neu'r swyddogaeth benodol, mae'r seiliau statudol hyn yn dod o dan Erthygl 6(c) ac (e) o GDPR y DU—prosesu sy'n angenrheidiol er mwyn cydymffurfio â rhwymedigaeth gyfreithiol, ar gyfer cyflawni tasg a gyflawnir er budd y cyhoedd neu wrth arfer awdurdod swyddogol.

Pan fyddwn yn prosesu data categori arbennig, y sail gyfreithiol ychwanegol ar gyfer prosesu hyn fel arfer fydd Erthygl 9(2)(g) o GDPR y DU (ynghyd â pharagraff 6 Atodlen 1 Deddf Diogelu Data 2018) sy'n ymwneud ag arfer swyddogaeth statudol ar gyfer rhesymau o fudd cyhoeddus sylweddol.

Sut rydym yn cael eich data personol

Gellir cael y data personol rydym yn ei gasglu ac yn ei brosesu fel rhan o'n gwaith gennych yn uniongyrchol (e.e. os byddwn yn cysylltu â chi i ofyn cwestiynau penodol neu ofyn am ragor o wybodaeth mewn cysylltiad â'n gwaith), neu gan gyrff perthnasol, gan gynnwys y rhai rydym yn eu harchwilio, drwy arfer hawliau mynediad yr Archwilydd Cyffredinol.

Pwy fydd yn gweld y data?

Bydd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru a staff perthnasol Swyddfa Archwilio Cymru, megis y tîm astudio, fynediad at y wybodaeth a ddarperir gennych. Mae'n bosibl y caiff eich data ei rannu'n fewnol yn Archwilio Cymru at y dibenion a ddisgrifir yn yr hysbysiad hwn.

Efallai y bydd ein hadroddiad cyhoeddedig yn cynnwys rhywfaint o'ch gwybodaeth, ond byddwn yn cysylltu â chi cyn i unrhyw wybodaeth a gaiff ei chyhoeddi nodi pwy ydych—gweler hefyd 'eich hawliau' isod.

Efallai y byddwn yn rhannu eich gwybodaeth â'r canlynol:

- a) uwch-reolwyr yn y corff/cyrff archwiliedig cyhyd â bod angen ar gyfer arfer ein pwerau a'n dyletswyddau;
- b) rhai cyrff cyhoeddus eraill/cyrff adolygu gwasanaethau cyhoeddus, megis Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, Arolygiaeth Gofal Cymru (Gweinidogion Cymru), Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru (Gweinidogion Cymru), Estyn ac Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, pan fo'r gyfraith yn caniatáu neu'n ei gwneud yn ofynnol, megis o dan adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Am ba hyd y byddwn yn cadw'r data

Yn gyffredinol, byddwn yn cadw eich data am chwe blynedd, er y gallai hyn gynyddu i 25 mlynedd os yw'n cefnogi adroddiad cyhoeddedig—byddwn yn cysylltu â chi cyn cyhoeddi unrhyw wybodaeth sy'n eich adnabod—gweler hefyd 'eich hawliau' isod. Ar ôl 25 mlynedd, mae'r cofnodion naill ai'n cael eu trosglwyddo i Archif Genedlaethol y DU neu'n cael eu dinistrio'n ddiogel. Yn ymarferol, ychydig iawn o wybodaeth bersonol sy'n cael ei chadw y tu hwnt i chwe blynedd.

Ein hawliau

Mae gan Archwilydd Cyffredinol Cymru hawliau i gael gwybodaeth, esboniad, a chymorth o dan baragraff 17 o atodlen 8 Deddf Llywodraeth Cymru 2006, adran 52 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, adran 26 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 ac adran 98 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Ceir rhagor o wybodaeth yn ein [taflen Hawliau Mynediad](#) sydd ar gael ar ein gwefan. Gall fod yn drosedd y gellir ei chosbi gan ddirwy i berson fethu â darparu gwybodaeth sy'n dod o fewn hawliau mynediad Archwilydd Cyffredinol Cymru, ond nid yw trosedd o'r fath yn berthnasol i arolygon o'r cyhoedd, nad ydynt yn cael eu cynnal gan ddefnyddio'r hawliau mynediad statudol uchod.

Eich hawliau

Mae gennych hawliau i ofyn am gopi o'r wybodaeth bersonol gyfredol a gedwir amdanoch ac i wrthwynebu prosesu data sy'n achosi difrod a gofid diwarant a sylweddol.

I gael copi o'r wybodaeth bersonol sydd gennym amdanoch neu i drafod unrhyw wrthwynebiadau neu bryderon, ysgrifennwch at y Swyddog Gwybodaeth, Swyddfa Archwilio Cymru, 1 Cwr y Ddinas, Stryd Tyndall, Caerdydd, CF10 4BZ, neu e-bostiwch swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru. Gallwch hefyd gysylltu â'n Swyddog Diogelu Data yn y cyfeiriad hwn.

Gallwch hefyd gysylltu â Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth i gael rhagor o wybodaeth am eich hawliau o dan gyfraith diogelu data, neu os hoffech gwyno am sut yr ymdrinnir â'ch data personol, yn: Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth, Wycliffe House, Water Lane, Wilmslow, Swydd Gaer, SK9 5AF, neu drwy e-bost yn casework@ico.gsi.gov.uk neu dros y ffôn ar 01625 545745.

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.
We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.

Jonathan Cawley
 Prif Weithredwr
 Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri
 Swyddfa'r Parc Cenedlaethol
 Penrhyndeudraeth
 Gwynedd
 LL48 6LF

1 Cwr y Ddinas / 1 Capital Quarter
 Caerdydd / Cardiff
 CF10 4BZ
 Ffôn / Tel: 029 2032 0500
 Ffacs / Fax: 029 2032 0600
 Ffôn testun / Textphone : 029 2032 0660
info@audit.wales / post@archwilio.cymru
www.audit.wales / www.archwilio.cymru

Dyddiad cyflwyno: 29 Mai 2025

Annwyl Jonathan,

Canfyddiadau arwyddocaol ein hasesiad risg

Diolch am gyfarfod â ni ar 7 Mai 2025 ar gyfer ein cyfarfod cyflwyniadol lle y gwnaethom drafod nifer o faterion pwysig yn ymwneud ag Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (yr Awdurdod). Roeddem yn gwerthfawrogi'r cyfle i gael deialog adeiladol ac i rannu ein sylwadau. Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r canfyddiadau arwyddocaol o'n hasesiad risg, gan gynnwys y materion a drafodwyd gennym yn ystod ein cyfarfod.

Fel y trafodwyd, mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol fodloni ei hun bod gan yr Awdurdod drefniadau priodol i sicrhau ei fod yn defnyddio adnoddau yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol (gelwir hyn yn 'werth am arian').¹ Er mwyn cyflawni'r ddyletswydd hon, rydym yn cynnal archwiliadau pwrpasol ac adolygiad ehangach o drefniant sylweddol yr Awdurdod i sicrhau gwerth am arian. Cynhelir ein hadolygiad ehangach trwy asesiad risg sydd hefyd yn llywio pwyslais ein gwaith archwilio yn y dyfodol. Erbyn hyn, rydym wedi cwblhau ein hasesiad risg o'r Awdurdod ar gyfer 2024-25 ac wedi nodi materion arwyddocaol i dynnu'ch sylw atynt.

---

¹ Adran 17(d), [Deddf Archwilio Cyhoeddus \(Cymru\) 2004](#)

Rydym wedi darganfod nad oes gan yr Awdurdod drefniadau ar gyfer diogelu oedolion a phlant agored i niwed y gallai ryngweithio â nhw. Nid oes gan yr Awdurdod bolisi diogelu ar waith ac nid yw wedi hyfforddi swyddogion nac aelodau ar eu cyfrifoldebau diogelu. Mae hyn yn golygu bod risg sylweddol nad oes gan yr Awdurdod drefniadau i amddiffyn pobl agored i niwed. Mae diffyg trefniadau diogelu hefyd yn cynyddu'r risg na fydd yr Awdurdod yn sicrhau gwerth am arian.

Mae'r Cod Ymarfer Diogelu statudol yn cynnwys categorïau o sefydliadau y dylai fod polisïau diogelu ganddynt. Mae hyn yn cynnwys atyniadau a gweithgareddau twristiaeth a hamdden, y byddai'r Parc Cenedlaethol yn enghraifft ohonynt. Ein disgwyliad yw y dylai fod gan yr Awdurdod drefniadau diogelu i gyflawni'r cyfrifoldeb hwn a diogelu pobl sy'n rhyngweithio â'r parc a'r Awdurdod.

Gallai enghreifftiau o'r trefniadau y byddwn yn disgwyl eu gweld, ond nid o reidrwydd yn gyfyngedig iddynt, gynnwys polisi diogelu a hyfforddiant i swyddogion ac aelodau ar eu cyfrifoldebau. Gallent hefyd gynnwys arweinydd (arweinwyr) diogelu o fewn sefydliad i sicrhau ei fod yn bodloni ei gyfrifoldebau tuag at bobl agored i niwed. Gwnaethom ddarganfod hefyd nad oes gan yr Awdurdod ddull cyson, wedi'i drefnu o adolygu ei bolisïau corfforaethol a'i ddogfennau llywodraethu. Mae hyn yn golygu na all yr Awdurdod sicrhau ei hun bod ei bolisïau yn gyfredol ac yn cydymffurfio â gofynion statudol neu ofynion eraill. Mae hefyd yn lleihau'r hyder y gall yr Awdurdod fod ag ef bod ei bolisïau a'i ddogfennau llywodraethu yn gyfredol o ran ei gefnogi i gyflawni ei amcanion. Mae hyn hefyd yn risg sylweddol nad oes gan yr Awdurdod drefniadau ar waith i sicrhau gwerth am arian.

Fel y nodir uchod, rydym wedi trafod y materion hyn gyda chi ac yn cydnabod eich bod yn derbyn yr angen i'r Awdurdod ymdrin â nhw.

Felly, rydym yn argymhell bod yr Awdurdod yn cymryd camau brys i wneud y canlynol

- Cyflwyno polisi diogelu i sicrhau ei fod yn cydymffurfio â chanllawiau statudol.
- Sicrhau bod y polisi yn cael ei gyfleu i swyddogion a gwirfoddolwyr a'i rannu gyda nhw.
- Hyfforddi swyddogion, gwirfoddolwyr, ac aelodau'r Awdurdod i ategu cyflwyno ei bolisi diogelu.
- Sefydlu trefniadau i adolygu polisïau corfforaethol a dogfennau llywodraethu yn rheolaidd i sicrhau eu bod yn gyfredol ac yn cydymffurfio â deddfwriaeth.

Edrychwn ymlaen at weithio'n adeiladol gyda'r Awdurdod wrth i chi ymdrin â'r materion a nodwyd yn y llythyr hwn. Rydym yn bwriadu gwneud gwaith dilynol ar yr ymateb i'n hargymhellion yn ystod 2025-26. Gofynnwn hefyd i'r llythyr hwn gael ei rannu â Phwyllgor Perfformiad ac Adnoddau'r Awdurdod er mwyn iddynt eu hysbysu.

Yn gywir,

Matthew Edwards

Arweinydd Ymgysylltu, Archwilio Cymru

DYDDIEDIG

2025

POLISI DIOGELU

CYNNWYS

1.	Ynglŷn â'r polisi hwn	1
2.	Cwmpas y polisi hwn	1
3.	I bwy mae'r polisi hwn yn berthnasol?	2
4.	Pwy sy'n gyfrifol am y polisi hwn?	2
5.	Eich cyfrifoldebau chi	2
6.	Recriwtio	3
7.	Gwiriadau DBS	4
8.	Gweithio gyda Phlant ac Oedolion Ifanc.	5
9.	Adnabod arwyddion o gam-drin mewn Plant	5
10.	Ymateb i arwyddion o gam-drin mewn Plant	7
11.	Cydnabod cam-drin oedolion sydd mewn perygl	8
12.	Ymateb i gam-drin oedolion sydd mewn perygl	9
13.	Arferion Gweithio gyda Phlant ac Oedolion Ifanc	10
14.	Arferion Gweithio gydag Oedolion mewn Perygl	11
	Atodlen 1	12
	Atodlen 2	16

1. Ynglŷn â'r polisi hwn

- 1.1 Awdurdod y Parc Cenedlaethol (yr '**Awdurdod**') yw'r prif gorff cyhoeddus sy'n gyfrifol am y Parc Cenedlaethol a'i nod yw amddiffyn a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol a hyrwyddo cyfleoedd i'r cyhoedd ddeall a mwynhau rhinweddau arbennig y Parc Cenedlaethol. Wrth gyflawni'r swyddogaethau hyn, mae'n ofynnol i Awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol hefyd gefnogi lles economaidd a chymdeithasol cymunedau lleol y Parc Cenedlaethol.
- 1.2 Mae gennym ddyletswydd statudol i gael polisi a gweithdrefn diogelu ar waith, i sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau o'r fath yn cael eu rhoi ar waith ac i wirio addasrwydd gweithwyr neu wirfoddolwyr i weithio gyda phlant, pobl ifanc neu oedolion sydd mewn perygl.
- 1.3 Rydym yn cydnabod, wrth hyrwyddo ein hamcanion, ein bod yn ymgymryd â gweithgareddau a allai fod yn berthnasol, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, i blant ac oedolion sydd mewn perygl. Mae diogelu yn rhan hanfodol o'n rhwymedigaethau fel sefydliad cyfrifol, gyda llywodraethu ac arferion da ar waith. Felly, rydym wedi ymrwymo i sicrhau ein bod yn gweithredu gyda'r bwriad o ddiogelu a hyrwyddo lles plant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl rhag unrhyw niwed a allai gael ei achosi oherwydd eu bod yn dod i gysylltiad â ni.
- 1.4 Byddwn yn rhoi blaenoriaeth gyfartal i gadw pob plentyn a pherson ifanc yn ddiogel waeth beth fo'u hoedran, anabledd, ailbennu rhywedd, hil, crefydd neu gred, rhyw, neu gyfeiriadedd rhywiol.

2. Cwmpas y polisi hwn

- 2.1 Diben y polisi hwn yw nodi'r fframwaith y byddwn yn ei ddefnyddio i gyflawni ein cyfrifoldebau dros ddiogelu plant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl. Byddwn yn:
  - (a) Gweithredu'r polisi a'r weithdrefn hon ar gyfer amddiffyn plant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl;
  - (b) Cydymffurfio â gofynion statudol mewn perthynas â dewis a phenodi unigolion sy'n ymgymryd â gwaith â thâl neu wirfoddol i ni;
  - (c) Sicrhau bod systemau ar waith lle mae'r rhai sy'n gofalu am blant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl yn cael eu hyfforddi a'u cefnogi;
  - (d) Gweithio'n rhagweithiol i gydnabod sefyllfaoedd lle gallai plant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl ddioddef niwed yn ystod y gweithgareddau a gyflawnwn;
  - (e) Herio unrhyw gamddefnydd o awdurdod gan unigolyn;
  - (f) Sicrhau bod systemau a gweithdrefnau ar waith i ganiatáu i unrhyw unigolyn sy'n ymwneud ag unrhyw gamau a gymerir gennym ni, ein gweithwyr, gwirfoddolwyr a/neu swyddogion, deimlo'n rhydd, yn gallu, ac yn cael eu hannog i godi eu pryderon mewn amgylchedd diogel, yn rhydd rhag niwed;
  - (g) Gwrando ar blant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl ac ymateb i'w pryderon mewn modd difrifol a sensitif yn unol â'r polisi hwn;

- (h) Ymateb yn gyflym i bryderon a godir;
  - (i) Cydweithredu ag awdurdodau lleol a/neu'r Heddlu lle bo'n briodol i ymchwilio i unrhyw honiadau, gan gynnwys rhannu gwybodaeth yn gyfrifol i gynorthwyo gyda'u hymchwiliad a'u hymholiadau;
  - (j) Sicrhau bod plant, pobl ifanc a'u teuluoedd yn gwybod am bolisiau diogelu ac amddiffyn plant y sefydliad a beth i'w wneud os oes ganddynt bryder;
  - (k) Meithrin diwylliant diogelu lle mae staff, gwirfoddolwyr a phlant yn gwybod sut y disgwylir iddynt ymddwyn ac yn teimlo'n gyfforddus yn rhannu pryderon;
  - (l) Lle bo'n briodol, ceisio a chael cyngor mewn perthynas â materion diogelu; a
  - (m) Chefnogi rhieni a gofalwyr lle bynnag y bo modd.
- 2.2 Nid yw'r polisi hwn yn rhan o unrhyw contract cyflogaeth na contract arall i ddarparu gwasanaethau a gallwn ei ddiwygio ar unrhyw adeg.

3. I bwy mae'r polisi hwn yn berthnasol?

- 3.1 Mae'r polisi hwn yn berthnasol i bob unigolyn sy'n cael ei gyflogi, yn gweithio, yn gwirfoddoli, neu'n gwneud interniaeth gyda'r Awdurdod. Mae hefyd yn berthnasol i unrhyw ymgynghorwyr trydydd parti, contractwyr hunangyflogedig, gweithwyr achlysurol, gweithwyr asiantaeth neu sefydliadau a gyflogir gan yr Awdurdod.

4. Pwy sy'n gyfrifol am y polisi hwn?

- 4.1 Y Cyfarwyddwr Rheoli Tir sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am weithredu'r polisi hwn yn effeithiol. Dylid adrodd awgrymiadau ar gyfer newidiadau i'r polisi hwn i'r Cyfarwyddwr Rheoli Tir.
- 4.2 Dylid cyfeirio unrhyw gwestiynau sydd gennych ynglŷn â chymhwyso'r polisi hwn o ddydd i ddydd at y Cynghorydd Adnoddau Dynol sydd hefyd yn Gydlynnydd Diogelu'r Awdurdod (y cyfeirir ato o hyn ymlaen fel y "Cydlynnydd Diogelu") yn y lle cyntaf.

5. Eich cyfrifoldebau

- 5.1 Credwn fod gan bawb gyfrifoldeb i hyrwyddo lles pob plentyn a pherson ifanc, i'w cadw'n ddiogel ac i ymarfer mewn ffordd sy'n eu hamddiffyn. Felly, mae pob cyflogai, gweithiwr, ymgynghorydd, contractwr hunangyflogedig, gweithiwr achlysurol, gweithwyr asiantaeth, gwirfoddolwr ac intern ("**Staff**") yn rhannu cyfrifoldeb i sicrhau diogelwch plant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl ym mhob gweithgaredd y maent yn ei ymgymryd ag ef.
- 5.2 Gall methu â dilyn y polisi diogelu hwn arwain at gamau disgyblu, terfynu cyflogaeth, neu derfynu contract, ac yn achos gwirfoddolwyr, gall torri'r polisi arwain at wahardd yr unigolyn rhag cymryd rhan yn yr Awdurdod.

6. Recriwtio

- 6.1 Rydym yn cydnabod bod gennym gyfrifoldeb i sicrhau bod y rhai sy'n gweithio gyda ni, yn gwirfoddoli gyda ni ac yn y pen draw yn ein cynrychioli yn ein gwaith yn ddiogel ac yn gallu gwneud eu gwaith.
- 6.2 Er ein bod yn cydnabod y gallai'r gymuned rydym yn gweithio ynddi deimlo fel amgylchedd lle gallwn ymddiried ym mhawb, mae gennym gyfrifoldeb moesol a chyfreithiol i sicrhau bod pob cam rhesymol yn cael ei gymryd i amddiffyn plant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl ac yr ydym yn gweithio gyda nhw.
- 6.3 Mae'n bwysig i'n hamcanion ac er mwyn cydymffurfio â'r polisi diogelu hwn ein bod yn sicrhau bod proses recriwtio ddiogel ar waith. Proses sy'n ystyried addasrwydd pob ymgeisydd yn ofalus ac yn drylwyr, mewn modd teg, tryloyw a chyson.
- 6.4 Er mwyn sicrhau bod gennym broses recriwtio ddiogel, mae'r Awdurdod wedi rhoi'r broses gyffredinol isod ar waith ar gyfer recriwtio, er y gallwn, lle bo'n briodol, wyro oddi wrth y broses hon:
- (a) **Cam un:** byddwn yn cael gwybodaeth gychwynnol gan yr ymgeisydd, naill ai drwy ffurflen gais neu ddulliau eraill. Bydd yr wybodaeth gychwynnol hon yn cynnwys enw llawn yr ymgeisydd, cyfeiriad, manylion cyswllt, profiad blaenorol o weithio gyda phlant, pobl ifanc ac oedolion mewn perygl. Byddwn hefyd yn gofyn i bob ymgeisydd am ganolwyr annibynnol a all dystio i hanes cyflogaeth a/neu wirfoddoli'r ymgeisydd.
  - (b) **Cam dau:** yn dibynnu ar y rôl a gofynion y rôl, byddwn yn gofyn i bob gweithiwr a gwirfoddolwr lenwi ffurflen hunan-ddatganiad. Bydd hyn yn gofyn am fanylion unrhyw gollfarnau a/neu honiadau troseddol parhaus, gan gynnwys euogfarnau sydd wedi "darfod", o dan Orchymyn Deddf Adsefydlu Troseddwyr 1974 (Esemptiadau) 1975.
  - (c) **Cam tri:** byddwn yn cyfweld â phob ymgeisydd am swyddi cyflogaeth yn ffurfiol, a lle bo'n briodol naill ai'n ffurfiol neu'n anffurfiol yn cyfweld â phob gwirfoddolwr i sicrhau eu bod yn gydnaws â nodau ac ethos y sefydliad ac yn ymwybodol o ddyletswyddau a chyfrifoldebau'r rôl.
  - (d) **Cam pedwar:** Pan wneir penderfyniad i benodi gwirfoddolwr neu recriwtio unigolyn, rhaid i'r unigolyn sy'n gyfrifol am y recriwtio hwnnw benderfynu a oes angen gwiriad y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (a adwaenir yn gyffredin fel y "**DBS**") ar gyfer y rôl a'r gwaith y bydd yr unigolyn yn ei wneud (mae rhagor o fanylion am wiriadau DBS yn adran 7 isod).
  - (e) **Cam pump:** Pan fo unigolyn wedi'i benodi ac wedi cwblhau gwiriad DBS boddhaol (os ystyrir ei fod yn briodol), dylai'r unigolyn sy'n gyfrifol am recriwtio adolygu pa hyfforddiant, os o gwbl, sy'n briodol i'r ymgeisydd neu'r gwirfoddolwr cyn dechrau eu rôl barhaol. Pan fydd unigolyn yn gweithio gyda phlant, pobl ifanc neu oedolion sydd mewn perygl, bydd yn briodol sicrhau eu bod wedi cael hyfforddiant ar amddiffyn a diogelu plant, gan gynnwys hyfforddiant ar y polisi hwn, sut i ymateb i bryderon a sut i uwchgyfeirio materion yn ôl yr angen. Gweler

y fframwaith hyfforddi, dysgu a datblygu [Diogelu | Gofal Cymdeithasol Cymru](#) a fydd yn helpu i benderfynu ar y lefel gywir o hyfforddiant a gweithredu'r Safonau Cenedlaethol Diogelu ar gyfer Hyfforddiant, Dysgu a Datblygu

- (f) **Cam chwech:** sicrhau bod pob unigolyn yn destun cyfnod prawf rhwng tri a chwe mis (yn ôl yr angen).

7. Gwiriadau DBS

- 7.1 Mae gwiriadau'r DBS yn caniatáu i ni fel sefydliad wirio gwybodaeth am unigolyn yn erbyn cofnodion heddlu cenedlaethol a lleol a'r rhestrau cyfrinachol a gedwir gan y DBS.
- 7.2 Dylid cynnal gwiriad DBS yng nghyfnodau olaf recriwtio, ar ôl gwneud penderfyniad (yn ddarostyngedig i wiriad DBS boddhaol) i recriwtio unigolyn. Rydym yn cydnabod bod gennym rwymedigaeth i gymryd camau recriwtio priodol o ran gwiriadau DBS.
- 7.3 Ni chaniateir i ni gynnal gwiriadau DBS ar bob unigolyn sy'n gweithio gyda neu'n dod i gysylltiad â phlant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl. Rhaid gwneud penderfyniad ar sail unigol drwy asesu'r rôl wirioneddol y bydd unigolyn yn ei chyflawni a lefel y cyswllt â phobl agored i niwed y bydd ganddynt.
- 7.4 Wrth benderfynu a ddylid cynnal gwiriad DBS, byddwn yn penderfynu a yw'r gweithgareddau y mae unigolyn yn cael ei recriwtio ar eu cyfer wedi'u rheoleiddio ai peidio. Mae'n ofyniad cyfreithiol cynnal gwiriad DBS "manylach" os yw'r swydd yn cynnwys gweithgaredd rheoleiddiedig. Rydym yn cydnabod ein rhwymedigaeth gyfreithiol i sicrhau nad yw unigolion sy'n gweithio i ni wedi'u gwahardd rhag ymgymryd â'r gweithgaredd hwnnw.
- 7.5 Mae diffiniad llawn o weithgaredd rheoleiddiedig Deddf Diogelu Grwpiau Agored i Niwed 2006 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Diogelu Rhyddid 2012, a chanllawiau manwl y llywodraeth ar gael yn fan hyn:
www.gov.uk/government/publications/dbs-guidance-leaflets
- 7.6 Efallai na fydd rhai gweithgareddau'n cynnwys mynediad sylweddol at blant, oedolion ifanc neu oedolion sydd mewn perygl. Mewn rhai achosion, efallai y bydd yn briodol cynnal gwiriad DBS safonol heb y gwiriad ychwanegol yn erbyn y "Rhestr Wahardd".
- 7.7 Os ydych chi'n ansicr a ddylid gofyn am wiriad DBS neu ba lefel o wiriad DBS i ofyn amdano ar gyfer ymgeisydd, yna siaradwch â'r Cydlynnydd Diogelu.
- 7.8 Weithiau efallai y byddwch yn derbyn gwiriad DBS, neu gall unigolyn ddatgelu bod ganddo gofnod diffygiol, sef pan fydd unigolyn wedi derbyn euogfarn, rhybudd, cerydd neu rybuddion terfynol neu wybodaeth gan yr Heddlu o'r blaen. Nid yw cofnod diffygiol o reidrwydd yn atal unigolyn rhag gweithio neu wirfoddoli gyda ni. Rhaid ystyried amgylchiadau pob unigolyn fesul achos.
- 7.9 Bydd rhai troseddau yn ei gwneud hi'n anghyfreithlon i'r unigolyn weithio gyda phlant a/neu oedolion sydd mewn perygl.
- 7.10 Cysylltwch â'r Cydlynnydd Diogelu i drafod cofnod diffygiol neu unrhyw bryderon ynghylch gwiriad DBS.

8. Gweithio gyda Phlant ac Oedolion Ifanc.

- 8.1 Rydym yn cydnabod pwysigrwydd amgylchedd diogel a gofalgarn ar gyfer plant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl yr ydym yn ymgysylltu â nhw. Byddwn yn gweithio i amddiffyn plant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl rhag esgeulustod, niwed corfforol, rhywiol ac emosiynol.
- 8.2 Bydd yr holl staff yn sicrhau eu bod, bob amser, yn dangos parch a dealltwriaeth o hawliau plant ac yn ymddwyn mewn ffordd sy'n adlewyrchu ein hegwyddorion fel y nodir isod.
- 8.3 Bydd ein harferion gwaith yn cael eu hysbrydoli gan yr egwyddorion isod:
- (a) Trin pawb gydag urddas a pharch.
  - (b) Grymuso pawb, yn enwedig plant, i ddiogelu eu hunain drwy wrando arnyn nhw, rhoi cyngor a gwybodaeth mewn iaith sy'n briodol i'w hoedran a'u dealltwriaeth.
  - (c) Bydd yr holl staff yn parchu'r ffiniau a osodir gan bob unigolyn y mae'n ymgysylltu ag ef, yn enwedig pobl ifanc. Lle bo modd, dylid cynnal pob cyswllt â phlant, pobl ifanc ac oedolion sydd mewn perygl mewn ffordd cyhoeddus. Dylai ymddygiad fod yn agored, yn dryloyw, yn atebol ac yn gydsyniol bob amser.
  - (d) Ni ddylai unrhyw aelod o staff ddefnyddio cosb gorfforol wrth ddisgyblu plant yn eu gofal, ac ni ddylent godi eu llais na gweiddi ar unrhyw un, gan gynnwys plant, oedolion ifanc nac oedolion sydd mewn perygl.
  - (e) Er bod staff yn cael eu hannog i barchu preifatrwydd plant, ni ddylent addo cadw cyfrinachau na dechrau sgysiau preifat neu glos gyda phlant na phobl ifanc. Lle bo'n briodol, sicrhewch fod eraill yn ymwybodol o'r cyfarfod ac ar gael i gefnogi.
  - (f) Sicrhewch bod rhiant neu warcheidwad yn ymwybodol bob amser o leoliad plentyn neu berson ifanc. Mae'n hanfodol cael caniatâd gwybodus cyn gweithio gyda phlant a phobl ifanc, a rhaid rhoi gwybodaeth i rieni am y gweithgaredd neu'r ddarpariaeth y mae eu plentyn yn bwriadu cymryd rhan ynddi a rhoi cyfle iddynt dynnu eu caniatâd yn ôl os nad ydynt am i'w plentyn gymryd rhan.

9. Adnabod arwyddion o gam-drin mewn plant

- 9.1 Mae'n bwysig bod y rhai sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc yn gallu adnabod arwyddion a symptomau o gam-drin, gan fod plant a phobl ifanc yn aml yn methu neu'n amharod i ofyn am gymorth yn uniongyrchol.
- 9.2 Gall cam-drin ddigwydd o fewn yr uned deuluol, o fewn sefydliadau neu yn y gymuned yn gyffredinol. Mae'n bwysig cydnabod y gall y camdrinwyr posibl fod yn:
- (a) Rhywun y mae'r plentyn yn ei adnabod, rhiant, brawd neu chwaer, perthynas arall neu ffrind i'r teulu neu gymydog.
  - (b) Unigolyn sydd â swydd mewn awdurdod neu ymddiriedaeth dros blant.

- (c) Gall camdriniwr fod yn unigolyn o unrhyw ryw ac o unrhyw gefndir.
- 9.3 Mae'n bwysig gwybod diffiniadau gwahanol fathau o gam-drin a'r arwyddion posibl i edrych amdanynt:
- (a) **Cam-drin Corfforol:** gall hyn gynnwys taro, ysgwyd, taflu, gwenwyno, llosgi, tagu, neu fathau eraill o anaf corfforol i'r plentyn. Mae arwyddion posibl o gam-drin corfforol yn cynnwys:
- (i) Anafiadau sy'n anghyson â'r esboniad/achos a roddwyd gan y plentyn a/neu'r rhiant.
  - (ii) Anafiadau mewn rhannau o'r corff nad ydynt fel arfer yn agored i gwympiadau, neu gemau garw (h.y., nid ar y dwylo na'r coesau).
  - (iii) Anafiadau nad ydynt wedi cael eu trin na'u cynnal gan weithiwr meddygol proffesiynol am amser anarferol o hir.
  - (iv) Amharodrydd plentyn i gymryd rhan mewn gemau a gweithgareddau gan gynnwys nofio.
  - (v) Poenau, cleisiau, brathiadau, llosgiadau, toriadau, toriadau a chrafiadau dro ar ôl tro neu heb eu hesbonio.
- (b) **Cam-drin Rhywiol:** mae hyn yn cynnwys gorfodi neu annog plentyn neu berson ifanc i gymryd rhan mewn gweithgaredd rhywiol, p'un a yw'r plentyn yn ymwybodol ai peidio. Gall gynnwys gweithgareddau cyswllt a di-gyswllt, fel annog neu orfodi plentyn i fod yn rhan o gynhyrchu neu wyllo pornograffi a/neu weithgaredd rhywiol. Mae arwyddion posibl o gam-drin rhywiol yn cynnwys:
- (i) Unrhyw honiad a wneir ynghylch cam-drin rhywiol.
  - (ii) Gormod o ddiddordeb mewn/neu wybodaeth fanwl am ymddygiad rhywiol oedolion.
  - (iii) Awgrym neu gyfranogiad mewn gweithgaredd rhywiol sy'n amhriodol i oedran.
  - (iv) Iaith, awgrymiadau neu syniadau amhriodol, sy'n bryfoclyd yn rhywiol.
  - (v) Anhwylderau cysgu difrifol gydag ofnau, ffobiâu, breuddwydion byw neu hunllefau.
  - (vi) Anhwylderau bwyta fel anorecsia a bwlimia.
- (c) **Cam-drin emosiynol:** gall hyn olygu achosi i ddatblygiad emosiynol plentyn gael ei effeithio'n ddifrifol ac yn barhaol, yn aml o ganlyniad i wawd a cham-drin geiriol. Mae'r rhan fwyaf o achosion o gam-drin yn cynnwys rhywfaint o gam-drin emosiynol, ond mae'n werth cofio y gall cam-drin emosiynol ddigwydd ar ei ben ei hun hefyd. Gall arwyddion o gam-drin emosiynol gynnwys:
- (i) Newidiadau mewn hwyliau neu ymddygiad.

- (ii) Plentyn yn dawedog neu natur ymlynol.
  - (iii) Iselder, ymddygiad ymosodol anarferol, pryder eithafol, nerfusrwydd, obsesiynau neu ffobiâu.
  - (iv) Tangyflawniad anarferol a sydyn, colli canolbwyntiad.
  - (v) Perthnasoedd amhriodol â chyfoedion ac oedolion.
  - (vi) Ymddygiad sy'n chwilio am sylw, blinder parhaus a/neu redeg i ffwrdd, anonestrwydd neu ladrad.
- (d) **Esgeulustod:** Mae hyn yn golygu bod rhiant neu warcheidwad wedi methu'n gyson â bodloni anghenion corfforol a seicolegol sylfaenol plentyn, gall gynnwys methu â darparu bwyd, dillad, llety a/neu ddiogelwch rhag perygl. Gall arwyddion esgeulustod gynnwys:
- (i) Diffyg maeth, twf arafach, cwynion o newyn, lladrad neu lyncu bwyd.
  - (ii) Salwch parhaus a heb ei drin a/neu ofal annigonol.
  - (iii) Gwisg amhriodol ar gyfer tywydd garw/oerfel.

10. Ymateb i arwyddion o gam-drin mewn plant

- 10.1 Os ydych chi'n pryderu bod plentyn neu berson ifanc yn wynebu cam-drin, neu os ydych chi'n derbyn honiad uniongyrchol neu ddatgeliad o gam-drin, dylech chi ddilyn y broses yn y polisi diogelu hwn.
- 10.2 Mewn rhai achosion, efallai y bydd y plentyn yn cysylltu â chi'n uniongyrchol i ddatgelu cam-drin. Mewn sefyllfaoedd o'r fath, mae'n bwysig eich bod yn amyneddgar ac yn gydymdeimladol, eich bod yn gwrandao'n ofalus ar y wybodaeth a roddir ac yn cymryd y mater o ddifrif. Mae'n bwysig eich bod yn osgoi pwysu am ragor o wybodaeth neu fanylion y gallai'r plentyn deimlo'n anghyfforddus i'w datgelu ar y pryd. Dylech hefyd osgoi unrhyw addewid i gadw'r mater yn gyfrinach.
- 10.3 I ddechrau, neu cyn gynted â phosibl wedi hynny, dylech nodi'n union beth a ddywedwyd, gan bwy, pryd a ble, gan gynnwys manylion y cyd-destun y gwnaed honiadau ynddo. Gweler atodlen 2 [Ffurflen Atgyfeirio - Ffurflen adrodd plant a phobl ifanc](#). **Gwnewch yn siŵr eich bod yn cwblhau'r ffurflen gyda chymaint o wybodaeth â phosibl.** Os nad oes gennych wybodaeth ar gyfer adran benodol, nodwch hyn yn glir trwy nodi 'nid yw'n hysbys'. Gall materion sy'n ymwneud â cham-drin, niwed neu esgeulustod plant arwain at ymholiadau'n cael eu cynnal ar y cyd gan yr Heddlu a'r Gwasanaethau Cymdeithasol neu fel ymholiad asiantaeth sengl. Os oes angen cymorth arnoch i gwblhau'r ffurflen, cysylltwch â'r **cydlynnydd diogelu**. Os nad yw ar gael, yna cysylltwch â'r asiantaeth briodol a restrir yn y ffurflen gan fod amser yn hanfodol.
- 10.4 Dylech geisio cyngor cyn gynted â phosibl gan ein cydlynnydd diogelu. Mewn achosion brys, lle mae pryder am ddiogelwch uniongyrchol y plentyn a/neu risg o niwed sylweddol, neu lle mae'r plentyn wedi mynegi amheuan ynghylch dychwelyd adref, dylech gysylltu ag adran gwasanaethau cymdeithasol plant

yr awdurdod lleol a/neu'r heddlu ar unwaith. Efallai na fydd yn amhriodol mewn amgylchiadau o'r fath i ddatgelu'r mater i'r rhiant neu'r gwarcheidwad. Lle nad yw atgyfeiriadau'n cael eu gwneud gan y person arweiniol diogelu dynodedig, dylech eu hysbysu bod atgyfeiriad wedi'i wneud cyn gynted â phosibl. Mae'r dolenni canlynol yn darparu gwybodaeth ar sut i riportio cam-drin plant:

Cymru <https://www.llyw.cymru/diogelu-plant-yn-adrodd-amheuaeth-o-gam-drin-esgeulustod-neu-niwed>

Lloegr <https://www.gov.uk/report-child-abuse>

- 10.5 Os yw'r plentyn wedi'i anafu a/neu angen sylw meddygol brys, rhaid galw am ambiwlans. Mewn achosion o'r fath, efallai y bydd yn briodol hysbysu'r rhiant am y camau a gymerwyd a hysbysu'r ysbyty am bryderon diogelu er mwyn sicrhau eu bod yn dilyn eu polisi a'u gweithdrefn diogelu eu hunain.
- 10.6 Mae'n bwysig nad ydych chi'n ymchwilio i'r datgeliadau, yr honiadau a'r haeriadau eich hun. Nid eich rôl chi na rôl yr Awdurdod yw gweithredu fel ymchwilydd. Ein dyletswydd ni a'ch dyletswydd chi fel aelod yw adrodd y mater i berson priodol.
- 10.7 Mewn achosion lle mae gan y plentyn neu'r oedolyn ifanc amheuon ynghylch dwysáu honiad a/neu nad yw'n cydsynio i ddwysáu rhywbeth y maen nhw wedi'i adrodd i chi, efallai y bydd angen i chi ddiystyru hyn. Diogelwch y plentyn neu'r oedolyn ifanc sy'n flaenoriaeth.

11. Cydnabod cam-drin oedolion sydd mewn perygl

- 11.1 Gall cam-drin gymryd sawl ffurf, ac mewn rhai achosion bydd yr arwyddion a'r symptomau'n debyg i gam-drin sy'n ymwneud â phlant neu oedolion ifanc. Gall digwyddiadau fod yn weithred sengl neu'n weithred ailadroddus, gall fod o ganlyniad i esgeulustod neu anwybodaeth, gweithred neu hepgoriad.
- 11.2 Gall cam-drin oedolion sydd mewn perygl ddod gan unrhyw unigolyn, o unrhyw gefndir ac unrhyw ryw.
- 11.3 Gall cam-drin oedolion gynnwys un neu fwy o'r mathau canlynol o gam-drin:
  - (a) **Cam-drin Corfforol:** gall hyn gynnwys taro, hitio, cicio, llosgi a chamddefnyddio meddyginiaeth. Gall arwyddion o gam-drin corfforol mewn oedolion sydd mewn perygl fod yn hanes o anafiadau heb eu hesbonio, cleisiau anarferol, hypothermia, dadhydradiad a/neu lendid personol gwael.
  - (b) **Cam-drin Rhywiol:** gall hyn gynnwys unrhyw weithred rywiol nad yw oedolyn agored i niwed wedi cydsynio iddi. Gall symptomau hyn gynnwys gwaedu a phoenau anarferol, newidiadau sydyn mewn ymddygiad, hunan-niweidio a/neu dueddiadau mewnblyg neu allblyg anarferol gan yr oedolyn agored i niwed.
  - (c) **Cam-drin Seicolegol:** mae hyn yn cynnwys bygythiadau, bwlio, aflonyddu, bychanu neu wadu hawliau dynol unigolyn, gan gynnwys ymyrryd â'i breifatrwydd, gall ddeillio o gam-drin geiriol a/neu gorfforol. Gall arwyddion o hyn gynnwys aflonyddwch, pryder, iselder, newidiadau yn bwyta neu gwsg oedolyn agored i niwed.

- (d) **Cam-drin Ariannol:** gall hyn gynnwys lladrad, twyll a/neu roi pwysau ar unigolyn i newid ei ewyllys. Gall arwyddion o hyn gynnwys biliau heb eu talu, tynnu arian yn ôl am resymau anesboniadwy, a diflaniad eitemau gwerthfawr.
- (e) **Esgeulustod:** gall hyn gynnwys atal neu gyfyngu ar fynediad oedolyn agored i niwed at ofal, yn enwedig gofal iechyd, methu â rhoi meddyginiaeth neu ddarparu maeth, clyw neu ofal personol digonol. Gall arwyddion esgeulustod gynnwys glendid personol gwael, iselder ac unigrwydd, maeth gwael a chleisiau heb eu hesbonio.

12. Ymateb i gamdriniaeth oedolion sydd mewn perygl

- 12.1 Os ydych chi'n pryderu bod oedolyn sy'n agored i niwed yn wynebu camdriniaeth, neu os ydych chi'n derbyn honiad uniongyrchol neu ddatgeliad o gam-drin gan yr unigolyn dan sylw, dylech chi ddilyn y broses yn y polisi diogelu hwn.
- 12.2 Mewn rhai achosion, efallai y bydd yr unigolyn yn cysylltu â chi'n uniongyrchol i ddatgelu camdriniaeth. Mewn sefyllfaoedd o'r fath, mae'n bwysig eich bod yn amyneddgar ac yn gydymdeimladol, eich bod yn gwrandao'n ofalus ar y wybodaeth a roddir ac yn cymryd y mater o ddifrif. Mae'n bwysig eich bod yn osgoi pwyso am ragor o wybodaeth neu fanylion y gallai'r unigolyn deimlo'n anghyfforddus i'w datgelu ar y pryd. Dylech hefyd osgoi gwneud unrhyw addewid i gadw'r mater yn gyfrinach.
- 12.3 I ddechrau, neu cyn gynted â phosibl wedi hynny, dylech nodi'n union beth a ddywedwyd, gan bwy, pryd a ble, gan gynnwys manylion y cyd-destun y gwnaed honiadau ynddo. Gweler atodlen 2 [Ffurflen Atgyfeirio - Ffurflen adrodd plant a phobl ifanc](#). **Gwnewch yn siŵr eich bod yn cwblhau'r ffurflen gyda chymaint o wybodaeth â phosibl.** Os nad oes gennych wybodaeth ar gyfer adran benodol, nodwch hyn yn glir trwy nodi 'nid yw'n hysbys'. Gall materion sy'n ymwneud â cham-drin, niwed neu esgeulustod oedolion sydd mewn perygl arwain at ymholiadau'n cael eu cynnal ar y cyd gan yr Heddlu a Gofal Cymdeithasol i Oedolion neu fel ymholiad un asiantaeth. Os oes angen cymorth arnoch i gwblhau'r ffurflen, cysylltwch â'r cydlynnydd diogelu. Os nad yw ar gael, cysylltwch â'r asiantaeth briodol a restrir yn y ffurflen, gan fod amser yn hanfodol.
- 12.4 Dylech geisio cyngor cyn gynted â phosibl gan ein cydlynnydd diogelu. Mewn achosion brys, lle mae pryder ynghylch diogelwch uniongyrchol yr oedolyn agored i niwed a/neu risg o niwed sylweddol, neu lle mae'r unigolyn wedi mynegi amheuan ynghylch dychwelyd adref, dylech gysylltu ag adran gwasanaethau cymdeithasol oedolion yr awdurdod lleol a/neu'r heddlu ar unwaith. Efallai na fydd yn briodol mewn amgylchiadau o'r fath ddatgelu'r mater i'r rhiant neu'r gwarcheidwad.
- 12.5 Os yw'r unigolyn wedi'i anafu a/neu angen sylw meddygol brys, rhaid galw am ambiwlans. Mewn achosion o'r fath, efallai y bydd yn briodol hysbysu'r ysbyty am bryderon diogelu er mwyn sicrhau eu bod yn dilyn eu polisi a'u gweithdrefn diogelu eu hunain.
- 12.6 Mae'n bwysig nad ydych chi'n ymchwilio i'r datgeliadau, yr honiadau a'r haeriadau eich hun. Nid eich rôl chi na rôl yr Awdurdod yw gweithredu fel

ymchwilydd. Ein dyletswydd ni a'ch dyletswydd chi yw adrodd y mater i berson priodol.

13. Arferion Gwaith gyda Phlant ac Oedolion Ifanc

- 13.1 Mae'n bwysig sicrhau eich bod yn dilyn arferion gwaith diogel lle bynnag y bo modd. Mae'r canllawiau isod yn mynd i'r afael â rhai o'r meysydd allweddol.
- 13.2 **Ffilm a Ffotograffiaeth:** Rhaid i chi sicrhau bod unrhyw luniau neu fideos yn cael eu tynnu gyda chaniatâd penodol, yn achos plant ac oedolion ifanc, mae hyn yn golygu caniatâd y rhiant a'r gwarcheidwad a'r pwnc. Ni ddylid defnyddio na gosod y lluniau a'r fideos ar-lein heb ganiatâd penodol i chi wneud hynny. Dylai dogfennau cyhoeddusrwydd osgoi cynnwys unrhyw fanylion personol lle bo modd. Ni ddylid cadw unrhyw ffilm neu ffotograffau am fwy na phum mlynedd oni bai bod caniatâd pellach wedi'i gael i'w cadw am gyfnod pellach o bum mlynedd.
- 13.3 Rhaid i chi sicrhau nad yw'r cyfryngau'n cael eu storio ar ffonau personol a chyfrifiaduron.
- 13.4 Dylai pob aelod o staff fod yn ymwybodol ei bod yn drosedd cadw, dosbarthu neu ddangos delweddau anwedus o blant.
- 13.5 **Cludiant:** Dylai pob gyrrwr fod yn ymwybodol o gyfyngiadau eu polisi yswiriant. Lle mae cludiant yn angenrheidiol neu'n ategol i'r gweithgaredd a wneir, lle bo'n ymarferol dylech sicrhau bod oedolyn arall yn bresennol, nad yw'r cerbyd yn orlawn, a bod gwregysau diogelwch yn cael eu gwisgo bob amser. Rhaid i'r gyrrwr fod â thrwydded briodol ar gyfer y cerbyd sy'n cael ei yrru.
- 13.6 Gwnewch yn siŵr bod gennych ganiatâd y rhiant neu'r gwarcheidwad i gludo'r plentyn ac ar gyfer y gweithgaredd rydych chi'n ei gludo iddo.
- 13.7 **Rhyngrwyd:** Dylai pob aelod o staff fod yn ymwybodol o risgiau'r rhyngrwyd, TG a ffonau symudol yn gyffredinol.
- 13.8 Dylai pob aelod o staff fod yn ymwybodol o arwyddion a risg seiberfwlio, bygythiadau ar-lein a cham-drin.
- 13.9 Pan fydd Staff yn dod yn ymwybodol o unrhyw broblemau y mae plentyn, oedolyn ifanc neu oedolyn agored i niwed yn eu cael gyda'u defnydd o'r rhyngrwyd, efallai y byddai'n briodol trafod gyda'u rhiant neu warcheidwad. Weithiau efallai y bydd angen i chi gyfeirio unigolion at adnoddau ar-lein sydd ar gael i gynorthwyo gyda materion sy'n ymwneud â diogelwch rhyngrwyd, dyma rai o'r adnoddau hyn:
- (a) Cwmni Camfanteisio ar Blant a'u Diogelu Ar-lein / Child Exploitation and Online Protection Company: adnodd ar-lein gan yr asiantaeth droseddu genedlaethol sy'n cynnig cyngor, addysg ac offer adrodd: <https://www.ceop.police.uk/safety-centre>; a
  - (b) BBC Web Wise: adnodd ar-lein sy'n cynnig cyngor i rieni: [BBC-WebWise](#)

14. Arferion Gwaith gydag Oedolion mewn Perygl

- 14.1 Rydym yn cydnabod bod gennym rwymedigaeth diogelu i oedolion agored i niwed yn ogystal â phlant ac oedolion ifanc. Oedolyn sydd mewn perygl yw unrhyw unigolyn dros 18 oed, a allai fod mewn gwasanaethau gofal cymunedol oherwydd anabledd, oedran neu salwch a/neu a allai fod yn methu gofalu amdano'i hun a/neu sy'n methu atal rhywun arall rhag ei niweidio neu ei gamfanteisio.
- 14.2 Fel y'i trafodwyd yn adran 7.5 uchod, mae'r canllawiau statudol ynghylch oedolion sydd mewn perygl yn ymwneud â'r amgylchiadau ac nid y cyflwr iechyd penodol.
- 14.3 Rydym am sicrhau bod oedolion sydd mewn perygl a'u gofalwyr yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi ac yn cael eu trin yn deg.
- 14.4 Dylai Pob Aelod o Staff sicrhau:
- (a) Bod cyfathrebu ag oedolion sydd mewn perygl bob amser yn agored, yn dryloyw ac yn glir.
  - (b) Bod pawb, gan gynnwys oedolion sydd mewn perygl a'u gofalwyr, yn cael eu trin ag urddas a pharch.
  - (c) Bod pryderon oedolyn sydd mewn perygl yn cael eu cymryd o ddifrif, a'u cyfeirio at y person priodol pan fo angen.
  - (d) Bod diogelwch a lles oedolyn sydd mewn perygl yn cael ei gymryd o ddifrif.
- 14.5 Sicrhewch wrth gynllunio gwaith a gweithgareddau bod y canllawiau canlynol yn cael eu dilyn:
- (a) Y ceir caniatâd gan yr unigolyn bob amser.
  - (b) Y cynhelir asesiad risg o'r gweithgaredd a'r lleoliad.
  - (c) Mae pob gweithgaredd yn cael ei oruchwylio'n briodol gyda digon o staff i gynnal y gweithgaredd yn ddiogel. Lle bo'n briodol, gwnewch yn siŵr bod gweithgareddau grŵp yn cynnwys unigolyn sydd wedi cael hyfforddiant cymorth cyntaf a bod pecyn cymorth cyntaf ar y safle ac yn hygyrch.
  - (d) Gwnewch yn siŵr bod gennych fynediad at ffôn rhag ofn i argyfwng godi.
  - (e) Dylai polisi ac yswiriant digonol fod ar waith ar gyfer y gweithgaredd dan sylw.
  - (f) Rhaid cymryd camau priodol i atal anaf, colled neu niwed o unrhyw fath.
  - (g) Rhaid cadw cofnodion o'r mynychwyr a damweiniau neu ddigwyddiadau.

Atodlen 1

Templed asesu risg diogelu

Cyflwyniad - Dylid addasu'r templed asesu risg hwn i gyd-fynd â'ch darpariaeth. Gellir ei ddefnyddio i nodi'r risgiau a gweithredu rheolaethau priodol i helpu i sicrhau amgylchedd diogel i bob plentyn, person ifanc ac oedolyn agored i niwed.

Gellir defnyddio hyn i:

- Asesu risg gweithgaredd rheolaidd (rhaid ei adolygu a'i ddiweddarau'n rheolaidd)
- Asesu risg digwyddiad untro
- Asesiadau risg yn bersonol neu ar-lein

Gweithgaredd sy'n peri risg

Gweithgaredd neu elfen lle mae potensial i niwed gael ei achosi. Enghreifftiau o ddigwyddiadau sy'n peri risg bosibl:

- Digwyddiadau – rhithwir neu wyneb yn wyneb
- Darparu cyfleoedd gwirfoddoli – rhithwir neu wyneb yn wyneb
- Cwrs hyfforddi – rhithwir, wyneb yn wyneb, e-ddysgu neu gyfuniad o'r rhain
- Sesiwn addysgol – o bell neu wyneb yn wyneb

Beth yw'r risgiau?

Mae'n ddefnyddiol dechrau drwy ystyried unrhyw risgiau a allai ddeillio o'r gweithgaredd. Er enghraifft:

- ymddygiad amhriodol rhwng cyfranogwyr
- ymddygiad amhriodol gan oedolyn tuag at gyfranogwyr
- posibilrwydd ymddygiad meithrin perthynas amhriodol
- cyfranogwyr coll neu ar goll
- bod yn ymwybodol o bryderon i gyfranogwyr y tu allan i ddarpariaeth APCE (er enghraifft, yn y cartref teuluol)

Wrth asesu risg, ystyriwch y tebygolrwydd y bydd niwed yn cael ei achosi ac effaith hyn ar yr unigolion, ac yn enwedig y plant a'r bobl ifanc dan sylw.

- Gellir defnyddio hyn wedyn i asesu a yw'r risg yn uchel, ganolig neu isel, ac i ystyried sut i gyfyngu unrhyw risg.
- Pa ragofalon sydd wedi'u cymryd neu a fydd yn cael eu cymryd i leihau'r risg?
- Bydd angen mesurau rheoli ar bob lefel o risg i leihau'r lefel risg mor isel ag sy'n rhesymol ymarferol.

Gallai hyn fod drwy, er enghraifft:

- gynyddu'r gymhareb staffio i gyfranogwyr
- adolygu'r codau ymddygiad a chyfleu'r rhain i bawb
- sicrhau bod gwybodaeth ddiogelu glir ar gael

Gweithgaredd sy'n peri risg	Beth yw'r risgiau?	Penderfyniadau a chymau gweithredu mewn ymateb i'r risg (gan gynnwys rheswm)	Person sy'n gyfrifol am reoli pryderon
Cyfleusterau	Mynediad i doiledau Goruchwyliaeth Cyfleusterau golchi dwylo a/neu rwbio	Pellter i doiledau Hygyrch i'r cyhoedd.	
Ffiniau'r safle,	Mynediad cyhoeddus. Ffyrdd. Lleoliad y cyfleusterau. Man gollwng a chasglu	Arwyddion clir	
Staffio	Cymharebau staffio: Rolau arweiniol/cefnogi wedi'u diffinio. Goruchwyllo gwirfoddolwyr dan 18 oed	Canllawiau ynghylch ymddygiad staff: Staff i fod wedi cwblhau hyfforddiant diogelu / gwiriad DBS (os yw'n briodol / os oes angen gwneud hynny). Cyfathrebu cyn y gweithgaredd ynghylch lleoliad / cludiant ac unrhyw drefniadau arlwyo. Oedolion dan 18 oed / oedolion agored i niwed, staff i gael sgwrs gydag oedolyn dan 18 oed / oedolyn agored i niwed I bob aelod o staff sy'n gweithio gael eu briffio a/neu eu hyfforddi ar arferion diogelu yn unol â Pholisi a Gweithdrefnau Diogelu APCE. Ymwybyddiaeth o'r rhwydwaith diogelu/os oes pryderon diogelu – gyda phwy i gysylltu a sut. Ni ddylai staff weithio gyda phobl ifanc ar sail 1-i-1 oni bai eu bod wedi cael eu hasesu'n benodol	

Caniatâd	Rhieni wedi cael gwybodaeth am y gweithgaredd ac wedi rhoi caniatâd ysgrifenedig gwybodus Caniatâd i gael eich ffotograffio/ffilmio	Rhaid i riant/gofalwr plant dan 18 oed gwblhau ffurflenni caniatâd gwybodus cyn cymryd rhan. Bydd manylion clir am y diwrnod a chaniatâd ar gyfer ffotograffiaeth a ffilmio yn cael eu rhoi.	
Teithio	Trefniadau gollwng/casglu	Defnyddio cwmni llogi adnabyddus ac uchel ei barch os yw APCE yn archebu cludiant. Yn gwirio bod yswiriant priodol ar waith a bod gan y gyrrwr y cymwysterau addas. Briffiwyd y staff ar yr ymddygiad disgwylidig tra ar fwrdd y llong. Lle bo modd, dylai o leiaf 2 aelod o staff fod yn bresennol wrth gludo pobl ifanc.	
Rheoli Anghenion Ychwanegol	Anghenion ychwanegol y cyfranogwr	Efallai y bydd angen i rieni/gofalwyr neu sefydliad addysgol oruchwyllo anghenion gofal personol a phersonol eu plentyn.	
Arosiadau dros nos	Cymhareb ar gyfer goruchwyliaeth effeithiol ar gyfer arosiadau dros nos Lleoliad a dyraniad ystafelloedd ar gyfer pobl ifanc a staff Lleoliad toiledau/cawodydd. Mynediad drwy'r ystafelloedd i fariâu mini / balconïau ac ati. Cyfarwydd â driliau tân a llwybrau allanfa. Diogelwch ffenestri a drysau. Gwesteion eraill. Anghenion dietegol yn cael eu rheoli. Anghenion meddygol wedi'u rheoli	Dyrannu ystafelloedd. Lleoliad ystafelloedd oedolion i ystafelloedd pobl ifanc. Mynediad at doiledau/cawodydd i gael blaenoriaeth o ran ystafelloedd en-suite neu ystafelloedd wrth ymyl cawod/toiled. Pob ystafell ar yr un llawr/asgell ac ystafelloedd staff wedi'u lleoli ar y naill ben a'r llall ac yng nghanol yr ystafelloedd a neilltuwyd. Cloeon ffenestri, drysau diogel. Cytunwyd ar god ymddygiad derbyniol cyn gadael. Mae gan gyfranogwyr ffonau symudol i gysylltu â rhiant/gofalwr os ydynt yn pryderu ar unrhyw adeg. Gwiriwch fod y wybodaeth ddeietegol a meddygol a gedwir yn gyfredol	

Sut i wneud atgyfeiriad neu godi pryder	Sicrhau bod gan swyddogion wybodaeth sy'n ymwneud â gyda phwy y dylen nhw godi pryderon a sut. Sicrhau bod rhieni/gofalwyr yn gwybod at bwy y dylent godi pryderon a sut. Sicrhau bod manylion cyswllt cyfrinachol a manylion cyswllt Chwythu'r Chwiban yn hysbys ac yn cael eu rhannu	Mae staff yn cysylltu'n rheolaidd â chyfranogwyr. Sicrhau bod gan bob cyfranogwr wybodaeth sy'n ymwneud â phwy ydyn nhw ddylai godi pryderon i a sut. Sicrhau bod rhieni/gofalwyr yn gwybod at bwy y dylent godi pryderon a sut. Sicrhau bod manylion cyswllt cyfrinachol a manylion cyswllt Chwythu'r Chwiban yn hysbys ac yn cael eu rhannu	

Manylion cyswllt Am unrhyw ymholiadau ynghylch y polisi hwn, neu i drafod pryder diogelu, cysylltwch â: Cydlynnydd Diogelu

Atodlen 2

FFURFLEN ADRODDIAD

Sut i lenwi'r ffurflen atgyfeirio hon

Pwrpas y ffurflen hon yw sicrhau, pan fyddwch chi yn Ymateb i arwyddion o gam-drin mewn plant mewn perthynas â phlentyn (plant) a'r teulu, eich bod chi'n rhoi cymaint o wybodaeth â phosibl i ni er mwyn i ni allu delio â'ch atgyfeiriad yn gyflym.

Gwnewch yn siŵr eich bod yn cwblhau'r ffurflen gyda chymaint o wybodaeth â phosibl. Os nad oes gennych wybodaeth ar gyfer adran benodol, nodwch hyn yn glir trwy nodi 'nid yw'n hysbys'. Gall atgyfeiriadau sy'n ymwneud â cham-drin, niwed neu esgeulustod plant arwain at ymholiadau'n cael eu cynnal ar y cyd gan yr Heddlu a'r Gwasanaethau Cymdeithasol neu fel ymholiad asiantaeth sengl.

* Nodyn: Mae'r ffurflen hon ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg

Nodwch pa ardal awdurdod lleol y mae'r atgyfeiriad hwn yn cael ei wneud (os yw'n hysbys)

Dyddiad yr Atgyfeiriad:

Dyddiad(au) y Digwyddiad(au) os ydynt yn hysbys

Enw'r Plentyn / Person
Ifanc

Dyddiad Geni'r Plentyn
/ Person Ifanc

Cyfeiriad presennol yr unigolyn (rhestrwch y cyfeiriad parhaol hefyd):

Rhyw: Gwryw ☐ Benyw ☐

Os yw'n briodol, lleoliad wedi'i ariannu gan:

Rhif ffôn

Hunaniaeth Rhywedd:

Unrhyw oedolion/plant eraill sydd
mewn perygl sy'n ☐
byw yn yr eiddo: ☐ Na ☐
Oes

Os oes, pa gamau sydd wedi'u
cymryd:

Ethnigrwydd:

Nam ar y Golwg

Iaith a ffefrir:

Nam ar y Clyw

E-bost:

Anabledd Dysgu

Angen cyfieithydd/dehonglydd?

Iechyd Meddwl

Oes ☐ Na ☐

Anabledd Corfforol

Arall

Os oes, rhowch fanylion:

Cyswllt rhieni:

Perthynas:

Cyfeiriad:

Rhif ffôn:

1. Ynglŷn â'r unigolyn y credir ei fod mewn perygl o gael ei gam-drin neu ei esgeuluso

A yw'r person ifanc **mewn perygl** o gael ei gam-drin neu ei esgeuluso? Ydi/Nac ydi

Disgrifiwch y risgiau:

A oes tystiolaeth bod y person wedi **cael** ei gam-drin neu ei esgeuluso? Oes/Nac oes
Disgrifiwch beth sydd wedi digwydd:

A yw'r person ifanc **yn cael** ei gam-drin neu ei esgeuluso ar hyn o bryd? Ydi/Nac ydi
Disgrifiwch beth sy'n digwydd:

A oes gan y person ifanc anghenion gofal a chymorth? Oes/Nac oes
Disgrifiwch eu hanghenion os gwelwch yn dda:

A yw'r person ifanc yn gallu amddiffyn ei hun rhag y risg o gam-drin neu esgeulustod? Ydi/Nac ydi

Os **NAC YDYW**, dywedwch pam nad ydyn nhw'n gallu amddiffyn eu hunain:

A yw'r unigolyn yn ymwybodol o'r ymholiad?
Os **Nac ydyw**, pam?

Ydi/Nac ydyw

A yw'r unigolyn wedi cydsynio i'r ymholiad?
Os **NAC YDYW**, rhwch ragor o wybodaeth

Ydi/Nac ydyw

A oes unrhyw dystiolaeth i awgrymu nad oes gan yr unigolyn y gallu meddyliol i gydsynio/deall y pryderon a/neu'r broses?
Manylion y teulu ffurfiol/anffurfiol neu ffrind neu eiriolwr (os yn berthnasol)

Oes/Nac oes

DISGWYLIR EICH BOD WEDI TRAFOD YR ADRODDIAD DIOGELU HWN GYDA'R UNIGOLYN A'U GWNEUD YN YMWHYBODOL EICH BOD YN ADRODD Y PRYDER I'R SWYDDOG ARWEINIOL DIOGELU YN APCE. OS NAD YDYCH WEDI GWNEUD HYNHY, NODWCH PAM:

2. Ynglŷn â'r camdriniaeth honedig:

Math o gamdriniaeth honedig (ticiwch yr holl flychau perthnasol):

Esgeulustod

Corfforol

Rhywiol

Emosiynol/Seicolegol

Arall

Disgrifiwch y camdriniaeth neu'r esgeulustod honedig: (Map corff isod)

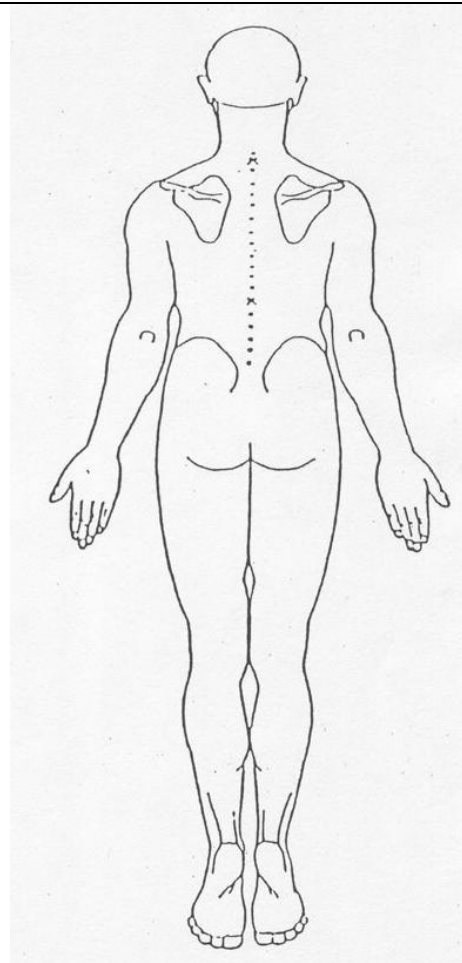
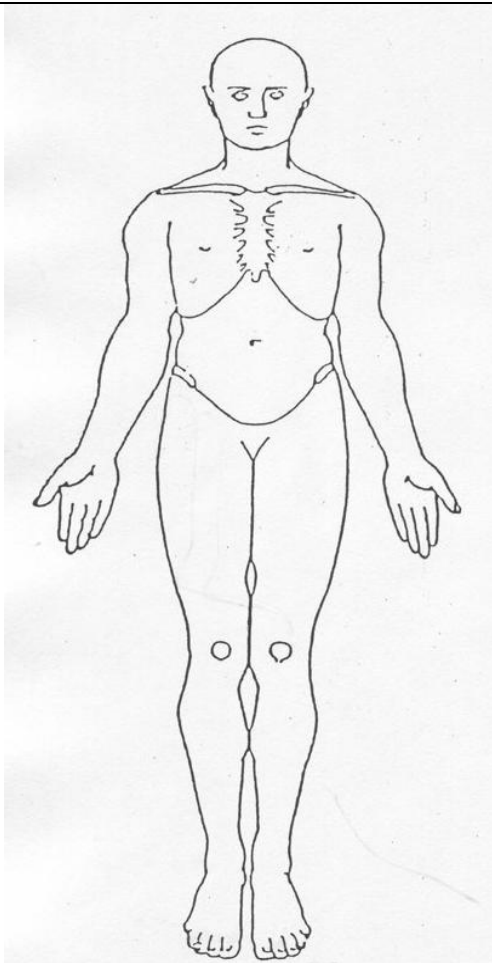
Ydych chi'n gwybod ers faint o amser mae'r camdriniaeth honedig wedi bod yn digwydd?   Ble ddigwyddodd y camdriniaeth honedig?

Pryd ddigwyddodd y camdriniaeth honedig?

Pa mor aml ac i ba raddau mae'r camdriniaeth wedi bod yn digwydd?

Beth yw eich barn chi am yr effaith y mae'r camdriniaeth yn ei chael ar yr unigolyn?

Pa gamau, os o gwbl, sydd wedi'u cymryd i ddiogelu/amddiffyn yr unigolyn a chan bwy? gan gynnwys asiantaethau statudol, meddyg teulu, yr Heddlu ac ati.).

Amlygwch unrhyw anafiadau corfforol.

Beth yw barn, dymuniadau a theimladau'r unigolyn ynglŷn â'r pryder diogelu? (I gynnwys unrhyw gamau y maent wedi'u cymryd neu yr hoffent iddynt gael eu cymryd):

3. Ynglŷn â'r person (au) y honnir eu bod yn gyfrifol am y cam-drin:

Anhysbys ar hyn o bryd: ☐

Enw:

Cyfeiriad/Gweithle:

Rhif ffôn:

Dyddiad geni:

Oedran:

Perthynas â'r dioddefwr honedig:

A yw'r troseddwr honedig yn darparu gofal a chefnogaeth i'r unigolyn? Ydi

☐

Na

☐

Ddim yn gwybod

☐

A oes gan y troseddwr honedig anghenion gofal a chymorth?	Oes	☐	Na	☐	Ddim yn gwybod	☐
A yw'r troseddwr honedig yn weithiwr proffesiynol, neu a ydynt yn darparu gofal a chefnogaeth, neu'n cael cysylltiad ag eraill a ystyrir yn agored i niwed?	Ydi	☐	Na	☐	Ddim yn gwybod	☐
Os Oes, a wnaed Atgyfeiriad Adran 5 o dan Weithdrefnau Diogelu Cymru?	Do	☐	Na	☐	Ddim yn gwybod	☐

Nodyn: os oes mwy nag un troseddwr honedig wedi'i nodi, rhwch fanylion yn adran 7.

4. Ynglŷn â'r person(au) a welodd y digwyddiadau (Os yn berthnasol)

Enw:

Rhif ffôn:

Galwedigaeth/Perthynas â'r dioddefwr (os o gwbl):

5. Ynglŷn â'r person a adroddodd am y pryder gyntaf:

Enw:

Cyfeiriad/Gweithle:

Rhif ffôn:

Galwedigaeth/Perthynas:

Adroddiad Dyddiad/Amser:

A yw'r atgyfeiriwr yn dymuno aros yn anhysbys?

Ydi ☐ Na ☐

Os **YDI**, nodwch pam:

Nodyn: Ni all atgyfeirwyr aros yn anhysbys ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol.

6. Cwblhawyd y ffurflen hon gan:

Enw:

Amser/Dyddiad cwblhau:

Swydd:

Dynodiad:

Rhif ffôn:

Cyfeiriad e-bost:

Lle bo'n berthnasol, person i gysylltu â nhw am ragor o wybodaeth:

Enw:

Dynodiad:

Cyfeiriad e-bost:

Rhif ffôn:

Anfonwch y ffurflen hon at sylw BRYs yr Awdurdod Lleol perthnasol. Dylai hwn fod yr awdurdod lleol lle digwyddodd y cam-drin honedig.

Plant a Phobl Ifanc

Oedolion

Ynys Môn –	01248 725 888 01248 353 551 (y tu allan i oriau gwaith)	01248 750057 01248 353551 (Y tu allan i oriau gwaith)
Conwy -	Gwasanaethau Cymdeithasol: 01492 575111 Y tu allan i oriau: 0300 1233079	0300 4561111 (Oriau swyddfa) 0300 1233079 (Y tu allan i oriau)
Gwynedd -		01766 772577
Sir Ddinbych -	01758 704 455 01248 353 551 (y tu allan i oriau gwaith)	01248 353551 (Y tu allan i oriau gwaith)
Sir y Fflint -	01824 712200: Dydd Llun – Dydd Gwener 9yb – 5yp 0345 053 3116: Nosweithiau a phenwythnosau	0300 4561000 0345 053 3116 (Y tu allan i oriau gwaith)
Wrecsam -	01352 701 000 0345 053 3116 (y tu allan i oriau gwaith)	03000 858858 0845 053 3116 (Y tu allan i oriau gwaith)
	01978 292 039 0345 053 3116 (y tu allan i oriau gwaith)	01978 292066 0345 053 3116 (Y tu allan i oriau gwaith)

Am hyn, gweler canllawiau cynhwysfawr y llywodraeth, ar gyfer Chymru [Diogelu plant: adrodd am gam-drin, esgeulustod neu niwed a amheuir | LLYW.CYMRU](#) ac ar gyfer Lloegr [Safeguarding and social care for children - GOV.UK](#) and [Safeguarding and social care for children - GOV.UK](#)

Hysbysiad Preifatrwydd

Mae *APCE* wedi ymrwymo i sicrhau diogelwch a gwarchodaeth y wybodaeth bersonol rydym yn ei phrosesu, ac i ddarparu dull cydymffurfiol a chyson o ddiogelu data. Rydym bob amser wedi cael rhaglen diogelu data gadarn ac effeithiol ar waith sy'n cydymffurfio â'r gyfraith bresennol ac yn cadw at egwyddorion diogelu data. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod ein rhwymedigaethau wrth ddiweddarau ac ehangu'r rhaglen hon i fodloni gofynion GDPR a Deddf Diogelu Data 2018.

Mae *APCE* wedi ymrwymo i ddiogelu'r wybodaeth bersonol o dan ein cylch gwaith ac mae gennym gyfundrefn diogelu data ar waith sy'n effeithiol, yn addas at y diben ac yn dangos dealltwriaeth a gwerthfawrogiad o'r Rheoliad newydd. Mae ein paratodau a'n hamcanion ar gyfer cydymffurfio â GDPR wedi'u crynhoi yn y datganiad hwn ac maent yn cynnwys datblygu a gweithredu rolau, polisiau, gweithdrefnau, rheolaethau a mesurau diogelu data newydd i sicrhau cydymffurfiaeth fwyaf a pharhaus.

Gwybodaeth ychwanegol:

CYFARFOD	Awdurdod
DYDDIAD	10 Rhagfyr 2025
TEITL	Polisi Urddas yn y Gwaith
ADRODDIAD GAN	Pennaeth Adnoddau Dynol
PWRPAS	I gyflwyno'r Polisi Urddas yn y Gwaith, sy'n nodi dull dim goddefgarwch yr Awdurdod tuag at fwlio, aflonyddu a thargedu, ac i geisio cymeradwyaeth ar gyfer ei fabwysiadu'n ffurfiol gyda staff ac Aelodau'r Awdurdod

1. CEFNDIR / CYFLWYNIAD

Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i ddiwylliant gwaith lle mae pawb yn cael eu trin â pharch a lle nad yw gwahaniaethu, bwlio, aflonyddu na dial yn cael eu goddef. Mae'r polisi yn adlewyrchu gofynion cyfreithiol diweddar, gan gynnwys Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974 a'r Diwygiad i Ddeddf Cydraddoldeb 2010 (Deddf Diogelu Gweithwyr 2023), sy'n mynnu camau rhesymol i atal aflonyddu rhywiol.

2. BWRIAD

- Mabwysiadu polisi clir, dwyieithog ar Urddas yn y Gwaith.
- Sicrhau bod gweithdrefnau anffurfiol a ffurfiol ar gael i ddelio ag achosion o fwlio, aflonyddu neu ddial.
- Atgyfnerthu hyfforddiant gorfodol ar Gydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant (EDI) a Diogelu i bob aelod o staff.
- Cyfleu dull dim goddefgarwch i bob trydydd parti sy'n rhyngweithio â staff yr Awdurdod.

3. GOBLYGIADAU

Ariannol: Costau hyfforddiant ychwanegol a diweddarau systemau adrodd.

Staffio: Gwell llesiant a diogelwch seicolegol i staff; lleihau risg o anghydfodau.

Manteision: Diwylliant gwaith cadarnhaol, cydymffurfiaeth â'r gyfraith, lleihau risgiau cyfreithiol.

4. GWYBODAETH BERTHNASOL BELLACH

Mae'r polisi yn cynnwys diffiniadau clir o wahaniaethu, bwlio, aflonyddu (gan gynnwys rhywiol), microymosodiadau a dial, ynghyd â gweithdrefnau anffurfiol a ffurfiol, cymorth

i staff, a chanlyniadau torri'r polisi. Mae hefyd yn nodi disgwyliadau'r Awdurdod o ran trydydd partïon ac yn darparu mecanweithiau adrodd dwyieithog.

4. ARGYMHELLIAD:

Cymeradwyo'r polisi Urddas yn y Gwaith, a'i weithredu ar draws yr Awdurdod

AWDURDOD PARC CENEDLAETHOL ERYRI

**POLISI URDDAS YN Y GWAITH, GWRTH-FWLIO,
GWRTH-AFLONYDDU A GWRTH-ERLEDIGAETH**

Cynnwys

1. Cyflwyniad
2. Cwmpas a statws y polisi hwn
3. Ymrwymiad yr Awdurdod
4. Yr hyn y mae'r Awdurdod yn ei ddisgwyl gan eraill
5. Diffiniad o Wahaniaethu
6. Diffiniad o Ddiogelu
7. Diffiniad o Fwlio
8. Micro-ymosodiadau
9. Diffiniad o aflonyddu
10. Diffiniad o aflonyddu rhywiol
11. Diffiniad o erledigaeth
12. Ymdrin â bwlio, aflonyddu neu erledigaeth
13. Os nad yw'r person arall yn weithiwr i'r Awdurdod
14. Gweithdrefn anffurfiol
15. Gweithdrefn ffurfiol
16. Tystion
17. Apeliadau
18. Cymorth i'r rhai yr effeithir arnynt neu sy'n gysylltiedig â hwy
19. Sensitifrwydd a chyfrinachedd
20. Canlyniadau tramgwyddo'r polisi hwn
21. Honiadau o Fwlio, Aflonyddu neu Fictimeiddio a wnaed yn erbyn Aelodau neu'r Prif Weithredwr
22. Annog Cyfathrebu Parchus a Diogelwch Seicolegol

Taflen Adolygu

Rhifyn	Disgrifiad	Perchennog	Dyddiad
1.	Adolygiad o'r Polisi Gwreiddiol	Nia Murray	Medi 2025

AWDURDOD PARC CENEDLAETHOL ERYRI

POLISI URDDAS YN Y GWAITH, GWRTH-FWLIO, GWRTH-AFLONYDDU A GWRTH-ERLEDIGAETH

1. Cyflwyniad

Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i feithrin diwylliant gweithle lle mae pob unigolyn yn cael ei drin gydag urddas a pharch, a lle na chaiff gwahaniaethu, bwlio, aflonyddu nac erledigaeth eu goddef ar unrhyw ffurf. Mae'r polisi hwn yn amlinellu ein hymagwedd 'dim goddefgarwch' tuag at ymddygiadau o'r fath a'r camau a gymerwn i atal, mynd i'r afael â, a chefnogi'r rhai yr effeithir arnynt. Mae gan bawb yr hawl i weithio mewn amgylchedd sy'n ddiogel, yn gynhwysol, ac yn rhydd rhag ymddygiad bygythiol a gwahaniaethol.

Mae diwylliant gwenwynig yn niweidio lles unigol ac effeithiolrwydd sefydliadol; felly, mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i fesurau rhagweithiol, gweithdrefnau clir, a fframwaith cefnogol i sicrhau bod pob gweithiwr yn teimlo'n ddiogel, yn cael ei werthfawrogi, ac wedi'i rymuso i siarad a dweud eu dweud.

Mae'r polisi hwn yn unol â Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974 a Deddf Diogelu Gweithwyr (Diwygio Deddf Cydraddoldeb 2010) 2023, a ddaeth i rym ar 26 Hydref 2024, lle mae'r Awdurdod yn cydnabod ymhellach ei ddyletswydd gyfreithiol i gymryd camau rhesymol i atal unrhyw aflonyddu rhywiol ar ei weithwyr. Mae hyn yn cynnwys aflonyddu gan drydydd partïon megis cwsmeriaid, aelodau'r cyhoedd, cyflenwyr, ymgynghorwyr a chontractwyr.

Mae'r polisi hwn hefyd yn cyd-fynd â gwerthoedd craidd yr Awdurdod, sy'n llywio ein holl ymddygiadau a'n penderfyniadau. Disgwylir i bob gweithiwr gynnal y gwerthoedd hyn yn eu gwaith a'u rhyngweithiadau beunyddiol. Am ragor o wybodaeth, ewch i weld:

<https://awdurdod.eryri.llyw.cymru/gwerthoedd-craidd/>

2. Cwmpas a statws y polisi hwn

- 2.1 Mae'r polisi hwn yn berthnasol i'r holl staff, gwirfoddolwyr, contractwyr, staff asiantaeth ac unrhyw berson arall a gyflogir i weithio i'r Awdurdod. Mae'r polisi hwn hefyd yn ymwneud ag ymgeiswyr am swyddi ac mae'n berthnasol i bob cam o'r berthynas gyflogaeth a bwlio, aflonyddu ac erledigaeth gan drydydd partïon.
- 2.2 Os nad yw'r achwynydd neu'r aflonyddwr honedig yn cael ei gyflogi gan yr Awdurdod, h.y. os yw contract y gweithiwr gyda thrydydd parti, bydd y polisi hwn yn gymwys gyda'r addasiadau angenrheidiol yn unol ag *Adran 13* o'r polisi hwn.

3. Ymrwymiad yr Awdurdod

Mae'r Awdurdod yn cydnabod bod hyrwyddo urddas yn y gwaith yn hanfodol i lesiant gweithwyr. Mae hyn yn cynnwys meithrin diwylliant o barch, cynhwysiant a phroffesiynoldeb ar gyfer y ddwy ochr, lle mae ymddygiadau annerbyniol yn cael eu herio a bod ymddygiadau cadarnhaol yn cael eu modelu gan bawb.

Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i gymryd camau rhagweithiol i atal ei weithwyr rhag goddef bob math o wahaniaethu, aflonyddu, gan gynnwys aflonyddu rhywiol, bwlio ac erledigaeth, drwy:

- ei gwneud yn ofynnol i bob aelod o staff ymgymryd â hyfforddiant ar-lein gorfodol ar Gydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant (CAC), Bwlio, Aflonyddu, Erledigaeth, Urddas yn y Gwaith a Diogelu a bod gweithwyr newydd yn cwblhau'r modiwlau hyfforddi o fewn eu tri mis cyntaf yn yr Awdurdod fel rhan o'u rhaglen sefydlu.
- adolygu a chymhwyso hyfforddiant parhaus mewn ymateb i newidiadau deddfwriaethol neu ddigwyddiadau sbardunol er mwyn sicrhau bod yr holl staff yn parhau i fod yn wybodus ac yn cydymffurfio.
- ddarparu hyfforddiant ychwanegol i reolwyr i sicrhau eu bod yn deall sut i weithredu'r polisi hwn yn effeithiol a'u rôl wrth atal ac atal unrhyw wahaniaethu, bwlio, aflonyddu ac erledigaeth rhag digwydd yn y gweithle a chan drydydd partïon a allai fod â chysylltiad â staff yr Awdurdod.
- annog unigolion i gefnogi mentrau CAC, Gwrth-fwlio, Gwrth-aflonyddu a Gwrth-erledigaeth a Diogelu'r Awdurdod drwy fynychu digwyddiadau a gweithdai wedi'u trefnu i addysgu eu hunain ar yr heriau y mae eraill yn eu hwynebu a sut i helpu i liniaru'r rhain yn y gweithle.
- monitro diwylliant y gweithle drwy gynnal arolygon, sgysiau un-i-un, cyfarfodydd dychwelyd i'r gwaith, gwerthusiadau, holiaduron cyfweliadau ymadael, cwynion a chwythu'r chwiban i nodi a mynd i'r afael ag unrhyw broblemau.
- cynnal asesiadau risg rheolaidd i benderfynu ar fesurau rhesymol y gellir eu rhoi ar waith i leihau'r risg o ddod i gysylltiad ag aflonyddu rhywiol yn y gweithle a chan drydydd partïon a allai fod â chysylltiad â staff; a
- sicrhau bod dull dim goddefgarwch o ran pob math o wahaniaethu, aflonyddu, bwlio ac erledigaeth, a bod hynny'n cael ei gyfleu i bob gweithiwr a thrydydd partïon a allai fod â chysylltiad â staff.

4. Yr hyn y mae'r Awdurdod yn ei ddisgwyl gan eraill

Disgwylir i bob unigolyn gynnal egwyddorion urddas yn y gwaith drwy drin eraill â chwarteisi, caredigrwydd a pharch, a thrwy gyfrannu at ddiwylliant lle mae pawb yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi a'u cynnwys.

- 4.1 Mae'r Awdurdod yn disgwyl i bawb gymryd cyfrifoldeb personol am arsylwi, cynnal, hyrwyddo a chymhwyso'r polisi hwn. Waeth beth fo'u swydd, mae'r Awdurdod yn ystyried bod hyn yn rhan sylfaenol o rôl pawb.
- 4.2 Mae'n rhaid i unrhyw drafodion a geir â staff, trydydd partïon, gan gynnwys aelodau o'r cyhoedd, cyflenwyr, contractwyr, staff asiantaeth ac ymgynghorwyr, fod yn rhydd rhag gwahaniaethu, aflonyddu, erledigaeth na bwlio.
- 4.3 Nid oes rheswm cyfiawn dros wahaniaethu, bwlio, aflonyddu na gwneud rhywun deimlo eu bod yn cael eu herlid. Hyd yn oed os nad yw ymddygiad o'r fath yn fwriadol, nid yw hyn yn cyfreithloni'r ymddygiad, gan mai'r effaith ar y derbynydd sy'n bwysig, a bydd y polisi yn dal i fod yn berthnasol.
- 4.4 Gellir dal unigolion yn bersonol atebol am unrhyw dramgwyddoi'r polisi hwn os:
- maen nhw'n cymryd rhan mewn gweithred o wahaniaethu, bwlio, aflonyddu, neu erledigaeth.
  - mae'r weithred **anghyfreithlon o dan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010.**
  - mae'n digwydd **yn ystod swyddogaeth ei cyflogaeth**
  - mae'r cyflogwr hefyd yn atebol neu fyddai'n atebol ond mae wedi cymryd **yr holl gamau rhesymol** i'w rhwystro.

5. Diffiniad o Wahaniaethu

- 5.1 Gwahaniaethu yw trin unigolion yn anghyfiawn neu ragfarnllyd yn seiliedig ar nodwedd warchodedig, fel y'i diffinnir yn Neddf Cydraddoldeb 2010. Y nodweddion hyn yw oedran, anabledd, aibennu rhywedd, priodas neu bartneriaeth sifil, beichiogrwydd a mamolaeth, hil, crefydd neu gred, rhyw, a chyfeiriadedd rhywiol.
- 5.2 Gall gwahaniaethu fod ar sawl ffurf:
- Gwahaniaethu uniongyrchol – trin rhywun yn llai ffafriol oherwydd nodwedd warchodedig.
  - Gwahaniaethu anuniongyrchol – cymhwyso darpariaeth, maen prawf neu arfer sy'n rhoi pobl â nodwedd warchodedig dan anfantais ac nad yw'n fodd cymesur o gyflawni nod cyfreithlon.
  - Gwahaniaethu trwy gysylltiad – trin rhywun yn annheg oherwydd ei gysylltiad â pherson sydd â nodwedd warchodedig.
  - Gwahaniaethu trwy ganfyddiad – trin rhywun yn annheg oherwydd eu bod yn cael eu hystyried yn meddu ar nodwedd warchodedig, hyd yn oed os nad oes ganddynt.
- 5.3 *Gall gweithred unigol fod gysfytir â gwahaniaethu, ac nid oes angen i'r weithred honno fod yn fwriadol i fod yn anghyfreithlon.*
- 5.4 Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i feithrin gweithle cynhwysol a pharchus ac yn ystyried bod pob math o wahaniaethu yn annerbyniol, waeth beth fo'r bwriad.

*Am unrhyw ddigwyddiadau sy'n ymwneud â Gwahaniaethu ac am ragor o wybodaeth, cyfeiriwch at y **Polisi Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant yr Awdurdod.***

6. Diffiniad o Ddiogelu

- 6.1 Mae diogelu yn cyfeirio at y mesurau a gymerir i amddiffyn iechyd, lles a hawliau dynol unigolion, yn enwedig plant ac oedolion sydd mewn perygl, gan eu galluogi i fyw'n rhydd rhag cam-drin, niwed ac esgeulustod.
- 6.2 O dan **Ddeddf Gofal 2014** a **Deddf Plant 1989/2004**, mae gan bob gweithiwr ddyletswydd gyfreithiol i weithredu os ydynt yn amau bod plentyn neu oedolyn agored i niwed mewn perygl o niwed. Mae hyn yn cynnwys adnabod arwyddion o gam-drin, esgeulustod, camfanteisio neu radicaleiddio, ac adrodd pryderon yn briodol.
- 6.3 Mae cyfrifoldebau diogelu yn berthnasol yn y gweithle ac wrth ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd. Rhaid adrodd am bob pryder yn unol â gweithdrefnau diogelu'r Awdurdod.
- 6.4 Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i gynnal amgylchedd diogel a chefnogol i bawb, ac i sicrhau bod staff wedi'u hyfforddi ac yn hyderus i gyflawni eu cyfrifoldebau diogelu.

*Am unrhyw bryderon Diogelu ac am ragor o wybodaeth, cyfeiriwch at **wefan yr Awdurdod. Polisi Diogelu.***

7. Diffiniad o Fwlio

- 7.1 Nid oes diffiniad cyfreithiol o fwlio. Fodd bynnag, mae'r Awdurdod yn ei ystyried fel ymddygiad sy'n dramgwyddus, yn fygythiol, yn faleisus, yn sarhaus, neu'n gamddefnydd o bŵer, ac fel arfer yn ymddygiad sy'n digwydd dro ar ôl tro / barhaus, ac effaith hynny yw tanseilio, gwaradwyddo neu anafu'r derbynnydd. Gall un digwyddiad difrifol o fwlio fod yn ddigon i ddod a cais, yn enwedig os yw'n creu amgylchedd gwenwynig neu israddol.
- 7.2 Nid yw pŵer bob amser yn golygu bod mewn sefyllfa o awdurdod ond gall gynnwys cryfder personol a'r pŵer i orfodi trwy ofn neu fygwth.
- 7.3 Gall bwlio fod yn ymddygiad corfforol, geiriol neu ddi-eiriol. Nid yw o reidrwydd yn digwydd wyneb yn wyneb a gellir ei wneud drwy e-bost, galwadau ffôn, ar-lein (seiberfwlio) neu ar gyfryngau cymdeithasol. Gall bwlio ddigwydd yn y gwaith neu y tu allan i'r gwaith.
- 7.4 Os yw'r bwlio yn ymwneud â nodwedd warchodedig person, gall hefyd fod yn aflonyddu ac, felly, bydd yn anghyfreithlon.
- 7.5 Enghreifftiau o fwlio

Er nad yw hon yn rhestr gynhwysfawr, gall bwlio gynnwys:

- bygythiadau corfforol, geiriol neu seicolegol;
- lefelau gormodol o oruchwyliaeth; a
- sylwadau amhriodol a difriol am berfformiad person.
- eithrio o gyfathrebiadau neu gyfarfodydd

- tanseilio cyfraniadau
- dal gwybodaeth yn ôl
- sylwadau goddefol-ymosodol
- neilltuo tasgau diraddiol
- torri ar draws yn aml

7.6 Mae'n bwysig deall na fydd beirniadaeth gyfreithlon, resymol ac adeiladol o berfformiad neu ymddygiad person, neu gyfarwyddiadau rhesymol a roddir i bobl wrth gyflawni eu cyflogaeth, ynddynt eu hunain yn gyfystyr â bwlio.

8. Micro-ymosodiadau

8.1 Mae micro-ymosodiadau - a elwir weithiau'n ficro-anghwerteisi - yn ddatganiadau, gweithredoedd, neu ddigwyddiadau a ystyrir yn wahaniaethu anuniongyrchol, cynnil, neu anfwriadol yn erbyn aelodau o grŵp sydd wedi'i wthio i'r ymylon fel lleiafrif hiliol/ethnig neu grwpiau crefydd/ffydd. Gall hyn 'dorri calon person yn y pendraw, am eu bod wedi cael eu targedu, dro ar ôl tro ar ôl tro.' Yn gyffredinol, mae micro-ymosodiadau yn dod ar un o dair ffurf:

8.2 Micro-Ymosodiadau

Mae'r rhain yn fwy agored a bwriadol, er yn aml yn cael eu cuddio fel jôcs neu sarcastiaeth.

- **“Rwyf ti wastad yn hwyr — mae’n rhaid bod hyn yn rhywbeth diwylliannol.”**
(Wedi'i gyfeirio at gydweithiwr o wlad neu gefndir ethnig gwahanol.)
- **Gwawdio acen neu ddynwared sut mae rhywun yn siarad Saesneg.**
(“Allwch chi ddweud hynny eto mewn Saesneg *go iawn?*”)
- **“Ewch yn ôl i ble daethoch chi os nad ydych chi'n hoffi'r lle yma.”**
(Dyweder, yn ystod anghytundeb neu ddadl.)

8.3 Micro-Sarhadau

Yn aml, mae rhain yn anfwriadol ond yn dal i fod wedi'u gwreiddio mewn stereoteipiau neu dybiaethau.

- **“Waw, mae dy Saesneg yn dda iawn!”**
(I rywun a aned neu a fagwyd yn y DU ond sy’n cael ei ystyried yn dramorwr.)
- **“Rydych chi’n syndod o huawdl am rywun o [gwlad X].”**
(Yn awgrymu disgwyliadau isel yn seiliedig ar genedligrwydd.)
- **“Dwyf ti ddim yn ymddangos yn [cenedligrwydd X] iawn i mi.”**
(Yn awgrymu barn gul neu stereoteip o sut beth yw pobl o'r wlad honno.)
- **“O ble wyt ti yn dod *go iawn?*”**
(Ar ôl i rywun ateb “Cymru” neu “Manceinion” eisoes, er enghraifft.)

8.4 Micro-Anilysiadau

Mae'r rhain yn diystyru neu'n tanseilio profiad bywyd neu hunaniaeth rhywun.

- **“Dydw i ddim yn gweld cenedligrwydd — dim ond pobl ydyn ni i gyd.”**
(Er bod bwriad da iddo, gall hyn ddileu'r heriau unigryw y mae rhywun yn eu hwynebu.)
- **“Rwyf ti'n rhy sensitif — dim ond jôc ydy o.”**
(Wedi'i ddefnyddio i dawelu meddwl rhywun sydd wedi mynegi eu bod yn teimlo'n anghysurus.)
- **“Rydw i wedi byw dramor hefyd — rydw i'n gwybod yn union sut beth ydi o.”**
(Gan gyfateb profiad alltud gwirfoddol â bod yn fewnfudwr neu'n ffoadur.)
- **“Rydym yn dîm amlddiwylliannol — nid yw hiliaeth yn broblem yma.”**
(Yn gwrthod y posibilrwydd o ragfarn neu allgáu.)

8.5 Gall micro-ymosodiadau difrifol fod yn gyfystyr ag aflonyddu anghyfreithlon, bwlio neu wahaniaethu ond gall micro-ymosodiadau llai difrifol hyd yn oed effeithio'n negyddol ar iechyd a lles y person sy'n eu profi.

9. **Diffiniad o aflonyddu**

9.1 Mae aflonyddu yn ymddygiad corfforol, geiriol neu aneiriol digroeso sy'n gysylltiedig â nodwedd warchodedig sydd â'r diben neu'r effaith o:

- amharu ar urddas rhywun arall; neu
- greu amgylchedd bygythiol, gelyniaethus, israddol, gwaradwyddus neu sarhaus i rywun arall.

9.2 Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn gwahardd gwahaniaethu oherwydd y nodweddion gwarchodedig *a amlinellwyd yn flaenorol*. Er nad yw beichiogrwydd a mamolaeth a phriodas a phartneriaeth sifil wedi'u gwarchod yn benodol o dan y ddarpariaeth gyfreithiol ar aflonyddu, mae'r Awdurdod yn ystyried bod aflonyddu ar unrhyw sail yn annerbyniol.

9.3 Gall aflonyddu ddigwydd lle mae rhywun yn credu bod gan berson arall nodwedd warchodedig, hyd yn oed os nad oes ganddynt y nodwedd warchodedig honno mewn gwirionedd. Er enghraifft, canfyddiad bod rhywun yn drawsryweddol hyd yn oed os nad ydynt.

9.4 Gall aflonyddu hefyd godi trwy gysylltiad, lle mae rhywun yn cael ei aflonyddu oherwydd ei fod yn gysylltiedig â rhywun sydd â nodwedd warchodedig, er enghraifft pan fo ganddynt aelod o'r teulu gyda anabledd neu o grefydd benodol.

9.5 *Gall digwyddiad unigol fod yn gyfystyr ag aflonyddu.*

9.6 Gall rhywun gael ei aflonyddu hyd yn oed os nad nhw oedd y targed bwriadedig. Er enghraifft, gall rhywun gael ei aflonyddu gan jôcs hiliol am grŵp ethnig gwahanol os yw'r jôcs yn creu amgylchedd sarhaus.

9.7 Enghreifftiau o aflonyddu

Gall aflonyddu ddigwydd ar sawl ffurf, a gall ddigwydd naill ai yn y gwaith, y tu allan i'r gwaith, yn bersonol, neu ar-lein. Er nad yw hon yn rhestr gynhwysfawr, mae enghreifftiau o aflonyddu yn cynnwys:

- "cellwair", jôcs, gwatwar neu sarhad sy'n rhywiaethol, hiliol, oedraniaethol, trawsffobig, homoffobig neu'n ddirmygus yn erbyn unrhyw nodwedd warchodedig arall;
- ymddygiad corfforol digroeso, er enghraifft, gwrthio neu afael;
- eithrio rhywun o sgwrs neu ddigwyddiad cymdeithasol neu eu gwrthio i ymylon grŵp;
- dynwared neu wneud hwyl am anabledd rhywun;
- sylwadau difriol neu sarhaus am grefydd;
- sylwadau annymunol am ymddangosiad rhywun neu'r ffordd maen nhw'n gwisgo sy'n gysylltiedig â nodwedd warchodedig;
- "datgelu eu cyfeiriadedd rhywiol yn erbyn eu dymuniadau", neu fygwth " datgelu " rhywun;
- defnyddio'r enwau a'r rhagenwau anghywir yn gyson yn dilyn newid hunaniaeth rhywedd person;
- arddangos delweddau sy'n dramgwyddus yn hiliol;
- eithrio neu wneud sylwadau difriol am rywun oherwydd nodwedd warchodedig ganfyddedig, neu oherwydd eu bod yn gysylltiedig â rhywun sydd â nodwedd warchodedig.

10. **Diffiniad o aflonyddu rhywiol**

10.1 Gall aflonyddu fod o natur rywiol. Aflonyddu rhywiol yw unrhyw ymddygiad corfforol, geiriol neu aneiriol digroeso o natur rywiol sydd â'r pwrpas neu'r effaith o dorri urddas person, neu greu amgylchedd bygythiol, gelyniaethus, israddol, gwarthus neu sarhaus iddynt.

10.2 *Gall digwyddiad unigol fod yn gyfystyr ag aflonyddu rhywiol.*

10.3 Mae aflonyddu rhywiol yn cynnwys trin rhywun yn llai ffafriol oherwydd eu bod wedi ildio neu wedi gwrthod ildio i ymddygiad digroeso o natur rywiol, neu sy'n gysylltiedig ag ailbennu rhywedd neu ryw, yn y gorffennol. Byddai hyn yn cynnwys sefyllfaoedd lle mae'r rheswm dros y driniaeth llai ffafriol yn wrthodiad neu ildio'r dioddefwr i aflonyddu gan drydydd parti.

10.4 Mae cyflogwyr wedi'u rhwymo'n gyfreithiol i gymryd camau rhesymol i atal aflonyddu rhywiol ar eu gweithwyr yn ystod eu cyflogaeth a chan drydydd partiön, megis cwsmeriaid, aelodau'r cyhoedd, cyflenwyr, ymgynghorwyr a/neu gontractwyr.

10.5 Enghreifftiau o aflonyddu rhywiol

Gall aflonyddu rhywiol ddigwydd ar sawl ffurf, a gall ddigwydd naill ai yn y gwaith, y tu allan i'r gwaith, gan gynnwys mewn digwyddiadau cymdeithasol a drefnir gan yr Awdurdod (e.e. cinio Nadolig), yn bersonol, neu ar-lein. Er nad yw hon yn rhestr gynhwysfawr, mae enghreifftiau'n cynnwys:

- ymddygiad corfforol o natur rywiol, cyswllt corfforol digroeso neu fygythiol;
- awgrymiadau parhaus i gyfarfod yn gymdeithasol ar ôl i berson egluro nad ydynt yn croesawu awgrymiadau o'r fath;
- dangos neu anfon deunydd sarhaus neu bornograffig drwy unrhyw fodd (e.e. drwy destun, clip fideo, e-bost neu drwy bostio ar y rhynggrwyd neu gyfryngau cymdeithasol);
- cynigion rhywiol, sylwadau awgrymog, neu sarhadau sy'n gysylltiedig â rhywedd annymunol;
- sylwadau sarhaus am ymddangosiad neu wisg, awgrymiadau neu sylwadau anweddus;
- gwgu, chwibanu neu wneud ystumiau rhywiol awgrymog; a
- clecs a dyfalu am gyfeiriadedd rhywiol neu statws trawsryweddol rhywun, gan gynnwys lledaenu sibrydion maleisus.
- "Jôcs" neu herian rhywiol, hyd yn oed os cânt eu fframio fel hiwmor neu "dim ond hwyl," yn enwedig pan fyddant yn gwneud i eraill deimlo'n anghyfforddus neu ar draul rhywun.
- Gwneud sylwadau ar statws perthynas rhywun neu wneud rhagdybiaethau am eu bywyd personol mewn ffordd rywiol neu awgrymog.
- Defnyddio enwau anwes neu fyr- enwau (e.e. "cariad," "cyw," "blodyn") mewn lleoliad proffesiynol, yn enwedig pan nad ydynt yn cael eu hateb yn yr un modd nac yn cael eu croesawu.
- Ymyrryd yng ngofod personol neu sefyll yn rhy agos mewn ffordd sy'n teimlo'n fygythiol neu'n amhriodol.
- Canmoliaeth dro ar ôl tro am ymddangosiad corfforol, yn enwedig pan nad ydynt yn gysylltiedig â gwaith neu barhau i wneud sylwadau o'r fath wedi i rywun ofyn i'r person roi'r gorau i wneud sylwadau.
- Sylw diangen neu ormodol ar gyfryngau cymdeithasol, fel hoffi neu wneud sylwadau ar hen luniau, anfon negeseuon preifat, neu dagio rhywun yn amhriodol.
- Gwneud rhywun yn destun pryfocio neu ddyfalu rhywiol, hyd yn oed os nad ydyn nhw'n bresennol.
- Defnyddio emojis neu gifs gydag awgrymiadau / gysylltiadau rhywiol mewn negeseuon neu sgysiau sy'n gysylltiedig â gwaith.
- Darfod negeseuon mewn ffordd rhy gyfarwydd mewn cyfathrebiadau proffesiynol, fel ychwanegu "x" (cusan) ar ddiwedd e-byst neu negeseuon testun gwaith, yn enwedig pan nad yw hyn yn cael ei ddychwelyd na'i groesawu.
- Diystyru pryderon am ymddygiad amhriodol gydag ymadroddion fel "rydych chi'n rhy sensitif" neu "dim ond ychydig o hwyl ydy o".

11. Diffiniad o erledigaeth

11.1 Mae erledigaeth yn cynnwys rhoi person dan anfantias oherwydd ei fod wedi gwneud, neu dan amheuaeth o wneud neu fwriadu gwneud, unrhyw un o'r gweithredoedd gwarchodedig canlynol:

- dwyn achos cyfreithiol o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010;
- rhoi tystiolaeth neu wybodaeth mewn cysylltiad ag achosion cyfreithiol o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010;
- gwneud unrhyw beth arall at ddibenion neu mewn cysylltiad â Deddf Cydraddoldeb 2010; neu
- honni bod person wedi torri Deddf Cydraddoldeb 2010.

11.2 Enghreifftiau o erledigaeth

Er nad yw hon yn rhestr gynhwysfawr, gall erlid rhywun gynnwys:

- gwrthod cyfle i rywun oherwydd bod amheuaeth eu bod yn bwriadu gwneud cwyn am aflonyddu;
- gwahardd rhywun oherwydd eu bod wedi codi cwyn am aflonyddu;
- methu â dyrchafu rhywun oherwydd eu bod wedi mynd gyda aelod arall o staff i gyfarfod cwyno.
- diswyddo rhywun am iddynt roi tystiolaeth ar ran aelod arall o staff mewn gwrandawriad tribiwnlys cyflogaeth.

12. Ymdrin â bwlio, aflonyddu neu erledigaeth

- 12.1 Mae'r Awdurdod yn annog unrhyw un sy'n teimlo eu bod wedi cael eu bwlio, eu aflonyddu neu eu herlid i siarad am eu profiad a'u pryderon. Bydd hyn yn galluogi'r Awdurdod i gymryd camau priodol a darparu cefnogaeth. Anogir yn gryf unrhyw un sy'n dyst i fwlio, aflonyddu neu erlid person arall (boed yn gydweithiwr neu'n aelod o'r cyhoedd/trydydd parti) i godi hyn gyda'r Awdurdod heb oedi.
- 12.2 Dylid adrodd / riportio a chofnodi ar unwaith bob digwyddiad sy'n cynnwys bwlio, aflonyddu neu gam-drin geiriol gan drydydd partïon, gan gynnwys aelodau'r cyhoedd. Mae hyn yn berthnasol p'un a yw'r ymddygiad yn gysylltiedig â nodwedd warchodedig ai peidio.
- 12.3 Mae cofnodi cywir yn sicrhau y gall yr Awdurdod fonitro risgiau, nodi patrymau, cefnogi staff yr effeithir arnynt yn briodol, a chymryd camau rhesymol i atal digwyddiadau yn y dyfodol.
- 12.4 Dylai rheolwyr sicrhau bod y digwyddiadau hyn yn cael eu dogfennu drwy system adrodd digwyddiadau'r Awdurdod a'u hystyried mewn asesiadau risg perthnasol.
- 12.5 Dylai staff gyfeirio at ***Bolisi Gweithio ar eu Pen eu Hunain yr Awdurdod*** am ragor o wybodaeth am fesurau diogelwch personol wrth weithio ar eu pen eu hunain neu oddi ar y safle.

13. Os nad yw'r person arall yn weithiwr i'r Awdurdod

Ni fydd bwlio na aflonyddu gan drydydd partïon, fel cwsmeriaid, aelodau o'r cyhoedd, cyflenwyr, ymgynghorwyr a/neu gontractwyr, yn cael eu goddef. Anogir staff sy'n profi bwlio, aflonyddu neu erledigaeth gan drydydd parti i roi gwybod am hyn i'w rheolwr neu aelod o'r tîm AD, fel y gallant roi cyngor a chefnogaeth ar y camau gweithredu gorau.

- 13.1 Dylid adrodd a chofnodi'n brydlon bob digwyddiad sy'n cynnwys aflonyddu, bwlio, neu gamdriniaeth lafar gan drydydd partïon, gan gynnwys aelodau'r cyhoedd. Mae hyn yn berthnasol waeth a yw'r ymddygiad yn gysylltiedig â nodwedd warchodedig ai peidio. Mae cofnodi'n gywir yn sicrhau y gall yr Awdurdod fonitro risgiau, nodi patrymau, cefnogi staff yr effeithir arnynt yn briodol, a chymryd camau rhesymol i atal digwyddiadau yn y dyfodol.

13.2 Dylai rheolwyr sicrhau bod y digwyddiadau hyn yn cael eu dogfennu drwy system adrodd digwyddiadau'r Awdurdod ac yn cael eu hystyried mewn asesiadau risg perthnasol.

13.3 Mesurau Ymgysylltu

Cyn cyflogi unrhyw gontractwyr neu bersonél trydydd parti, rhaid i'r mesurau canlynol fod ar waith:

- Diwydrwydd dyladwy i sicrhau bod gan y trydydd parti bolisïau cadarn yn erbyn Bwlio, Aflonyddu, Erledigaeth, Diogelu, a CAC. Yn absenoldeb polisïau o'r fath, rhaid i drydydd partion gytuno'n ffurfiol i fabwysiadu a chydymffurfio â pholisïau'r Awdurdod.
- Cadarnhad bod personél trydydd parti wedi derbyn hyfforddiant diogelu a Gwrth-aflonyddu cydnabyddedig. Os na, rhaid i'r unigolyn gwblhau hyfforddiant ar-lein dwyieithog ELMS yr Awdurdod cyn dechrau ar waith ddechrau.
- Cytundeb ysgrifenedig y bydd pob cynrychiolydd trydydd parti yn cynnal polisïau'r Awdurdod ar ymddygiad proffesiynol yn unol â CAC, Gwrth-fwlio, Gwrth-aflonyddu, Gwrth-erledigaeth a Diogelu.
- Cymalau cytundebol sy'n rhoi'r hawl i'r Awdurdod gael gwared ar unrhyw bersonél trydydd parti sy'n torri'r safonau disgwylidig.
- Mecanweithiau adrodd clir, dwyieithog i staff yr Awdurdod adrodd ar gwynion neu bryderon sy'n ymwneud â phersonél trydydd parti.

13.4 Ymateb i Honiadau

Pan fo trydydd parti yn cael ei gyhuddo o aflonyddu, cam-drin neu gamymddwyn:

- Bydd y digwyddiad yn cael ei adrodd i'w cyflogwr neu reolwr contract ar unwaith.
- Bydd yr Awdurdod yn ei gwneud yn ofynnol i'r trydydd parti ymchwilio i'r honiad mewn modd amserol a thryloyw.
- Os yw'n briodol, bydd yr Awdurdod yn gofyn i'r unigolyn gael ei symud o safle neu ddyletswyddau'r Awdurdod yn ystod yr ymchwiliad.
- Lle ystyrir bod yr ymateb yn annigonol, mae'r Awdurdod yn cadw'r hawl i atal neu derfynu contractau yn unol â pholisïau a phrotocolau diogelu ac ymddygiad.

13.5 Cyfrifoldebau'r Contractwr

Mae contractwyr a sefydliadau trydydd parti yn cytuno i:

- Sicrhau bod eu personél yn ymwybodol o bolisïau ymddygiad proffesiynol yr Awdurdod ac yn cydymffurfio â nhw.

- Gadarnau fod yr holl bersonél wedi cwblhau hyfforddiant cydnabyddedig ar CAC, Gwrth-fwlio, Gwrth-aflonyddu, Gwrth-erledigaeth a Diogelu neu ymgymryd â modiwlau hyfforddi ELMS yr Awdurdod.
- Ymchwilio'n brydlon ac yn drylwyr i honiadau o aflonyddu neu gam-drin sy'n ymwneud â'u personél a symud unigolion o ddyletswyddau sy'n gysylltiedig â'r Awdurdod lle bo angen.
- Cydweithredu'n llawn â'r Awdurdod yn ystod ymchwiliadau a chynnal egwyddorion urddas, cydraddoldeb a pharch.

13.6 Cyfrifoldebau'r Awdurdod

Mae'r Awdurdod yn cytuno i:

- Gynnal diwydrwydd dyladwy i wirio cydymffurfiaeth trydydd parti ag arferion ymddygiad proffesiynol a sicrhau cytundeb i gydymffurfio â pholisïau'r Awdurdod lle bo angen.
- Fonitro ymateb sefydliadau trydydd parti i honiadau a chymryd camau lle nad yw safonau'n cael eu bodloni.
- Cyfeirio pryderon difrifol at awdurdodau lleol neu fyrdau diogelu o dan ei ddyletswydd statudol i adrodd, ac, os oes angen, atal neu derfynu perthnasoedd cytundebol.
- Darparu sianeli dwyieithog clir a chyfrinachol i staff a gwirfoddolwyr adrodd am gamymddygiad trydydd parti neu bryderon diogelu.

13.7 Masnachwyr Unigol neu Fusnesau Un Person

Ar gyfer masnachwyr unigol neu fusnesau un person (e.e., gweithwyr proffesiynol hunangyflogedig):

- Rhaid i'r unigolyn gytuno'n bersonol i bolisïau EDI, Gwrth-fwlio, Gwrth-aflonyddu, Gwrth-erledigaeth a Diogelu'r Awdurdod a chydymffurfio â nhw.
- Bydd angen cadarnhau eu bod wedi cwblhau hyfforddiant cydnabyddedig ar CAC, Gwrth-fwlio, Gwrth-aflonyddu, Gwrth-erledigaeth a Diogelu neu wedi ymgymryd â modiwlau hyfforddi ELMS yr Awdurdod.
- Bydd yr Awdurdod yn ymchwilio i'r honiad mewn modd amserol a thryloyw.
- Os yw'n briodol, bydd yr Awdurdod yn gofyn i'r unigolyn gael ei symud o safle neu ddyletswyddau'r Awdurdod yn ystod yr ymchwiliad.
- Lle ystyrir bod yr ymateb yn annigonol, mae'r Awdurdod yn cadw'r hawl i atal neu derfynu contractau yn unol â pholisïau a phrotocolau diogelu ac ymddygiad.

14. Gweithdrefn anffurfiol

Efallai nad yw'r person yn gwybod bod ei ymddygiad yn annymunol neu'n peri gofid. Gall trafodaeth anffurfiol ei helpu i ddeall effeithiau ei ymddygiad a chytuno i'w newid.

- 14.1 Os yw'r aelod staff yn teimlo ei fod yn gallu gwneud hynny, gallant benderfynu codi'r materion gyda'r person arall eu hunain, er mwyn egluro nad yw eu hymddygiad yn cael ei groesawu a gofyn iddynt roi'r gorau iddi. Dylid cadw nodyn o'r dyddiad a chrynodeb o'r hyn a ddywedwyd/a drafodwyd, ac unrhyw gamau gweithredu y cytunwyd arnynt.
- 14.2 Fel arall, os nad yw'r aelod staff yn teimlo ei fod yn gallu siarad yn uniongyrchol â'r person arall, gallent ystyried gofyn i'w rheolwr, rheolwr eu rheolwr, neu aelod o'r tîm AD am gymorth.
- 14.3 Efallai y bydd yr aelod staff eisiau, neu beidio, i rywun arall siarad â'r person arall ar ei ran a, lle bo modd, dylid parchu ei ddymuniadau. Fodd bynnag, os yw lles neu ddiogelwch yr unigolyn, neu eraill, mewn perygl neu os yw'r honiadau'n arbennig o ddifrifol, gellir penderfynu cymryd camau pellach yn ôl yr angen. Mewn achosion o'r fath, a lle bo modd, trafodir hyn gyda'r aelod staff yn gyntaf.
- 14.4 Dylid cadw nodyn o'r dyddiad a chrynodeb o'r hyn a ddywedwyd/ a drafodwyd ac unrhyw gamau gweithredu y cytunwyd arnynt. Bydd hyn yn ddefnyddiol ac yn berthnasol os bydd yr ymddygiad annerbyniol yn parhau a bod cwyn ffurfiol yn cael ei chyflwyno.
- 14.5 Efallai y bydd staff yn well ganddynt beidio â thrafod problem gydag unrhyw un yn y gwaith, os felly mae cymorth a chefnogaeth hefyd ar gael trwy raglen gymorth i weithwyr (EAP) 360 Wellbeing. Gall staff ddefnyddio gwasanaethau 360 Wellbeing i siarad â chynghorydd annibynnol yn gyfrinachol am unrhyw fater sy'n eu poeni. Mae rhagor o fanylion ar gael gan y tîm AD.
- 14.6 Efallai y bydd dulliau anffurfiol eraill o ddatrys y broblem yn dibynnu ar yr amgylchiadau a gellir archwilio'r rhain yn llawn ar y cam hwn.
- 14.7 Os nad yw aelod o staff yn siŵr a yw digwyddiad neu gyfres o ddigwyddiadau yn gyfystyr â bwlio neu aflonyddu, dylai gysylltu â'i reolwr neu aelod o'r tîm AD yn anffurfiol i ddechrau am gyngor cyfrinachol.
- 14.8 Gellir cynnig cyfryngu fel dull datrys anffurfiol. Mae hyn yn cynnwys trydydd parti niwtral yn helpu'r rhai dan sylw i gyrraedd datrysiad sy'n dderbyniol i'r ddwy ochr. Mae cyfryngu yn wirfoddol ac yn gyfrinachol a gellir gofyn amdano ar unrhyw gam o'r broses anffurfiol.

15. Gweithdrefn ffurfiol

Mae gan staff yr hawl i gael cwmni cydweithiwr neu gynrychiolydd undeb llafur cydnabyddedig mewn unrhyw gyfarfod cwyno ffurfiol neu wrandawriad apêl. Mae'r hawl hon yn sicrhau bod staff yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi a'u bod yn gallu cymryd rhan lawn yn y broses.

Os nad yw aelod o staff yn hapus â chanlyniad proses anffurfiol, neu'n teimlo nad yw'n briodol mynd ati i ymdrin â'r mater yn anffurfiol, gallant benderfynu ei godi'n ffurfiol.

- 15.1 I wneud cwyn ffurfiol, dylai'r aelod o staff ei thrafod yn gyntaf gyda'i reolwr. Os yw ei gŵyn yn ymwneud â'i reolwr, dylai ei chodi gyda'i Bennaeth Gwasanaeth neu Gyfarwyddwr. Os na allant, am unrhyw reswm, gysylltu â'i reolwr, Pennaeth Gwasanaeth neu Gyfarwyddwr, dylai siarad ag aelod o'r tîm Adnoddau Dynol.
- 15.2 Dylai pob cwyn ysgrifenedig nodi manylion llawn yr ymddygiad dan sylw, gan gynnwys enw'r person neu'r personau y troseddwy honedig, unrhyw reswm pam mae'r achwynydd yn credu eu bod wedi cael eu Bwlio, eu Harasio neu eu Herlid, natur y digwyddiad(au), y dyddiad(au) a'r amser(au) y digwyddodd, enwau unrhyw dystion ac unrhyw gamau a gymerwyd hyd yn hyn i geisio ei atal rhag digwydd.
- 1 5.3 ***Gellir cyflwyno cwyn ffurfiol gan ddefnyddio Gweithdrefn Gwyno'r Awdurdod ac yna dilynir y broses a nodir yn y polisi hwnnw.***
- 15.4 Bydd pob cwyn ffurfiol yn cael ei hymchwilio'n llawn, mewn ffordd wrthrychol a chyfrinachol, gan sicrhau hefyd bod hawliau'r aelod staff a'r person arall yn cael eu parchu.
- 15.5 Gwneir pob ymdrech i gwblhau ymchwiliad i fwlio, aflonyddu neu erledigaeth cyn gynted â phosibl.
- 15.6 Lle mae'r bwli/aflonyddydd/sawl sy'n erlyn honedig yn drydydd parti, efallai y bydd angen addasu ***Gweithdrefn Gwyno'r Awdurdod*** i sicrhau bod yr Awdurdod a'r trydydd parti yn cynnal ymchwiliadau priodol, a thrafodir hyn gyda'r aelod o staff, ynghyd â phwy fydd yn adrodd y mater i'r trydydd parti.
- 15.7 Nod yr Awdurdod yw cydnabod cwynion ffurfiol o fewn 5 diwrnod gwaith, dechrau ar yr ymchwiliadau o fewn 10 diwrnod gwaith, a chwblhau ymchwiliadau o fewn 30 diwrnod gwaith lle bo modd. Mae'r amserlenni hyn yn ddangosol a gallant amrywio yn dibynnu ar gymhlethdod yr achos.
- 15.8 Mae rheolwyr ac AD yn gyfrifol am gynnal cofnodion cywir a chyfrinachol o bob cwyn, ymchwiliad a chanlyniad ffurfiol yn unol â deddfwriaeth diogelu data.
- 15.9 Pan fo cwyn yn ymwneud â phryderon diogelu, ymddygiad troseddol, neu gamwedd difrifol, gall ddod o dan Bolisi Chwythu'r Chwiban yr Awdurdod. Dylai staff gyfeirio at ***bolisi Chwythu'r Chwiban / Seinio Rhybudd yr Awdurdod*** i gael canllawiau ar sut i godi pryderon o'r fath.

16. Tystion

- 16.1 Anogir staff sy'n dyst i aflonyddu neu erledigaeth i gymryd camau priodol i fynd i'r afael ag ef. Yn dibynnu ar yr amgylchiadau, gallai hyn gynnwys:
- ymyrryd lle maen nhw'n teimlo eu bod nhw'n gallu gwneud hynny;
  - cefnogi'r dioddefwr i'w riportio neu ei riportio ar eu rhan;

- adrodd am y digwyddiad lle maen nhw'n teimlo y gallai fod risg barhaus os na fyddan nhw'n ei adrodd; a/neu
- cydweithredu mewn unrhyw ymchwiliad i'r digwyddiad.

16.2 Bydd pob tyst yn cael cefnogaeth briodol a byddant yn cael eu hamddiffyn rhag cael eu herlid.

17. Apeliadau

Mae gan staff yr hawl i gael cwmni cydweithiwr neu gynrychiolydd undeb llafur cydnabyddedig mewn unrhyw gyfarfod cwyno ffurfiol neu wrandawriad apêl. Mae'r hawl hon yn sicrhau bod staff yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi a'u bod yn gallu cymryd rhan lawn yn y broses.

- 17.1 Os nad yw staff yn hapus â chanlyniad yr ymchwiliad ffurfiol, mae ganddynt yr hawl i apelio yn unol â **Gweithdrefn Gwyno'r Awdurdod**.
- 17.2 Bydd canlyniad yr apêl, a fydd yn derfynol, yn cael ei gadarnhau yn ysgrifenedig.
- 17.3 Pan fo'r troseddwr honedig yn drydydd parti (e.e. contractwr neu aelod o'r cyhoedd), bydd yr Awdurdod yn cysylltu â sefydliad y trydydd parti i sicrhau proses apelio deg a thryloyw. Bydd yr Awdurdod yn cefnogi'r achwynydd drwy gydol y broses hon ac yn cymryd camau pellach os yw'r ymateb yn annigonol.

18. Cymorth i'r rhai yr effeithir arnynt neu sy'n gysylltiedig â hwy

Mae cynnal urddas yn y gwaith yn golygu sicrhau bod pob unigolyn sy'n cael ei effeithio gan fwlio, aflonyddu neu erledigaeth yn cael ei gefnogi gyda thrugaredd, cyfrinachedd ac adnoddau priodol.

- 18.1 Deallir y gall unrhyw un yr effeithir arno gan, neu sy'n ymwneud â, gŵyn am aflonyddu, bwlio neu erledigaeth deimlo'n bryderus neu'n ofidus a bydd yr Awdurdod yn gwneud yr hyn y gall i gefnogi staff.
- 18.2 Os yw staff yn teimlo na allant barhau i weithio mewn cysylltiad agos â'r bwli/aflonyddydd/erlidwr honedig, bydd unrhyw newidiadau gofynnol i drefniadau gwaith yn ystod yr ymchwiliad i'r mater yn cael eu hystyried o ddifrif.
- 18.3 Ar gyfer cefnogaeth emosiynol, gall staff gael mynediad at gwnsela dwyieithog, cyfrinachol a rhad ac am ddim o ap Llesiant / Wellbeing 360. Mae rhagor o fanylion ar gael gan y tîm Adnoddau Dynol.
- 18.4 Ni ddylai unrhyw un sy'n cwyno neu'n cymryd rhan yn ddiwyll mewn ymchwiliad i fwlio, aflonyddu neu erledigaeth ddioddef unrhyw fath o driniaeth niweidiol nac erledigaeth. Os yw aelod o staff yn teimlo ei fod wedi dioddef erledigaeth o'r fath, dylai hysbysu ei reolwr neu aelod o'r tîm AD cyn gynted â phosibl.
- 18.5 Waeth beth fo canlyniad cwyn, rhoddir ystyriaeth ofalus i'r ffordd orau o ymdrin ag unrhyw berthynas waith barhaus rhwng yr aelod staff a'r unigolyn dan sylw, gan gynnwys unrhyw drydydd parti. Er enghraifft, yn dibynnu ar yr amgylchiadau penodol, gellir ystyried diwygio dyletswyddau swydd, lleoliad gwaith neu linellau adrodd y naill

berson neu'r llall. Fel arall, gellir penderfynu bod cyfryngu neu gwnsela yn y gweithle yn briodol.

- 18.6 Mae'r polisi hwn ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg. Gellir darparu fformatau amgen (e.e. print bras, sain) ar gais er mwyn sicrhau hygyrchedd i'r holl staff. Anogir staff ag anableddau neu anghenion ychwanegol i gysylltu ag Adnoddau Dynol i gael cymorth i gael mynediad at y polisi neu ei ddeall.

19. Sensitifrwydd a chyfrinachedd

- 19.1 Rhaid i unrhyw un sy'n ymwneud â chwyn anffurfiol neu ffurfiol am fwlio, aflonyddu neu erledigaeth, gan gynnwys tystion, gadw'r mater yn gwbl gyfrinachol a gweithredu gyda sensitifrwydd priodol i bob parti. Ni ddylid dweud wrth unigolion nad ydynt yn ymwneud â'r gŵyn na'r ymchwiliad amdani.
- 19.2 Os canfyddir bod staff wedi torri cyfrinachedd neu wedi gweithredu heb ofal neu sensitifrwydd dyladwy mewn achos o fwlio, aflonyddu neu erledigaeth, gall yr Awdurdod gymryd camau disgyblu yn erbyn unigolion, hyd at a chan gynnwys diswyddo .

20. Canlyniadau tramgwyddo'r polisi hwn

- 20.1 Os canfyddir, yn dilyn ymchwiliad ffurfiol, fod aelod o staff wedi cyflawni, awdurdodi neu gymeradwyo gweithred o fwlio, aflonyddu neu erledigaeth, bydd y materion yn cael eu trin fel achos posibl o gamymddwyn neu gamymddwyn difrifol yn unol â ***Gweithdrefn Ddisgyblu'r Awdurdod***.
- 20.2 Gellir cymryd camau disgyblu yn erbyn aelod o staff, hyd at a chan gynnwys diswyddo (neu gamau priodol eraill ar gyfer pobl nad ydynt yn weithwyr).
- 20.3 Ni ddylai unrhyw un sy'n cwyno neu'n cymryd rhan yn ddiwyll mewn ymchwiliad i fwlio, aflonyddu neu erledigaeth ddioddef unrhyw fath o driniaeth niweidiol na erledigaeth. Os canfyddir bod aelod o staff wedi erlid unrhyw un yn y ffordd hon, bydd yr Awdurdod yn cychwyn camau disgyblu yn eu herbyn, hyd at a chan gynnwys diswyddo.
- 20.4 Dylai staff gyfeirio at ***Weithdrefn Ddisgyblu'r Awdurdod*** am ragor o wybodaeth.

21. Honiadau o Fwlio, Aflonyddu neu Fictimeiddio a wnaed yn erbyn Aelodau neu'r Prif Weithredwr

- 21.1 Dylid cyfeirio cwyn a dderbynnir ynghylch Aelod yn uniongyrchol at y Swyddog Monitro, a fydd yn delio â'r gŵyn yn unol â'r Weithdrefn ar gyfer Asesu Cwynion Cod Ymddygiad yn Lleol.
- 21.2 Bydd cwyn a dderbynnir ynghylch y Prif Weithredwr yn cael ei chyfeirio'n uniongyrchol at Gadeirydd Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri gan y Pennaeth Adnoddau Dynol.

22. Annog Cyfathrebu Parchus a Diogelwch Seicolegol

Mae'r Awdurdod yn cydnabod bod meithrin gweithle parchus a chynhwysol hefyd yn golygu annog cyfathrebu agored, gonest a daionus. Er ei bod yn hanfodol herio ymddygiad amhriodol, mae yr un mor bwysig nad yw unigolion yn teimlo'n rhy bryderus nac yn ofnus ynglŷn â chymryd rhan mewn sgwrs bob dydd.

Anogir staff i ddefnyddio empathi, synnwyr cyffredin, a pharch at ei gilydd yn eu rhyngweithiadau. Os yw rhywbeth a ddywedir yn achosi anghysur, mae'n aml yn ddefnyddiol codi hyn yn anffurfiol yn y lle cyntaf, gan ganiatáu ar gyfer dysgu a dealltwriaeth. Mae'r Awdurdod yn cefnogi diwylliant lle mae pobl yn teimlo'n ddiogel i siarad, gofyn cwestiynau, a dysgu gan ei gilydd heb ofni canlyniadau anghymesur am gamgymeriadau gwirioneddol.

Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i adolygu'r polisi hwn yn flynyddol i sicrhau ei fod yn parhau i fod yn effeithiol ac yn cyd-fynd â deddfwriaeth a safonau gorau cyfredol.

**GWEITHGOR AELODAU
PARC CENEDLAETHOL ERYRI**
Dydd Mercher 21 Mai 2025

YN BRESENNOL:

Aelodau wedi'u penodi gan Gyngor Gwynedd

Cynghorwyr Elwyn Edwards, Delyth Lloyd Griffiths, Annwen Hughes, Edgar Wyn Owen, Elfed Powell Roberts, John Pughe Roberts, Meryl Roberts;

Aelodau a benodwyd gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy

Cynghorwyr Jo Nuttall, Nia Owen;

Aelodau a benodwyd gan Lywodraeth Cymru

Brian Angell, Rhys Evans, Tim Jones, Delyth Lloyd, Naomi Luhde-Thompson;

Swyddogion

Iwan Jones, Angela Jones, Catrin Glyn, Alec Young, Naomi Jones, Eifion Jones;

Cynghorodd y Dirprwy Brif Weithredwr Dros Dro y byddai'r cyfarfod yn cael ei gofnodi i gynorthwyo gwirio'r cofnodion.

Yn absenoldeb Cadeirydd y Gweithgor Aelodau, y Cynghorydd Ifor Glyn Lloyd, cadeiriwyd y cyfarfod gan y Cynghorydd Edgar Wyn Owen, Cadeirydd yr Awdurdod.

1. Ymddiheuriadau am absenoldeb a Datganiadau'r Cadeirydd

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Louise Hughes, Einir Wyn Williams ac Ifor Glyn Lloyd, Mr Wyn Thomas, a Mr Jonathan Cawley.

2. Datgan Diddordeb

Cafwyd datganiad o fuddiant personol gan Mr Tim Jones yn eitem 4, *Adolygiad Cynllun yr Wyddfa: Cynllun Gweithredu* oherwydd ei fod yn Ymddiriedolwr i Plantlife Cymru.

3. Cofnodion

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod y Gweithgor Aelodau a gynhaliwyd ar 9 Ebrill 2025. *Mabwysiadwyd* y cofnodion, ac arwyddodd y Cadeirydd hwy fel rhai cywir.

4. **Adolygiad Cynllun Yr Wyddfa: Cynllun Gweithredu**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Prosiect Partneriaethau

Adroddwyd:

- mai'r bwriad wrth lansio'r cynllun gwreiddiol oedd cynnal proses adolygu bob 5 mlynedd a bod y cynllun yn cael ei adolygu eleni gyda'r gobaith o lansio fersiwn ddiwygiedig ym Mehefin, 2025;
- mai'r camau nesaf oedd:
  - gorffen y gwaith dylunio
  - lansio'r cynllun diwygiedig;

Argymhellwyd:—

1. Nodi'r gwaith ar y cyd sydd eisoes wedi'i wneud fel rhan o'r broses adolygu Cynllun Yr Wyddfa.
2. Awgrymu unrhyw newidiadau i'r cynllun gweithredu.
3. Cefnogi'r gwaith adolygu a'r lansiad o'r fersiwn ddiwygiedig o Gynllun Yr Wyddfa.

Penderfynwyd:— **cymeradwyo'r** argymhelliad.

5. **Cynnig Carbon Isel**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Swyddog Carbon

Adroddwyd:

- bod y deialog am newid hinsawdd wedi newid yn ddiweddar o liniaru i addasu;
- mai'r bwriad felly oedd gofyn sut ddylai'r Parc addasu i'r peryglon hinsawdd a pharatoi cynllun gweithredu ag iddo gamau gweithredu clir;
- byddai'n rhaid nodi'r peryglon a wynebid mewn asesiad risg newid hinsawdd er mwyn adeiladu'r cynllun gweithredu;
- bod gan y rhan fwyaf o Barciau Cenedlaethol y DU asesiad risg hinsawdd bellach;
- mai'r bwriad oedd
  - integreiddio'r gwaith addasu yma i mewn i waith drafftio Cynllun Eryri
  - adeiladu strategaeth addasu newid hinsawdd mewn grŵp arbenigol o academyddion ac arbenigwyr yn y maes
  - cynnig gweithdai agored ar sut gellid lleihau allyriadau Carbon
  - cynnig gweithdy mewnol ar allyriadau'r Awdurdod
  - gwahodd Aelodau oedd ag arbenigedd a diddordeb i ymuno â Grŵp Llywio Asesiad Risg ac
  - i wahodd Aelodau i ymuno â'r panel i'r digwyddiad a fyddai'n cael ei gynnal ym mis Medi i gynorthwyo drafftio Cynllun Eryri.

Nodwyd:

- mai dechrau'r daith oedd hyn, ac mai dod â'r partneriaid ynghyd oedd y cam cyntaf;
- dylai'r asesiad ym mis Medi ystyried:
  - adroddiad diweddar *Climate Change Committee* (CCC) ar addasu i newid hinsawdd a'r pwyntiau mae'r adroddiad yn eu codi;
  - yr economi gylchol – rhannu adnoddau ayyb
- bod adolygiad Cynllun Eryri a'r Cynllun Datblygu Lleol yn digwydd ar y cyd, ac y byddant yn bwydo i mewn i'w gilydd;
- bod y targedau atafaelu a lliniaru gan *Small World Consulting* i'w defnyddio fel sylfaen, ond bod yn rhaid ystyried y cyd-destun cyn eu derbyn yn gyflawn;
- bod Mr Tim Jones a Ms Naomi Luhde-Thompson wedi gwirfoddoli ymuno â'r Panel.

Argymhellwyd:— bod yr Aelodau'n trafod a chymeradwyo'r cynnig ar gyfer hyrwyddo'r rhaglen waith carbon isel ar gyfer y Swyddog Carbon.

Penderfynwyd:— **cymeradwyo'r** argymhelliad.

6. **Gweithdy ar ddyfodol Plas Tan y Bwlch**

Cafwyd cyflwyniad gan y Pennaeth Treftadaeth Ddiwylliannol

Adroddodd

- fod cynlluniau ar y gweill gan gynnwys:
  - sesiwn galw-i-mewn yn y Plas
  - cyfarfod ag amryw gymdeithasau
  - arolygon cyflwr adeiladau
  - holiadur i'r rhanddeiliaid
- fod rhinweddau arbennig y cais yn cynnwys:
  - cydlyniant cymunedol
  - hamdden a dysgu
  - rhywogaethau a chynefinoedd sy'n rhyngwladol bwysig
  - llonyddwch ac unigedd
  - ysbrydoliaeth ar gyfer y celfyddydau
  - bywiogrwydd yr iaith Gymraeg
  - tirweddau hanesyddol
- fod y cais am grant:
  - rhwng £9M – £10M
  - yn cymryd 5 mlynedd i gyflawni
  - yn cyflawni 4 amcan buddsoddiant y loteri, sef
    - achub treftadaeth
    - diogelu'r amgylchedd

- cynhwysiant, mynediad a chyfranogiad
- cynaliadwyedd sefydliadol

Cafwyd trafodaeth ar ddiwedd y cyflwyniad a *nodwyd*:

- bod yn rhaid rheoli disgwyliadau
- bod yn rhaid i'r weledigaeth ffitio i ofynion y Loteri
- y dylid dysgu o blasdai eraill mewn sefyllfaoedd tebyg

Daeth y cyfarfod i ben am 13:10

**GWEITHGOR AELODAU
PARC CENEDLAETHOL ERYRI**
Dydd Mercher 3 Medi 2025

YN BRESENNOL:

Aelodau wedi'u penodi gan Gyngor Gwynedd

Cynghorwyr Elwyn Edwards, Annwen Hughes, Louise Hughes, Elfed Powell Roberts, Edgar Wyn Owen, John Pughe Roberts, Meryl Roberts, Einir Wyn Williams;

Aelodau a benodwyd gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy

Cynghorwyr Ifor Glyn Lloyd (Cadeirydd), Jo Nuttall;

Aelodau a benodwyd gan Lywodraeth Cymru

Rhys Evans, Salamat Fada, Tim Jones, Delyth Lloyd, Naomi Luhde-Thompson;

Swyddogion

G. Iwan Jones, Keira Sweeney, Bethan Hughes, Eifion Jones.

Cynghorodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol y byddai'r cyfarfod yn cael ei gofnodi i gynorthwyo gwirio'r cofnodion.

1. Ymddiheuriadau am absenoldeb a Datganiadau'r Cadeirydd

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Delyth Lloyd Griffiths, Nia Owen, a Mr Wyn Thomas.

2. Datgan Diddordeb

Ni chafwyd datganiad o ddiddordeb.

3. Cofnodion

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod y Gweithgor Aelodau a gynhaliwyd ar 25 Mehefin 2025.

Mabwysiadwyd y cofnodion, ac arwyddodd y Cadeirydd hwy fel rhai cywir.

4. Agendâu Pwyllgorau a Chyfarfodydd

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Gweinyddol a Gofal Cwsmer.

Adroddwyd:

- bod cais wedi dod gan Aelodau yng nghyfarfod y Gweithgor ym mis Ionawr 25 i ymchwilio i feddalwedd a fyddai'n caniatáu golygu dogfennau PDF, ac a fyddai'n galluogi Aelodau i wneud nodiadau a sylwadau ar agendâu pwyllgorau;

- bod gwahanol opsiynau wedi eu harchwilio gan staff, gan gynnwys staff o'r Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth, a bod cytundeb mai *Adobe Reader* oedd yr opsiwn a fyddai'n gwasanaethu gofynion yr Aelodau orau mewn ffordd gost-effeithiol.

Argymhellwyd:—

1. Dylai unrhyw Aelod sydd am lawrlwytho a defnyddio *Adobe Reader* ac sydd angen cyfarwyddiadau arnynt gysylltu â'r Pennaeth Gweinyddol a Gofal Cwsmer.
2. Fel arall, bod Technegwyr Systemau Gwybodaeth yn hapus i gynorthwyo Aelodau unigol i osod *Adobe Reader* a chysylltu â chyfrif One Drive.

Penderfynwyd:— **derbyn** yr Argymhelliad.

Daeth y cyfarfod i ben am 10:55

**GWEITHGOR AELODAU
PARC CENEDLAETHOL ERYRI**
Dydd Mercher 15 Hydref 2025

YN BRESENNOL:

Aelodau wedi'u penodi gan Gyngor Gwynedd

Cynghorwyr Elwyn Edwards, Delyth Lloyd Griffiths, Annwen Hughes, Elfed Powell Roberts, Edgar Wyn Owen, John Pughe Roberts, Einir Wyn Williams;

Aelodau a benodwyd gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy

Cynghorwyr Ifor Glyn Lloyd (Cadeirydd), Jo Nuttall, Nia Owen;

Aelodau a benodwyd gan Lywodraeth Cymru

Rhys Evans, Salamatu Fada, Delyth Lloyd, Naomi Luhde-Thompson, Wyn Thomas;

Swyddogion

Jon Cawley, Iwan Jones, Keira Sweenie, Sian Owen, Edward Jones, Ioan Gwilym, Eifion Jones.

Cynghorodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol y byddai'r cyfarfod yn cael ei gofnodi i gynorthwyo gwirio'r cofnodion.

1. Ymddiheuriadau am absenoldeb a Datganiadau'r Cadeirydd

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Louise Hughes a Meryl Roberts, a Mr Tim Jones.

2. Datgan Diddordeb

Ni chafwyd datganiad o ddiddordeb.

3. Cofnodion

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod y Gweithgor Aelodau a gynhaliwyd ar 3 Medi 2025.

Mabwysiadwyd y cofnodion, ac arwyddodd y Cadeirydd hwy fel rhai cywir.

4. Mynd i'r Afael â'r Her Ariannol

Cyflwynwyd adroddiad gan y Prif Weithredwr.

Adroddwyd:

- mai pwrpas yr adroddiad oedd datgan dull posibl o fynd i'r afael â'r her ariannol oedd yn wynebu'r Awdurdod, a chynnig trefn flaenoriaeth i leihau'r diffyg yn y gyllideb sylfaenol;
- y dull gweithredu cyffredinol o fynd i'r afael â'r her, sef:
  - cynyddu incwm;

- effeithlonrwydd nad oedd yn gysylltiedig â staff;
- effeithlonrwydd staffio.
- bod cynyddu incwm yn flaenoriaeth, gan edrych yn bennaf ar incwm:
  - meysydd parcio'r Awdurdod;
  - canolfannau manwerthu'r Awdurdod;
  - ffioedd cynllunio statudol (ond bod maint hwn yn anodd iawn i'w ragweld).
- bod creu swydd Rheolwr Masnachol yn opsiwn oedd yn cael ei ystyried ond bod angen archwiliad pellach cyn gellid cyflwyno argymhelliad.

Nodwyd:

- bod y rhan fwyaf o beiriannau parcio'r Awdurdod yn derbyn cerdyn yn unig erbyn hyn, er bod rhai'n derbyn arian parod o hyd, a bod yr Awdurdod wedi penderfynu peidio â defnyddio ap i dalu oherwydd bod nifer o sefydliadau wedi cael trafferthion twyll gydag apiau o'r fath;
- bod cyfle i ddatblygu Llyn Tegid, ond mai canolfannau Pen-y-Pass a Betws-y-coed oedd y flaenoriaeth;
- gallai etholiadau'r Senedd fis Mai 2026 gael effaith ar y strategaeth, a byddai'r strategaeth y cael ei hadolygu'n fuan ar ôl yr etholiadau;
- bod yn rhaid i drosolwg masnachol yr Awdurdod gydnabod pwrpasau creiddiol y Parc;
- bod y canolfannau manwerthu'n cynnig cyfle i bartneru'n fwy gyda chwmnïau lleol ac adeiladu ar frand y Parc;
- bod yr Awdurdod yn cadw llygad ar unrhyw gyflwyno treth dwristiaeth; nad oedd gan yr Awdurdod rôl uniongyrchol yn y broses, ond ei fod yn ymgynghorydd statudol y ddeddfwriaeth; y cynghorau sir oedd i benderfynu a oeddynt yn dymuno cyflwyno deddf o'r fath ac iddyn nhw yr âi'r arian, ond fe allai dynnu rywfaint o bwysau oddi ar yr Awdurdod.

Argymhellwyd: – i'r Aelodau gefnogi'r egwyddorion canlynol fel rhan o Strategaeth Ariannol yr Awdurdod:

1. Cytuno â'r egwyddor o gynyddu tariffau parcio ceir a gorfodi'n fwy i ddod â £500,000 ychwanegol y flwyddyn i mewn (gyda £100,000 pellach wrth gefn);
2. Gosod targed o £40K ychwanegol y flwyddyn o incwm manwerthu;
3. Cytuno i gadw ffioedd cynllunio a gyllidebwyd ar y lefelau presennol a monitro'r sefyllfa hon dros y 12 mis nesaf;
4. Archwilio ffynonellau incwm masnachol posibl eraill, gan gynnwys recriwtio Rheolwr Masnachol. Adrodd yn ôl i'r Aelodau ar unrhyw gasgliadau ar hyn maes o law;
5. Nodi'r arbedion yn ein cyllideb sylfaenol o £130K oherwydd cyflwr iach y gronfa bensiwn bresennol;
6. Cadw cyllidebau cyfalaf presennol yr Awdurdod fel rhan allweddol o weithrediad yr Awdurdod – ond parhau i fonitro'r sefyllfa sy'n ymwneud â setliad cyllidebol Llywodraeth Cymru a ffactorau macro-economaidd eraill;
7. Peidio â dileu unrhyw swyddi gwag – ond parhau i fonitro'r sefyllfa sy'n ymwneud â setliad cyllidebol Llywodraeth Cymru a ffactorau macro-economaidd eraill;
8. Peidio â mynd ar drywydd unrhyw ddiswyddiadau gorfodol – ond parhau i fonitro'r sefyllfa sy'n ymwneud â setliad cyllidebol Llywodraeth Cymru a ffactorau macro-economaidd eraill.

Penderfynwyd:— **derbyn** yr Argymhelliad.

5. Cynhyrchu Incwm – Adolygu Ffioedd Parcio

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Eiddo.

Adroddwyd:

- bod yr Awdurdod yn derbyn incwm cyfartalog o £1.2M y flwyddyn o'r ffioedd parcio;
- bod y rhan fwyaf o beiriannau casglu ffioedd bellach yn rhai derbyn cerdyn yn hytrach nac arian parod, ac mai tri pheiriant yn unig bellach oedd yn derbyn arian mân yn unig;
- bod yr Awdurdod wedi cael cyngor bargyfreithiol i ddweud ei fod yn cael gorfodi drwy system Adnabod Plât Rhif Car Awtomatig (ANPR);
- mai'r bwriad oedd codi'r ffi i £5 am hyd at 4 awr, ac £8 am dros 4 awr;
- ei fod yn fwriad gosod peiriannau rhoddion dewisol mewn rhai safleoedd lle gallai gosod peiriant codi ffi gynyddu problemau traffig ar y gymuned;
- bod datblygiadau technoleg bellach yn galluogi gosod peiriannau codi ffi ym maes parcio blaendraeth Llyn Tegid, yn nes ac mewn golwg i'r rhai oedd yn parcio yno.

Nodwyd:

- bod gwarchodwyr preifat wedi eu cyflogi am gyfnod byr dros yr haf i oruchwylio maes parcio Llyn Tegid, ond nad oedd hyn wedi gwneud dim ond symud y broblem wrth i ymwelwyr barcio'u ceir mewn cilfannau ac wrth ochr yr heol;
- ei fod yn fwriad cau meysydd parcio dros nos, gosod camerâu ANPR a chamêrau teledu cylch cyfyng i'w gwarchod;
- bod rhai trigolion lleol yn cam-gredu eu bod yn cael parcio am ddim, ond mai'r sefyllfa oedd bod trigolion lleol yn parhau i gael talu £120 am ganiatâd i barcio am flwyddyn, ond bod opsiwn pellach na fyddai ffi'n cael ei chodi arnynt am barcio am hanner awr cyn 8 y bore ac am hanner awr ar ôl 5 y prynhawn.

Argymhellwyd: – i'r Aelodau:

1. Nodi'r adroddiad a'r cynnydd a wnaed eisoes o wella rheolaeth ac incwm meysydd parcio;
2. Dderbyn yr argymhellion i adolygu ffioedd parcio fel yr amlinellir yn 3.2 - 3.8 yn yr adroddiad;
3. Dderbyn yr argymhellion i adolygu oriau gweithredu'r safleoedd fel y nodir yn 3.9;
4. Dderbyn yr argymhellion i dreialu gorfodi gyda thechnoleg ANPR fel y nodir yn 3.10 ac adolygu ar ddiwedd y tymor dilynol a thrafod ymhellach cyn ymestyn i safleoedd eraill;
5. Dderbyn y bwriad i osod peiriannau derbyn rhoddion ar y safleoedd a nodir yn 3.11 i ddenu cyfraniadau;
6. Gynnig adborth ar yr awgrym i gynyddu cyllideb ac ehangu gorchwyl y Gronfa Gymunedol fel yr amlinellir yn 4.5.4 neu unrhyw welliant.

Penderfynwyd:— **derbyn** yr Argymhelliad.

6. Syniadau Dathlu Eryri 75

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Cyfathrebu.

Adroddwyd bod:

- y Parc yn dathlu 75 o flynyddoedd yn 2026;

- grŵp gweithio wedi'i sefydlu i baratoi tuag at y dathliadau;
- nifer o syniadau wedi eu cynnig, a chyflwynwyd nifer ohonynt i'r cyfarfod.

Trafodwyd yr adroddiad gan yr Aelodau ac awgrymwyd ymhellach y canlynol:

- taith Traws Eryri i feiciau mynydd, beiciau heol ac i gerddwyr, i dynnu'r cyhoedd i mewn a chyfrannu tuag at ryw achos da;
- cynnwys rhagor o gerddoriaeth;
- defnyddio achlysur Ffair y Bala;
- cynnal digwyddiadau yn Sesiwn Fawr Dolgellau, Neuadd Ogwen a Pontio.

Argymhellwyd: – i'r Aelodau drafod a mireinio'r syniadau.

Penderfynwyd:— **derbyn** yr Argymhelliad.

Daeth y cyfarfod i ben am 13:20

**GWEITHGOR AELODAU
PARC CENEDLAETHOL ERYRI**
Dydd Mercher 12 Tachwedd 2025

YN BRESENNOL:

Aelodau wedi'u penodi gan Gyngor Gwynedd

Cynghorwyr Elwyn Edwards, Delyth Lloyd Griffiths, Annwen Hughes, Elfed Powell Roberts, Edgar Wyn Owen, John Pughe Roberts, Einir Wyn Williams;

Aelodau a benodwyd gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy

Cynghorwyr Ifor Glyn Lloyd, Nia Owen;

Aelodau a benodwyd gan Lywodraeth Cymru

Rhys Evans, Salamat Fada, Delyth Lloyd, Naomi Luhde-Thompson, Wyn Thomas;

Swyddogion

Jon Cawley, Iwan Jones, Keira Sweeney, Naomi Jones, Angela Jones, Eifion Jones.

Cynghorodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol y byddai'r cyfarfod yn cael ei gofnodi i gynorthwyo gwirio'r cofnodion.

1. Ymddiheuriadau am absenoldeb a Datganiadau'r Cadeirydd

Ar gais y Cynghorydd Ifor Glyn Lloyd, cadeiriwyd y cyfarfod gan y Cynghorydd Edgar Wyn Owen.

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Louise Hughes a Jo Nuttall.

2. Datgan Diddordeb

Ni chafwyd datganiad o ddiddordeb.

3. Cofnodion

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod y Gweithgor Aelodau a gynhaliwyd ar 15 Hydref 2025.

Mabwysiadwyd y cofnodion, ac arwyddodd y Cadeirydd hwy fel rhai cywir.

4. Diwygio Cynllun Eryri 2020-25

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Partneriaethau.

Adroddwyd:

- am Adroddiad Cyflwr y Parc 2025 a oedd ar gael ar wefan yr Awdurdod;
- mai dyna oedd y casgliad mwyaf diweddar o ddata'n ymwneud â'r Parc;
- bod y data wedi ei ddosbarthu o dan rinweddau arbennig y Parc am y tro cyntaf;

- bod adrannau newydd, sef “Newid yn yr Hinsawdd a Charbon” a “Casgliadau Terfynol” wedi eu hychwanegu;
- bod pum prif flaenoriaeth wedi eu tynnu o'r Casgliadau Terfynol ar gyfer y broses o adolygu Cynllun Eryri;
- mai'r bwriad oedd cynnal sgysiau cychwynnol - “symposia” - ar y pum prif flaenoriaeth, sef:
  1. Gweithio mewn partneriaeth i gynyddu amrywiaeth helaethrwydd byd natur a gwella gwytnwch ecolegol ledled Eryri (cafwyd symposiwm cychwynnol ym mis Mehefin 2025);
  2. Cydweithio ar draws y Parc Cenedlaethol i gefnogi cymunedau cadarn a ffyniannus;
  3. Sicrhau bywiogrwydd parhaus yr iaith Gymraeg, diwylliant a threftadaeth yr ardal; (cynhaliwyd Gŵyl Fach Eryri ym Medi 2025);
  4. Ymateb i'r argyfwng hinsawdd gydag arloesedd ac uchelgais; (cynhaliwyd gweithdy ym mis Hydref);
  5. Annog mynediad diogel a chyfrifol i natur a llesiant i drigolion ac ymwelwyr fel ei gilydd (roedd yn fwriad cynnal cynhadledd yn gynnar yn y flwyddyn nesaf i ddechrau'r broses o greu polisïau a fyddai'n sicrhau nad oedd trigolion Eryri'n teimlo fod yna unrhyw rwystrau iddynt gael mynediad);
- mai ar ganol y cam o gasglu tystiolaeth oeddem ar hyn o bryd;
- byddai'r cyfnod datblygu'n dilyn a byddai'r Aelodau'n fwy ynghlwm yn y broses y pryd hynny, cyn cynhyrchu dogfen ymgynghorol a fyddai'n crynhoi'r holl ddata;
- Mae'r Tîm Arweinyddiaeth yn asesu'r potensial o integreiddio'r amcanion llesiant gyda Chynllun Eryri ar hyn o bryd - gall hyn effeithio rywfaint ar y broses paratoi, a bydd mwy o wybodaeth i ddilyn ar hyn yn fuan
- byddai ymgynghoriad cyhoeddus cychwynnol yn dilyn hynny.

Nodwyd a thrafodwyd yr adroddiad gan yr Aelodau'n unol â'r Argymhelliad.

5. **Strategaeth Treftadaeth Ddiwylliannol**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Cyfarwyddwr Rheoli Tir.

Adroddwyd:

- y byddai'r strategaeth yn un o'r strategaethau a chynlluniau a fyddai'n eistedd dan Gynllun Eryri;
- bod y Tîm Arweinyddiaeth wedi cael cyfarfod gyda Swyddfa Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a bod trafodaeth ar wahân wedi eu cynnal ynglŷn â sut i ymgorffori'r ddeddf fwyfwy yn Amcanion Llesiant yr Awdurdod a bod hynny wedi oedi'r gwaith ychydig;
- bod nifer o flaenoriaethau Adroddiad Cyflwr y Parc yn berthnasol i dreftadaeth ddiwylliannol;
- na ddylai treftadaeth ddiwylliannol fod yn gyfyngedig i dreftadaeth ddiwylliannol yn unig, ond dylid ei gosod yn gyfochrog â gwaith cynllunio, adfer natur a gwaith cadwriaethol ayyb, i ddangos pwysigrwydd trigolion y Parc i'r Awdurdod;
- bod swyddogion wedi argymhell ffurfio panel a fyddai'n gyfuniad o arbenigedd treftadaeth ddiwylliannol (o blith aelodaeth Fforwm Eryri) ac arbenigedd cymunedol,

lleol, er mwyn cynllunio rhaglenni treftadaeth ddiwylliannol a blaenoriaethu prosiectau bach a chanolig;

- mai'r bwriad oedd cyflwyno drafft llawn o'r Strategaeth yn gynnar yn 2026 cyn i'r Awdurdod ei fabwysiadu yng Ngwanwyn 2026.

Trafodwyd yr adroddiad gan yr Aelodau'n unol â'r Argymhelliad a *nodwyd*:

- ei bod hi'n bwysig gwneud mwy o'r celfyddydau ac o hanes er mwyn ymgysylltu rhagor gyda'r Parc;
- y gall bod yn anodd cael pobl i wirfoddoli a bod cael llywodraethiant da yn bwysig;
- bod y Swyddog Ymgysylltu Cymunedol yn drafftio strategaeth ymgysylltu cymunedol a bod bwriad cyflwyno'r strategaeth i'r Aelodau yn y misoedd nesaf hefyd;
- ei bod yn bwysig rhesymoli'r amserlen.

6. **Papur ar Ddyfarniad yr Uchel Lys ar Gyfarwyddyd Erthygl 4 Cyngor Gwynedd**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Cyfarwyddwr Cynllunio a Phartneriaethau.

Adroddwyd:

- bod yr adroddiad yn cael ei gyflwyno mewn ymateb i gais gan Aelod;
- bod gan rywun gyfnod o 3 mis wedi penderfyniad cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 i gyflwyno cais i'r Llys yn gofyn am adolygiad barnwrol, a bod tri mis eisoes wedi mynd ers i'r Awdurdod gyflwyno ei Gyfarwyddyd Erthygl 4;
- bod y cais yn achos Cyngor Gwynedd wedi methu ar seiliau 2-5, a bod hyn yn dangos fod yr egwyddor o Gyfarwyddyd Erthygl 4 ar draws ardal gyfan yn iawn;
- bod y cais wedi llwyddo ar y sail gyntaf, a bod dau brif beth i'w nodi, sef:
  - y defnydd o eiriau a gafwyd yn yr adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd (na wnaethpwyd yn eglur yn yr adroddiad fod Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn berthnasol yn unig pan fo newid defnydd *materol*);
(Nodwyd mai *sylweddol* oedd y term a ddefnyddiwyd yn yr adroddiad ysgrifenedig i'r cyfarfod hwn, ond mai barn swyddogion oedd bod *materol* yn well air, ac mai dyna'r term a fyddai'n cael ei ddefnyddio gan yr Awdurdod.)
  - nad oedd gan Gabinet Cyngor Gwynedd brofiad digonol ar faterion cynllunio i allu gwneud y penderfyniad gan wybod nad oedd yr adroddiad a gyflwynwyd iddynt yn gwbl glir.
- yn wahanol i Gabinet Gwynedd, fod yr adroddiad a roddwyd gerbron APCE yn eglur mai dim ond pan oedd newid yn faterol y byddai Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn berthnasol, a hefyd, o ran y broses penderfynu, cafodd y penderfyniad ei wneud gan yr Awdurdod llawn, ond bod holl aelodau'r Awdurdod yn aelodau o Bwyllgor Cynllunio'r Awdurdod ac wedi derbyn hyfforddiant ar faterion cynllunio ac felly'n deall terminoleg cynllunio.

Trafodwyd yr adroddiad gan yr Aelodau'n unol â'r Argymhelliad a *nodwyd*:

- mewn ymateb i gwestiwn ar beth oedd yn cyfrif fel "newid materol" nad oedd yn hawdd ateb a bod yn rhaid pwysu a mesur pob achos yn unigol;
- bod bwriad cynnal hyfforddiant cynllunio i Aelodau yn y dyfodol agos;
- bod y dyfarniad yn tynnu sylw at becyn 200 o dudalennau a gyflwynwyd i Gabinet Cyngor Gwynedd a'i fod yn bwysig nad oedd materion o bwys yn cael eu penderfynu

ar sail adroddiadau tebyg lle'r oedd y wybodaeth angenrheidiol i wneud penderfyniadau doeth wedi ei chladdu yng nghanol tudalennau lawer.

7. **Adolygiad Amcanion Llesiant Archwilio Cymru – Ymateb APCE**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Prif Weithredwr.

Adroddwyd:

- bod Archwilio Cymru (AC) wedi cwblhau asesiad o'r graddau y mae'r Awdurdod wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod eu hamcanion llesiant, ynghyd â sut y gellid gwella hyn yn y dyfodol;
- bod yr Amcanion Llesiant yn cael eu hadolygu'n fuan, ond bod y broses yn cael ei hoedi tra bod yr Awdurdod yn paratoi Cynllun Eryri er mwyn integreiddio'r ddau;
- mai dau argymhelliad AC oedd:
  1. cryfhau trefniadau ar gyfer asesu perfformiad yr Awdurdod yn erbyn amcanion llesiant, a
  2. sicrhau fod yr Awdurdod yn defnyddio ystod eang o wybodaeth i sicrhau fod yr amcanion yn parhau i fod yn briodol.
- bod ymatebion yr Awdurdod am edrych ar y potensial i integreiddio'r Amcanion a Chynllun Eryri.

Argymhellwyd: – i'r Aelodau nodi cynnwys adroddiad Archwilio Cymru a chymeradwyo'r ymateb i'r argymhellion a wnaed.

Penderfynwyd:— **derbyn** yr Argymhelliad.

8. **Ymateb drafft i Orchymyn (Dynodi) Arfaethedig Parc Cenedlaethol Glyndŵr - Ymgynghoriad Statudol 2025**

Cyflwynwyd adroddiad gan y Prif Weithredwr.

Adroddwyd:

- bod Parciau Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ac Arfordir Penfro wedi gofyn a fyddai'n bosib cyflwyno ymateb ar y cyd;
- gallai dynodi Parc Cenedlaethol wneud cyfraniad sylweddol at lawer o'r heriau sylweddol – adfer natur, addasu i'r argyfwng newid hinsawdd, ayyb – oedd yn wynebu cymdeithas;
- bod rhaid cael sicrwydd ynglŷn ag effeithiau ariannol ar Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cenedlaethol presennol;
- bod potensial i'r parc arfaethedig allu cydweithio gydag APCE;
- bod angen diogelu a gwella'r defnydd o'r iaith Gymraeg.

Trafodwyd yr adroddiad gan yr Aelodau a *nodwyd:*

- nad oedd unrhyw sôn wedi bod am lywodraethiant y parc arfaethedig hyd yma;
- dylid ystyried cyflwyno dau ymateb – un fel Parc Eryri a'r llall fel Parciau Cenedlaethol Cymru;
- bod posibilrwydd cryf gall y Gymraeg ddioddef yn y parc arfaethedig;
- pryder mawr na fyddai'n cael ei ariannu'n ddigonol ac y byddai'r parciau eraill yn dioddef o'r herwydd;

- dylid lleisio'r pryder hwnnw'n gryf yn ymateb yr Awdurdod;

Argymhellwyd: – i'r Aelodau drafod cynnwys yr adroddiad a chymeradwyo'r adroddiad fel ymateb i'r ymgynghoriad presennol ar Barc Cenedlaethol arfaethedig Glyndŵr, gan gryfhau'r geirio ar y pryderon ariannol.

Penderfynwyd:— **derbyn** yr Argymhelliad.

9. **Cyflwyniad ar Europarc**

Nododd y Prif Weithredwr ei fod wedi mynychu Cynhadledd Europarc ym mis Hydref a'i fod ers hynny wedi gofyn i'r trefnwyr anfon y cyflwyniadau PowerPoint a ddangoswyd yno ato er mwyn eu dangos i'r cyfarfod. Dywedodd nad oedd wedi eu derbyn hyd yma, a hoffai ohirio'r cyflwyniad i gyfarfod diweddarach gan ei fod yn credu y byddai dangos y sleidiau yn fuddiol.

Cytunwyd gohirio'r cyflwyniad i gyfarfod nesaf y Gweithgor ym mis Ionawr.

Daeth y cyfarfod i ben am 11:50

COFNODION
PWYLLGOR SAFONAU
DYDD GWENER 19 MEDI 2025
Swyddfa'r Parc Cenedlaethol

YN BRESENNOL:

Aelodau wedi'u penodi gan Gyngor Gwynedd

Aelodau a benodwyd gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy
Cynghorydd Nia Owen;

Aelodau a benodwyd gan Lywodraeth Cymru
Ms Naomi Luhde-Thompson

Aelodau Annibynnol
Mr Mark Jones, Mr Robert Gwilym Lewis;

Swyddogion
Iwan Jones, Bethan Hughes, Eifion Jones.

Cyhoeddodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol y byddai'r cyfarfod yn cael ei recordio i gynorthwyo gwirio'r cofnodion.

Croesawodd Mr Robert Gwilym Lewis i'w gyfarfod cyntaf o'r Pwyllgor Safonau.

1. Ethol Cadeirydd ac Is-gadeirydd

Esboniodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol fod yn rhaid ethol Cadeirydd i'r Pwyllgor Safonau yn dilyn ymddeoliad y cyn-gadeirydd, Mr Martin J Hughes, wedi iddo gwblhau ei ail dymor fel Aelod Annibynnol.

Enwebwyd ac **etholwyd** Mr Mark Jones yn Gadeirydd.

Esboniwyd, gan fod yr Is-gadeirydd wedi ei benodi'n Gadeirydd y Pwyllgor roedd angen ethol Is-gadeirydd.

Enwebwyd ac **etholwyd** Mr Robert Gwilym Lewis yn Is-gadeirydd.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol fod y Pwyllgor yn parhau i fod yn brin o un aelod annibynnol, a bod y swydd eisoes wedi cael ei hysbysebu.

2. Ymddiheuriadau am absenoldeb a Datganiadau'r Cadeirydd

Nodwyd: gan fod y Pwyllgor yn brin o un Aelod Annibynnol, bod y Cynghorydd Elfed Roberts wedi tynnu nôl rhag mynychu'r cyfarfod i sicrhau'r cydbwysedd angenrheidiol o aelodau.

Ymddiheurodd y Cadeirydd hefyd y byddai'n rhaid iddo adael y cyfarfod yn gynnar.

Nodwyd na fyddai cworwm pan adawai'r Cadeirydd ac, oherwydd hyn, penderfynwyd newid trefn y cyfarfod a rhoi sylw i'r eitemau pwysicaf yn gyntaf.

3. **Datgan Budd**

Datganwyd: bod gan y Cynghorydd Nia Owen ddiddordeb personol yn unig yn eitem 7, gan ei bod yn aelod o Gyngor Bwrdeistref Conwy.

4. **Cofnodion**

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Safonau a gynhaliwyd ar 11 Ebrill 2025.

Mabwysiadwyd y cofnodion, ac arwyddodd y Cadeirydd hwy fel rhai cywir.

Materion yn codi o'r cofnodion:

- Cytunwyd y dylid anfon llythyr o ddiolch at Mr Martin Hughes ar ei ymddeoliad o'r Pwyllgor Safonau.

5. **Enwebu Aelodau ar gyfer y Panel Apeliadau Graddio Statws Sengl**

Cyflwynwyd: Adroddiad gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol i benodi tri Aelod a dau ddirprwy aelod i'r Panel Apeliadau Graddfa Statws Sengl.

Adroddwyd:

- bod yn rhaid i'r Pwyllgor Safonau ystyried aelodaeth y Panel Apeliadau Graddio Statws Sengl yn flynyddol yn dilyn CCB yr Awdurdod;
- bod y cylch gorchwyl hefyd yn darparu, wrth benodi aelodau ar y Panel, y byddai'r Pwyllgor Safonau yn ystyried yr angen am gynrychiolaeth briodol o ran rhywedd;
- i'r Pwyllgor, ar 20 Medi 2024, benodi Mr Martin J. Hughes, Mr Mark Jones, a'r Cynghorydd Elfed Roberts yn Aelodau o'r Panel Apeliadau Graddio Statws Sengl a phenodi'r Cynghorydd Nia Owen a Ms Naomi Luhde-Thompson yn aelodau eilyddol / dirprwyol.

Argymhellwyd:— Penodi tri aelod a dau aelod wrth gefn / eilydd o aelodaeth y Pwyllgor Safonau i eistedd fel aelodau o'r Panel Apeliadau Graddio Statws Sengl.

Penderfynwyd:— penodi Mr Mark Jones, a'r Cynghorwyr Elfed Roberts a Nia Owen yn Aelodau o'r Panel Apeliadau Graddio Statws Sengl a phenodi Ms Naomi Luhde-Thompson a Mr Robert Gwilym Lewis yn aelodau eilyddol / dirprwyol.

7. **Caniatáu Goddefebau**

Cyflwynwyd: Adroddiad gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol yn argymhell bod y Pwyllgor Safonau yn caniatáu gollyngiad cyffredinol i Aelodau Cyngor Gwynedd a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy.

Nodwyd:

- bod y Pwyllgor Safonau, yng nghyfarfod 20 Medi 2024, wedi penderfynu caniatáu goddefebau ar gyfer Aelodau a benodwyd gan Gyngor Gwynedd ac i Aelodau a benodwyd gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy i'w galluogi i gymryd rhan lawn wrth benderfynu ar faterion eu cynghorau eu hunain am gyfnod hyd at 31ain o Ragfyr 2025 oni byddai'r cyfnod yn cael ei ymestyn gan y Pwyllgor Safonau cyn 31 Rhagfyr 2025;
- y byddai'r cyfnod hwn yn dod i ben cyn i'r Pwyllgor Safonau gyfarfod nesaf ac ei fod yn bryd ystyried y mater ymhellach;
- bod caniatáu goddefebau yn rhwystro problemau cworwm rhag codi mewn

cyfarfodydd yn ymwneud â materion cynghorau Gwynedd a Chonwy;

- bod y drefn wedi gweithio'n dda yn y gorffennol ond ei fod yn bwysig ei adolygu'n rheolaidd;
- ei fod wedi ei ddefnyddio un waith yn ystod y 12 mis blaenorol lle defnyddiodd Aelodau o Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ollyngiad cyffredinol a ganiatawyd iddynt gan y Pwyllgor Safonau yng nghyfarfod 20 Medi 2024 i gymryd rhan yn y trafodaethau a'r penderfyniad. Methwyd â hysbysu'r Aelodau Annibynnol cyn y cyfarfod y byddai'r aelodau yn defnyddio'r gollyngiad ond cafodd recordiad o'r cyfarfod ei anfon at yr Aelodau Annibynnol.

Argymhellwyd:—

1. Caniatáu goddefeb i Aelodau a benodwyd gan Gyngor Gwynedd i'w galluogi i gymryd rhan lawn yn y broses o benderfynu ar faterion yn ymwneud â Chyngor Gwynedd am gyfnod hyd at 31ain o Ragfyr 2026 oni bai y caiff ei ymestyn ymhellach trwy benderfyniad y Pwyllgor hwn cyn 31ain o Ragfyr 2026.
2. Caniatáu goddefeb i Aelodau a benodwyd gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy i'w galluogi i gymryd rhan lawn yn y broses o benderfynu ar faterion sy'n ymwneud â Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy am gyfnod hyd at 31ain o Ragfyr 2026 oni bai y caiff ei ymestyn ymhellach drwy benderfyniad y Pwyllgor hwn cyn 31ain o Ragfyr 2026.

*Penderfynwyd:— **derbyn** yr Argymhelliad*

6. **Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer Cymru**

Cyflwynwyd: Adroddiad gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol.

Adroddwyd:

- bod yr Ombwdsman wedi derbyn un gŵyn yn ymwneud â Pharciau Cenedlaethol Cymru yn ystod 2024-25, ond nad oedd yn ymwneud â Pharc Cenedlaethol Eryri.

Nodwyd:

- nad oedd Aelodau'r Parc yn cael hyfforddiant penodol ar y Cod Ymddygiad, ond bod gwahoddiad i unrhyw aelod godi unrhyw fater gyda'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol

Cynigiwyd:

- dylid anfon gwybodaeth am yr achos a ddaeth gerbron yr Ombwdsman at yr Aelodau, a defnyddio'r cyfle i gynnig hyfforddiant pellach iddynt.

Argymhellwyd:—

1. nodi cynnwys yr Adroddiad;
2. anfon gwybodaeth am yr achos a ddaeth gerbron yr Ombwdsman at Aelodau'r Awdurdod, a chynnig hyfforddiant pellach ar y Cod Ymddygiad iddynt.

*Penderfynwyd:— **derbyn** yr Argymhelliad*

8. **Adroddiad Monitro Cwynion**

Cyflwynwyd – Adroddiad gan y Pennaeth Gweinyddol a Gofal Cwsmer ar gŵynion ysgrifenedig a dderbyniwyd gan yr Awdurdod yn 2024/25.

Adroddwyd:

- y nifer a natur y cwynion ffurfiol a dderbyniwyd ynghyd â'r ymatebion a roddwyd;
- bod tair cwyn a dderbyniwyd yn ymwneud â thorri'r Ddeddf Diogelu Data, a bod hyn yn rhywbeth i gadw golwg arno i weld a fyddai angen rhagor o hyfforddiant ar staff.

Nodwyd:

- mai braf oedd gweld mai nifer bychan o gŵynion yn unig a dderbyniwyd, a bod pob un wedi ei hymchwilio'n llawn ac wedi'i ymateb o fewn y terfynau amser priodol.

Argymhellwyd:— nodi cynnwys yr Adroddiad.

Penderfynwyd:— **derbyn** yr Argymhelliad

9. **Fforwm Cadeiryddion y Pwyllgorau Safonau – Dydd Llun 23 Mehefin 2025**

Cyflwynwyd – Cofnodion cyfarfod Fforwm Cadeiryddion y Pwyllgorau Safonau a gynhaliwyd 23 Mehefin 2025.

Adroddwyd:

- bod Mr Martin Hughes, cyn-gadeirydd y Pwyllgor Safonau wedi mynychu'r cyfarfod, ond bod y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol wedi methu â'i fynychu, a bod y cofnodion yn cael eu cyflwyno fel ag yr oeddynt er gwybodaeth;

Nodwyd:

- dylid anfon at y Fforwm Cadeiryddion yn ei hysbysu o benodiad Mr Mark Jones yn Gadeirydd newydd i'r Pwyllgor Safonau a gofyn iddynt ei wahodd i'w cyfarfodydd o hyn allan.

Argymhellwyd:— nodi'r cofnodion er gwybodaeth.

Penderfynwyd:— **derbyn** yr Argymhelliad

Daeth y cyfarfod i ben am 14:45